

TAIDEKOHTIA

NUORISOBAROMETRI 2009

SAMI MYLLYNIEMI

OPETUSMINISTERIÖ

NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

NUORISOASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 97
Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisu 41

Kansi: Christel Rönns
Taitto: Ville Sutinen

© Opetusministeriö, Nuorisotutkimusseura ja tekijät

ISBN: 978-952-5464-59-7
ISBN: 978-952-5464-62-7 (pdf)
ISSN: 1458-8110

Yliopistopaino Oy, Helsinki 2009

ESIPUHE

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta on julkaissut suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita selvittävää Nuorisobarometriä vuodesta 1994 lähtien. Vuodesta 2004 asti julkaisu on tehty yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa.

Nuorisobarometrin samanlaisina toistuvat kysymykset mahdollistavat muutosten havaitsemisen ja ajassa tapahtuvien trendien toteamisen. Nyt jo 15 vuoden mittainen seuranta edustaa erilaisten tiedonkeruutyökalujen runsaudessa jatkuvuutta, ja barometri on vakiinnuttanut asemansa nuorista ja heidän arvoistaan kiinnostuneiden tietolähteenä. Myös alkuperäiset aineistot ovat maksutta tilattavissa tutkimuskäyttöön Yhteiskunnallisesta tietoarkistosta. Toivommekin, että tällaisen ainutkertaisen aineiston analyysiin tarttuisivat mahdollisimman monet tutkijat.

Alusta saakka Nuorisobarometrin kovaa ydintä ovat olleet työhön ja koulutukseen liittyvät asenteet. Oman mielenkiintonsa tämänvuotisen Nuorisobarometrin tuloksille antaa tiedonkeruun toteuttaminen keskellä taloudellista taantumaa ja nopeasti kasvavaa nuorisotyöttömyyttä. Yleensä melko vakaana pysyvät asenteet työtä, työttömyyttä ja koulutusta kohtaan näyttävätkin olevan varsin nopeassa muutoksessa.

Pysyvien perusteemojen lisäksi barometreissa on tutkittu vaihtuvia aihepiirejä. Tänä vuonna pääteemana on taide ja kulttuuri. Kyselyllä kerättiin ajantasaista tietoa nuorten omasta osallistumisesta taiteeseen ja kulttuuriin sekä heidän kokemuksistaan ja asenteistaan taidetta ja kulttuuria kohtaan. Tämän lisäksi eri alojen taiteilijoiden kolumnit valottavat mielenkiintoisella tavalla käytännön kohtaamisia nuorten kanssa taiteen kentillä ja puhaltavat siten tilastolukuihin elämää.

Nuorten ymmärtäminen ja heidän elinolojensa parantaminen edellyttävät muiden tietolähteiden ohella luotettavaa ja yleistettävissä olevaa tietoa nuorten omista näkemyksistä. Tämä tiedonkeruu on Nuorisobarometrin tehtävä, ja julkaisua tehdään jatkossakin vuosittain. Näin voidaan sekä jatkaa arvo- ja asenneilmaston seurantaa että nostaa esiin ajankohtaisia tai muuten tärkeitä teemoja. Ensi vuoden Nuorisobarometri käsittelee ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä kysymyksiä.

Helsingissä 30.9.2009

Tuomas Kurttila
Pääsihteeri
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta

Tommi Hoikkala
Tutkimusprofessori
Nuorisotutkimusverkosto

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	6
KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TAUSTAMUUTTUJAT	11
Kohderyhmä, otos ja tiedonkeruun kulku.....	11
Käsitteitä ja taustamuuttujia	11
OMA LUOVA TOIMINTA	21
Luovien harrastusten määrä	21
Luovien harrastusten kasautuminen	24
Luovien harrastusten säännöllisyys.....	27
Luovien harrastusten järjestäytyneisyys	30
Tekeminen ja tekohalut	32
Luovien harrastusten esteet	35
Kulttuuriharrastusten syyt.....	39
Kannustus	43
Luovuuden paikat.....	46
Nuorten luovuuden edistäminen	51
TAIDE, KULTTUURI JA YHTEISKUNTA.....	59
Kulttuuripalveluiden merkitys	59
Taiteen merkitys	65
Kulttuuri ja yhteiskunta.....	70
Kansalliset ylpeyden aiheet.....	82
MUUT KULTTUURIN KOTIKENTÄT	88
Internet	88
Lisäravinteet ja doping.....	93
Lävistykset.....	98
Tatuoinnit	99
TYÖ JA SYRJÄYTYMINEN	106
Työasenteet.....	106
Syrjäytyminen.....	123
Sosiaalinen luottamus	128

SUKUPOLVET JA AIKUISUUS	138
Milloin ihminen on aikuinen.....	138
Sukupolvien näkemyseroja.....	140

KOLUMNIT

<i>Taidetta ei saa opettaa</i> (Antti Nylén)	18
<i>Kukaan ei harrasta valokuvaamista, mutta kaikki kuvaavat</i> (Päivi Setälä).....	55
<i>Kulttuuria nuorille – millä ehdoilla, kenen toimesta?</i> (Anne Rossi-Horto)	83
<i>Langanpätkiä</i> (Seppo Lampela)	103
<i>Taiteesta nuorten itsetuntemuksen lisääjänä ja yhteiskunnan voimavarana</i> (Tuomas Timonen & Heikki Törmi)	133
<i>Elinvoimaa elokuvasta</i> (Elina Kivihalme)	147

LIITE 1. Kyselylomakkeet.....	155
LIITE 2. Taustamuuttujat	162
LIITE 3. Faktoripisteet (kysymys 8: syyt taiteen parissa toimimiselle.).....	163
LIITE 4. Faktoripisteet (kysymys 11: taiteen merkitys).....	164
LIITE 5. Avovastaukset (kysymys 6: muut luovat harrastukset)	165
LIITE 6. Avovastaukset (kysymys 9: muut harrastuksen esteet)	166
LIITE 7. Avovastaukset (kysymys 27: miten nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea)	167

TIIVISTELMÄ.....	187
SAMMANDRAG	189
ABSTRACT	191

LÄHTEET.....	194
VIITTEET	199

JOHDANTO

Nuorisobarometrin päätehtävä on jo nimensä mukaisesti havainnoida muutoksia nuorten arvo- ja asenneilmapiirissä. Seuranta on tehty vuodesta 1994 alkaen, joten julkaisusarjan aikajänne on nyt jo 15 vuoden pituinen.

Seurantatyön ohella Nuorisobarometrit ovat vuodesta 2004 lähtien tarttuneet johonkin ajankohtaiseen tai muuten tärkeään teemaan. Vuonna 2009 barometri keskittyy taiteeseen, kulttuuriin ja luovuuteen. Tarkoituksena on tuoda yleistettävissä olevaa tietoa nuorten omasta luovasta aktiivisuudesta, taiteen ja kulttuurin merkityksestä nuorille ja nuorten niille antamista merkityksistä.

Näkökulma kulttuuriin on pyritty pitämään avarana ja arkisena, ja kyselyssä on yritetty välttää liiallista keskittymistä niin sanottuun korkeakulttuuriin. Aina tätä ei ole voinut välttää, sillä kyselyn laatija on osin vanhojen kysymyksenasettelujen vanki. Asiaista on kysyttävä samalla tavalla tulosten vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi, ja siksi esimerkiksi vertailu vuoden 1999 Nuorisobarometrin kysymykseen kulttuuripalveluista edellytti niiden määrittelemistä esimerkkien avulla teatteriesityksiksi, konserteiksi, näytelyiksi yms. Tämä on tavallaan kyselymme hengen vastainen raja, mutta se on säilytetty trenditietojen saamiseksi.

Kulttuurin ymmärtäminen hyvin laajas-
sa merkityksessä on myös ongelmallista. Jos kulttuuri on kaikkea, se ei samalla ole mitään. Kulttuurin alan käsitteitä kuvastaakin niiden määrittelemättömyys, tai kuten sosiologi Pierre Bourdieu (1996, 296) sanoo, niiden ole-
mukseen kuuluu määriteltävyyden vastaisuus. Kyselyssä asia on ratkaistu siten, että kulttuuria ei ole määriteltä eikä rajattu, vaan on luo-

tettu kysymyksissä annettujen vaihtoehtojen ohjaavan ajatuksia toivottuun suuntaan. Kysymykset kulttuurista ja kulttuuriharrastuksista tarkoittavat eri asiaa esitettynä sen jälkeen, kun haastatelluilta on ensin kysytty, soittaako hän jotain soitinta, valokuvaako, tekeekö graffiteja, käsitöitä jne. Koska vaihtoehtoissa ei ole kovin monia korkeakulttuurina pidettyjä toimintamuotoja, on luultavaa että vastaajien ajatukset eivät ole rajautuneet ainoastaan teatterin tai oopperan kaltaisiin etabloituneisiin kulttuurimuotoihin.

Sama määrittelyvaikeus koskee mitä suurimmassa määrin muitakin teemojamme, taidetta ja luovuutta. Lähes mitä tahansa voidaan nimittää taiteeksi, mutta ainakin perusteetta näin tehtäessä sanan merkitys löyhtyy. Voi myös kysyä, saako mitä tahansa – kuten väkivaltaa – taiteistaa (Levanto ym. 2005). Myös luovuus on haastava termi siksikin, että kaikki luovuus ei ole rakentavaa, vaan myös tuhoava toiminta voi olla luovaa. Puhuttaessa ”luovista harrastuksista” kyselyn kontekstissa on kuitenkin oletettavaa, että se ei voi vastaajien mielessä tarkoittaa aivan mitä tahansa. Nuorisobarometrin kyselyssä ratkaisu luovuuden ja taiteen kohdalla on sama kuin kulttuurista puhuttaessa: niitä ei määritellä. Sen sijaan kysymällä taiteen merkitykseen liittyvistä näkemyksistä saadaan kuva nuorten taidekäsitteistä, ja selvittämällä luovuuden kokemuksia nähdään, mitä nuoret voivat luovuudella tarkoittaa.

On ajan hengen mukaista nähdä luovuutta tai ainakin sen mahdollisuus kaikissa ihmisissä ja kaikilla elämän alueilla, ei vain taiteen tai kulttuurin alueella. Luovuuden kukinta näkyy myös Nuorisobarometrin kyselyn tu-

loksissa. Nuoret kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan paitsi luovissa harrastuksissa, myös arjessa, kotona ja kavereiden seurassa. Vapaasti luovista aktiviteeteistaan kertoessaan nuoret rikkovat kulttuurin ja liikunnan usein jyrkän rajan kokemalla myös fyysiset harrastuksensa luoviksi. Nuorille tärkeimpiä syitä taiteen ja kulttuurin parissa toimimiseen ovat ilon ja oppimisen ohella ystävät ja yhdessä tekeminen. Omalla tavallaan kyselytulokset kertovat taiteen ja luovien harrastusten mahdollisuudesta tukea nuoren sosiaalista kasvua ja siten nuorisolain päämääriä. Nuorisobarometrin tulokset antavat kaikupohjaa valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman näkemykselle nuoren luovuuden kehittämisestä ennen kaikkea luonnollisissa arjen kasvuympäristöissä (Opetusministeriö 2007, 27).

Toisaalta ei ole mielekäästä jäädä loputtomiin pohtimaan sitä, mitä on luovuus, taide tai kulttuuri – ainakaan julkaisussa, jonka tarkoitus on esitellä kyselytutkimuksen empiirisiä tuloksia. Koska kulttuuria teemana ei ehkä tule mieleen kutsua ajankohtaiseksi – tai vaihtoehtoisesti sitä voi pitää aina ajankohtaisena – kulttuuriteeman lyhyt perustelu kuitenkin lienee paikallaan.

Edellisestä taiteeseen ja kulttuuriin keskittyvästä Nuorisobarometrista 1999 on nyt tullut kuluneeksi pyöreät kymmenen vuotta. Tietojen päivittämistä voi siis jo seurantavälin pituuden takia pitää tarpeellisena. Teemallisesti taide ja kulttuuri täydentävät myös Nuorisosiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston alkuvuodesta 2009 toteuttamaa nuorten vapaa-aikatutkimusta ja käynnissä olevaa Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa -tutkimushanketta. Parhailaan käynnissä on myös vuoteen 2011 jatkuva Suomen kulttuurirahaston nuorille taide- ja kulttuuritoimintaa tarjoava laaja Myrsky-projekti ja sen vaikuttavuutta nuorten elämässä selvittävä Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimushanke, jonka tutkijat ovat osallistuneet myös

tämän Nuorisobarometrin suunnitteluun.

Ajankohtaista painoarvoa antaa kyselyiden toteuttaminen keväällä 2009 keskellä talouden vakavaa taantumaa. Ajankohta on tutkimuksellisesti kiinnostava paitsi nyt, myös tulevien tiedonkeruiden vertailupisteenä. Heikoissa taloussuhdanteissa kulttuurin arvostuksen kun arvellaan kasvavan. Se näkyykin jo ainakin kirjaston kaltaisten ilmaisupalveluiden käyttäjämäärien kasvuna (Latvala 2009), mutta myös elokuvissa käynti kasvoi keväällä selvästi edellisestä vuodesta (Järvi 2009a). Toisaalta jos kuntien menoja on pakko karsia, suomalaiset säästäisivät ensiksi kulttuuripalveluista (Sauvala 2009). Nuorten Korpilampi 2009 -seminaarissa nuoret itse ideoivat, kuinka heidän tulevaisuudennäkymiään voitaisiin talouskriisin myllerryksessä parantaa. Keskustelujen pohjalta laaditun, pääministerille luovutetun Nuorten tulevaisuusviestin yksi toimenpide-ehdotuksista oli luovien ja taiteellisten aineiden lisääminen kouluissa, vaikka suuntaus viime vuosina onkin ollut se, että niitä karsitaan muiden pakollisten kurssien tieltä. Nuorisobarometrin tulokset puhuvat samaa kieltä: enemmistön mielestä peruskoulussa pitäisi olla enemmän taideopetusta.

Pidemmällä aikavälillä kulttuuriteemaa perustelee niin sanottu kulttuurinen käänne: kulttuurin kasvanut merkitys kaikilla yhteiskuntapolitiikan ja -tutkimuksen aloilla. Keskustelu liittyy yhteiskunnassa ja taloudessa tapahtuneisiin muutoksiin, joissa niin sanotun kulttuuritalouden ja luovan luokan sanotaan olevan yhä tärkeämmässä roolissa (ks. Florida 2002). Kulttuurin vaikutuksia mitataan kasvavassa määrin myös taloudellisesti, johtuen osin kulttuurisektorin tarpeesta perustella palvelutuotantonsa julkisen tuen oikeutus (Kangas 2005).

Opetusministeriö ja Tilastokeskus aloitivat vuoden 2007 alussa yhteistyöprojektin, jonka tavoitteena oli luoda pohja luotettavalle ja vertailukelpoiselle tilastotiedolle kulttuurin kansantaloudellisista vaikutuksista. Tämän

Kulttuurin satelliittitilinpito -pilottiprojektin loppuraportin mukaan kulttuurin osuus kaikesta yksityisestä kulutuksesta oli 6,8 prosenttia, ja siihen käytettiin noin 5,5 miljardia euroa. Hallitusohjelman puolivälitarkastelun mukaan luovien alojen ja kulttuurin toimialojen liiketaloudellinen kasvu vuosina 2000–2005 oli 15 prosenttia ja kasvun uskotaan kiihtyvän tulevaisuudessa. (Hietala 2009; Opetusministeriö 2008; Valtioneuvoston kanslia 2009, 151–152.)

On luonnollista, että kulttuurin hyödyllisyys kiinnostaa: onhan sen osuus bruttokansantuotteestakin suurempi kuin matkailun tai metsäteollisuuden (Järvi 2009). Taiteella ja kulttuurilla on myös vaikeammin mitattavia välillisiä taloudellisia vaikutuksia, esimerkiksi turismin tai imagotekijöiden kautta. Elinkeinopolitiikassa kulttuurista ja taiteesta haetaan alueellista vetovoimaa. Taiteen ja kulttuurin taloudellisia vaikutuksia luovuuden, innovaatioiden, yhteisöllisyyden ja vapaaehtoistyön edistäjänä on vielä haastavampi mitata, saati sitten niiden vaikutuksia kansallisen identiteetin, elämänhallinnan lisääntymisen tai kestävän kehityksen kaltaisiin asioihin. (Kangas 2005, 110.)

Taiteen ja kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia edistävä vaikutus on todettu monissa tutkimuksissa, myös lääketieteellisissä. Pitkittäistutkimuksista on saatu myös tukea sille, että vaikutuksen suunta on kulttuuriharrastuksista terveyteen eikä päinvastoin. (Hyypä 2007; Konlaan 2001.) Terveyteen liittyvät myös esimerkiksi erilaiset taideterapian muodot, taide hoito- ja kuntoutustyön työvälineenä tai työhyvinvoinnin edistäjänä, joista on suhteellisen paljon kokemuksia (Strandman 2007, 161). Laadullisemmissa seurantatutkimuksissa on esimerkiksi lastensuojelun parissa toteutettujen taidelähtöisten kokeilujen kautta osoitettu taiteen ja taidekasvatuksen kasvattavan kansalaisia rohkeuteen, iloon ja kriittisyyteen (Bardy & Känkänen 2005).

Taide ja taiteilijat ovat myös osa laajempia

yhteiskuntapoliittisia visioita ja tavoitteita¹. Valtioneuvoston 2003 hyväksymässä taide- ja taiteilijapoliittisessa ohjelmassa luetellaan useita taiteen tehtäviä, kuten taide yhteisöllisenä voimavarana, sosiaalisena pääomana, terveyden lisääjänä ja elinympäristön viihtyisyyden parantajana, sekä asetetaan tavoitteeksi lisätä monipuolisesti taiteen soveltavaa käyttöä yhteiskunnassa (Opetusministeriö 2003). Myös Vanhasen II hallitusohjelmassa mainitaan taiteen soveltavan käytön poikkihallinnollinen edistäminen (Valtioneuvoston kanslia 2007, 32).

Oikeus taiteeseen ja kulttuuriin on myös tasa-arvokysymys. Opetusministeriön Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus -toimenpideohjelmassa 2006–2010 saavutettavuudella tarkoitetaan myös ihmisten yhdenvertaista kohtelua ja syrjimättömyyttä. Tasa-arvoiset kulttuuripalvelut ovat osa pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan suomalaisen mallin perustaa. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelmassa valtion kulttuuripoliittiseksi tavoitteeksi asetetaan kulttuuri- ja taidepalvelujen saatavuuden takaaminen asuinpaikasta riippumatta tasapuolisesti koko maassa ja samalla kaikkien suomalaisten osallistumismahdollisuudet kulttuuritoimintaan sekä omaehtoiseen taiteen tekemiseen ja harrastamiseen (Opetusministeriö 2003). Nuorisobarometrin alueelliset tiedot kertovat kulttuuritoiminnan eroista eri puolilla Suomea. Joka kymmenennelle nuorelle luovan harrastuksen puute on osallistumisen este, mutta Lapin läänissä osuus on kaksinkertainen. Selvittäessään kulttuuripalveluiden käyttöä ja sen esteitä barometri asettuu myös kulttuuripoliittikan arviointitutkimuksen nahkoihin.

Vaikka kulttuurin tärkeys ja selitysvoima monin tavoin poliittisissa ja hallinnollisissa puheenvuoroissa näkyykin (ks. Häyrynen 2005), on kulttuuriharrastusten yhtenäinen tilastointi heikentynyt. Esimerkiksi taiteen perusopetuksesta on saatavissa tietoa vain

niistä oppilaitoksista, jotka toimivat opetusministeriön luvalla ja jotka saavat opetustuntikohtaista valtionosuutta. Vaikka kunnat ovat keskeisiä taiteen perusopetuksen järjestäjiä, Kuntaliitto lopetti kuntien järjestämää taiteen perusopetusta koskevien tilastojen laatimisen. Myöskään kansalais- ja työväenopistojen järjestämästä taiteen perusopetuksesta ei ole saatavissa tietoja. Samoin koulujen kerhotoiminnan tilastointi on lopetettu. (Hanifi 2008.) Tiedoille luovien harrastusten määristä ja sisällöistä, syistä ja esteistä on siis tarvetta.

Taiteen ja kulttuurin vaikuttavuudesta on monipuolista tutkimuksellista näyttöä, eikä Nuorisobarometrin ole tarpeen sitä todentaa. Näytön puute ylipäättään ei ehkä ole ongelma, mutta periaatteellisempi kysymys taustalla on haastava: Täytyykö kulttuuria puolustaa hyötynäkökulmilla? Jos näyttöä ei olisi, joutuisiko taiteen ja kulttuurin asema kyseenalaiseksi? Vai ovatko ne itseisarvoisesti tärkeitä? Voiko oikeutta taiteeseen ja omaan luovuuteen pitää jopa osana ihmisoikeuksia? (Haapalainen 2008; Setälä 2003.) Viitaten barometrin nuorten vastauksiin, joiden mukaan ilo, elämykset ja onnistumiset ovat luovan toiminnan tärkeimpiä syitä, voi myös kysyä Marjatta Bardin (2007, 30) tavoin: Onko ilo tulos?

Nuorten näkemykset taiteen merkityksestä ovat huomion arvoisia, sillä enemmistön mielestä taiteesta ei tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo. Enemmistö nuorista ei myöskään pidä taidetta erillisenä saarekkeena, vaan kokee sen paitsi tuottavan elämyksiä myös kasvattavan itsetuntemusta ja voivan vaikuttaa yhteiskuntaan. Merkillä pantavaa tässä on se, että taidetta itseisarvoisen tärkeänä pitävät nuoret ovat samalla muita valmiimpia uskomään taiteen merkityksellisyyteen niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin.

Tärkeän osan Nuorisobarometrin kokonaisuuteen tuovat taiteilijoiden kirjoittamat kolumnit teemasta nuoret ja taide. Vaikka kukin heistä tavallaan edustaa omaa taiteenalaansa, on kirjoittajien näkökulma kuitenkin

avoin ja avara, kuten taiteeseen sopii. Kolumnistit ovat Päivi Setälä (valokuva), Heikki Törmi & Tuomas Timonen (teatteri), Anne Rossi-Horto (kuvataide), Elina Kivihalmes (elokuva), Antti Nylén (kirjallisuus) ja Seppo Lampela (musiikki).

Nuorisobarometrin suunnitteluun ja toteuttamiseen on myös osallistunut suuri joukko muita asiantuntijoita: Simo Tuppurainen tekemällä avointen kysymysten analyysin, Jussi Ronkainen toteuttamalla korrespondenssi-analyysin ja Hannu Pääkkönen toimittamalla Tilastokeskuksesta vertailuaineistoja. Kyselylomakkeen laadinnassa arvokkaita kommentteja antoivat Hannele Koivunen, Sinikka Haapanen, Johanna Ruohonen, Minna Riikka, Tiina Karhuvirta, Satu Olkkonen, Kaija Rensujeff, Pauli Rautiainen ja Anna Anttila. Sirkku Kotilainen ja Katriina Siivonen olivat apuna sekä lomakkeen että tekstin laadinnassa. Käsikirjoitusta kommentoivat edellä mainittujen lisäksi myös Marja Peltola, Panu Mäenpää ja Satu Hiltunen. Valtion nuorisotieteen neuvottelukunta ja sen pääsihteeri Tuomas Kurttila ovat paitsi mahdollistaneet julkaisun myös tukeneet sen tekoa sisällöllisesti. Nuorisoverkoston ma. tutkimusjohtaja Leena Suurpää on ollut apuna kaikissa vaiheissa teeman pohdinnasta käsikirjoituksen kommentointiin. Kiitos yhteistyöstä kaikille, myös listasta unohtuneille!

Tämä ja muut Nuorisobarometrit löytyvät pdf-muotoisena Nuorisotieteen neuvottelukunnan internetsivuilta osoitteesta http://www.minedu.fi/OPM/Nuorisotieteen_neuvottelukunta/.

Barometrien aineistot ovat myös maksutta tilattavissa tutkimuskäyttöön Yhteiskunnallisesta tietovarustosta (<http://www.fsd.uta.fi/>).

NUORISOBAROMETRI 2009

KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TAUSTAMUUTTUJAT

KOHDERYHMÄ, OTOS JA TIEDONKERUUN KULKU

Nuorisobarometrin perusjoukkona ovat 15–29-vuotiaat nuoret koko maassa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Yhteensä haastatettiin 1900 nuorta, ja haastattelujen keskipituus oli noin 30 minuuttia. Haastattelut toteutti Innolink Research Oy.

Haastattelijoiden kokemusten mukaan naiset suhtautuivat tutkimukseen positiivisemmin kuin miehet, ja vähiten mielenkiintoa tutkimusta kohtaan koettiin olevan 20–24-vuotiailla miehillä. Vanhimman ikäryhmän mielestä tutkimus oli yleisesti ottaen mielenkiintoinen, ja nuorin ikäryhmä koki kyselyn jopa hauskaksi. Haastattelijoiden mukaan kyselylomakkeessa ei ollut sellaisia kysymyksiä, jotka olisivat systemaattisesti olleet vaikeita vastata tai kysyä. Yleisesti kysymykset ja tutkimuksen rakenne vaikuttivat sisältävän sellaisia asioita, joita nuoret olivat itsekin pohtineet, kuten talouskriisi ja työelämä. Kysymykset taiteen merkityksestä tosin olivat monille sellaisia, joita ei ollut aikaisemmin tullut pohdituksi. Jotkin kysymyksistä – kuten graffiteihin ja nettilataamiseen liittyvät – herättivät nuorissa sen kaltaista palautetta, että tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tuoreista näkökannoista ja kyseenalaistetaan normeja. Kärkkäitä mielipiteitä vastaajista irtosi erityisesti kysyttäessä sitä, missä määrin syrjäytyminen johtuu biologisista tai geneettisistä lahjakkuuseroista sekä sitä, ovatko ulkomaalaiset monipuolistaneet suomalaista kulttuuria.

Nuorten näkemysten suhteuttamiseksi muihin ikäryhmiin kerättiin vertailutietoa

tekemällä 200 haastattelua 50–55-vuotiaille. Nämä haastattelut olivat selvästi lyhyempiä keskipituuden ollessa 10 minuuttia.

KÄSITTEITÄ JA TAUSTAMUUTTUJIA

Nuorisobarometrin tulosten esittely painottuu graafisiin kuvioihin, sillä niiden avulla trendien havaitseminen on helppoa. Ellei toisin mainita, vertailuaineistona ovat aiempien vuosien Nuorisobarometrit.

Kuvioita ja taulukoita toki avataan lukijalle ja myös jossain määrin kerrotaan havainnoista ja niiden taustoista. Barometrit ovat kuitenkin otteeltaan ennen kaikkea kuvailevia, eivät selittäviä. Kyselyiden tulokset eivät yksin voikaan vastata siihen, miksi nuoret kokevat asiat siten kuin heidän vastauksistaan ilmenee. Tässä mielessä tulokset saavat puhua puolestaan.

Kuvioita avataan tekstissä myös joidenkin keskeisten taustamuuttujien mukaisten erojen selittämiseksi, esimerkiksi sen, onko jokin tietty asenne tyypillisempi nuorille naisille vai miehille. Tilastollisia testejä ei yleensä raportoida, mutta usein mainitaan kuitenkin, ovatko havaitut erot vastaajaryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä².

Nuorisobarometrin taustamuuttujat ovat ikää, sukupuolta, äidinkieltä ja asuinkuntaa lukuun ottamatta vastaajilta itseltään saatuja. Niitä ei siis ole haettu rekisteristä, vaan ne kertovat tutkimusta varten haastattelun nuoren oman käsityksen asiasta. Niinpä esimerkiksi haastattelun pääasiallinen toiminta ei välttämättä ole todellisuudessa sama kuin paperilla. Nuori, joka käy työssä ja opiskelee,

saattaa sanoa pääasialliseksi toiminnakseen kumman hyvänsä. Sama pätee kesätoissā olevaan opiskelijaan, joka voi kokea itsensä ensisijaisesti opiskelijaksi, vaikkei juuri haastatteluhetkellä sitä olisikaan. Sitä, että Nuorisobarometrin taustatiedot on pääsääntöisesti saatu kysymällä, ei tarvitse pitää virhelähteenä, mutta on hyvä pitää mielessä, että ne ker- tovat ensisijaisesti siitä, miten nuori itse kokee tilanteensa.

Tässä esitellään lyhyesti joitain keskeisim- piä taustamuuttujia. Lisäksi liitteessä 2 on yhteenveto kyselyyn jaoteltuna vastanneista erilaisten taustatekijöiden mukaan.

Ikä

Nuorisobarometrissa nuorella tarkoitetaan 15–29-vuotiaita. Tämän ikäisiä on Suomes- sa noin miljoona, joten kyse ei ole pienestä joukosta vaan lähes 20 prosentista koko väes- töstä.

Taustamuuttujana ikää käytetään siten, että vastaajat on ryhmitelty kolmeen ikäluok- kaan: 15–19-vuotiaat, 20–24-vuotiaat ja 25–29-vuotiaat.

50–55-vuotiaiden vertailuryhmää kutsu- taan keski-ikäisiksi.

Äidinkieli

Kaikkiaan haastateltiin 1798 äidinkieleltään suomenkielistä ja 97 äidinkieleltään ruotsin- kielistä nuorta. Haastattelut tehtiin vastaajan äidinkielellä. Ruotsinkielisten haastattelujen osuus oli 5 prosenttia, mikä vastaa ruotsin- kielisten osuutta kaikista Suomen 15–29- vuotiaista³. Äidinkieltä kysyttäessä haasta- telluille esitettiin suomen ja ruotsin lisäksi myös vaihtoehto ”Muu, Mikä?”, mutta näitä tapauksia oli yhteensä vain neljä⁴. Kaikis- ta 15–29-vuotiaista suomalaisista kuitenkin noin 5 prosentilla äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi. Käytännössä perusjou- kon muodostavat siis suomen- ja ruotsinkie-

liset nuoret, sillä haastattelukieli karsi muut pois otoksesta.

Kaikki vertailuryhmän 50–55-vuotiaiden haastattelut toteutettiin suomen kielellä.

Aluemuuttajat

Yhtenä aluemuuttujana käytetään Tilastokes- kuksen kunnan asutusrakennetta kuvaavaa kuntaryhmäluokitusta, jonka avulla vastaajat on kotikunnan perusteella luokiteltu neljään luokkaan: pääkaupunkiseudulla, kaupunki- maisissa kunnissa, taajaan asutuissa kunnissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuviin. Jonkin verran tarkastellaan myös läänien ja maakun- tien välisiä eroja. Kuntatason erotteluun ei vastaajien määrä yleensä ole riittävä, mutta joissain erityisesti paikallisuutta korostavissa kysymyksissä verrataan kymmentä suurinta kuntaa.

Koulutus

Kyselyssä oli kaksi koulutusmuuttujaa: tämän- hetkinen opiskelupaikka ja suoritettut tutkin- not. Näistä käytetään sitä, joka paremmin sopii tarkasteltavaan ilmiöön.

Tutkintomuuttujan on otettu mukaan niin yleissivistävä ylioppilastutkinto kuin ammatilliset tutkinnotkin. Taustamuuttuja- na käytetään korkeinta suoritettua tutkintoa. Tutkintomuuttujaa käytettäessä on mukaan analyysihin otettu vain ne vastaajat, jotka eivät parhaillaan opiskele. Muussa tapauk- sessa esimerkiksi yliopisto-opiskelijat eivät olisi erotettavissa niistä, jotka eivät ylioppi- lastutkinnon jälkeen ole opiskelleet mitään, eikä muuttuja siis mittaisi tarkoituksenmu- kaisesti. Poikkeuksena tästä analyysissa ovat mukana yliopistotutkinnon jo suorittaneet nuoret, sillä korkein heidän suorittamansa tutkinto ei mahdollisista jatkotutkinnoista enää muuttuisi.

Aineiston naiset ovat korkeammalle kou- lutettuja kuin miehet. Vähintään 20-vuotiai-

den joukossa ei ylioppilaiden osuuksissa ole eroja (42 prosenttia), mutta yliopistotutkinto on naisista 6 ja miehistä vain 3 prosentilla⁵. Vastaavasti miehet ovat yliedustettuina ammatillisissa perustutkinnoissa (20 vuotta täyttäneistä miehistä 36 prosentilla, naisista 29 prosentilla).

Nuorten ikäryhmässä koulutustaso on muutenkin ongelmallinen muuttuja, sillä se nousee iän mukana ja mittaa usein enemmän tai vähemmän samaa asiaa kuin ikä. Alle 30-vuotiaista suurella osalla opinnot ovat yhä kesken, ja otoksen vanhimmassa päässä on yleensä liian vähän vastaajia tilastollisesti merkitsevien erojen havaitsemiseksi. Parempi ikäryhmä koulutuksen yhteyksien tutkimiseen olisi 30 ikävuodesta ylöspäin, jolloin suurin osa tutkinnoista on jo suoritettu.

Kyselyssä nuoria pyydettiin kertomaan myös isänsä ja äitinsä koulutustaso, mitä käytetään taustamuuttujana. Vanhempien koulutuksen periytyvyys ei näin nuorilla ole erityisen hyvin todennettavissa, vaikka Tilastokeskuksen koulutustilastojen perusteella tiedetään lasten pitkälle kouluttautumisen todennäköisyyden kasvavan huomattavasti, mitä pidemmälle vanhemmat – etenkin äiti – ovat kouluttautuneet. (Myrskylä 2009). Toisen asteen tutkintojen suorittamisikä on kuitenkin sen verran matalampi, että niiden kohdalla erot näkyvät myös Nuorisobarometrin aineistossa. Niistä vähintään 20 vuotta täyttäneistä vastaajista, joiden isällä tai äidillä on korkeakoulututkinto, yli puolet on ylioppilaita. Opistotason tutkinnon tai pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneiden vanhempien lapsista ylioppilastutkinnon suorittaneiden osuus on hieman alle puolet. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden tai kokonaan vailla tutkintoja olevien vanhempien lapsista puolestaan vain noin kolmannes on ylioppilaita. Ammatillisten tutkintojen kohdalla tilanne on päinvastainen: yliopistotutkinnon suorittaneiden jälkeläiset suorittavat muita vähemmän ammatillisia perustutkintoja.

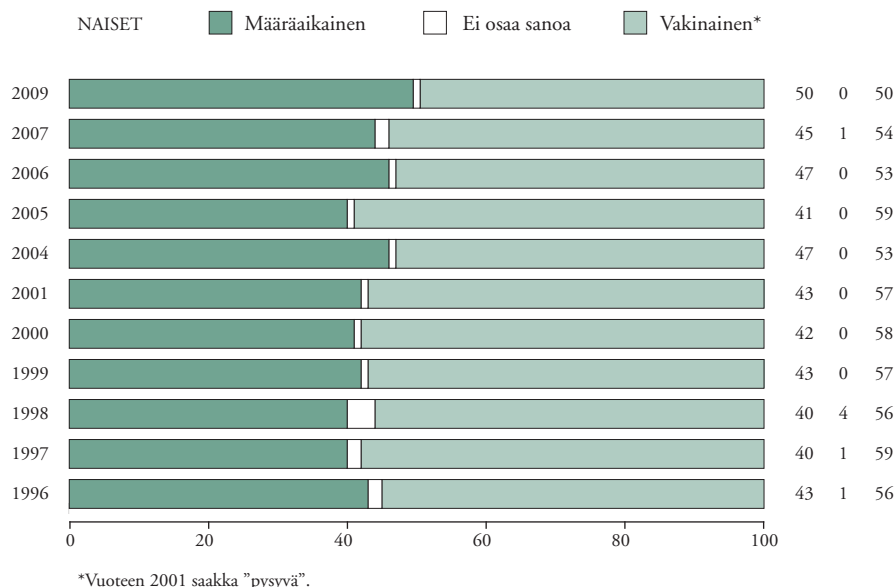
Työttömyys

Kaikista vastaajista 6 prosenttia oli haastatteluhetkellä työttömänä. Kun laskuista poistaa työvoimaan kuulumattomat vastaajat, kuten koululaiset ja vanhempainvapaalla olevat, nousee osuus 13 prosenttiin. Varsinaisella nuorisotyöttömyydellä tarkoitetaan yleensä 15–24-vuotiaiden työttömyyttä. Tässä ikäryhmässä työttömyysprosentti aineistossa on 16. Vuosien 2007 ja 2008 barometrissa se oli hieman alhaisempi, 15 prosenttia. Vuoden 2006 Nuorisobarometrissa nuorisotyöttömyys oli 16 prosenttia, vuonna 2005 17 prosenttia ja vuonna 2004 jopa 21 prosenttia. Barometriaineistossa nuorisotyöttömyyden lasku on siis tahtunut ja kääntynyt nousuun.

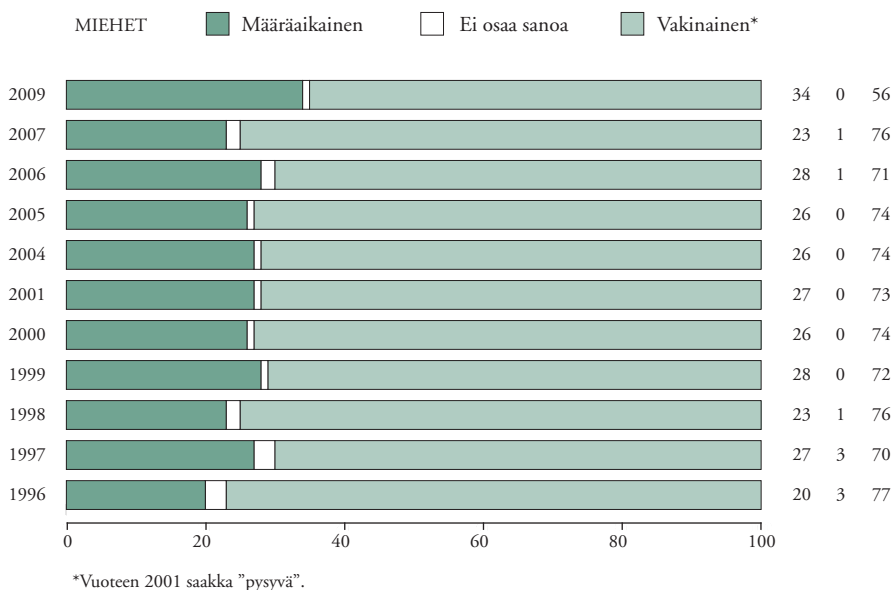
Kehitys on samansuuntaista kuin työvoimatilastossa. Nuorisotyöttömyyden kasvu Nuorisobarometrin aineistossa on kuitenkin loivempaa kuin työministeriön tai Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen luvuissa. Työttömyysaste on vuodesta toiseen Nuorisobarometrissa virallista nuorisotyöttömyysastetta matalampi. Yleensä ero on muutaman prosenttiyksikön luokkaa, mutta tänä vuonna selvästi suurempi. Työvoimatutkimuksen mukaan nuorisotyöttömyys oli huhtikuussa 24 prosenttia ja toukokuussa peräti 38 prosenttia. Nuorisotyöttömyyden kasvu kesän lähes-tyessä on tyypillistä, kun kesälomalle jääneet koululaiset, ylioppilaat ja korkeakouluista valmistuneet liittyvät työnhakijoiden joukkoon. Kausivaihteluiden ollessa suuria haastatteluajankohta onkin nuorisotyöttömyyden mittaamisen kannalta hyvin merkittävä⁶. Tämän vuoden barometrin tiedonkeruu toteutettiin noin kuukautta edellisten vuosien ajankohtaa myöhemmin, huhti–toukokuussa, millä on oma vaikutuksensa tuloksiin.

Havainnot kertovat joka tapauksessa siitä, ettei kysely ole tavoittanut työttömiä nuoria yhtä hyvin kuin muita. Toisaalta voi ajatella myös ajankohdan vaikuttaneen siten, että esimerkiksi väliaikaisesti työttömyysturvan

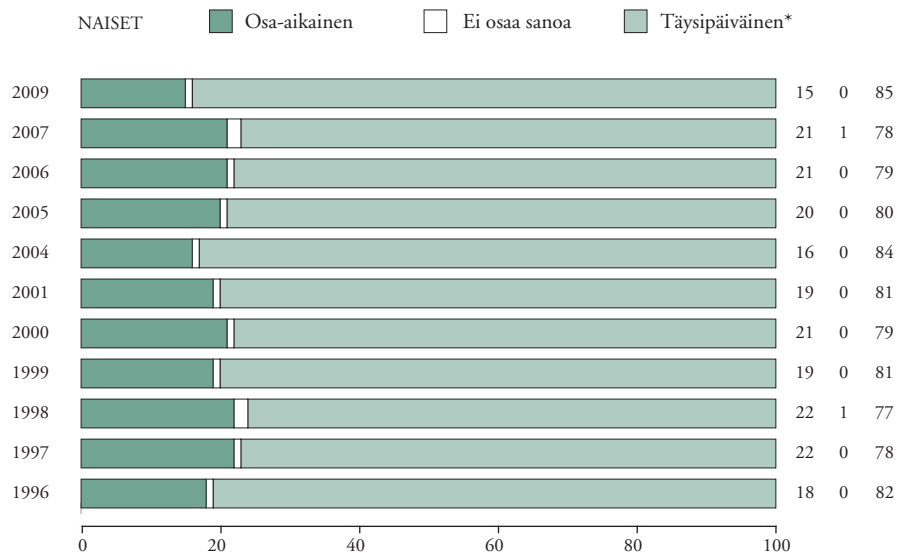
Kuvio 1a. PÄÄASIALLISENA TOIMENAAN PALKKATYÖSSÄ OLEVIEN NAISTEN MÄÄRÄAIKAiset JA VAKINAiset TYÖSUHTEET. (%)

Kuvio 1b. PÄÄASIALLISENA TOIMENAAN PALKKATYÖSSÄ OLEVIEN MIESTEN MÄÄRÄAIKAiset JA VAKINAiset TYÖSUHTEET. (%)

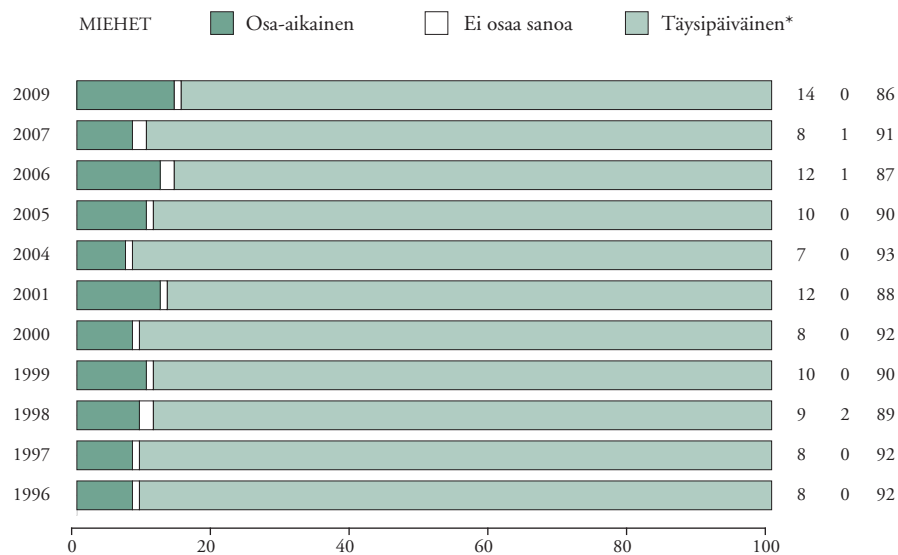

Kuvio 2a. PÄÄASIALLISENA TOIMENAAN PALKKATYÖSSÄ OLEVIEN
NAISTEN OSA-AIKAISET JA TÄYSIPÄIVÄISET TYÖSUHTEET. (%)

*Vuoteen 2001 saakka ”kokoaikainen”.

Kuvio 2b. PÄÄASIALLISENA TOIMENAAN PALKKATYÖSSÄ OLEVIEN
MIESTEN OSA-AIKAISET JA TÄYSIPÄIVÄISET TYÖSUHTEET. (%)

*Vuoteen 2001 saakka ”kokoaikainen”.

varaana kesätyön haun ajaksi jättäytynyt nuori kokee itsensä ennemmin opiskelijaksi kuin työttömäksi. Sama pätee niihin valmistuneisiin nuoriin, jotka jättäytyvät työttömäksi voidakseen hakea täysipäiväisesti koulutustaan vastaavaa työtä. Otos siis todennäköisesti on vinoutunut, mutta ei välttämättä sen enempää kuin muinakaan vuosina.

Määräaikaiset ja vakinaiset työsuhteet

Kuvioissa 1 ja 2 esitetään nuorten työsuhteiden luonteessa tapahtuneet muutokset vuodesta 1996 lähtien. Luvut osoittavat ainoastaan pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä käyvien nuorten tilanteen. Tällä hetkellä heistä on määräaikaisessa työsuhteessa 41 prosenttia, mikä on selvästi enemmän kuin osuus kaikista palkansaajista. Pätkätyösuhteet siis kuuluvat erityisesti nuoruuteen. Nuorisobarometrissa määräaikaisissa työsuhteissa olevien osuudet ovat hieman suurempia kuin Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksessa⁷.

Nuorisobarometrissa määräaikaisten työsuhteiden osuus näyttää etenkin nuorilla miehillä hieman kasvaneen viime vuosina. Sillä, että tämän vuoden aineisto kerättiin viimevuotisia myöhemmin, on kuitenkin todennäköisesti vaikutusta tuloksiin. Jotkin haastatteluista tehtiin toukokuun puolella, jolloin osa koululaisista ja opiskelijoista on siirtynyt määräaikaisiin kesätöihin. Se, että mukana ovat vain pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä käyvät, ei kokonaan poista tätä joukkoa luvuista, sillä kaikista opiskelevista 6 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista peräti 15 prosenttia pitää pääasiallisena toimenaan palkkatyötä. Opiskelun ohella työssä käyvien määräaikaiset työsuhteet ovatkin selvästi yleisempiä (62 prosenttia) kuin muiden (39 prosenttia).

Työvoimatutkimuksen mukaan opiskelijoiden työssäkäynti on lisääntynyt tasaisesti viime vuosina, mikä selittää osaltaan pätkä-

töiden yleisyyttä (Hulkko 2009). Yksi selitys tälle on opintojen muuttunut rahoitusmalli. Nykyiset opiskelijat rahoittavat opintojaan aiempaa vähemmän lainalla ja enemmän työnteolla (Myrskylä 2006).

Vaikka keskustelu pätkätyöistä⁸ on yleistynyt viime vuosina, ei yksimielisyyttä määräaikaisessa työsuhteessa olevien palkansaajien määrästä kuitenkaan ole. Tilastojen tulkinnasta käydään välillä kiivastakin keskustelua (ks. Lehto ym. 2008; Uusitalo 2008). Keskustelu koskee kuitenkin enemmän pätkätyöiden yleistymistä 1980- ja 1990-luvuilla. Viimeisten kymmenen vuoden aikana nuorten määräaikaisten työsuhteiden osuus näyttää Työvoimatutkimuksen tulosten mukaan kuitenkin hieman vähentyneen.

Nuoret poikkeavat muista palkansaajista siinä, että melko moni ilmoittaa olevansa määräaikaisessa työsuhteessa omasta tahdostaan. Alle 20-vuotiaista jopa kaksi kolmesta ja 20–24-vuotiaistakin vielä 40 prosenttia on itse halunnut määräaikaisen työn, kun kaikista työntekijöistä vain neljännes ilmoitti itse halunneensa määräaikaisen työsuhteen. Nuorten kohdalla määräaikaisia työsuhteita ei siis ole syytä aina tuomita kielteisenä ilmiönä. (Okkonen 2009.)

Kuvioista 1a ja 1b nähdään selvästi sukupuolierot määräaikaisten työsuhteiden yleisyydessä. Nuorista miehistä 34 prosenttia, mutta naisista jopa puolet on määräaikaisissa työsuhteissa. Osaksi tämä ero selittyy sillä, että määräaikaiset työsuhteet ovat yleisempiä palvelu-, myynti- ja hoitoaloilla, jotka ovat tyypillisempiä aloja nuorille naisille kuin miehille. On myös mahdollista, että työntantajalle lastenhoidosta koituvat kulut nostavat kynnystä vakinaistaa nuorten naisten työsuhteita. Kuviossa 1 eivät opiskelijat ole mukana, mutta Työvoimatutkimuksen perusteella tiedetään, että erot ovat samansuuntaisia: työllisistä miesopiskelijoista jatkuvaa kokoaikatyötä vuonna 2008 teki 17 prosenttia, naisista vain 9 prosenttia (Hulkko 2009).

Osa-aikaiset ja täysipäiväiset työsuhteet

Alkuaan pätkätyöllä tarkoitettiin työsuhteiden ketjuttamista, kun määräaikaisia työsuhteita solmittiin toinen toisensa perään. Sitten pätkätyö on alkanut tarkoittaa kaikkia määräaikaisia tai myös osa-aikaisia työsuhteita. Kun opiskelijoiden työsuhteita ei oteta lukuun, ei Nuorisobarometrissa ole tapahtunut suuria muutoksia osa-aikaisten työsuhteiden yleisyydessä sitten vuoden 1996 (kuvio 2). Palkkatyötä pääasiallisena toimintanaan pitävien työsuhteista 14 prosenttia on nyt osa-aikaisia,

kun taas opiskelijoilla osa-aikaisten työsuhteiden osuus on 71 prosenttia.

Naisilla niin sanotut epätyypilliset työsuhteet – sekä määräaikaiset että osa-aikaiset – ovat miehiä yleisempiä. Viime vuosina naisten ja miesten väliset erot ovat kuitenkin pienentyneet. Nyt Nuorisobarometrin aineistossa pääasiallisena toimintanaan palkkatyössä käyvien naisten työsuhteista 15 prosenttia ja miesten työsuhteista 14 prosenttia on osa-aikaisia. Jos opiskelijoiden työsuhteet otetaan mukaan, osuudet ovat jo 34 ja 27 prosenttia.

TAIDETTA EI SAA OPETTAA

Poistan varmistimen aina, kun kuulen sanan ”kulttuuri”.

Tuo vitsikäs lausahdus kreditoitetaan tavallisesti jollekulle kuuluisalle natsille, kuten Goebbelsille tai Göringille. Mutta mitä sillä oikein ilmaistaan? Kenen mielestä ”kulttuuri” – sanalla tarkoitettaneen lähinnä taidetta – muka on niin vastenmielistä ja pelottavaa, että sen edessä pitää ottaa pyssyt esiin?

Tai oikeastaan: kenen mielestä on osuvaa kuvitella, että sellaisia henkilöitä on olemassa? Tuon virkkeen alkuperä, tarkka asiayhteys tai oikea lausuja eivät nimittäin ole tärkeitä. Olennaista on, että lausahdusta mielellään lainaillaan ”meillä”, eli sivistyneessä, demokraattisessa, vapaassa lännessä, missä tahansa missä asiat ovat niin sanotusti oikealla tolalla. Oman paremmuutemme ja ylemmyytemme osoittamiseen tarvitsemme natsia, joka vihaa meidän taidettamme ja kulttuuriamme. Vastavassa tilanteessa saattaa olla myös taiteilija, joka katsoo tulleen väärinymmärretyksi ja syrjityksi ja syyttää omasta ahdingostaan ”juntteja, joita kiinnostaa vain tosi-TV ja

formulat”. Natsit ovat niitä, joihin halutaan tehdä ero.

Ei myöskään ole tavatonta – ainakin voi kuvitella – että lähinnä juuri tosi-TV:stä kiinnostunut teini-ikäinen ajattelee taiteesta ja kulttuurista täsmälleen samoin kuin alussa lainaamani kuuluisa pseudonatsi: hän poistaa varmistimen heti, kun kuulee mainittavan jotakin korkeakulttuurista. Hänelle tosin ”natseja” ovat aikuiset, joilla on salakähmäisiä suunnitelmia häntä varten. Hän lukee mieluummin fantasiasatuja ja kuuntelee Anna Abreuta. Ja pitää ylpäänä kiinni omasta maustaan.

Maailemankirjallisuuden klassikot, nuo paksut ja pölyiset, kummalliset kirjat, tai taidemuseot, joissa kuuluu olla hartaina ja hiljaa, herättävät vastustusta, mutta en usko tämän vastustuksen siltikään johtuvan paikoista tai teoksista itsestään vaan tavasta, jolla taidetta nuorille esitellään.

Oikeaa taidetta onkin vaikeaa esitellä lapsille. Silti he kaipaavat nimenomaan esittelijää, sillä viisitoistavuotiaalle eurooppalainen mytologia, taide, kirjallisuus, uskonto ja historia ovat vain

pimeää metsikköä, josta hän ei löydä mitään ilman johdatusta, ilman johtolankoja. Metsikkö on kuitenkin hänenkin metsikkönsä, ja siksi viisitoistavuotiaalla on oikeus saada tienviittoja sinne.

Jos hän ei saa niitä koskaan, hänestä kasvaa moukka, joka on tietämätön oman maailmansa historiasta, siis avuton muukalainen tai turisti omassa kodissaan.

Koska nuorten ihmisten arvostelukyky, identiteetti ja yleensäkin itseluottamus vasta kehittyvät, nuoret ovat herkempiä epäsuorille vihjeille ja tunnelmille kuin opettavaisille suosituksille (”Tämä on hyväksi sinulle”). He eivät osaa punnita tuollaisten suositusten mielekkyyttä tai tarkoitusta, eivät ymmärrä, miksi heille ”tyrkytetään” jotakin. Tämä on oivallettu erinomaisesti kaupallisessa viihhteessä (joka on vain teollisesti tuotettua taidetta): nuoret ostavat Anna Abreun levyn, koska eivät tajua, että sitä todellakin tyrkytetään, myydään heille.

Mutta he pitävät levystä samasta syystä kuin vakavamieliset aikuiset oikeasta taiteestaan: paitsi yksinkertaisen esteettisen mielihyvän takia,

myös siksi, että se vahvistaa heidän minäkuvaansa, saa heidät tuntemaan, että heillä on jotakin omaa.

Yksi taiteen iloista on juuri erityinen omistamisen ilo, joka ei ole sidoksissa katoavaan tavaraan vaan kuvitelmiin, kokonaisiin idea-maailmoihin. Se on *puhdasta* iloa, ja sille taiteenvihaaja tyhmyyttään sanoo ei.

Vaisusti Dostojevskia suosittleva äidinkielenopettaja on pahimmillaan kuin kömpelö ja tunkeileva puhelinmyyjä. Ja kuitenkin hänellä on maailman paras tuote. Hän ei vain osaa käsitellä nuorten hallitsevia asenteita, jotka luullakseni ovat epäluulo ja uteliaisuus. Ne ovat ristiriitaisia tunteita, mutta molemmat johtuvat tietämättömyydestä ja kokemattomuudesta. Äikänmaikka tukee oppilaittensa epäluuloa eikä herätä heidän uteliaisuuttaan.

Arvelen edelleen, ettei ratkaisuna ole ainakaan taiteen tekopirteä naamioiminen joksikin muuksi, joksikin mitä se ei ole. Ongelmana voi siis olla opettajien väärä käsitys taiteesta.

Taide on kapinallista ja hyökkäävää. Koska viihde, kuten voittoa tavoitteleva popmusiikki, on vain massatuotettua taidetta, se usein matkii juuri tätä taiteen ominaisuutta ja esiintyy pelottavana ja vaarallisena ja radikaalina. Mutta Dostojevskiin

verrattuna Marilyn Manson, Lordi ja Madonna ovat vaarattomia nynnnyjä.

Vanhan ajan suuret taiteilijat ja kirjailijat pitää esitellä kapinallisina hurjapäinä, jollaisia he oikeasti ovat. Esimerkiksi Aleksis Kivi pitää esitellä uhkarohkeana huurupäänä ja mikä tärkeintä, aikansa taustaa vasten: suomenkielisenä kirjailijana takapajuudessa, agraarisessa maassa, jossa korkeakulttuurista vastasi muutama ruotsinkielinen herra. Kivi pitää esitellä keskenkasvuena rettelöitsijänä, siis kaikkien nuorten ystävänä, jollainen hän syvimiltään oli, koska oli oikea taiteilija ja vähät välitti auktoriteeteista. Taiteen tehtävänä on lietsoa epäsofia, anarkiaa ja levottomuutta ja rikkoo sovitut rajoja, ja tämä pitää kertoa nuorille. Tämä on vahvasti ideologinen lähtökohta, mutta taiteen ”opettamisessa” se saattaisi olla taktisesti mielekäs.

Nuorille ominainen yleinen epäluuloisuus, joka voi välillä kärjistyä vihaksi ja kostonhimoksi, on positiivinen ja luova voima, jolle vanha korkeakulttuuri olisi paljon ravinteikkaampaa ja terveempää maastoa kuin köyhä ja kyyninen massakulttuuri tai tyhjän päälle rakennetut internetyhteisöt, joista jotkut etsivät radikaalia, äärimmäistä ”vaihtoehtoa”.

Eikä mikään kuitenkaan

ole niin radikaalia ja vaihtoehtoisia kuin *Kirjoituksia kellarista* tai *Seitsemän veljestä*. Sano se kuusitoistavuotiaalle. En usko, että se on niin vaikeaa.

Tietenkin minun olisi viisainta puhua vain omasta puolestani, omasta kokemuksestani. Löysin tieni korkeakulttuurin ehtymättömien aarteitten äärelle etupäässä kahden välittäjähahmon avulla.

Tärkein oli brittiläinen poptähti Morrissey. Hänestä kirjoitettiin 1980- ja 1990-luvun vaihteessa paljon esimerkiksi *Rumbassa*, ja hän mainitsi haastatteluissa kirjailijoiden nimiä ja siteerasi erityisesti Oscar Wildeä usein. Otin selvää. Nopeasti ymmärsin mistä oli kyse; minulle avautui näkökulma koko 1800-luvun eurooppalaiseen kirjallisuuteen, koska Wilden tuotanto on kokonaisuudessaan synteesiä tuon vuosisadan kirjallisista vaikutuslinjoista. Porttiteoria osoittautui tässä oikeaksi, sillä pian siirryin vahvempiin tekijöihin, kuten ranskalaisiin romantikkoihin.

Toinen tärkeä välittäjähahmo oli lukion äidinkielenopettajani, jolla oli tapana suositella minulle kirjoja sen enempiä selittelemättä. Keran hän esimerkiksi työnsi käteeni Thomas Mannin *Taikavuoren*, kirjaston poistokappaleen. Luin sen, koska olin utelias. Ymmärsin vain,

että jotakin merkillistä ja vakavaa siinä oli tekeillä ja että minulla oli oikeus olla siinäkin juonessa mukana.

Olennaista on, että nuovälitystilanteet olivat epävirallisia ja epämääräisiä, vai-vihkaisia ja yksityisiä. Ne herättivät luottamusta ja uteliaisuutta. Lisäksi syntyi uusi jännittävä tunne yhteisestä vihollisesta: ikään kuin Wilde ja Mann olisivat ajaneet minun asioitani ja vastustaneet jotakin kasvotonta, joka yrittää tehdä meistä jotakin mitä me emme ole. Keskenkasvuiset epäluuloni jalostuivat vähitellen yhteiskunnallisiksi näkemyksiksi. Vakaumoksenani on yhä, että maalliseen vallankäyttöön ja lakiin on ehdottomasti suhtauduttava epäluuloisesti ja että kaikkien auktoriteettien on ansaittava luottamukseni, ja jos he eivät ole sen arvoisia, en anna sitä heille. Yhteiskunnallinen ajatteluni on periaatteellisesti

anarkistista, koska se on hankittu tutkimalla taidetta ja kirjallisuutta eikä olosuhteita tai kylmiä tosiasioita, jotka ovat aina vain seurausta jostakin aikaisemmin toteutetusta politiikasta.

Nuorissa on ainutlaatuista se, etteivät he vielä ole päättäneet mitään eivätkä sitoutuneet mihinkään. He eivät ole ”valmistuneet”. He voivat vapaasti hylätä sen, mitä vuotta aikaisemmin kiihkeästi rakastivat. He tarvitsevat paljon taidetta – voidakseen heittää paljon taidetta mene-mään. Sillä äkkiä he ovatkin aikuisia ja ansassa: perheineen, velkoineen, omaisuuksineen; elämäntilanteessa, jossa kaiken soisi vain jatkuvan samanlaisena, eivätkä he silloin tarvitse taidetta enää muuhun kuin oman radikaalin nuoruutensa muisteluun.

Nuoria ja taidetta ajatellaan usein luovuuden ja yleensä tekemisen näkökul-

masta, ja nuorena kuka tahansa voikin paneutua taiteen tekemiseen, kun luovalla työllä ei tarvitse (tai voikaan) ansaita henkilökohtaista apu-tai muuta rahaa. Ketään ei silti pitäisi kehottaa ryhtymään taiteilijaksi ainakaan kertomatta, että karkeassa kulutuskulttuurissamme taiteilijalle ovat avoinna vain marttyyriin ja narrin roolit.

Joka tapauksessa myös taiteen käyttämiseen, lukemiseen ja tulkitsemiseen on avattava uusia teitä, ja täysin perustava tässä on mielestäni se oivallus, etteivät taide ja kirjallisuus ole mitään mitä voisi opettaa ”ylhäältä alas”.

Taide on hallitsematon, ihmeellinen vapauden alue, jonne kaikki ovat kutsuttuja ja kuka tahansa voi mennä, jos vain rohkeus riittää.

Antti Nylén

Kirjoittaja on esseisti

OMA LUOVA TOIMINTA

LUOVIEN HARRASTUSTEN MÄÄRÄ

Kyselyssä nuorten omaa luovaa tekemistä selvitettiin kysymyksellä ”Teetkö jotain seuraavista asioista?”, jota seurasi 15 kohdan lista erilaisia luovan aktiivisuuden muotoja. Kysymyksen muotoiluun on hyvä kiinnittää huomiota, koska sillä voi olla merkitystä vastauksiin. Onhan eri asia esimerkiksi valokuvata kuin kokea kuvaaminen harrastukseksi. (Ks. myös Päivi Setälän kolumni s. 55–58.)

Joidenkin luovien toimintojen kohdalla puhutaan kuitenkin kyselyssäkin harrastamisesta⁹, ja jatkossa kaikkia luovan aktiivisuuden muotoja käsitellään ”luovina harrastuksina”. Vaikka harrastamisesta puhuminen vaikuttaa harmittomalta, voidaan se kokea myös vähätteleväksi: harrastus on jotain jota tehdään ”oikean” tekemisen vastapainona. Tämä käsitys kuitenkin lieenee vähemmistössä, ja on todennäköisesti yleisempää nähdä harrastukset arvokkaana, jopa hyvinvoinnin kannalta itseisarvoisen tärkeänä osana elämää ja yhteiskuntaa. Käsitteen ongelmallisuus ei kuitenkaan jää tähän, vaan haastateltujen nuorten joukossa voi olla esimerkiksi taiteen ammattilaisia, joiden kohdalla ei voi puhua taiteen tai kulttuurin harrastamisesta. Nämäkin tapaukset on kuitenkin arvioitu siinä määrin poikkeukselliseksi, että harrastamisen käsitteestä on pidetty kiinni.

Kuvio 3 antaa yleiskuvan nuorten omasta luovasta tekemisestä. Samalla nähdään, että suurimmassa osassa kysytyistä luovista harrastuksista tytöt ovat poikia aktiivisempia (sukupuolten erot ovat samansuuntaiset myös mitä harrastusten säännöllisyyteen tulee). Erot ovat kuitenkin enimmäkseen pieniä ja pikemminkin vastakkaisia sille uskomukselle, että pojat

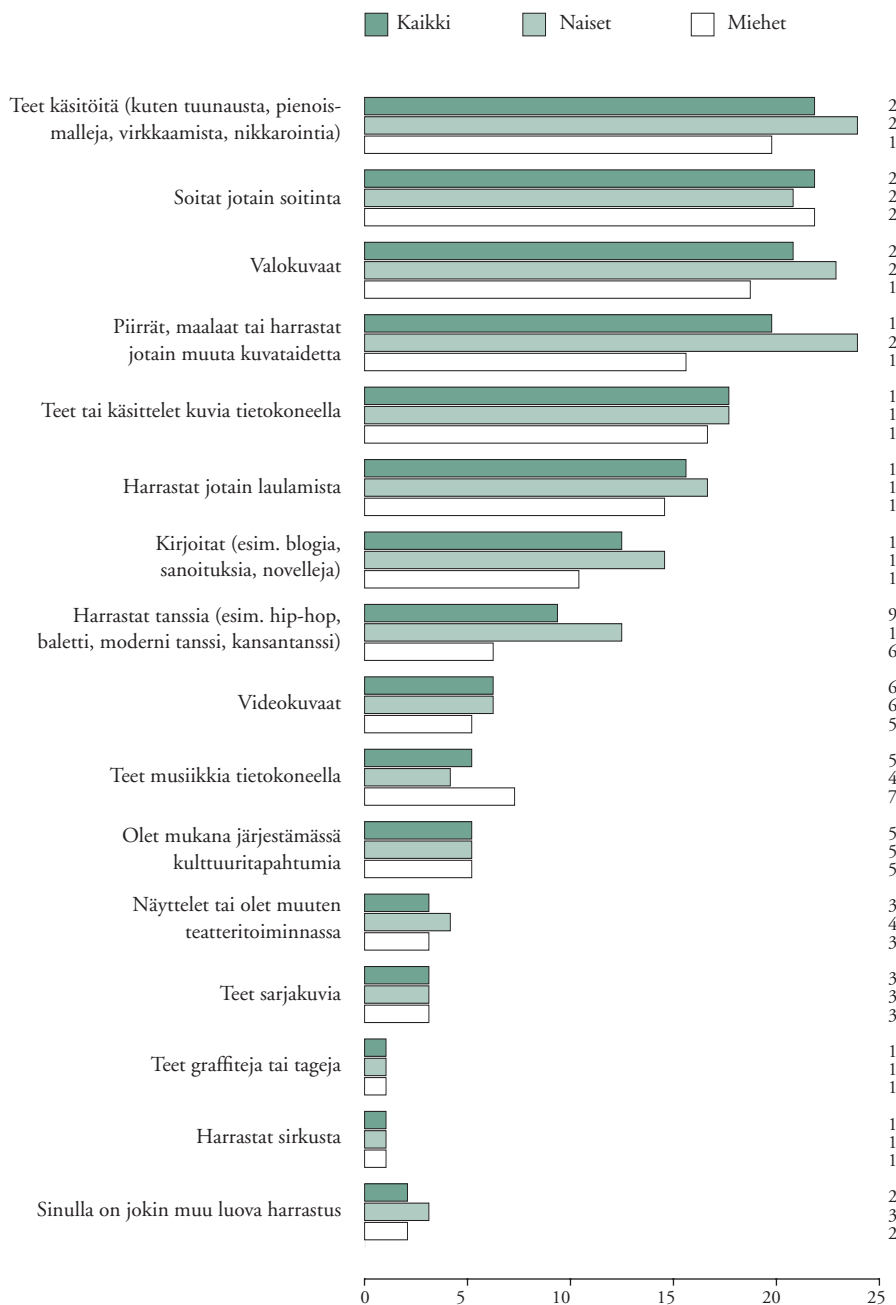
olisivat tyttöihin nähden taiteen kentällä jotenkin marginaalisia. Nuorisobarometrissa ei tätä kysymystä esitetty 50–55-vuotiaiden vertailuryhmälle, eikä asiaa ole aiempinakaan vuosina selvitetty, joten tältä osin taiteen tuottamisen tasa-arvoistuminen jää todentamatta.

Yleisimpiä luovan toiminnan muotoja ovat käsityöt, soittaminen, valokuvaaminen, piirtäminen ja muu kuvataide: näistä kutakin harrastaa noin viidennes nuorista. Jonkin instrumentin soittaminen poikkeaa muista siinä, että sitä harrastetaan myös varsin säännöllisesti (kuvio 7), joten sitä voi pitää kaikista selvitetystä toimintamuodoista yleisimpänä.

Kyselyssä ei selvitetty soitettuja instrumentteja tai harrastettuja musiikinlajeja, mutta muutamien vuosien takaisissa tutkimuksissa instrumenteista yleisimmät olivat piano ja kitara, tyylilajeista rock, viihdemusiikki ja klassinen musiikki. Rockin tekemisessä on tapahtunut suuri sukupuoliroolien murros 80-luvulta alkaen. Siihen saakka rock säilyi ”miehisyyden linnakkeena”, mutta sen jälkeen naiset ovat tulleet niin harrastamisen kuin esiintyjienkin kentälle (Lähteenmaa & Strand 2008, 14; Hanifi 2005, 121). Kansanmusiikin soittaminen lisääntyi 90-luvulla kaikissa ikäryhmissä, mutta nuoret erottuvat muista siinä, että he soittavat myös muiden maiden perinteistä ammentavaa musiikkia (Hanifi 2009, 229).

Yksi ehkä yllättävistäkin 90-luvulta leisisyntyneistä trendeistä on käsityöt, jonka lisääntyminen – erityisesti miehillä – havaittiin jo Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa 2002 (Hanifi 2005, 127). Käsityön käsitteen alle mahtuvia viime vuosien voimistuneita tuulia ovat kierrätysmateriaalien uusiokäyttö, vaatteiden koristelu, tuunaaminen, vintage ja

Kuvio 3. ”TEETKÖ JOTAIN SEURAAVISTA ASIOISTA?”
(Kyllä-vastausten prosenttisuudet.)

(poikien!) pipojen virkkaaminen (*City-lehti* 2005b). Barometrin perusteella ei voi päätellä, onko trendi jo laskussa vai yhä nousussa, mutta tällä hetkellä käsitöitä tekee 23 tytöistä ja 19 prosenttia pojista.

Harvinaisimpia kysytyistä luovan tekemisen muodoista ovat sirkus, graffitit, sarjakuvat ja näytteleminen: näitä harrastaa vain muutama prosentti nuorista. Kyse ei tietenkään ole vain nuorten haluista, vaan myös tarjonnasta. Kuinka paljon mahdollisuudet rajoittavat harrastamista – se riippuu luonnollisesti harrastuksen luonteesta. Kulttuuritapahtumien järjestämistä ei kovin usein ole tarjolla. Sirkuksen harvinaisuutta selittää sen suhteellinen uutuus taiteenlajina, eikä sitäkään ole usein tarjolla. Sirkus on myös harrastuksena kallis, ja se vaatii kovaa fyysistä kuntoa. Graffitien tekoa puolestaan rajoittaa, ja osin myös määrittää, sen kielletty luonne. (Ks. myös kuvio 10 harrastushalukkuudesta ja kuvio 11 harrastuksen esteistä.)

Luovan aktiivisuuden tarkastelu aluemuuttujien mukaan olisi äärimmäisen kiinnostavaa, mutta aineistossa ei yleensä millään yksittäisellä alueella ole tarpeeksi jonkin yksittäisen taiteenalan harrastajia mielekkäiden vertailujen tekemiseen. Vaikkei barometrin aineistolla sitä voikaan vahvistaa, on turvallista väittää, että harrastusmahdollisuuksien tarjonnalla, ja sillä, että alueella on jonkin taiteenlajin tekijöitä, on merkitystä harrastusten alueellistumisen kannalta¹⁰.

On selvää, että kyselyn luovien harrastusten luettelosta puuttuu monia taidemuotoja ja kulttuuriharrastuksia, puhumattakaan muista luovuuden muodoista, ja tämän johdosta kaikille vastaajille esitettiin myös vaihtoehto ”jokin muu luova harrastus”. Sen on valinnut vain pari prosenttia nuorista, mikä ei kuitenkaan välttämättä kerro luovien harrastusten listan täydellisyydestä, vaan vastausväsymyksestä. Luovuuden käsitteen moninaisuudesta sen sijaan kertovat nuorten avoimet vastaukset muista luovista harrastuksista (liite 5). Mukaan mahtuu niin cheerleadingia, metsästys-

tä, kamppailulajeja kuin ratsastustakin. Kiinnostavaa tässä on nähdä, etteivät hallinnon toimialojen rajat toistu nuorten ajatuksissa ja toiminnassa, vaan nostamalla luovina esiin liikunnallisia ja fyysisiä asioita he tulevat ylitäneeksi kulttuurin ja liikunnan välisen rajan. (Ks. myös kuvio 19 ja nuorten vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon nuoret kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan eri paikoissa.)

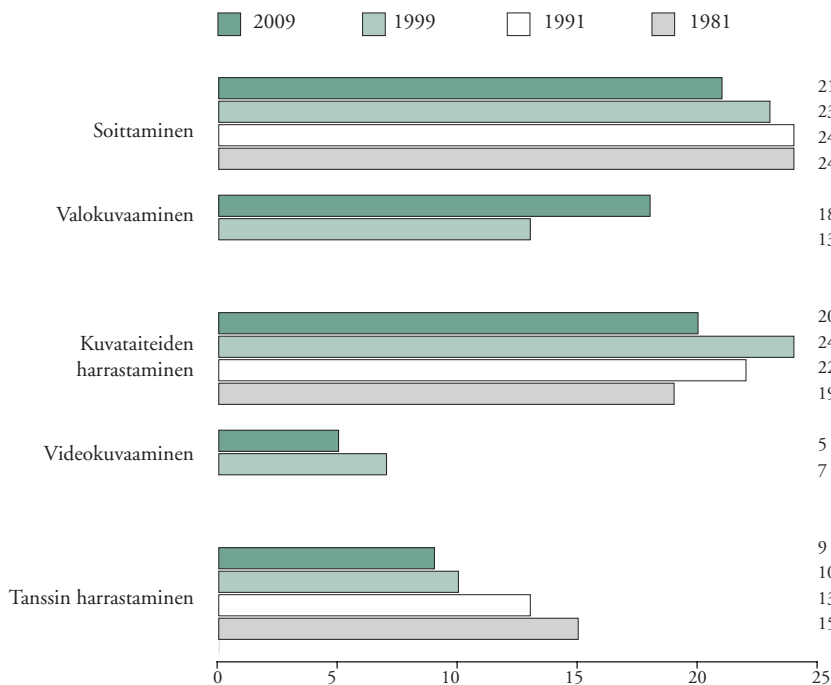
Luovien harrastusten muutos

Nuorisobarometrissa ei ole aiemmin selvitetty nuorten aktiivista luovaa toimintaa, eikä kuvion 3 tietoja siten voi verrata aiempiin sen selvittämiseksi, mitkä luovat harrastukset ovat mahdollisesti kasvussa, mitkä laskussa. Suuntaa antavaa vertailua voi joidenkin luovien aktiviteettien osalta kuitenkin tehdä Tilastokeskuksen ajankäyttö- ja vapaa-aikatutkimusten perusteella¹¹.

Kuviossa 4 verrataan viiden luovan harrastuksen yleisyyttä vuosien 1981, 1991 ja 1999 ajankäyttötutkimuksiin¹². Trendi on enimmäkseen laskeva. Soittamisen ja tanssimisen kohdalla lasku on jatkunut 80-luvulta saakka, kuvataiteiden kohdalla 80- ja 90-luvuilla jatkunut kasvu näyttää kääntyneen laskuun. Valokuvaamisen ja videokuvaamisen tapauksissa vertailutietoa on vain vuoteen 1999 saakka. Valokuvaaminen on digitaalikameroiden yleistymisen myötä odotusten mukaisesti lisääntynyt, etenkin naisilla (vrt. Minkkinen ym. 2001), mutta videokuvaaminen yllättäen vähentynyt. Kyse on ehkä osittain siitä, että laitteiden yleistyttyä ei satunnaista videodokumentointia entiseen tapaan koeta varsinaiseksi ”videokuvaamiseksi” tai sen harrastamiseksi. (Ks. myös Päivi Setälän kolumni ”Kukaan ei harrasta valokuvaamista, mutta kaikki kuvaavat” sivuilla 55–58.)

Korostettakoon, että kuvion 4 vertailun perusteella ei voi väittää nuorten luovien harrastusten olevan kokonaisuudessaan laskusuunnassa. Tässäkin kyselyssä nähdään, että nuorten luovuus kukkii monessa paikassa (kuvio

Kuvio 4. 15–24 VUOTIAIDEN LUOVIEN HARRASTUSTEN VERTAILU 1981, 1991, 1999 JA 2009. (Harrastavien prosenttiosuudet.)

Vuosien 1981, 1991 ja 1999 tiedot: Tilastokeskuksen Ajankäyttötutkimus.

19), eikä liikunta- ja kulttuuriharrastusten raja ole nuorille ylittämätön (liite 5). Ei ole selvää, kokeeko esimerkiksi capoeiran (brasilialainen kamppailulajin, akrobatian ja tanssin yhdistelmä) harrastaja kyselyssä itsensä tanssin harrastajaksi. On hyvin mahdollista, että tässä havaittu laskeva trendi johtuu ennen kaikkea siitä, ettei ole osattu kysyä oikeita kysymyksiä¹³.

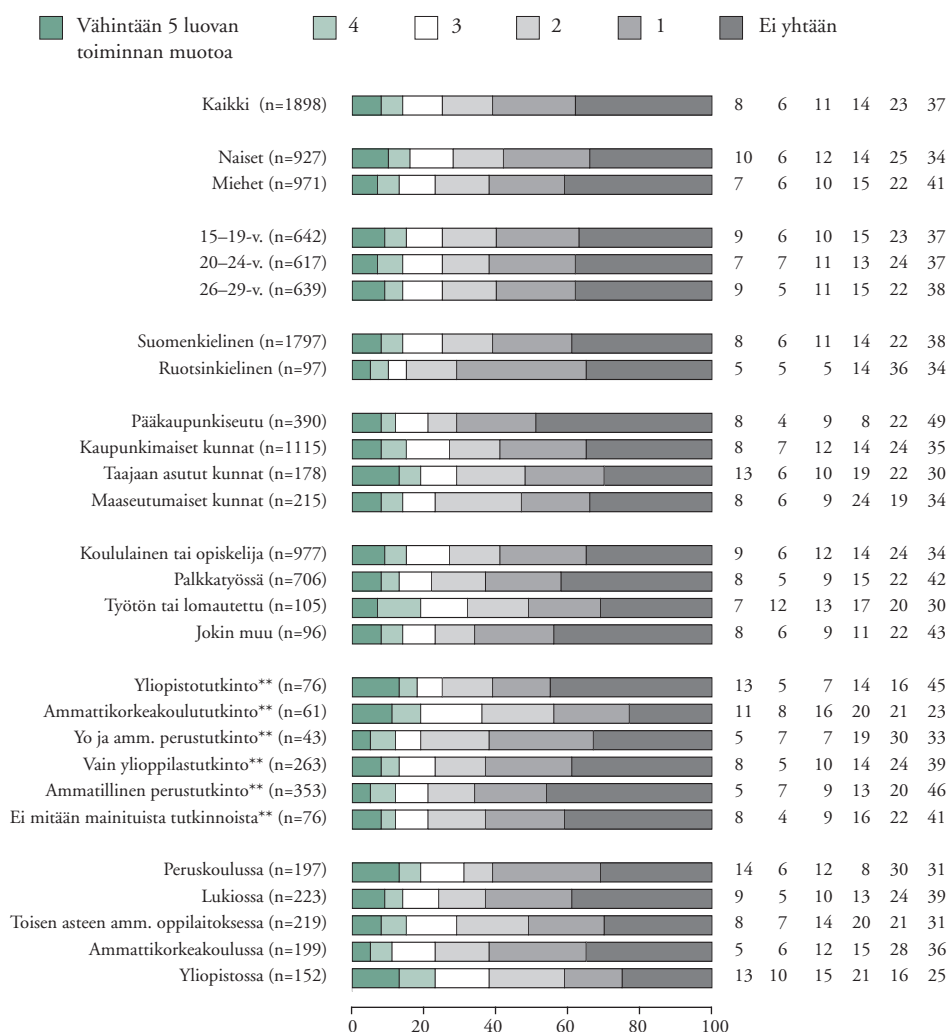
LUOVIEN HARRASTUSTEN KASAUTUMINEN

Edellä tarkasteltiin erilaisten yksittäisten luovien toimintamuotojen yleisyyttä. Näin ei kuitenkaan saada tietoa siitä, kuinka monella

on ainakin jokin kysytyistä luovista harrastuksista tai kuinka paljon luovat harrasteet kasautuvat samoille nuorille. Tämän selvittämiseksi on kuvioon 5 laskettu yhteen edellä tarkastellut 15 luovaa toimintamuotoa ja vaihtoehto ”muu”. Nähdään, että 37 prosenttia kokee, ettei heillä ole yhtäkään luovaa harrastusta. 40 prosentilla on useampi kuin yksi luova harrastus, reilulla neljänneksellä ainakin kolme ja vajaa kymmenesosa kuuluu varsinaisiin moniottelijoihin vähintään viidellä eri taideharrastuksellaan. Kaikkien vastaajien keskiarvo on 1,6 luovaa harrastusta, ja jos tarkastellaan vain niitä, joilla on ainakin jokin luova harrastus, on keskiarvo 2,5.

Naisilla luovia harrastuksia on enemmän

Kuvio 5. LUOVIEN HARRASTUSTEN* KOKONAISMÄÄRÄ. (%)

* Luovilla harrastuksilla tarkoitetaan kuvion 3 luetteloa eri luovista toimintamuodoista.

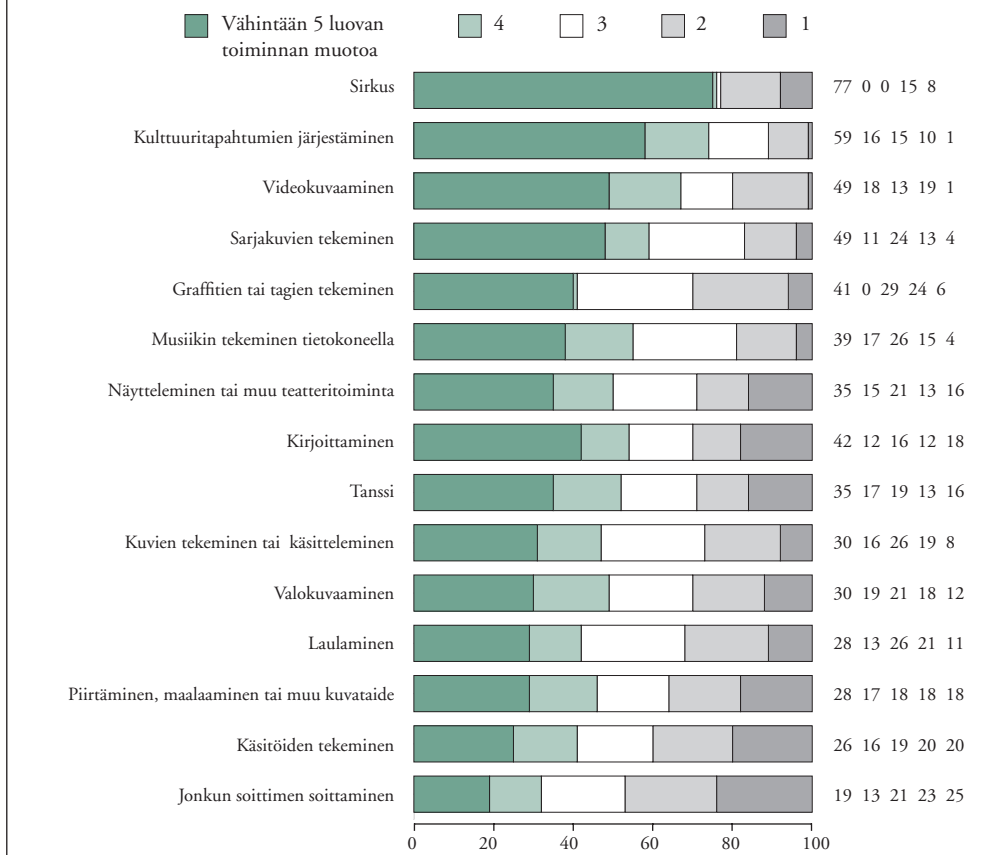
** Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

kuin miehillä, minkä voi nähdä jo kuviosta 3. Sukupuolten väliset erot ovat suuria varsinkin pääkaupunkiseudulla, jossa nuoret naiset harrastavat selvästi miehiä aktiivisemmin. Maaseutumaisissa kunnissa nuorilla miehillä on harrastuksia jopa enemmän kuin nuorilla naisilla. Maakuntakohtaisten vertailujen tekemi-

seksi vastauksia on yleensä liian vähän, mutta Pohjanmaan nuorten parissa tehdyssä kyselyssä tulokset olivat samansuuntaisia: tytöt harrastivat kaikkea luovaa kulttuuria enemmän kuin pojat (Lähteenmaa & Strand 2008).

Muista taustamuuttujista kuviossa 5 kiinnittää huomiota pääkaupunkiseudun nuorten

Kuvio 6. ERI LUOVISSA HARRASTUKSISSA MUKANA OLEVIEN LUOVIEN HARRASTUSTEN KOKONAISMÄÄRÄT. (%)

suhteellisen vähäinen luovien harrastusten määrä. Kiinnostava huomio kuvion 5 ulkopuolelta on se, että mitä suurempaa on internetin päivittäinen käyttö, sitä enemmän nuorella on luovia harrastuksia (ks. kuvio 40).

Harrastusten monipuolisuus

Niistä nuorista, joilla on jokin luova harrastus, vain vähemmistöllä se on ainoa. Luova tekeminen näyttäekin voimakkaasti kasautuvan samoille nuorille. Erityyppisiin luoviin toimintoihin osallistuvat nuoret kuitenkin eroavat toisistaan selvästi kasautumisen mää-

rässä. Kuviossa 6 verrataan kuhunkin luovaan toimintamuotoon osallistuvien nuorten eri luovien harrastusten kokonaismäärää, ja samalla nähdään myös niiden osuudet, joille kyseinen harrastus on ainoa. Luovat toimintamuodot on listattu kuviossa 6 luovien harrastusten määrien mukaiseen järjestykseen, ja kuviota voi lukea eräänlaisena luovien harrastusten monipuolisuusmittarina.

Kaikkein kasautuvinta luova osallistumisen näyttää olevan aineiston 13:lla sirkusta harrastavalla nuorella, joista peräti kymmenellä on vähintään viisi luovan toiminnan muotoa, siis vähintään neljä muuta sirkuksen

lisäksi. Tässä joukossa on kuitenkin niin vähän vastaajia, että tulos voi johtua myös satumasta. Seuraavaksi monipuolisimmin osallistuvat nuoret löytyvät kulttuuritapahtumien järjestäjistä (joita on aineistossa 94), sekä videokuvaamisen (106) ja sarjakuvan (55) harrastajista. Näiden harrastaminen viittaa siis todennäköisesti monipuoliseen toimintaan myös muilla taiteen kentillä. Taiteen ja kulttuurin moniottelijoita näyttävät olevan myös graffitien tekijät, musiikkia tietokoneella tekevät, näyttelevät, kirjoittavat ja tanssivat nuoret. Toisessa ääripäässä ovat kuvataidetta ja käsitöitä tekevät, ja varsinkin jotain soitinta soittavat nuoret, joista suhteellisen monilla on vain tämä yksi luova harrastus. Varsinkin instrumentin soittamisen kohdalla tätä voisi kutsua keskittymiseksi, sillä kuten kuviossa 7 nähdään, soittaminen on kaikista luovista harrastuksista säännöllisintä.

Luovien harrastusten ryhmittelyä

Luovien harrastusten kasautuminen tarkoittaa sitä, että mikä tahansa luova tekeminen kertoo suuremmasta todennäköisyydestä olla mukana myös jossain muussa luovassa harrastuksessa. Erilaisten luovien toimintamuotojen kasautuminen myös yhdistää vastaajia ja kertoo erilaisista luovuuden profileista. Moniulotteisen korrespondenssianalyysin avulla voidaan tarkastella, mitkä harrastukset kyselyaineistossa liittyvät voimakkaimmin yhteen.

Analyysin mukaan kaikkiin harrastuksiin ”ei” vastanneet ryhmittyivät tiiviisti keskenään. Yksi vastaajia selvästi yhdistävä tekijä on siis harrastamattomuus. Muuten aineistossa eniten yhteen liittyvät luovat harrastukset voitiivistää kahteen ryhmään. Toista näistä ulottuvuuksista voisi kutsua *visuaaliseksi taiteiksi*, koska siihen yhdistyvät voimakkaimmin valokuva, video, kuvat tietokoneella, sarjakuvat, piirtäminen ja käsityöt. Toista yhteenliittymää voisi nimittää *esittäviksi taiteiksi*, ja siihen liittyvät soittaminen, laulaminen, musiikin teke-

minen tietokoneella ja näytteleminen¹⁴.

Näistä kahdesta erityyppisestä luovuuden ilmentymästä on tehty uusi muuttuja siten, että nuoret, joilla on vähintään kolme visuaalisuuteen painottuvaa luovaa harrastusta, on luokiteltu visuaalisten taiteiden harrastajiksi. Heitä on kaikkiaan seitsemän prosenttia kyselyyn vastanneista. Vastaavasti nuoret, joilla on vähintään kaksi esittävän taiteen harrastusta, on luokiteltu esittävien taiteiden harrastajiksi, joiden osuus kaikista vastaajista on kahdeksan prosenttia¹⁵. Näitä kahta luokkaa käytetään taustamuuttujana kuviossa 21 ja tulkintapuna esimerkiksi taulukon 1 ja kuvion 18 kohdalla.

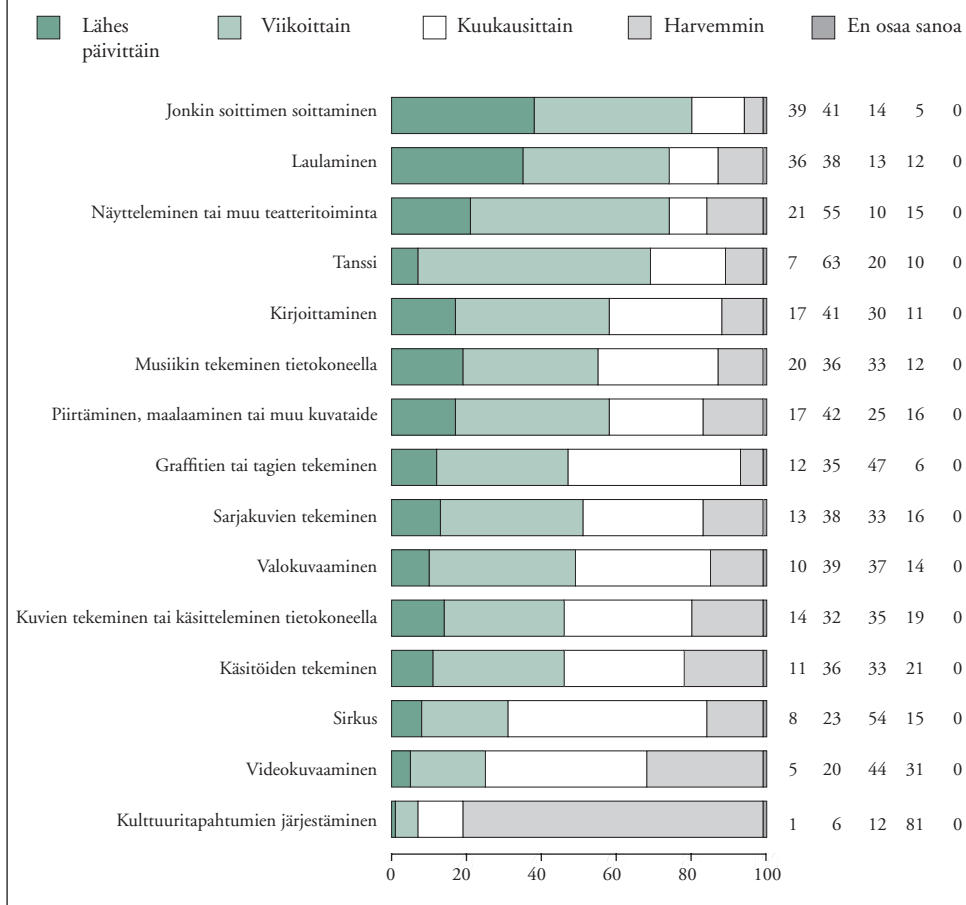
Tyttöjen ja poikien orientaatioissa ei ole eroja visuaalinen/esittävä-ulottuvuudella. Iän myötä esittävien taiteenlajien osuus pienenee, kun taas visuaalisiin taiteisiin osallistuvien osuus on suurin 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Maantieteellisesti visuaaliset taiteet painottuvat Itä- ja Pohjois-Suomeen, esittävät taiteet taas Länsi-Suomen ja Oulun lääneihin.

LUOVIENTAUSTUSTEN SÄÄNNÖLLISYYT

Niille nuorille, joilla on jokin kuvion 3 luovista harrastuksista, esitettiin jatkokysymys siitä, kuinka usein he sen parissa toimivat. Kuten kuvioista 7 näkyy, on eri luovien toimintamuotojen säännöllisyydessä suuria eroja. Selvästi aktiivisimmin harrastukseensa panostavat jotain soitinta soittavat ja laulavat nuoret. Useampi kuin joka kolmas on harrastuksen parissa päivittäin, vähintään viikoittain laulaa kolme neljästä ja soittaa neljä viidestä harrastajasta. Musiikin parissa toimitaan muutenkin säännöllisesti, sillä myös sen tekeminen tietokoneella on useammin päivittäistä tai viikoittaista kuin vaikkapa kuvien tekeminen tietokoneella.

Musiikinteon säännöllisyyttä selittää varmasti jatkuvan harjoittelamisen välttämättö-

Kuvio 7. ERI LUOVIEN HARRASTUSTEN SÄÄNNÖLLISYYS. (%)

myys taidon ylläpitämisen tai kehittymisen kannalta. Sama koskee muitakin taidemuotoja, joissa motoristen taitojen merkitys on tärkeä, kuten tanssia, jonka harrastaminen on myös varsin säännöllistä. Luovien harrastusten säännöllisyyteen vaikuttavat myös asuinseudun tarjoamat mahdollisuudet ja tekemisen luonne. Musiikkiopistojen hyvin organisoitunut ja kattava verkosto tuo ohjauksen kautta harjoitteluun säännöllisyyttä. Sama tekijä voi toki toimia toiseenkin suuntaan: joskus on helpompi harrastaa yksin kuin olla riippuvai-

nen opetuksen tai ryhmän aikatauluista. Paras esimerkki tästä on kulttuuritapahtumien järjestäminen, johon osallistuvista neljä viidestä toimii sen parissa harvemmin kuin kuukausittain. Toimintaan ei välttämättä kovin usein tarjoudu mahdollisuuksiakaan. Viikoittainen videokuvaaminen tai sirkuksen parissa toimiminen on myös suhteellisen harvinaista.

Nuoret naiset ovat yleisesti ottaen säännöllisempiä harrastajia kuin nuoret miehet. Näin on etenkin laulun, valokuvaamisen ja tanssin, mutta myös sarjakuvan ja video-

kuvaamisen kohdalla. Nuoret miehet sen sijaan tekevät säännöllisemmin graffiteja ja harrastavat sirkusta, mutta näitä tapauksia on aineistossa niin vähän, että erot voivat olla myös sattumaa.

Alle 20-vuotiaat ovat lähes kautta linjan säännöllisempiä luovissa harrastuksissaan kuin tätä vanhemmat. Poikkeuksia ovat käsityöt ja kulttuuritapahtumien järjestäminen, joita vanhemmat harrastavat hieman nuoria useammin. Tapahtumien järjestämisen tapauksessa voi olettaa, että siinä missä kaikkein nuorimmat ovat mukana enemmän avustamassa, ovat vanhemmat nuoret jo useammin vastuullisina pääjärjestäjinä. Muuten alle 20-vuotiaiden harrastusten säännöllisyys selittynee ainakin osin heidän erilaisella elämäntilanteellaan. Koulu tuo elämään säännöllisyyttä, joka muuttuu, kun nuori muuttaa kotoaan esimerkiksi opiskelun, työn ja parisuhteen perässä. Jotkut harrastukset voivat jäädä kokonaan elämän ruuhkavuosien jalkoihin¹⁶.

Luovien harrastusten nelikenttä

Edellä käsiteltyt kaksi luovien harrastusten ulottuvuutta – harrastusten määrä ja tekemisen säännöllisyys – ovat todellisuudessa mukana jokaisessa harrastusmuodossa samanaikaisesti. Kokonaiskuva luovan tekemisen eri muodoista tarkentuukin, kun sekä niiden parissa toimimisen kerrat että luovien harrastusten kokonaismäärä otetaan huomioon.

Kuviossa 8 pystyakseli kertoo tekemisen säännöllisyydestä mitattuna vähintään keran viikossa harrastavien prosenttiosuudella. Vaaka-akseli taas kertoo kussakin luovassa harrastuksessa toimivien nuorten luovien harrastusten kokonaismäärän keskiarvon. Lisäksi kuvioon on piirretty pysty- ja vaakaviivat kuvaamaan molempien ulottuvuuksien keskiarvoja kaikkien luovissa harrastuksissa mukana olevien nuorten parissa. Niinpä kuvio 8 muodostaa tavallaan nelikentän, josta voidaan tunnistaa luovien harrastusten neljä erilaista pro-

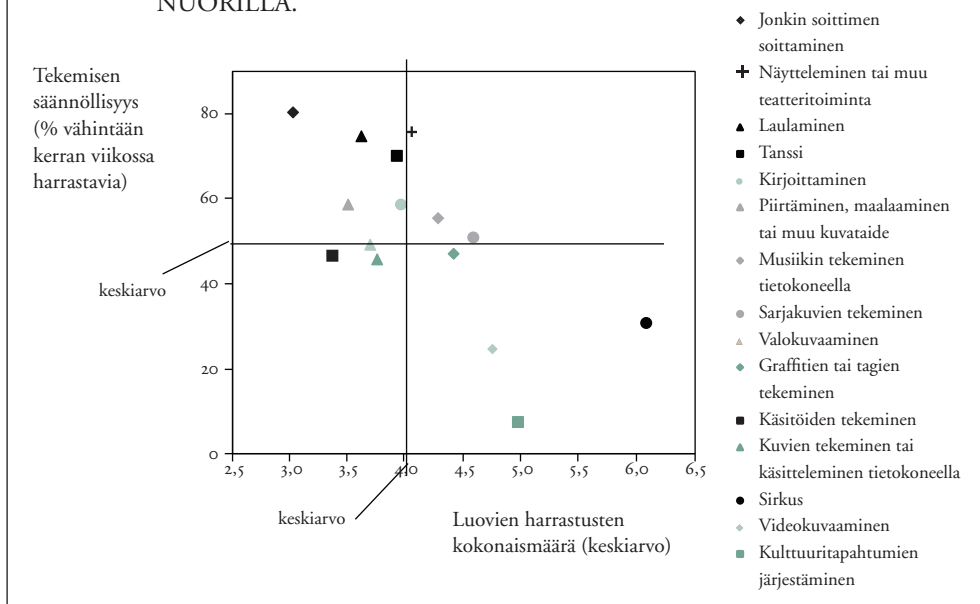
filia. Vasemmassa yläkulmassa ovat ne luovat toimintamuodot, joita tehdään säännöllisesti mutta joiden harrastajilla on suhteellisen vähän muita luovia harrastuksia. Tätä ryhmää siis leimaa keskittyminen johonkin tiettyyn luovan toiminnan muotoon. Selkeimmin ryhmään kuuluvat jotakin soitinta soittavat nuoret. Myös laulamista, näyttelemistä, tanssia, piirtämistä ja kirjoittamista leimaa säännöllisyys ja se, ettei muita luovia harrastuksia ole kovin montaa. Näille kaikille suhteellisen perinteisille luovuuden muodoille on yhteistä se, että ilmaisumuodon hallitseminen vaatii usein kurinalaisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Kuvion 8 oikeasta yläkulmasta pitäisi löytyä harrastukset, joita harrastetaan säännöllisesti ja joiden harrastajilla on paljon muitakin luovia harrastuksia. Mikään luova toimintamuoto ei kuitenkaan kovin selvästi erotu sellaisena. Lähinnä tällaisia ovat musiikin tekeminen tietokoneella sekä sarjakuvat, joista kumpikin on kuitenkin lähellä keskiarvoa. Myöskään vasemmasta alakulmasta ei erotu sellaisia harrastuksia, joita harrastettaisiin epä-säännöllisesti ja joiden harrastajilla olisi suhteellisen vähän muita luovia harrastuksia.

Oikean alakulman kolme harrastusta – sirkus, videokuvaaminen ja kulttuuritapahtumien järjestäminen – erottuvat selvästi muusta joukosta. Näissä mukana olevilla nuorilla on siis varsin paljon erilaisia luovia harrastuksia, joita he eivät kuitenkaan harjoita kovinkaan säännöllisesti. Jo näiden toimintamuotojen luonteeseen tuntuisi kuuluvan, että niitä on vaikeaa tai mahdotonta harjoittaa yksin, mikä rajaa harrastamiseen tarjoutuvien mahdollisuuksien määrää.

Yleisenä havaintona kuviosta 8 nähdään myös se, että harrastamisen useus ja harrastusten määrä ovat käänteisessä yhteydessä toisiinsa. Tämä tuntuu luonnolliselta, sillä kovin montaa asiaa ei rajallisessa ajassa voi tehdä säännöllisesti. Taiteen moniottelu ja keskittyminen johonkin tiettyyn taiteen muotoon näyttävät jossain määrin toisensa poissulkevilta.

Kuvio 8. HARRASTAMISEN SÄÄNNÖLLISYYS JA LUOVIA HARRASTUSTEN KOKONAISMÄÄRÄ ERI HARRASTUSTEN PARISSA TOIMIVILLA NUORILLA.

LUOVIA HARRASTUSTEN JÄRJESTÄYTYNEISYYS

Eri luovat toimintamuodot poikkeavat toisistaan huomattavasti sen mukaan, kuinka ohjattuja tai omaehtoisesti tapahtuvia ne ovat. Niin ikään ne poikkeavat toisistaan sen mukaan, harrastetaanko niitä ensisijaisesti yksin vai ryhmässä. Näitä kumpaakin ulottuvuutta – ohjatusti vai omin päin, yksin vai ryhmässä – selvitettiin kyselyssä. Niiden käsittely erikseen ei ole perusteltua, sillä molemmat aspektit ovat todellisuudessa läsnä jokaisessa toiminnassa. Siksi onkin muodostettu neljä eri luokkaa sen mukaan, tapahtuuko toiminta enimmäkseen a) ohjatusti ryhmässä, b) ohjatusti yksin, c) ryhmässä ilman ohjausta vai d) yksin ilman ohjausta.

Kuviossa 9 erilaiset luovat toimintamuodot esitetään eräänlaisessa järjestäytyneisyysjärjestyksessä. Tässä katsannossa kulttuuritapahtu-

mien järjestäminen on poikkeustapaus lähes kaikkien tehdessä sitä enimmäkseen ohjatusti ryhmässä. Se on toiminnan luonteen huomioiden vain luonnollista, samoin kuin näyttelemisen ja muun teatteritoiminnan tapauksessa. Myös tanssi ja sirkus ovat toimintamuotoja, joita enemmistö tekee lähinnä ohjatusti ryhmässä. Lähes puolet jotain instrumenttia soittavista nuorista soittaa sitä pääosin ohjatusti, mutta suunnilleen yhtä usein yksin kuin ryhmässä¹⁷. Kaikki muut kyselyn luovat aktiviteetit tapahtuvatkin enimmäkseen ilman ohjausta, valtaosa myös yksin ilman ryhmää. Poikkeuksia tähän on kolme: laulaminen, videokuvaaminen ja graffitien tai tagien tekeminen, jotka kaikki ovat suhteellisen suurelle osalle nuoria yhteistoimintaa. Kaikkein omaehtoisimpia ja ryhmistä riippumattomimpia luovia harrastuksia puolestaan ovat kirjoittaminen, piirtäminen, sarjakuvien tekeminen sekä kuvi- tai äänen käsitteleminen tietokoneella.

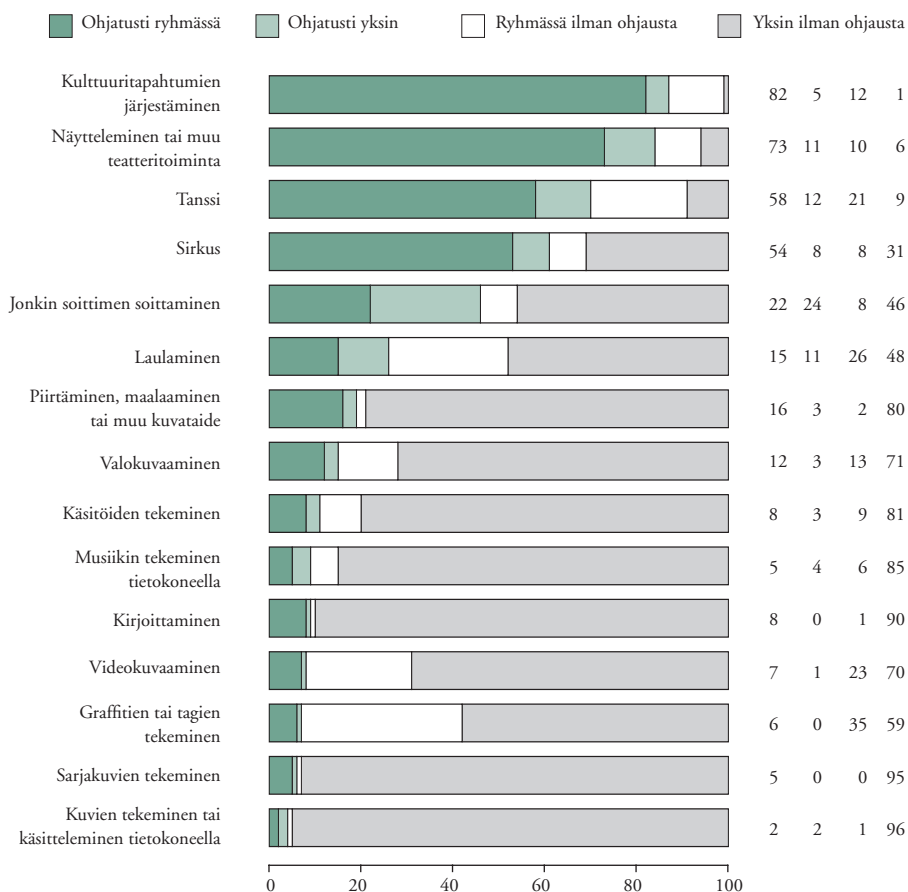
Kaikkia taiteenlajeja ei ole edes mahdollista harrastaa yksin. Sitä vastoin niitä harrastuksia, joita voi tehdä yksin, on – ainakin periaatteessa – mahdollista harrastaa myös yhdessä. Yhdessä tekemiseen ei edes aina vaadita samaa fyysistä tilaa, vaan esimerkiksi yleistyneet harrastusblogit mahdollistavat yhdessä tekemisen kokemisen netissä.

Myös ohjattua tai omatoimista tekemistä määrittää se, onko kyseisellä alalla ohjausta tarjolla vai ei. Esimerkiksi kirjoittamisen ohjauksen saatavuus on niin satunnaista,

ettei kovin monen voi olettaakaan sitä saaneen. Sama pätee eriasteisesti myös moneen muuhun, kuten kuvataiteisiin ja nuorisoteatteriin, joiden tarjonta niin ikään on hyvin paikkakuntaakohtaista. Internet on muuttamassa myös harrastamisen tätä ulottuvuutta, sillä esimerkiksi omille teksteille on olemassa nettiyhteisöjä, joihin niitä voi lähettää kommentoitavaksi.

Ohjatun ja ohjaamattoman toiminnan rajanveto ei käytännössä useinkaan ole kovin selkeä. Tämän Nuorisobarometrin aineiston avulla

Kuvio 9. LUOVA TEKEMINEN YKSIN/RYHMÄSSÄ JA OHJATUSTI/OMIN PÄIN. (%)

ei päästä eri luovan toiminnan omaehtoisuuden asteen merkitykseen toiminnan mielekkääksi kokemisen kannalta, mutta aiempien tutkimusten perusteella nimenomaan ohjaamattoman toiminnan tärkeys nousee selvästi esiin¹⁸.

Kuviota 9 tulkitessa on hyvä muistaa, että kyse on nimenomaan siitä, kuinka asiaa *enimmäkseen* harrastaa. Tulosten perusteella ei siis voi päätellä esimerkiksi, että viidesosa instrumentin soitosta tapahtuu ohjatusti ryhmässä. Oletetaan esimerkin vuoksi kerran viikossa ryhmäopetuksessa käyvä soittaja, joka sen lisäksi harjoittelee kerran viikossa omin päin. Mihin kuvion 9 neljästä toimintatyyppistä tämä esimerkkitapausta parhaiten sopisi? Hänhän voisi yhtä perustellusti vastata soittavansa enimmäkseen yksin tai ryhmässä, sekä ohjatusti tai omin päin. Kyse on siis ennen kaikkea nuoren omasta kokemuksesta. Kokonaiskuvan saamiseksi eri luovien toimintamuotojen luonteesta on hyvä muistaa myös suuret erot harrastusten säännöllisyydessä (kuvio 7). Vaikka esimerkiksi sirkustoiminnasta suurempi osa kuin soittimen soittamisesta tapahtuu pääosin ohjatusti, ei siitä voi päätellä sirkusta harrastavien saavan ohjausta useammin, sillä sirkustoimintaan ylipäätään osallistutaan harvemmin kuin soittamiseen.

Alueiden väliset erot ovat tässä suuria siten, että kaupungeissa sekä ryhmässä että ohjatusti harrastaminen on yleisempää kuin maaseudulla. Soittoharrastuksen muotojen erilaisuus kaupungeissa ja maaseuduilla on vielä oma erityistapauksensa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla jotain instrumenttia soittavista nuorista yli puolet tekee sitä ryhmässä, maaseutumaisissa kunnissa ryhmässä soittavien osuus on alle kolmannes. Ohjatusti soittaminen sen sijaan on maaseudulla yleisempää kuin kaupungeissa. Näitä havaintoja selittää ohjatun yksilösoiton korostuminen musiikkiopistojen kautta harvemmin asutuilla seuduilla, joilla sopivan ryhmän löytäminen esimerkiksi bändiä varten voi olla vaikeampaa ja harjoittelemisen jo etäisyyksienkin takia haastavampaa¹⁹.

TEKEMINEN JA TEKOHALUT

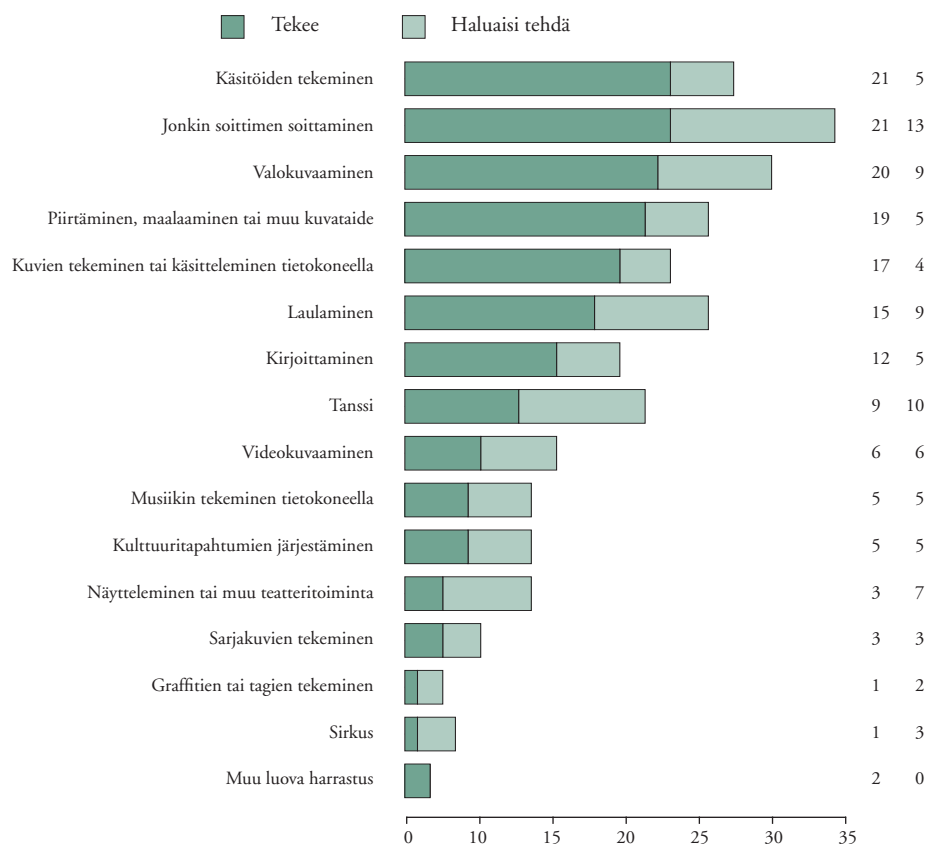
Samalla kun selvitettiin nuorten luovan tekemisen muotoja, kysyttiin myös halukkuudesta niihin. Kysymys mahdollisesta halusta osallistua erilaisiin luovan tekemisen muotoihin esitettiin kaikille niille, joilla ei ollut mitään kysytyistä luovista harrastuksista. Kuviossa 10 näkyy, että jokaiseen kysytyistä toimintamuodoista on enemmän halukkuutta kuin toteutunutta toimintaa.

Tekemisen ja tekohalujen suhteissa on kuitenkin suuria eroja. Joissain luovan tekemisen muodoissa halukkaita on varsinaisia tekijöitä enemmän, toisissa taas valtaosa halukkaista myös toteuttaa haluaan. Käsitöitä haluaisi tehdä noin neljänneksen suurempi joukko kuin se, joka myös tekee niitä. Myös kirjoittamisen ja kuvataiteiden – niin tietokoneella tehtävän kuin muunkin – kohdalla tämä toteutumattoman potentian osuus on suhteellisen matala. Tämä tuntuu luonteelta, sillä osallistumiskynnyks näihin toimintamuotoihin vaikuttaa matalalta. Piirtämistä, kirjoittamista tai käsitöitä voi periaatteessa harrastaa lähes kuka vain ja missä vain, ilman alkuun pääsemistä vaikeuttavaa ryhmää, vaadittavia erityistaitoja, ohjausta tai kalliita investointeja. Edellä kuviossa 9 nähtiinkin, että kaikkia näitä matalan kynnyksen luovia toimintoja tekevistä vähintään neljä viidestä harrastaa yksin ja ilman ohjausta.

Hyvin toisentyypisen kuvan saa näyttelemisestä, sirkuksesta tai graffiteista, joita haluaisi tehdä varsinaisiin tekijöihin verrattuna moninkertainen joukko nuoria. Tanssista, videokuvaamisesta, musiikin tekemisestä tietokoneella ja sarjakuvien tekemisestä kiinnostuneita on osapuilleen yhtä paljon kuin tekijöitäkin. Myös halukkuutta kulttuuritapahtumien järjestämiseen on runsaasti.

Edellä (kuviot 3 ja 5) nähtiin, että nuoret naiset ovat miehiä aktiivisempia harrastamaan luovia asioita. Halukkuudessa erot ovat joidenkin luovien harrastusten kohdalla vielä varsinaista tekemistäkin suuremmat. Kuva-

Kuvio 10. LUOVAN TEKEMISEN MUODOT JA HALU TEHDÄ NIITÄ. (%)

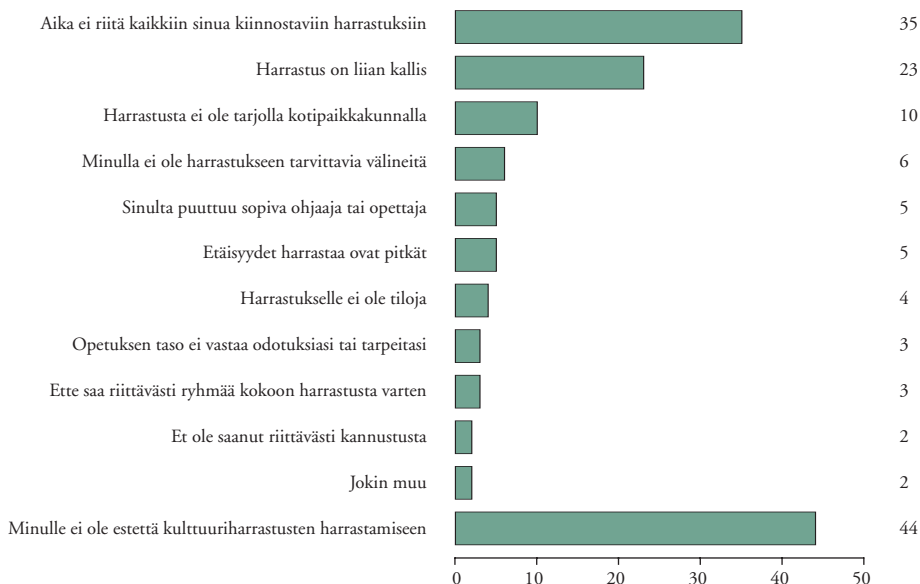

taiteiden, näyttelemisen, tanssin, sirkuksen ja kulttuuritapahtumien järjestämishalukkuuden kohdalla potentiaalisia tekijänaisia on monin verroin enemmän kuin miehiä.

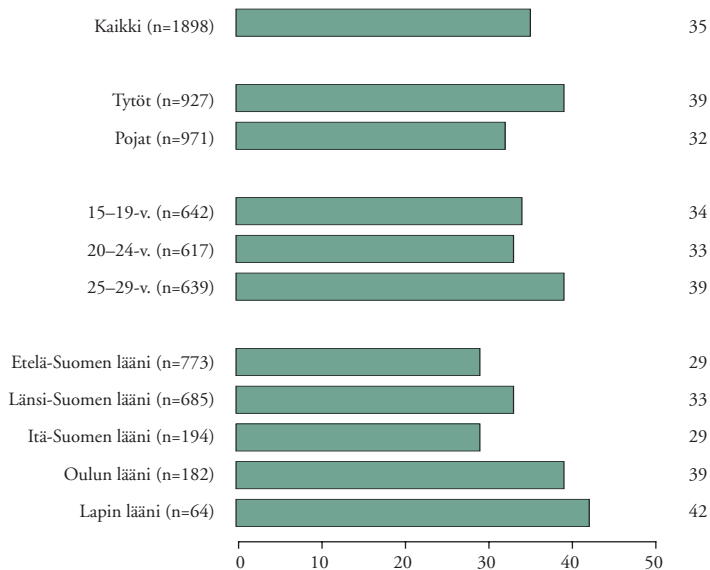
Tekemisen ja tekemishalukkuuden suhteiden tarkastelu kertoo luovaan toimintaan osallistumisen esteistä ja kitkasta. Syyt ovat epäilemättä erilaisia riippuen toiminnan luonteesta. Osa esteistä on käytännöllisiä, kuten ilmaisukeinon edellyttämien välineiden hinta. Videokuvaaminen ei ole mahdollista ilman videokameraa eikä musiikin tekeminen tietokoneella ilman tietokonetta ja ohjelmia. Toiset esteet taas ovat enemmän rakenteellisia tai paikkakunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin

liittyviä. Teatteritoimintaan ei voi osallistua, jos riittävän lähellä ei ole sopivaa teatteria, tanssi vaatii usein sopivan ryhmän tai parin. Kulttuuritapahtumien järjestäminen on tässä vielä oma erityistapauksensa. Jotkin harrastukset taas eivät vaadi suuria investointeja eivätkä välttämättä ohjausta tai ryhmääkään. Kirjoittaminen, piirtäminen, sarjakuvien tekeminen, ehkä laulaminenkin, ovat tällaisia ilmaisukanavia, mutta silti niitä haluaisi tehdä suuri joukko sellaisia nuoria, jotka syystä tai toisesta eivät niitä nyt tee. Onneksi nuorten kokemuksia kulttuuriharrastusten esteistä ei tarvitse pelkästään arvailla, vaan asiaa selvitetiin myös kyselyssä.

Kuvio 11. ”ONKO JOKIN SEURAAVISTA ESTÄNYT SINUA HARRASTAMASTA NIITÄ KULTTUURIHARRASTUKSIA, JOITA HALUAISIT HARRASTAA?” (%)

Kuvio 12. KULTTUURIHARRASTUKSEN ESTEET: ”AIKA EI RIITÄ KAIKKIIN SINUA KIINNOSTAVIIN HARRASTUKSIIN.” (Kyllä-vastausten %-osuudet.)

LUOVIEN HARRASTUSTEN ESTEET

Kulttuuriharrastusten esteitä selvitettiin kysymällä ”Onko jokin seuraavista estänyt sinua harrastamasta niitä kulttuuriharrastuksia, joita haluaisit harrastaa?”. Kyselyyn ei luonnollisesti ole saatu kattavaa listaa kulttuuri- ja taideharrastusten esteistä. Esimerkiksi graffitien teon esteenä on monille todennäköisesti toiminnan laittomuus, jota ei selvitettyissä syiden listassa ollut (ks. kuvio 11). Mukana oli kuitenkin myös avoin kysymys ”Jokin muu, mikä?”, johon annetut vastaukset ovat liitteessä 6. (Ks. myös liite 7 siitä, miten nuorten luovuutta voitaisiin edistää.)

Ajan riittämättömyys

Kyselyssä keskityttiin lähinnä ulkoisiin esteisiin, joista korostui ennen kaikkea ajanpuute. Jopa yli kolmannes nuorista kokee, että aika ei riitä kaikkiin heitä kiinnostaviin harrastuksiin. Ajanpuutteesta kertoo myös se, että noin puolella nuorista ei mielestään ole aikaa käydä kulttuuritilaisuuksissa (kuvio 28).

Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Vesa Keskisen (2001) 10–18-vuotiaita helsinkiläisnuoria koskevassa kyselytutkimuksessa, jossa yleisin harrastamisen este nuorten itsensä mielestä oli ajanpuute. Myös Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksissa havaittua nuorten vapaa-ajan harrastuneisuuden kasvun taittumista on tulkittu eräänlaiseksi ajan kyläntymiseksi (Hanifi 2004, 132). Jos asiaa ei kuitenkaan lähestytä esteiden näkökulmasta, saadaan hieman toisenlainen kuva. Kun nuorten vapaa-aikatutkimuksessa 2009 kysyttiin ”Kuinka paljon vapaa-aikaa sinulla on?”, vastaukset painottuivat enemmän sen runsauden kuin niukkuuden suuntaan. Erityisesti kaikkein nuorimmat vastaajat kokivat usein, että vapaa-aikaa on niin paljon, etteivät he tiedä mitä sillä tekisivät (Myllyniemi 2009, 20). Nämä tulokset eivät välttämättä ole ristiriitaisia. Ajan riittävyyden kokemus ei riipu

vain ulkoisista puitteista, vaan myös mahdollisuuksien ja aikaa vievien kiinnostuksen kohteiden määrästä. Aika – kuten rahakin – on arvovalintakysymys: kaikkein tärkeimmiksi koettuihin asioihin ollaan valmiita panostamaan, mutta muista joudutaan resurssipulan takia tinkimään.

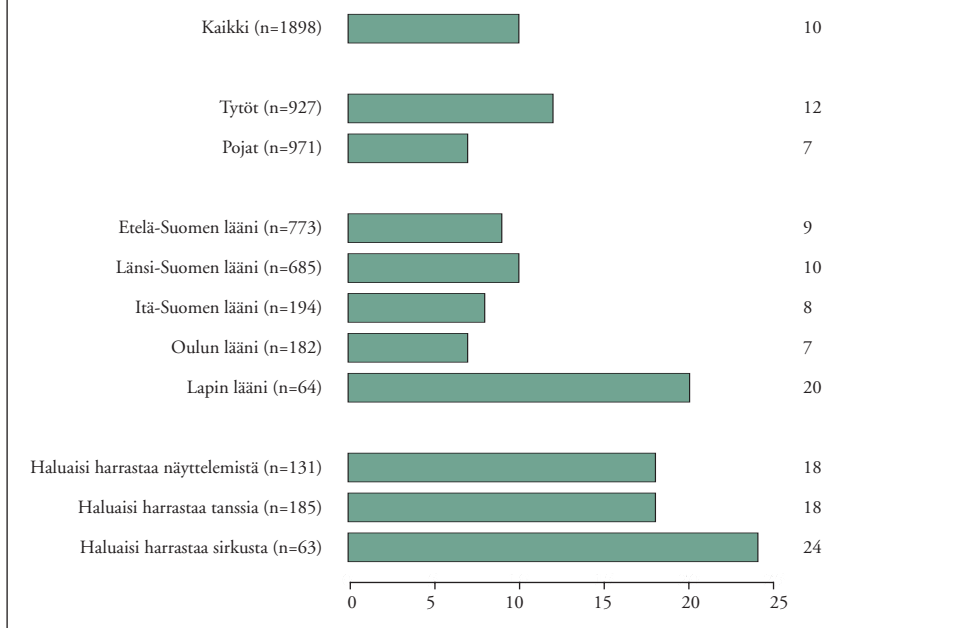
Edellä (kuvio 8) nähtiin luovien harrastusten määrän ja harrastamisen säännöllisyyden olevan käänteisessä yhteydessä toisiinsa. Tämä tukee havaintoa ajanpuutteesta tärkeänä harrastamisen esteenä. Tavallaan sen, ettei luovia harrastuksia kahmita liikaa, voi ajatella myönteiseksi seikaksi. Kiire kun ei välttämättä ole omiaan tukemaan luovuuden edellytyksiä.

Kuten kuviosta 12 nähdään, estää ajanpuute enemmän naisten kuin miesten harrastamista. Tulos on siinä mielessä luonnollinen, että naiset ovat miehiä aktiivisempia harrastajia (ks. kuvat 3 ja 5). Myöskään se, että vähintään 25-vuotiaiden aika on tiukemmalla, ei yllätä, sillä elämäntilanteet sanelevat harrastuksiin irrotettavissa olevaa aikaa. Lapsia saaneista nuorista jo 42 prosenttia kokee, ettei aika riitä kaikkiin kiinnostaviin harrastuksiin. Maantieteellisesti aikapula näyttäisi olevan muita läänejä suurempi ongelma Oulun ja Lapin lääneissä. Tämä ei kuitenkaan välttämättä kerro Pohjois-Suomen nuorten kiireisyydestä, sillä myös etäisyydet harrastuksiin – ja sitä kautta harrastusten aikaa vievyys – ovat siellä suurempi este kuin etelässä (Lapin läänin nuorista 13 prosenttia pitää etäisyyksiä esteenä koko maan keskiarvon ollessa 5 prosenttia).

Kalleus

Kulttuuriharrastuksen kalleus on estänyt harrastamasta noin joka neljättä nuorta (kuvio 11). Osuus on varsin suuri, varsinkin kun väite siitä, että kalleus on todella estänyt harrastamisen, on todella jyrkkä²⁰. Tulosta voi peilata siihen, että enemmistö pitää kulttuuripalveluiden lippujen hintoja liian korkeina

Kuvio 13. KULTTUURIHARRASTUKSEN ESTEET: ”HARRASTUSTA EI OLE TARJOLLA KOTIPAIKKAKUNNALLANI”. (Kyllä-vastausten %-osuudet.)

(kuvio 28). Myös luovuuden tukemista koskeissa avoimissa kommentteissa moni nuori toivoi rahallista tukea harrastuksiin, halvempia lippuja, ilmaisia tapahtumia yms. (liite 7).

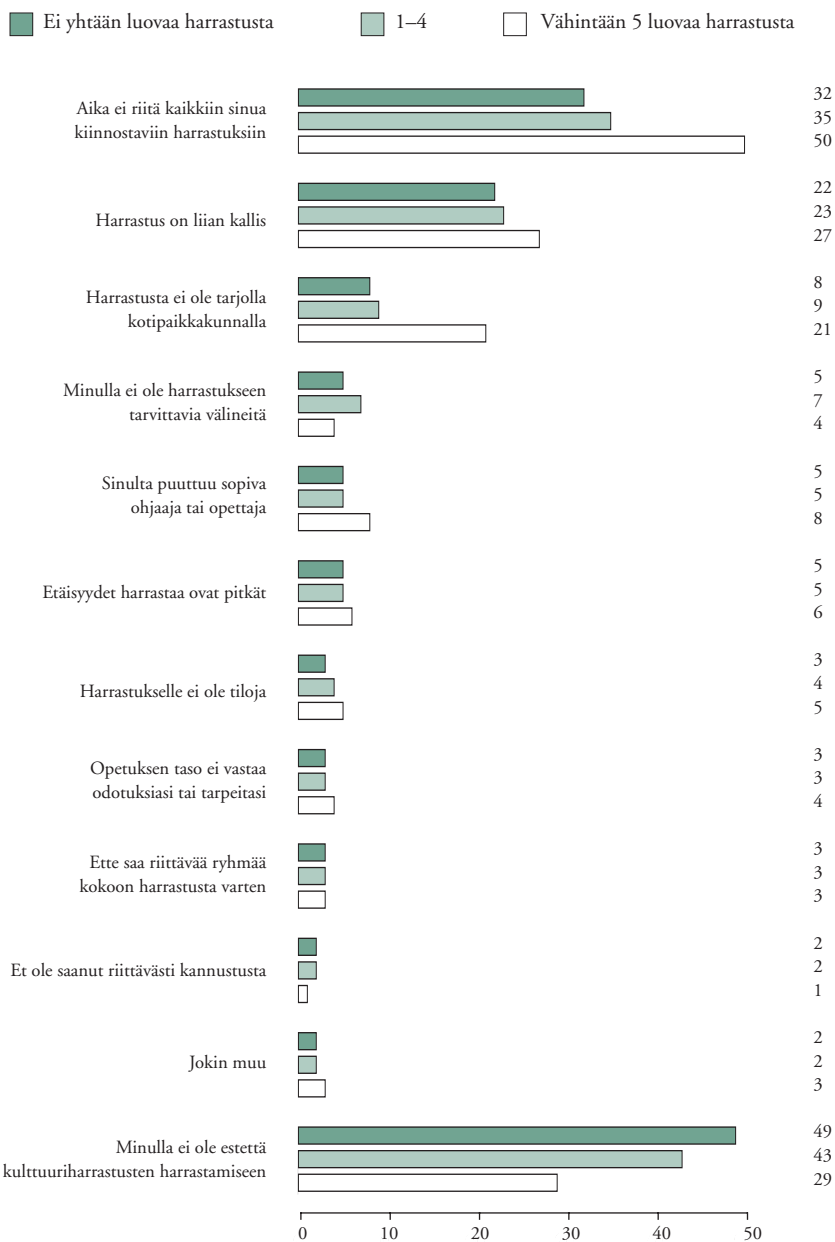
Mielekkään vapaa-ajan ja harrastustoiminnan tärkeyttä nuorten hyvinvoinnin, vuorovaikutustaitojen, yhteisöllisyyden ja tunne-elämän kehittymisen kannalta korostetaan monilla kentillä. Valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa todetaan, että ”lapsille ja nuorille on tarpeen antaa mahdollisuus ilmaista luovuuttaan ja päästä osalliseksi kulttuuristamme ja kulttuuriperinnöstä – perheen asuinpaikasta, sosiaalisesta tai taloudellisesta asemasta riippumatta” (Opetusministeriö 2007, 27). Vaikka rahanpuute on kysyttäessä helppo todeta, ja voi hyvin pohtia kuinka usein se on todella pakottava este, on tulos toiminnan kalleudesta huomattavana luovien harrastusten esteenä joka tapauksessa syytä panna merkille²¹.

Eri luovien harrastusten välillä on tässä toki suuria eroja. Kun verrataan nuoria, jotka haluaisivat tehdä eri luovia asioita mutta eivät jostain syystä kuitenkaan niitä tee, on harrastuksen kalleuden rooli kovin erilainen. Esimerkiksi sarjakuvien tekemisestä haaveilevista juuri kenellekään harrastuksen hinta ei ole kynnyskysymys. Sen sijaan erityisesti valokuvaamisesta, teatterista, sirkuksesta tai tietokoneella tapahtuvasta luomistyöstä kiinnostuneiden parissa kalleus on varsin yleinen harrastamisen este.

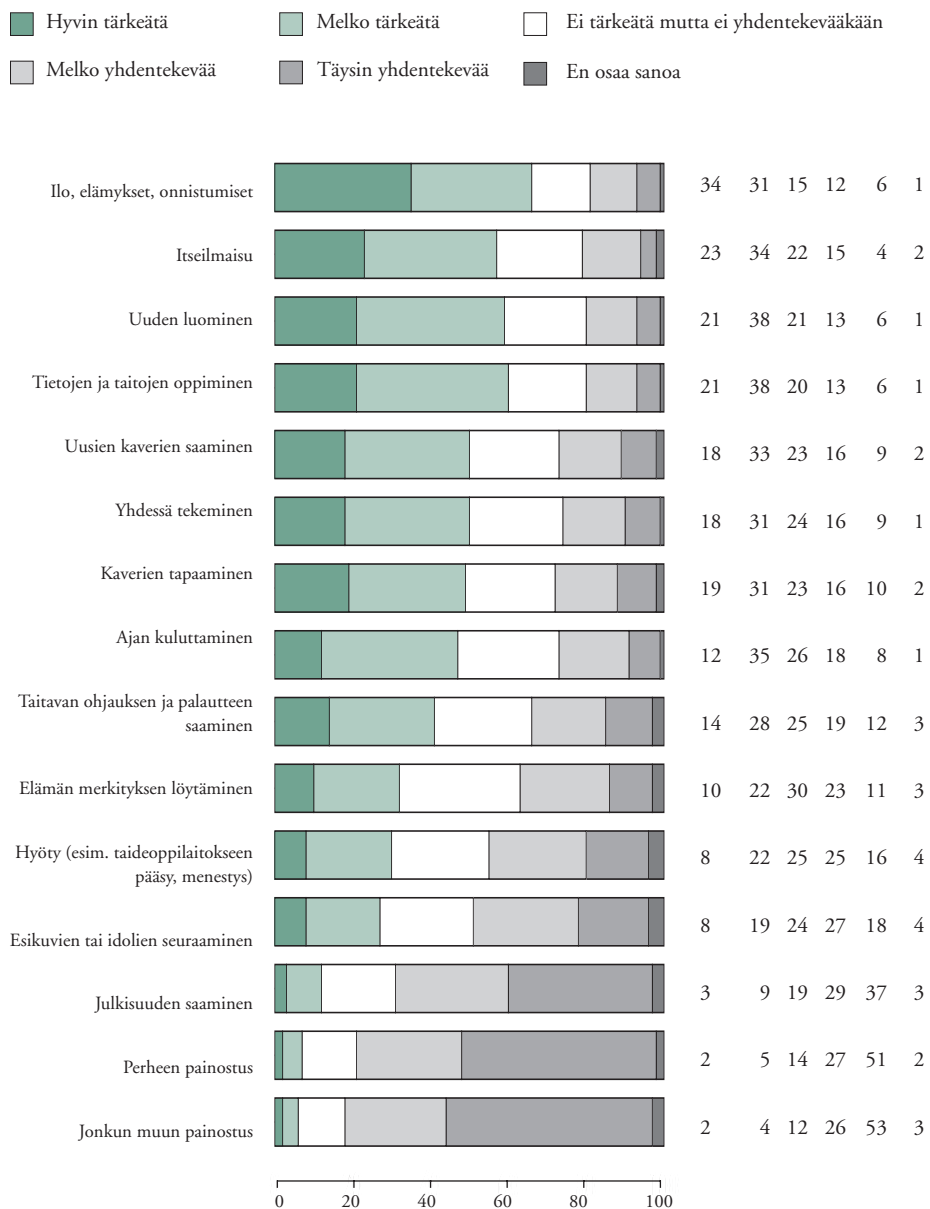
Tarjonnan puute

Kolmas huomattava harrastamisen este on harrastusmahdollisuuksien puuttuminen kotipaikkakunnalta (kuvio 13)²². Ongelma on maantieteellisesti suurin Lapin läänissä. Myös etäisyydet harrastukseen ovat lappilaisnuorten mielestä selvästi useammin (13 prosenttia) este kulttuuriharrastuksille kuin muualla Suomessa

Kuvio 14. ”ONKO JOKIN SEURAAVISTA ESTÄNYT SINUA HARRASTAMASTA NIITÄ KULTTUURIHARRASTUKSIA, JOITA HALUAISIT HARRASTAA?” VERTAILU VASTAAJAN LUOVUEN HARRASTUSTEN MÄÄRÄN MUKAAN. (%)

Kuvio 15. ”KUINKA TÄRKEITÄ SYITÄ TAITEEN TAI KULTTUURIN PARISSA TOIMIMISELLE SEURAAVAT ASIAT SINULLE OVAT?” (%)

asuvien mielestä (5 prosenttia)²³. Kuntatyypin mukaiset erot ovat samansuuntaisia: maaseutumaisissa kunnissa etäisyydet ovat este 7 prosentille, kaupunkimaisissa kunnissa 5 prosentille ja pääkaupunkiseudulla vain 3 prosentille.

Kyselyssä selvitettiin paitsi itse luovaa tekemistä, myös halukkuutta eri luovan tekemisen muotoihin. Kuvioon 13 on koottu niitä harrastuksia, joista kiinnostuneet useimmiten kokevat ongelmaksi harrastuksen puuttumisen kotipaikkakunnaltaan. Sellaisia ovat ennen kaikkea näytteleminen, tanssi ja sirkus. Se, että luovien harrastusmahdollisuuksien puute koskettaa enemmän tyttöjä kuin poikia, johtunee lähinnä erilaisista kiinnostusprofiileista. Tytöistä kun selvästi suurempi osa kuin pojista haluaa harrastaa nimenomaan näyttelemistä, tanssia ja sirkusta – siis aloja, joissa tarjonnan puute on suurin osallistumisen este.

Harrastusten esteet ja oma aktiivisuus

Mielenkiintoista on myös vertailla eri tavoin aktiivisten nuorten kokemuksia harrastamisen esteistä (kuvio 14). Kaikkein monipuolisimmat kulttuuriaktiivit pitävät ajanpuutetta muita suurempana esteenä. Tämä tuskin on yllättävää. Sukua edelliselle havainnolle on kaikkein aktiivisimpien kokemus liian pitkistä etäisyyksistä harrastuksiin. Moniaktiiveille myös harrastusten kalleus ja tarjonnan puute ovat suurempia toiminnan esteitä kuin vähemmän monipuolisesti aktiivisille kulttuurin harrastajille. Muuten erot ovat suhteellisen pieniä, myös niihin, joilla ei ole yhtään taide- tai kulttuuriharrastusta. Vaihtoehdon ”Minulla ei ole estettä kulttuuriharrastusten harrastamiseen” valitsivat muita useammin ne, joilla ei myöskään ole yhtään kulttuuriharrastusta. Avoimissa kommenteissa osallistumattomuuden syistä nimenomaan tämä passiivisten ryhmä korosti kiinnostuksen puutetta. Tilanne heidän kohdallaan siis tuskin helposti kohentuisi tarjontaa tai ulkoisia puitteita parantamalla.

Kyselyn valmiit vaihtoehdot kulttuuriharrastusten esteiksi ovat enimmäkseen ulkoisia.

Vaihtoehtoon ”Jokin muu syy, mikä?” anetuissa avoimissa kommenteissa mainittiin myös sisäisiä esteitä kuten motivaation puute, laiskuus, jopa lahjojen puute (ks. liite 6). Myös vastaukset kysymykseen ”Miten nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea?” kertovat harrastamisen esteistä ja niiden voittamisesta (ks. liite 7 ja siihen liittyvä tulkinta s. 51–54).

KULTTUURIHARRASTUSTEN SYYT

Keskittyminen kulttuuriharrastusten esteisiin on tärkeää, mutta vähintään yhtä tärkeää lienee selvittää syitä taiteen tai kulttuurin parissa toimimiselle. Niiltä nuorilta, joilla on ainakin jokin kuviossa 3 esitetyistä aktiivisista kulttuuriharrastuksista, tiedusteltiin 15 mahdollisen syyn tärkeyttä. Tulokset nähdään kuviossa 15.

Selvästi tärkeimpiä ovat ilo, elämykset ja onnistumiset, joita pitää vähintään melko tärkeinä taiteen tai kulttuurin parissa toimimisen syynä kaksi kolmesta. Hyvin tärkeitä syitä ovat myös itseilmaisuus, uuden luominen sekä tietojen ja taitojen oppiminen. Seuraavana tärkeysjärjestyksessä tulee ystäviin ja yhteisöllisyyteen liittyviä syitä, eli yhdessä tekeminen, kaverien tapaaminen. Myös ohjauksen ja palautteen saaminen liittyy tähän. Edellä kuviossa 11 nähtiin, että sopivan ohjaajan tai opettajan puute ei juuri estä kulttuuriharrastuksia, kuten ei myöskään saadun opetuksen taso tai kannustuksen vähäisyys. Se, että kulttuuriharrastuksen syitä kysyttäessä taitavan ohjauksen ja palautteen saaminen on kuitenkin tärkeää näin monelle, viittaa siihen, että saatuun ohjaukseen ollaan yleisesti varsin tyytyväisiä. Tulokseen vaikuttaa toki se, että kaikki tähän kysymykseen vastanneet myös harrastavat joltain. (Ks. myös kuvio 16 siitä, kuinka riittäväksi eri tahoilta saatu kannustus koetaan.)

Julkisuuden saaminen on tärkeä syy vain noin joka kymmenennelle, perheen tai jonkun muun painostus vielä harvemmalle. Jul-

Taulukko 1. Syyt toimia taiteen ja kulttuurin parissa.
Faktorianalyysin ja faktori pisteiden keskiarvotarkastelun yleisesittely.*

Faktori 1. Ystävät ja yhteisöllisyys	Faktori 2. Painostus ja vaikutteet	Faktori 3. Taiteen ilot ja hyödyt
Uusien kaverien saaminen Yhdessä tekeminen Kaverien tapaaminen Taitavan ohjauksen ja palautteen saaminen	Perheen painostus Jonkun muun painostus Julkisuuden saaminen Esikuvien tai idolien seuraaminen	Itseilmaisu Ilo, elämykset, onnistumiset Tietojen ja taitojen oppiminen Elämän merkityksen löytäminen Hyöty (esim. taideoppilaitokseen pääsy, menestys) Ajan kuluttaminen Uuden luominen
Ominaisarvo 3,80 Kumulatiivinen selitysaste 14,30	Ominaisarvo 2,13 Kumulatiivinen selitysaste 27,38	Ominaisarvo 1,53 Kumulatiivinen selitysaste 40,45
Tärkeimpiä seuraaville: - Teeke graffiteja tai tageja - Harrastaa tanssia - On mukana järjestämässä kulttuuritapahtumia - Teeke käsitöitä Vähiten tärkeitä seuraaville: - Teeke sarjakuvia - Heikko sosiaalinen luottamus	Tärkeimpiä seuraaville: - Alle 20-vuotias - Ei peruskoulun jälkeisiä tutkintoja - Heikko sosiaalinen luottamus - Harrastaa laulua - Teeke graffiteja tai tageja Vähiten tärkeitä seuraaville: - Soittaa jotain soitinta - On mukana järjestämässä kulttuuritapahtumia - Näyttelee tai mukana teatteri-toiminnassa	Tärkeimpiä seuraaville: - Nainen - 25–29-vuotias - Vähintään 5 luovaa harrastusta - Teeke sarjakuvia - Harrastaa tanssia - On mukana järjestämässä kulttuuritapahtumia Vähiten tärkeitä seuraaville: - Mies - Ei ammatillista koulutusta

* Muuttujien lataukset eri faktoreille liitetaulukossa 3.

kisuuden rooli taide- ja kulttuuriharrastuksissa toimimiselle vaikuttaa yllättävänkin pieneltä julkisuushakuisessa kulttuurissa. Miten se suhtautuu esimerkiksi nettisivustoilla itseään ja ajatuksiaan avoimesti esitteleviin nuoriin? Kuinka tärkeä motiivi julkisuuden saaminen on tälle itseilmaisun muodolle? (Aiheesta lisää ks. Päivi Setälän kolumni s. 55–58.)

Väestötasolle yleistettynä löytyy Suomesta kyselytulosten perusteella yli 70 000 alle 30-vuotiaasta nuorta, joille julkisuus on vähintään melko tärkeä motiivi. Kysymykseen ei siis välttämättä ole annettu kaunistelevia vastauksia. Myös aiemmissa Nuorisobarometreissa on havaittu julkisuuden olevan tavoittelemisen arvoista suhteellisen pienelle – joskin sitäkin näkyvämmälle – nuorten joukolle (ks. Myllyniemi 2005, 56).

Faktorianalyysi syistä toimia taiteen tai kulttuurin parissa

Kysyttyjen 15 erilaisen taiteen ja kulttuurin parissa toimimisen syyt voi ryhmitellä monella tavalla, esimerkiksi sisäisiin ja ulkoisiin, tai taiteeseen välineellisesti ja itseisarvoisesti suhtautuviin. Tässä luokitteluapuna käytetään faktorianalyysia. Sen perusajatuksena on tiivistää informaatiota ja vähentää muuttujien määrää. Kunkin faktorin muodostaa joukko muuttujia, jotka korreloivat vahvasti keskenään, mutta heikosti muiden muuttujien kanssa. Samalle faktorille latautuvien muuttujien voi tulkita mittaavan samantyyppistä ominaisuutta. Tässä faktorien kuvaamat ulottuvuudet voi tulkita havaittujen taiteen ja

kulttuurin parissa toimimisen syyjoukon taustalla oleviksi ”piiloasennemuuttujiksi”.

Varsinaista tulkinta-apua analyysistä on vasta, jos faktoreiden sisältö onnistutaan tulkitsemaan mielekkäästi. Taulukossa 1 löydetty faktorit on nimetty tulkitsemalla niihin sisältyviä väitteitä yhdistäviä tekijöitä. (Tulokset on esitetty tarkemmin liitetaulukossa 3.) Lisäksi analyysia on jatkettu tarkastelemalla eri vastaajaryhmien sijoittumista faktoreiden suhteen. Taulukossa 1 kerrotaan, missä taustamuuttujien luokissa lataukset ovat selvästi keskimääräistä vahvempia tai heikompia²⁴.

Ensimmäisen faktorin kuvaama ulottuvuus on sosiaalinen, sillä sille latautuvat väitteet ”uusien kavereiden saaminen”, ”yhdes-
sä tekeminen”, ”kavereiden tapaaminen” ja ”taitavan ohjauksen ja palautteen saaminen”. Tälle taiteen ja kulttuurin parissa toimimisen syiden kokonaisuudelle on annettu nimi ”Ystävät ja yhteisöllisyys”.

Visuaalisia ja esittäviä luovia toimintoja (ks. s. 27) harrastavat nuoret eivät tällä faktorilla eroa toisistaan, mutta yksittäisten luovien harrastusten välillä on eroja. Erityisen tärkeä tämä sosiaalinen ulottuvuus on niille nuorille, jotka tekevät graffiteja, käsitöitä, harrastavat tanssia tai ovat mukana järjestämässä kulttuuritapahtumia²⁵. Näistä viimeksi mainittu vaikuttaa itsestään selvältä, sillä tapahtumien organisointiin kuuluu olemuksellisesti yhteistyö. Myös tanssi on pääsääntöisesti sosiaalista, ja ylivoimainen enemmistö harrastaa sitä ryhmässä (ks. kuvio 9). Vaikka graffiteja ja käsitöitä tehdään paljolti ryhmien ulkopuolella ja ilman ohjausta, on sosiaalinen ulottuvuus kuitenkin tärkeä syy toiminnalle. Erityisesti graffitintekijöille ohjauksen ja palautteen saaminen ei ole niinkään keskeistä, mutta yhdessä tekeminen, kavereiden tapaaminen ja uusien kavereiden saaminen sitäkin tärkeämpää. Osaavan ohjauksen ja palautteen saaminen puolestaan on tärkeintä tanssijoille, näyttelijöille ja kirjoittajille.

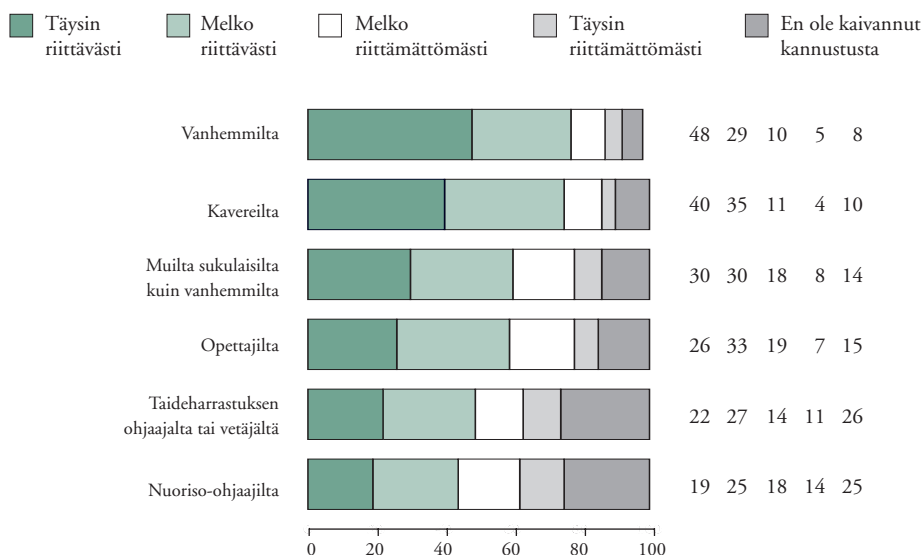
Toiselle faktorille on annettu nimi ”Pai-

nostus ja vaikutteet”. Selvästi vahvimmin sille latautuvat perheen ja jonkun muun painostus. Kuitenkin se, että mukana ovat myös ”julkisuuden saaminen” ja ”esikuvien tai idoleiden seuraaminen” vaikeuttaa tulkintaa. Painostus kun sisältää kielteisen konnotaation siitä, että toiminta ei olisi täysin vapaaehtoista, mutta idolien seuraaminen voi olla hyvinkin omatehtoisista ja myönteisellä tavalla intohimoista. Näille taiteen parissa toimimisen syille on kuitenkin yhteistä se, että ne ovat ikään kuin ulkoa tulleita motiiveja, eivätkä niinkään lähde taiteen tai kulttuurin omasta merkityksestä tai arvosta itselle.

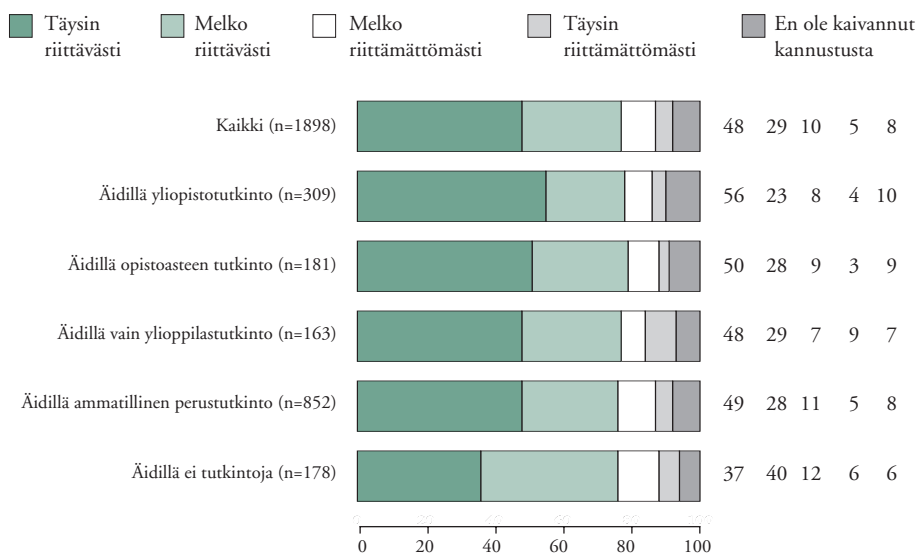
Kuten kuviosta 15 nähtiin, tunnistetaan perheen painostus hyvin harvoin motiiviksi olla mukana taiteen tai kulttuurin piirissä. Taiteenaloittain tarkasteltuna tämä syy korostuu eniten laulua harrastavilla nuorilla, etenkin niillä, joille laulu on ainoa luovan harrastuksen muoto. Laulua harrastaville myös julkisuuden saaminen on suhteellisen tärkeä motiivi. Muista luovista toimintamuodoista tässä korostuvat näytteleminen ja tanssi. Se, että julkisuus on juuri näiden harrastajille keskimääräistä tärkeämpi syy olla mukana, vaikuttaakin ennako-oletusten mukaiselta. Esikuvien tai idolien seuraaminen on tärkeää laulajille ja tanssijoille, ei niinkään näyttelijöille. Tämä on ehkä vähemmän itsestään selvää, sillä tähtinäyttelijöiden idoliroolin voisi olettaa tärkeämmäksikin kannustimeksi.

Kolmannelle, ”Taiteen ilot ja hyödyt”-faktorille latautuvat taiteen tekemisen syistä tärkeimmät, eli itseilmaisuus, ilo, elämykset, onnistumiset sekä tietojen ja taitojen oppiminen. Nämä syyt ovat tärkeämpiä naisille kuin miehille, samoin kyselyn vanhimmille vastaajille. Näitä taiteenteon merkityksellisyyttä korostavia syitä pitävät tärkeimpinä kaikkein monipuolisimmin kulttuurin kentällä toimivat nuoret. Yksittäisistä luovista harrastuksista korostuvat sarjakuvien ja tanssin harrastajat. Mainittakoon, että ainoa luovan toiminnan muoto, jonka harrastajat tällä ulottuvuudella

Kuvio 16. ”KOETKO SAANEESI RIITTÄVÄSTI KANNUSTUSTA TAITEESEEN TAI MUUHUN LUOVAAN TOIMINTAAN OSALLISTUMISEEN SEURAAVILTA TAHOILTA?” (%)

Kuvio 17. VANHEMMILTA SAATU KANNUSTUS TAITEESEEN TAI MUUHUN LUOVAAN TOIMINTAAN OSALLISTUMISEEN. (%)

saavat negatiivisen etumerkin, on näyttelemisen. Erityisesti ilo ja elämykset ovat näyttelijöille muita vähemmän tärkeitä syitä olla mukana. Tosin heistäkin 35 prosentille se on hyvin tärkeä syy, mutta vaikkapa sarjakuvan tekijöille vastaava osuus on peräti 58 prosenttia.

Itseilmaisuus tekemisen syynä korostuu etenkin graffitien ja sarjakuvien parissa toimivilla. Uusien tietojen ja taitojen oppiminen on tärkeää valokuvia ja tanssia harrastaville. Hyötyaspektia puolestaan painottavat eniten laulua ja käsitöiden tekoa harrastavat. Kokonaisuuksena ”Taiteen ilot ja hyödyt” -faktori on hieman tärkeämpi visuaalisten kuin esittävien taiteiden harrastajille.

Elämän merkityksen löytämistä pitää vähintään melko tärkeänä syynä kolmannes niistä, joilla on ainakin jokin luova harrastus. Erityisen tärkeää se on niille, jotka toimivat usealla taiteen ja kulttuurin kentällä. Nuorista, joilla on vähintään 5 kuviossa 3 esitetyistä luovista harrastuksista, jopa puolet kokee elämän merkityksen löytämisen tärkeäksi syyksi taiteen tai kulttuurin parissa toimimiselle. Yhteys on samansuuntainen myös kulttuuri-palveluiden (kuvio 22) kanssa siten, että mitä tärkeämmäksi ne koetaan, sitä tärkeämpi syy taiteen parissa toimimiselle elämän merkityksen löytäminen on²⁶.

KANNUSTUS

Nuorten saamaa kannustusta taiteeseen tai muuhun luovaan toimintaan selvitettiin kysymällä kokemuksia kannustuksen riittävyydestä. Vastausvaihtoehtona oli myös ”En ole kaivannut kannustusta”. Tulokset on koottu kuvioon 16.

Kannustus vanhemmilta

Vanhemmat ja kaverit ovat hyvin tärkeitä luovaan toimintaan kannustajia, sillä näiltä saadun kannustuksen kokee riittäväksi noin

kolme nuorta neljästä. Varsinkin vanhempien kannustus tunnistetaan voimakkaaksi, ja lähes puolet nuorista kokee sen täysin riittäväksi. Vain harvempi kuin yksi kymmenestä sanoo, ettei ole vanhempien kannustusta luoviin aktiviteetteihin kaivannutkaan. Vastaajan iällä ei ole tässä sanottavaa vaikutusta, mikä viitannee siihen, että kysymykseen on vastattu pidempi aikaperspektiivi mielessä. Myöskään vastaajan sukupuoli ei ole yhteydessä vanhemmilta saadun kannustuksen riittäväksi kokemiseen.

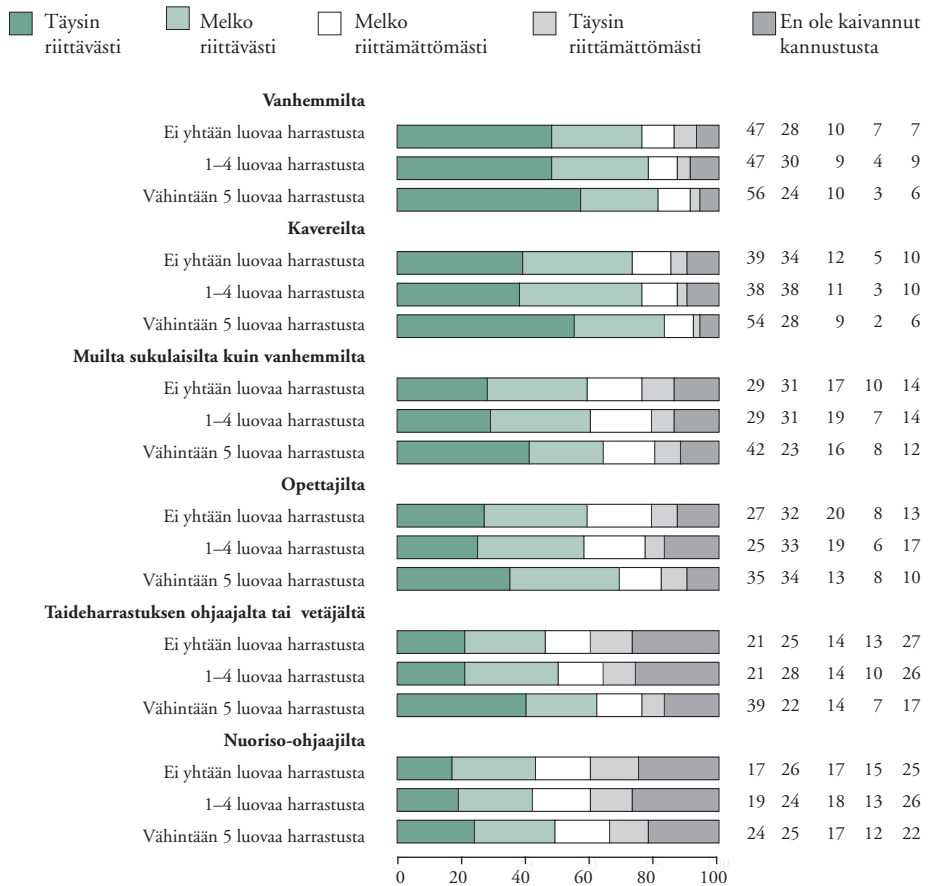
Sen sijaan äidin koulutustasolla on vaikutusta siten, että mitä korkeamman tason tutkinto äidillä on, sitä riittävämmäksi vanhemmilta saatu kannustus taiteeseen tai muuhun luovaan toimintaan koetaan (kuvio 17). Kysymyksenasettelussa ei eroteltu isän ja äidin kannustusta toisistaan, mutta silti vain äidin koulutuksella on merkitsevä yhteys kannustuksen riittävyyden kokemuksiin.

Kannustus opettajilta

Opettajalta saadun kannustuksen määrää pidetään yhtä riittävänä riippumatta siitä, missä ja millä tasolla vastaaja opiskelee. Tämä vahvistaa tulkintaa siitä, että kysymykseen on vastattu yleisemmällä tasolla kuin haastatteluhetken tilanteesta käsin. Sukupuolten välillä on eroja: tytöt kokevat saaneensa opettajilta enemmän kannustusta luovuuteen kuin pojat. Tulos on sikäli mielenkiintoinen, että pojat kokevat kuitenkin voivansa toteuttaa enemmän luovuutta nykyisessä opiskelupaikassaan (kuvio 20).

Opettajalta saadun kannustuksen luovaan toimintaan voi tulkita yhdeksi sosiaalisen tuen muodoksi, jonka tiedetään ennalta ehkäisevän nuorten pahoinvoinnin oireita, masennusta ja rikekäyttäytymistä. Noora Ellosen tutkimuksessa koulusta nuorten kasvuyhteisönä havaittiin myös, että sosiaalisen tuen määrä ei yksin riitä, vaan sen tulee myös jakautua tasaisesti oppilaille. Tämä liittyy jonkinlaiseen oikeudenmukaisuuden kokemukseen, jonka puute on selvä uhka hyvinvoinnille. (Ellonen

Kuvio 18. ”KOETKO SAANEESI RIITTÄVÄSTI KANNUSTUSTA TAITEESEEN TAI MUUHUN LUOVAAN TOIMINTAAN OSALLISTUMISEEN SEURAAVILTA TAHOILTA?” Vertailu luovien harrastusten määrän mukaan*. (%)

* Luovilla harrastuksilla tarkoitetaan kuvion 3 luetteloa eri luovista toimintamuodoista.

2008.) Kari Uusikylä korostaa luovuuden hyväksymisen ja harjoittamisen olevan yksi parhaista tavoista lisätä kouluviihtyvyyttä. Koulu ja opettajat voivat Uusikylän mukaan tukea luovuutta parhaiten antamalla oppilaille tilaa ja aikaa luomiseen omassa rauhassaan. (Uusikylä 2005.)

Koulun merkitys taiteeseen osallistumisen kannalta on keskeinen, koska sillä – toisin kuin lasten ja nuorten kulttuuri- ja taidekas-

vatuspalveluilla – on mahdollisuus tavoittaa koko kohderyhmä. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissohjelmassa esitetään paitsi kulttuuriperinteen huomioon ottamista eri oppiaineissa myös sen selvittämistä, miten kulttuuritoimialan ja koulujen yhteyksiä voisi vahvistaa (Opetusministeriö 2007, 28). (Ks. myös Anne Rossi-Horton kolumni kulttuurikursseista keinona saattaa kulttuuri nuorten saavutettavaksi s. 83–87.)

Kannustus ohjaajilta

Edellä (kuvio 11) nähtiin, että vain viisi prosenttia nuorista koki sopivan ohjaajan tai opettajan puutteen kulttuuriharrastuksen esteeksi. Vielä harvempi, kolme prosenttia, koki opetuksen tason estäneen harrastamista. Kysyttäessä eri tahoilta saadun kannustuksen määrää näyttävät tulokset kuitenkin vähemmän imartelevilta taide- ja nuorisoalan ammattilaisilta kohtaan, sillä he jäivät tuloksissa hännille. Heiltä eivät kaikki luonnollisesti kannustusta myöskään kaipaa, mutta tämä ei poista tuloksissa näkyvää kritiikin terää.

Neljännes ei ole kaivannut taideharrastusten vetäjiltä tai nuoriso-ohjaajilta kannustusta taiteeseen tai muuhun luovaan toimintaan, mutta niistä, jotka kannustusta olisivat kaivanneet, useampi kuin kolmannes ei koe saaneensa sitä riittävästi. Havainto lienee merkityksellinen nuorisotyönohjaaja- tai yhteisöpedagogikoulutuksen kannalta, onhan

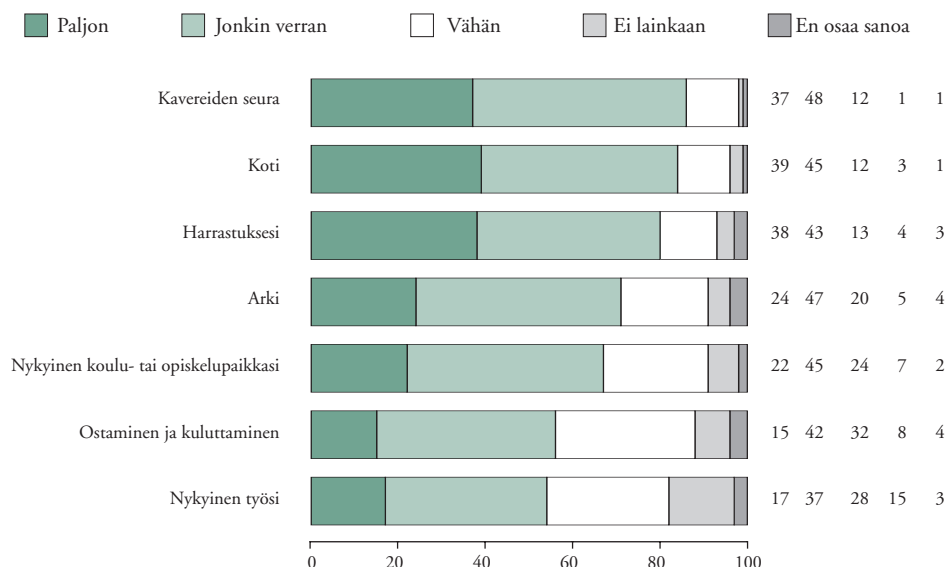
taiteen ja muiden luovien harrastusten pariin kannustaminen ennen kaikkea ongelmia ennalta ehkäisevää työtä.

Tyytyväisyys nuoriso-ohjaajilta saadun tuen määrään – ja myös sen tarve – on suurinta kaikkein nuorimmilla, mikä on luonnollista ottaen huomioon nuorisotyön pääasiallisen kohderyhmän nuoren iän. Tyytyväisyys taideharrastuksen ohjaajilta saadun tuen määrään on hieman matalampaa Pohjois-Suomessa, etenkin Lapin läänissä.

Kannustus ja luovien harrastusten määrä

Ne nuoret, jotka kaikkein aktiivisimmin ovat mukana taiteen ja muun kulttuurin tekemisessä, kokevat myös saaneensa muita enemmän kannustusta siihen. Kuviosta 18 nähdään tämän ohella, että monipuolisesti aktiiviset myös ovat kaivanneet kannustusta: sitä tarvitsemattomien osuus on pienempi kuin vähemmän harrastavilla. Erot vähemmän

Kuvio 19. ”KUINKA PALJON ITSE VOIT TOTEUTTAA LUOVUUTTA SEURAAVISSA PAIKOISSA?” (%)

harrastaviin ovat suurimpia taideharrastusten ohjaajilta saadun tuen suhteen, mikä on ymmärrettävää, sillä vain taidetta harrastavat tarvitsevat taideharrastuksen ohjaajia. Muissa tapauksissa voi pohtia havaitun yhteyden vaikutuksen suuntaa: saavatko monipuolisesti aktiiviset nuoret enemmän kannustusta vai onko nuorilla enemmän luovia harrastuksia siksi, että heitä on kannustettu niihin?

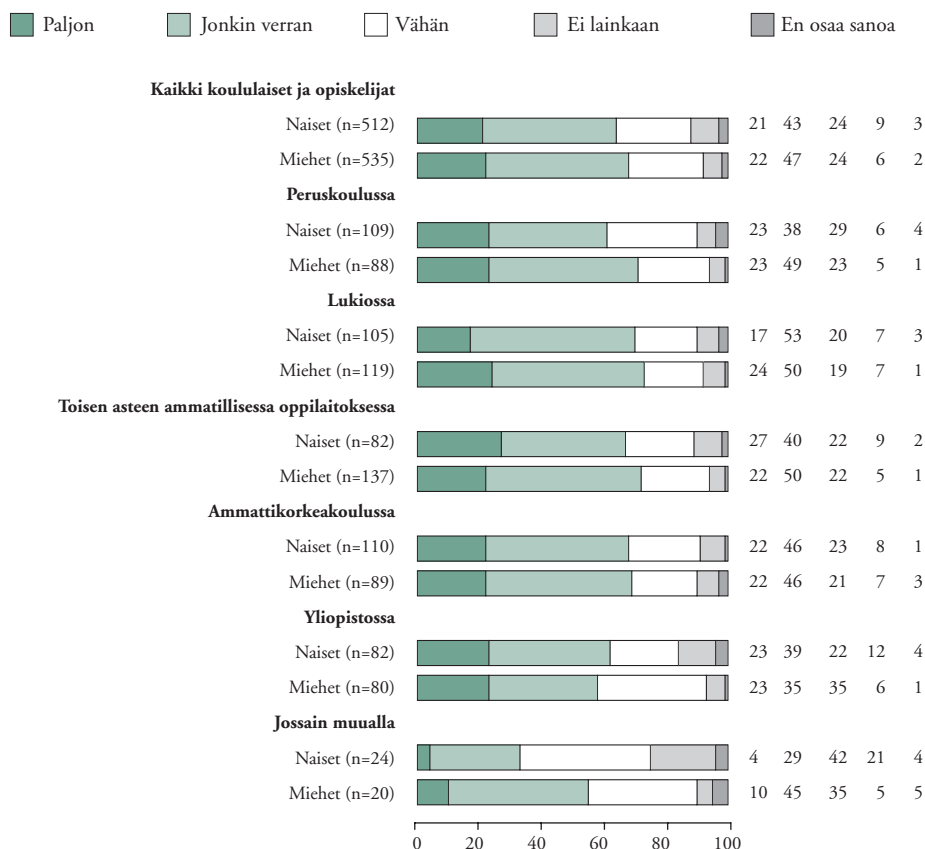
Taiteenaloittain tarkasteltuna kokevat esittävien taiteiden harrastajat saaneensa enemmän kannustusta luovuudelleen. Erityisen suuri tämä ero on taideharrastuksen ohjaajalta

tai vetäjältä saadun tuen kohdalla. Tämä on ymmärrettävää, sillä kuten kuviosta 9 nähtiin, tapahtuu esittävien taiteiden harrastaminen selvästi visuaalisia taiteenlajeja useammin ohjatusti ja/tai ryhmässä.

LUOVUUDEN PAIKAT

Edellä keskityttiin vapaa-ajan kulttuuriharrastuksissa ja muussa enemmän tai vähemmän perinteisen taidekäsitteksen piiriin mahtuvassa toiminnassa tapahtuvaan luovaan toimintaan.

Kuvio 20. KUINKA PALJON VOI TOTEUTTAA LUOVUUTTA NYKYISESSÄ KOULU- TAI OPISELUPAIKASSAAN. (%)

Luovuus ei kuitenkaan mahdu taiteen, kulttuurin tai minkään muunkaan elämän osa-alueen rajoihin. Niinpä kyselyssä selvitettiin, missä paikoissa ja tilanteissa nuoret kokevat voivansa luovuuttaan toteuttaa. Samalla saadaan epäsuorasti tietoa nuorten luovuuskäsityksistä.

Luovuuden paikkojen listauksessa kuviossa 19 kiinnittää huomiota se, että enemmistö nuorista kokee voivansa toteuttaa luovuutta ainakin jonkin verran kaikissa kysytyistä elämäntilanteista, jopa nykyisessä työssään. Kaverien kanssa, kotona ja harrastuksissa luovuus kyllä kukkii enemmän kuin työssä tai koulussa, mutta erot ovat kuitenkin suhteellisen pieniä.

Tulokset muistuttavat Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa 2009 selvitettyä kokemusta siitä, kuinka omaksi nuoret kokevat erilaiset tavat viettää aikaa ainakin siinä, että järjestys on sama kuin kysyttäessä luovuuden toteuttamismahdollisuuksista (Myllyniemi 2009, 24). Myös ajan omaksi kokemisessa koulu oli työn edellä, järjestöissä tai vastaavissa toimiminen (vrt. harrastukset) koulun edellä ja ystävien kanssa oleminen koettiin vielä näitäkin enemmän omaksi ajaksi. Yhdistävänä tekijänä voi nähdä toiminnan vapauden tai omaehtoisuuden: mitä organisoidummasta tai institutionalisoidummasta ajankäytöstä on kyse, sitä vähemmän se tuntuu omalta ja sitä vähemmän siellä koetaan olevan mahdollisuuksia luovuuteen. Myös Nuorisobarometrin avoimissa kommentteissa siitä, miten nuorten luovuutta voisi tukea, monet mainitsivat vapauden (liite 7).

Vapaus on keskeistä luovuudelle myös luovuuden ehtojen ja uhkien tutkijoiden mielestä. Kari Uusikylän (2002) mukaan tiukka kontrolli jäyttää luovuutta, samoin pakkokilpailutus. Myös ulkoiset palkkiot voivat jäykistää luovuutta, sillä luovuuden kannalta on parempi, jos tekeminen itsessään on palkitsevaa. Työn itsensä palkitsevuus on myös yksi *flow*-käsitteen²⁷ luoja Mihály Csíkszentmihályin kuvaamista *flow*n osatekijöistä. Csíkszentmihályi on tutkimuksissaan todennut ihmisten olevan onnellisimmillaan juuri tällaisina

hetkinä elämässään. Työn välineellisyyden ja sisällön erotteluun liittyvä asenne selittää vuoden 2007 Nuorisobarometrissa myös nuorten työtyytyväisyyttä: palkan määrää tärkeimpänä pitävät ovat työhönsä tyytymättömämpiä (koulukeskiarvo 7,7) kuin työsuhteen pysyvyyttä (7,9) ja varsinkin työn sisältöä (8,2) painottavat (Myllyniemi 2007, 30).

Luovuus työssä

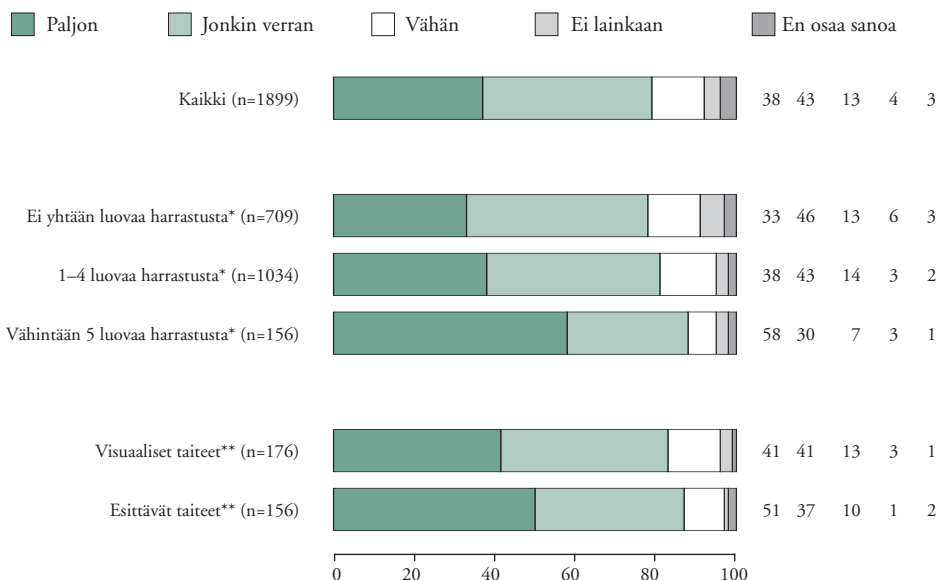
Kysymys mahdollisuuksista käyttää luovuuttaan nykyisessä työpaikassaan esitettiin vain haastatteluhetkellä työssä käyville nuorille. Kokemukset osoittautuivat hyvin samantaisiksi riippumatta vastaajan työsuhteen luonteesta, siis siitä, onko se vakituinen vai määräaikainen, täysipäiväinen vai osa-aikainen. Palkkatyön ohella opiskelevien osuus aineistossa on noin kolmannes, ja poistamalla heidät analyysistä havaitaan vakituudessa osa-aikatyössä olevien kokevan luovuuden toteuttamisen työssään vähäisemmäksi kuin muut. Kokonaisuutena ottaen opintojen ohella työssä käyvien näkemykset eivät kuitenkaan poikkea muista palkkatyössä olevista nuorista.

Tämän vuoden Nuorisobarometrissa ei kysytty tarkempia ammattiin tai sosioekonomiseen asemaan liittyviä kysymyksiä, joten näiden sisäisiä tai muuten työnkuvien välisiä vertailuja suhteessa luovuuden kokemuksiin työelämässä ei päästä tekemään. Vaikka koulutustason yhteys ammatilliseen ja sosioekonomiseen asemaan on vahva, ei siltäkään ole merkitsevää yhteyttä nuorten työkuvien luovuuteen. Tutkimuksen suorittaneita ja jo työelämässä olevia nuoria on kuitenkin aineistossa sen verran vähän, ettei tästä voi varmuudella päätellä ettei eroja todella olisi.

Luovuus koulu- tai opiskelupaikassa

Kuviossa 20 kokemukset luovuuden toteuttamismahdollisuuksista koulu- tai opiskelupaikassa esitetään sen mukaan, missä vastaa-

Kuvio 21. KUINKA PALJON VOI TOTEUTTAA LUOVUUTTA HARRASTUKSISSAAN. (%)

* Luovilla harrastuksilla tarkoitetaan kuviossa 3 esitettyjä toimintoja.

** Visuaalisten ja esittävien taiteiden ryhmittely esitellään sivulla 27.

ja haastatteluhetkellä opiskelee. Tyttöjen ja poikien vastaukset esitetään erikseen. Peruskoulussa ja lukiossa pojat kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan tyttöjä enemmän, kun taas ammatillisessa oppilaitoksessa, ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa erot eivät ole merkitseviä. Huomion arvoista tässä on se, että yleissivistävään koulutukseen kuuluvassa peruskoulussa ja lukiossa opinnot eivät ole vielä siinä määrin eriytyneet kuin muissa oppilaitoksissa. Jostain syystä pojat siis kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan enemmän nimenomaan koulutuksessa, jossa opetuksen sisältö on periaatteessa suhteellisen samanlaista kaikille.

Kokonaisuutena ottaen luovuuden toteutumismahdollisuudet koetaan suurimmiksi peruskoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa²⁸, heikoimmiksi puolestaan korkeakouluissa, ja varsinkin kategoriassa ”Jossain muualla”. Nai-

silla koulutusasteiden väliset erot luovuuden kokemuksissa ovat suurempia kuin miehillä. Vaikka luovuutta nuorten vastausten mukaan voi esiintyä monin eri tavoin, on tässä myös huomioitava se, että nimenomaan peruskoulu ja toisen asteen oppilaitokset ovat niitä, joissa opetusohjelmaan kuuluu taideaineita.

Luovuuden toteutumista koulussa tai opiskelupaikassa ei kuitenkaan ehkä kannata ajatella ensisijaisesti opinto-ohjelmien kautta, eikä opettajienkaan roolia ilmapiiriin luojana tule liioitella, sillä kannustavaan kouluyhteisöön kuuluvat yhtä lailla myös hyvät opiskelijoiden keskinäiset suhteet (Ellonen 2008, 97). Tästä kertoo sekin, että vaikka tytöt kokevat saaneensa opettajilta enemmän kannustusta luovuuteen kuin pojat, kokevat pojat kuitenkin tyttöjä enemmän voivansa toteuttaa luovuutta nykyisessä opiskelupaikassaan. Ylei-

semmin luovalle yhteisölle on tutkimusten mukaan tyyppillistä työn haasteellisuus, vapaa ilmapiiri, keskinäinen luottamus, leikkimielisyys, rakentavat väittelyt, hedelmälliset konfliktit ja riskinottohalukkuus. Tehokkaimmin luovuuden tappavat tiukka tulostavastuu, auktoriteetin valvova silmä, pakollinen kilpaileminen kaikki kaikkia vastaan ja toiminnan rajaaminen ahtaitten kehysten sisään. (Uusikylä 2005, 25.) Jälkimmäinen luovuudentappoista muistuttaa sitä kritiikkiä, jota tietoa korostavaan suorituskeskeiseen kouluihin kohdistetaan. Tilanteissa, jossa kolmannes nuorista kokee voineensa toteuttaa luovuutta koulussa korkeintaan vähän, onkin parantamisen varaa. Myös liitteen 7 avoimissa kommentoissa nuorten luovuuden edistämisen keinoista nousee esiin paitsi kritiikkiä koulua kohtaan myös koulun roolin tärkeys ylipäättään.

Luovuuden toteuttamismahdollisuuksien suhteellinen vähyys etenkin yliopistoissa on yllättävää ja huolestuttavaakin, liittyvähän vapaus ja luovuus nimenomaan tieteen ihanteisiin. Toisaalta tuloksessa voi olla osin kyse myös toisesta tieteellisen koulutuksen tuotteesta: kriittisyydestä. On myös mahdollista, että kyselyssä, jossa keskitytään taiteeseen ja kulttuuriin, ei tutkimustyössä tarvittavaa luovuutta mielletä luovuudeksi.

Harrastukset ja luovuus

Nuorisobarometrin kyselyssä selvitettiin erilaisia luovia harrastuksia, kuten musiikin, käsitöiden tai graffitien tekemistä (kuvio 3). Tämä ei tietenkään kata kaikkea nuorten harrastustoimintaa, mistä on osoituksena Nuorten vapaa-aikatutkimuksen tulos, jonka mukaan 88 prosentilla nuorista on jokin harrastus, kun tässä osuus on 63 prosenttia (vrt. Myllyniemi 2009, 50).

Kuviossa 21 verrataan näiden tässä kyselyssä luoviksi kutsuttujen harrastusten määrää ja kokemusta mahdollisuudesta toteuttaa luovuuttaan harrastuksissa. Kuten nähdään,

yhteys on varsin selvä. Sen mittaaminen, onko luovissa harrastuksissa luovuutta vai ei, voi vaikeuttaa tautologialta. Tämä riski on olemassa, mutta kyselyssä ei kuitenkaan puhuttu luovista harrastuksista, vaan kysyttiin nuorilta yksinkertaisesti, tekevätkö he kyselyssä mainittuja asioita vai eivät (ks. kyselylomake, liite 1).

Yksittäisten luovien harrastusten mahdollisuus tarjota luovuuden kokemuksia olisi tärkeä tutkimusaihe. Asian selvittämistä hankaloittaa se, että vain harvalla nuorella on yksi ainoa luova harrastus (kuvio 5), jolloin jää epäselväksi, missä harrastuksessa luovuus itse asiassa toteutuu. Kuten edellä painotettiin, eivät tässä kysytyt luovat harrastukset kata koko harrastuskentän moninaisuutta. Jos analyysiin puolestaan otetaan vain jonkin luovan toiminnan ainoakseen sanoneet nuoret, on joukko niin pieni, ettei siitä voi päätellä juuri mitään²⁹. Asetelmaa monimutkaistaa sekin, että useissa (ei tosin kaikissa) harrastuksissa päivittäin harrastavien luovuuskokemus on vahvempi kuin viikoittain tai harvemmin harrastavilla.

Yksittäisten luovien toimintamuotojen sijaan kuviossa 21 verrataan visuaalisia ja esittäviä luovia aktiviteetteja harrastavia nuoria (ryhmittelyperusteista ks. s. 27). Nuoret, joiden luovat harrastukset painottuvat esittäviin taiteisiin, kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan harrastuksissaan enemmän kuin visuaalisemmin luovuuttaan kanavoivat. Yksin tällä perusteella ei voi kuitenkaan rientää päättelemään erilaisten harrastusten luovuudesta, sillä kysymys koski harrastuksia yleensä, ei vain tässä kyselyssä selvitettyjä harrastuksia.

Kuluttaminen luovuuden paikkana

Enemmistö nuorista kokee voivansa toteuttaa luovuuttaan ostamalla ja kuluttamalla. Se, mitä on luova kuluttaminen ja miten luovuus tarkemmin toteutuu, ei kyselystä selviä. Todennäköisesti vastaajat eivät kuitenkaan ole lähestyneet kysymystä ensisijaisesti taiteen

Taulukko 2. Avovastaukset kysymykseen ”Miten nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea?”
Ryhmitelty teemoittain iän ja sukupuolen mukaan. (n)

	Naiset 15–19 v.	Miehet 15–19 v.	Naiset 20–24 v.	Miehet 20–24 v.	Naiset 25–29 v.	Miehet 25–29 v.	Yhteensä
Taideopetus ja -kasvatus	27	22	31	23	26	28	157
Enemmän mahdollisuuksia	29	19	29	21	20	21	139
Lisää rahaa	15	12	27	17	13	25	109
Kannustusta	14	18	19	20	13	25	109
Lisää tiloja	15	13	10	6	21	14	79
Avoimempi suhtautuminen luovuuteen	11	5	6	19	7	12	60
Lisää tapahtumia	15	8	8	5	5	8	49
Lisää kerhoja	8	8	8	7	8	7	46
Parempaa tiedotusta	5	13	5	3	5	8	39
Keskustelua ja näkemystenjakoa	8	7	3	7	3	2	30
Muita ajatuksia	34	15	31	26	25	31	162
Yhteensä	181	140	177	154	146	181	979

ja kulttuurin kaupallistumisen kautta, vaikka markkinalogiikka sinne onkin ehtinyt. Luovat elämänpoliittiset kulutusvalinnat sen sijaan ovat läsnä kaikkialla: vaatteissa, musiikissa, teknologiassa, ruokavalinnoissa. Näkemykset itsestä kuluttajana, esimerkiksi trenditietoisena, ympäristötietoisena tai kulutuskriittisenä, ovat osa minuutta. Esimerkiksi asenne teknologiaan nivoutuu kiinteästi nuorten muuhun kulutustyyliin ja elämäntapaan (Wilska 2002). Minna Aution (2006) lukiolaisten kirjoittamiin kuluttajaelämäkertoihin perustuvan väitöskirjan mukaan nykynuorille kuluttajuus on merkittävä yhteiskunnallinen toiminta-asema.

Markkinoiden rooli tyyleissä ja alakulttuureissa, identiteettien tuunaamisessa, on valtava. Valtanuorison keskuudessa identiteetti ja kaupallisuus eivät (enää) ole ristiriidassa keskenään (Salasuo 2006). Tämä ei tietenkään liity vain nuoriin. Sosiologi ja kulutustutkija Turo-Kimmo Lehtonen menee pidemmälle esittämällä, että raha, tavarat ja teknologiat ovat elimellinen osa meitä, ihmissuhteitamme, kommunikaatiotamme – itse asiassa koko

yhteisöämme (Lehtonen 2008).

Ostamisessa ja kuluttamisessa ilmenevä luovuus voi poiketa taideharrastuksien luovuudesta, mutta ne voivat myös olla erottamattomissa. Moniin nuorisokulttuurin muotoihin liittyy tietyn pukeutumistyylin, puhetavan, tiiviin yhteisön ja musiikkimaun lisäksi myös muita taiteenlajeja, ajatellaan vaikka mangaa, animea ja J-poppia. Nuorten kokemus kuluttajan luovuuden mahdollisuuksista ei oudoksuta, kun valittavana kerran on vaatteiden ja pizzan täytteiden ohella elämäntyylillä ja identiteetillä.

Kyselyn taustamuuttujien välillä on varsin vähän eroja: tytöt ja pojat, samoin eriikäiset nuoret kokevat yhtä vahvaksi ostamisen ja kuluttamisen luomismahdollisuudet. Alueelliset erot sen sijaan kiinnittävät huomion. Kaupunkilaisnuoret kokevat yleisesti ottaen enemmän luovuutta kuluttamisessa kuin maaseudulla asuvat. Pääkaupunkiseutu on tässä kuitenkin poikkeus, sillä siellä asuvat kokevat maaseudun nuorisoa vähemmän voivansa toteuttaa luovuuttaan kulutuksen

kautta. Koulutustasolla on merkitsevä yhteys siten, että nimenomaan yliopistotutkinnon suorittaneet pitivät ostamista ja kuluttamista luovuuden väylänä. Mielenkiintoinen ja voimakas yhteys on siinä, että mitä heikompi on nuoren sosiaalinen luottamus (ks. kuvio 70), sitä enemmän hän kokee voivansa toteuttaa luovuutta ostamisessa ja kuluttamisessa.

Koti luovuuden paikkana

Perhemuodon mukaan tarkasteltuna näyttää siltä, että parhaiten luovuutta kotonaan voivat toteuttaa yksin asuvat sekä ne avo- tai avioliitossa asuvat, joilla on lapsia. Vähemmän luovuuden mahdollisuuksia kotonaan kokevat sen sijaan yksinhuoltajat ja kimppekämpässä asuvat.

Yksin asuvien tyttöjen ja poikien välillä ei tässä kysymyksessä ole eroja, ei myöskään vanhempien luona tai kimppekämpässä asuvien välillä. Sen sijaan avo- tai avioliitossa asuvat nuoret naiset kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan kotonaan miehiä enemmän, olipa perheessä jo lapsia tai ei.

NUORTEN LUOVUUDEN EDISTÄMINEN

Nuorisobarometrin haastatteluissa kysyttiin vastaajien näkemyksiä siitä, miten nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea. Avoimia kommentteja saatiin kaikkiaan 979 eli vähän yli puolelta kaikista 1900 haastatellusta. Nuorten antamat vastaukset on tässä ryhmitelty teemoittain³⁰. Yhteensä vastauksista hahmottui kymmenen erityyppistä tapaa edistää luovuutta, jotka esitetään taulukossa 2 teemojen yleisyyden mukaisessa järjestyksessä. Ryhmittelyssä kukin vastaus on sijoitettu vain yhteen, parhaiten soveltuvaan teemaan. Kaikki vastaukset on luettavissa lopun liitteessä 7, johon ne on ryhmitelty vastaajan iän ja sukupuolen mukaan.

Seuraavassa avoimia vastauksia pohditaan lyhyesti esittäen muutamia kullekin kategorialle tyypillisiä vastausesimerkkejä:

Taideopetus ja taidekasvatus

Nuorten näkemyksissä koulun rooli luovuuden edistäjänä tai tukahduttajana nousee voimakkaasti esiin. Moni nuori toivoo lisää taideaineita ja opetuksen taidepainotteisuutta eri kouluasteilla aina peruskoulusta yliopistoon. Yleisimmin toivottiin lisää panostusta kuvaamataitoon ja musiikkiin. Koulun toivottiin myös yleisesti tukevan nuorten luovuutta, esimerkiksi järjestämällä harrastuksia ja kertomalla harrastusvaihtoehtoista. Melko moni myös kritisoi koulua luovuuden tukahduttamisesta.

Monipuolisuutta koulujen ainevalintoihin. Tanssia ja teatteria opintosuunnitelmaan jo ala-asteella. (Mies, 15–19-v.)

Ohjaamalla nuoria luovien harrasteiden pariin koulun suunnalta. (Mies, 20–24-v.)

Kaikki koulutehtävätkin on niin luovuuden tappavasti toteutettuja, että tästä voisi lähteä liikkeelle. (Nainen, 25–29-v.)

Enemmän mahdollisuuksia

Monet vastaajat toivovat vain yleisesti enemmän mahdollisuuksia. Jos toivomuksena on erityisesti lisää tiloja tai rahallisia resursseja, on vastaukset ryhmitelty kyseisiin kategorioihin.

Harrastusmahdollisuudet ovat satsaus tulevaisuuteen. Mitä isompi on nuorten tietotaito kokonaisuudessaan, sen tasapainoisempia aikuisia heistä tulee. (Nainen, 15–19-v.)

Harrastusmahdollisuuksia pitäisi olla tarjolla monipuolisesti, jotta jokaisella oli-

si mahdollisuus toteuttaa luovuuttaan. (Mies, 15–19-v.)

Pienille paikkakunnille enemmän erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja tarjontaa lisää. (Nainen, 25–29-v.)

Lisää rahaa

Monet toivovat lisää resursseja luovaan toimintaan, mikä näkyy sekä toiveena suorasta rahallisesta tuesta valtiolta tai kunnilta että toivomuksina halvemmista harrastusmahdollisuuksista ja lippujen hinnoista. (Ks. myös kuvio 11 kalleudesta harrastusten esteenä ja kuvio 28 kulttuuripalveluiden lippujen hinnoista.)

Apurahojen kohdentaminen aloitteleville nuorille, ei niille vanhoille, rikkaille. (Nainen, 15–19-v.)

Liikaa ollaan mielenkiintoisissa harrasteissa sattuman armoilla; tuleeko rahaa vai ei. (Mies, 15–19-v.)

Maksutonta teatteria tms. tulisi olla tarjolla enemmän, nyt ei ole varaa käydä missään. (Nainen, 20–24-v.)

Kannustusta

Osa vastaajista katsoo, että nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea kannustamalla, tukemalla ja rohkaisemalla omatoimisuuteen, kokeiluun ja harrastuksiin. Koulun lisäksi vanhempien tuen nähdään olevan tärkeä tekijä. Useat vastaajat ovat sitä mieltä, että vanhemmat voivat tuellaan, esimerkillään ja kasvatuksella edistää nuorten luovuutta, joten vanhempien osuus nuorten luovuuden edistämisessä on sisällytetty tähän vastauskategoriaan. Perheen esimerkki ja vaikutus nähdään monissa vastauksissa ensisijaiseksi muun yhteiskunnan vaikutukseen nähden. (Vrt. kuvio 18 nuorten

saamasta kannustuksesta taiteeseen tai muuhun luovaan toimintaan.)

Kannustamalla ja pitkäjänteisellä toiminnalla. (Nainen, 15–19-v.)

Kannustakaa lapsia ja nuoria kotoa käsin. (Nainen, 20–24-v.)

Kannustamalla ja parantamalla itsetuntoa. Pitää tehdä selväksi, ettei luovuudella ole määritelmää vaan se on itsestä kiinni. Pitää antaa virikkeitä ja mahdollisuuksia. (Mies, 20–24-v.)

Lisää tiloja

Tiloja nuorille ja heidän harrastuksilleen toivotaan usein muiden vaihtoehtojen yhteydessä. Nuorille halutaan graffitiseiniä, nuorisotaloja, treenikämppejä bändeille ja yleisesti ottaen vapaita tiloja luovuuden toteuttamista varten. Graffitiseiniä toivovat erityisesti alle 20-vuotiaat. (Ks. myös kuvat 32 ja 33 nuorten harrastusmahdollisuuksien ja harrastustilojen riittävydestä.)

Graffitimestat lailliseksi. (Nainen, 20–24-v.)

Mielestäni nuorille pitäisi tarjota tiloja, joissa nuoret voivat vapaasti ja laillisesti toteuttaa itseään ja kokeilla erilaisia harrastuksia. (Nainen, 20–24-v.)

Nuorisolle paikkoja, joihin voi mennä pelkäämättä, että tulee turpiin. (Nainen, 25–29-v.)

Avoimempi suhtautuminen luovuuteen

Osa vastaajista toteaa, että lähtökohtana pitää olla luovuuteen avoimemmin suhtautuminen. Nuoria ei pidä liikaa ohjata, vaan heidän pitää saada valita omat harrastuksensa ja saada

toteuttaa vapaammin ideansa ja valita toteutus-
tapansa. Osaltaan luovuuteen avoimemmin
suhtautuminen tarkoittaa tässä myös sitä, että
avarretaan näkökulmaa siitä, mitä luovuus on ja
missä sitä on. Usein nähdään, että vanhemmat-
kaan eivät saisi olla kaavoihin kangistuneita.

Antaa harrastaa sitä, mitä haluavat. Van-
hempien asenteissa parannettavaa. (Nai-
nen, 15–19-v.)

Luovuus tulee kohdata avoimemmin. Ei
se ole vain kuvaamataittoa tai musiikkia.
(Nainen, 25–29-v.)

Lisää tapahtumia

Vastaajat toivovat nuorille lisää aktiviteetteja,
tapahtumia ja kilpailuja. Nämä aktiviteetit
on tässä erotettu kerhoista ja muista harras-
tusmahdollisuuksista. Avainsana näissä ehdo-
tuksissa on osallistuminen. Tärkeää on myös
harrastusten avoimuus ja se, että nuorille ker-
rotaan harrastus- ja osallistumismahdollisuuksista.

Enemmän nuorille suunnattuja tapah-
tumia, nimenomaan kaupunkitapahtu-
mia, joista ne saisivat inspiroivia ja keksisi-
vät tehdä muutakin kun riehua kaduilla.
(Nainen, 15–19-v.)

Messuja, joihin vapaa pääsy. Tutustut-
taisiin erilaisiin tapoihin ajatella asioita.
(Mies, 15–19-v.)

Lisää konsertteja, joissa nuoret muusik-
koina. (Nainen, 20–24-v.)

Lisää kerhoja

Kerhot ja kurssit on tässä jaotellussa erotettu
omaksi kategoriakseen. Kerhojen ja kurssien
kohdalla toivotaan myös hyvää ohjausta, tilo-
ja ja materiaaleja. Monien vastaajien mukaan

myös koulut voisivat järjestää kerhoja tai kan-
nustaa kursseille osallistumiseen.

Järjestämällä kursseja yms.
(Nainen, 15–19-v.)

Nuoria tulisi kannustaa harrastuksiin
koulussa ja koulupäivän päätteeksi tuli-
si järjestää kerhoja ja ohjattua toimintaa.
(Nainen, 25–29-v.)

Järjestämällä halpoja kursseja nuorille.
(Nainen, 25–29-v.)

Parempaa tiedotusta

Vastaajien toive paremmasta tiedotuksesta
tarkoittaa tässä sitä, että tieto harrastusmah-
dollisuuksista tuodaan esiin paremmin ja
monipuolisemmin. Se voi tarkoittaa mainos-
tamista, ja myös koululla nähtiin olevan tie-
dottamisessa roolinsa. Myös internet nousee
vastauksissa esiin.

Netin kautta infota ja tukea.
(Mies, 15–19-v.)

Kulttuuria kannattaisi mainostaa vähän
positiivisemmin. Ei se ole vain eliitin juttu.
(Nainen, 25–29-v.)

Luovuutta mahdollisuuksiin, joita esitel-
lään. Ei aina vain koulussa urheilua tai
pianon soittoa. (Mies, 25–29-v.)

Keskustelua ja näkemysten jakamista

Jotkut vastaajat katsovat, että nuorten luo-
vuutta on mahdollista tukea etenkin keskus-
telun ja näkemysten jakamisen kautta. Nämä
vastaukset on ryhmitelty omaksi kategoriak-
seen, koska vuorovaikutteisen tiedonvaihdon
merkitys luovuuden tukemisessa ei tyhjene
vain kannustukseen tai tiedon jakamiseen.

Paikkoja, joihin voi rennosti kokoontua ja jossa asiat esitetään haastavasti. (Nainen, 15–19-v.)

Omien näkemysten esiin tuominen ja sen rohkaiseminen. (Mies, 15–19-v.)

Muita ajatuksia luovuudesta ja sen tukemisesta

Aina vastaajien näkemyksiä ei ollut mahdollista sijoittaa edellä mainittuihin ryhmiin. Monien mielestä esimerkiksi ohjaajien tulisi olla parempia ja asiantuntevampia ja myös asenteessa nuoria kohtaan voisi olla parantamisen varaa. Taidetta toivotaan tuettavan samalla tavalla kuin urheilua.

Ohjaajien tulee olla hyvin koulutettuja. (Mies, 15–19-v.)

Ihan kuka vaan ei voi tanssiryhmiä tai soittotunteja pitää, eli ollaan ohjaajien kanssa tarkempia. Kuka houkuttaa, kuka ajaa mielenkiinnon nurkkaan. (Mies, 20–24-v.)

Nuorekas toiminta, jossa puhutaan vaikka vanhoistakin asioista. (Mies, 20–24-v.)

Asenne tulee muuttua nuorisolle myönteiseksi. (Nainen, 20–24-v.)

Mielestäni samanlaiset systeemit kuin urheilussa voisi olla paikallaan myös luovien harrasteiden saralla. (Mies, 25–29-v.)

Muutama vastaaja nostaa esiin luovuuden tai taiteen merkityksen ja arvostuksen. Näitä näkemyksiä esittävät erityisesti alle 20-vuotiaat naiset.

Käsityöt ja piirtäminen saisi olla arvostetumpaa. (Nainen, 15–19-v.)

Luovuutta on kaikkialla, sitä tulee vaalia

enemmän ja arvostaa sitä. (Nainen, 15–19-v.)

Nuorilla oli myös useita muita näkemyksiä luovuudesta ja sen tukemisen mahdollisuuksista. Tähän on koottu näkemyksiä, jotka poikkeavat hieman vastausten valtavirrasta. Yleisesti ottaen monien mielestä luovuus lähtee ihmisestä itsestään ja sitä ei ehkä edes voi tukea. Joidenkin mielestä luovuutta tuetaan jo tarpeeksi.

Ennemmin mietin nykyisin, miksi vapauksia annetaan niin paljon. Kaikilla olisi mahdollisuus olla luovia, mutta ollaankin vain laskoja. (Nainen, 15–19-v.)

Mielestäni yläasteen jälkeen kaikki luovuus tapetaan tenttiviikoilla, iltatöillä yms. (Mies, 15–19-v.)

Tukea on jo tarpeeksi. (Mies, 15–19-v.)

Luovuus lähtee ihmisestä itsestään, jos on kiinnostunut, etsii kyllä mahdollisuudet sen harrastamiseen. (Nainen, 20–24-v.)

Mielestäni varoja tähän ei ainakaan kannata tuhjata. (Nainen, 25–29-v.)

Mielestäni tarjolla on kaikkea, jos kiinnostaa. (Mies, 25–29-v.)

Oli myös vastaajia, joita asia ei juuri kiinnostanut.

Ei nämä minun mielipiteilläni muutu. (Mies, 20–24-v.)

Joku varmaan saa tästäkin sulan hattuunsa, jos keksin nyt jotain hyvää. (Nainen, 25–29-v.)

KUKAAN EI HARRASTA VALOKUVAAMISTA, MUTTA KAIKKI KUVAAVAT

Amatöörivalokuvaus on lisääntynyt räjähdysmäisesti viime vuosina. Samalla kun valokuvia otetaan yhä enemmän, on niihin suuntautunut kontrolli sekä paniikinomainen tulkinta ja tuomintakin kasvanut. Valokuvaamisella on omat historialliset käytäntönsä, jotka vaikuttavat kuvaan suhtautumiseen. Valokuvalla on nähty olemassaolon oikeus vain pitkälti jonkin tarkoituksen täyttämiseksi. Valokuvaamista on säädelty myös erilaisilla kirjoittamattomilla esteettisyyden säädöksillä, joiden mukaan kuvaaminen on ollut sallittua esteettisesti oikeana ajankohdana, auringonlaskun aikaan tai riittävän tärkeällä hetkellä, kuten syntymäpäivillä ja tavallisuudesta poikkeavilla matkoilla. Perheessä kamerakontrolli on ollut yleensä vanhemmilla. Nyt nuorilla on kännykkäkamerat ja omat digitaalikamerat, joiden käyttöä vanhemmat eivät pääse valvomaan. Nuorten keskuudessa valokuva onkin saanut uudenlaisen käyttötavan. Valokuvaaminen on osa olemista, se ei ole vain muisto. Maailma täyttyy kummallisista naamakuvista, epätarkoista rakkaudenosoituksista

ja tekniikan rajoja koettelevista kokeiluista.

Vaikka nuoret valokuvaavat yhä enemmän, massat eivät vyöry valokuvauskursseille, ja nuorille suunnattuihin valokuvatyöpajoihin on tuskastuttavan vaikeaa saada kehtään. Vain koulun kautta voi ”pakottaa” sukeltamaan valokuvaukseen pintaa syvemälle. Nuorista 20 prosenttia kertoo harrastavansa valokuvaamista. Harrastamattomista vain 9,1 prosenttia ilmoittaa, että haluaisi harrastaa valokuvausta, mutta jostain syystä ei voi. Kuitenkin kaikkialla puhutaan kuvatulvasta, visuaalisuuden aikakaudesta ja digitaalisesta sukupolvesta, jonka mediataitojen katsotaan ylittävän menneiden meidän aikuisten taidot. Mistä ristiriita?

Harrastajaan viittaava amatööri-sana tarkoittaa jonkin asian rakastajaa. Se tulee italian sanasta *amatore* ja latinan sanasta *amator*, rakastaja. Teonsana *amare* tarkoittaa rakastamista. Poikani kävi kuvataidekoulua seitsemän vuotta, mutta kun häneltä kysyttiin harrastuksia, hän ilmoitti pelaavansa jalkapalloa. Rakkaus ei ollut syttynyt, vaikka digikuvia ladattiin

naamakirjaan. Onko se, mitä nuoret haluavat tehdä, jotain muuta kuin harrastamiseksi tai kulttuuriksi mielletävää (vrt. performanssi, videotaide, liveroolipelit, anime, graffitit)?

KUVAPANIIKKI

Nuorten ja lasten sanotaan omaksuvan median monitorit käyttötavat suunnattoman nopeasti niin hyvässä kuin pahassa. *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin* -teoksessa vuodelta 1992 kysyttiin ”Kuka pelkää musateeveetä?” Joukkoviestimet ovat olleet otollista maa-perää moraalisen paniikin¹ synnyttämiseksi. Uusi väline, kuten kirja, elokuva, TV ja internet on kukin aikanaan aiheuttanut kysymysten ja pelkojen tulvan. Myös suhtautuminen valokuvaan on tunteita ja kiihkoa herättävää. Vaikka ajattelempa, ettemme ole taikauskaisia, niin yhä edelleen kuva koetaan sielusiepparina, joka saattaa kohteensa arvaamattomille poluille. Koska omia kuvia voi nykyisin myös jakaa mitä erilaisimpien interaktiivisten liittymien ja kuvapuhelimien

kautta, tilanne herättää sekä innostusta että vaihtelevaa paniikkia. Ihanaa, että nuori haluaa kokemukselleen jakajan, mutta millä keinoilla ja kuinka monta?

Aikuisen sietäminen ja paniikki säätelevät myös nuoren tapaa olla kuvassa. Miten ne niissä esiintyvät? Internetin kuvastot, IRC-Galleria ja muut nuorten suosimat sivustot täyttyvät paniikkipuheen mukaan nuorten tyttöjen estotomista poseerauksista ja sukupuoliepäselvistä ilmaisuista. Tässä on tietenkin kyse laajemmastakin asiasta. Kuitenkin on huomattava, miten paniikkipuhe alkaa äkkiä säädellä ajatteluamme ja katsettamme. Nuorten kuvakokeilut ja identiteetin etsiminen muuttuu mielesämme rajuksi paljasteluksi. Enemmän kuin kauhistella voi hämmästellä sitä, mitä kaikkea ihmiset, niin nuoret kuin aikuiset, ovat valmiita jakamaan naamakirjassa ja muissa julkisissa ja puolijulkisissa gallerioissa. Tämänkaltaisessa kuvan tuottamisessa ja ”taiteen” tekemisessä syynä voi olla myös tunnusellisuuden tuoma tyydytys. IRC-Galleria, Facebook ja Twitter antavat miltei rajattomat mahdollisuudet kertoa ja luoda itseä. Samoja areenoja hyödyntävät niin aikuiset kuin nuoret. Internet pitääkin sisällään paljon hyödyntämätöntä potentiaalia.

DEMOKRAATTINEN VALOKUVA – ÄÄNI SORRETULLE

Nuorten ja lasten omaehtoisen harrastamisen ja kulttuurin merkitystä on erityisesti viime aikoina korostettu. Vaikka panikoimme, toivomme, että nuoret tuovat oman äänensä kuuluville. Osaltaan ilman ohjausta tapahtuvaa harrastustoimintaa arvostetaan, koska sen oletetaan tuovan tuoretta verta kulttuurielämään. Valokuvausta harrastavista 71 prosenttia valokuvaakin yksin ja 12 prosenttia ohjatusti ryhmässä. Oletan, että valokuvaohjausta ei haluta, sillä ”itse kylä tiedetään mitä halutaan”. Paljon mielenkiintoisia juttuja syntyykin nuorten omissa piireissä, mutta toisaalta on huomattava, miten aikuisjohdonkin harrastuksen sisälle ja sen sysäämänä voi syntyä ”omalaatuista” kulttuuria.

Suomessakin osittain tunnettu *photovoice*, kuvallinen tarinankerronta, on valokuvauksen menetelmä, jossa ”vailla valtaa” oleville annetaan keino kertoa omasta näkemyksestään. Menetelmän ovat kehittäneet Caroline C. Wang ja Mary Ann Burres kriittiseen pedagogiikkaan, subjektiivisia kokemuksia korostavaan feministiseen teoriaan ja voimauttamiseen (*empowerment*) perustuen. Photovoice ei usko kuvan kertovan enemmän kuin tu-

hat sanaa, vaan kuville annetaan myös kuvaajan konkreettinen ääni. Tämä onkin merkittävää, sillä kuva kertoo vain osan, ja omat ennakkoluulomme ja tietämättömyytemme hämärtää meiltä useimmiten mahdollisuudet nähdä. Yksinkertaistetusti kyse on valokuvatyöpajasta, jossa kameran teknisten ominaisuuksien, kuvakerronnan perusteiden ja kuvaamisen etiikan selvittämisen jälkeen osallistujat kuvaavat oman elämänsä tärkeinä pitämiään asioita ja päättävät myöhemmin, mitä kuvista ovat valmiita jakamaan myös muiden kanssa. Ilahduttavaa on huomata, miten useissa photovoice-pajoissa korostetaan valokuvaamisen nautintoa ja iloa.

Photovoice-menetelmällä on paljon yhtymäkohtia myös digitaaliseen tarinankerrontaan (*digital storytelling*), jota on myös jonkin verran käytetty suomalaisissa kouluissa ja kulttuurilaitosten työpajoissa. Stillkuvista, kertojan äänestä ja musiikista koostuva tarina voi olla tekijän omaan elämään liittyvä tai jonkun toisen tarina. Menetelmä sopii hyvin eri-ikäisten lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn. Se soveltuu myös yhdistämään eri ikäpolvia ja kulttuureita. Digitaalinen tarinankerronta antaa monipuoliset mahdollisuudet niin valokuvan käyttöön kuin mediakasvatukseen.

Edellä mainittujen menetelmien sekä paljon esillä olleen voimauttavan valokuvan metodin taustalla ovat muun muassa Britanniassa 70-luvulla syntyneet yhteisövalokuvauksen liikkeet, joissa ihmisiä rohkaistiin kuvaamaan omimmissa ympäristöissään (kotona, työpaikalla, asuinympäristössä). Valokuva todella yritettiin saada jokapäiväiseksi, arkipäiväiseksi välineeksi, jonka avulla kukin voisi ilmaista ominaan. Yhteisövalokuvaus on innostanut muun muassa ”valokuvaterapian äitiä” Jo Spenceä ja paljon lasten kanssa työskentelevää yhdysvaltalaista valokuvaajaa Wendy Ewaldia, jonka ohjauksessa on syntynyt useita eri tavoin herättäviä teoskokonaisuuksia. Tällä hetkellä nuorten innostusta uusista medioista on vain vähän käytetty potentiaalina muun muassa osallistamisessa. Valokuvaaminen on todettu erityisen käyttökelpoiseksi välineeksi oppimisvaikeuksista ja emotionaalisisista tai fyysisistä ongelmista kärsiville. Valokuva on myös helppo yhdistää erilaisiin muihin menetelmiin tai eri oppiaineisiin.

NUORTEN KUVAT – EI VAIN PUUTETTA

Medialukutaitoa korostetaan nykyisin kansalaistaitona. Kuvanlukutaito, joka on

olennainen osa medialukutaitoa, on kuvan tulkintaa ja ymmärtämistä. Useimmiten kuvan tulkinta on osa tiedostamattomia ajatusmalleja, joiden pohjalta toimimme. Se on riippuvainen niin kulttuurista kuin sosiaalisesta taustastamme. Valokuvan kohdalla vaatimuksemme kuvan hyväksymisestä ja ymmärtämisestä jakaantuvat sekä sisällölliseen että tekniseen osaamiseen.

Valokuvaamisen kohdalla aktiivinen toimijuus ja tekijyys näyttäytyvät kompetenssina, pätevyytenä ja haluna jakaa oma näkemys. Tässä näkyy vuorovaikutus, joka johtaa kokijuuteen: sekä omien että toisen ottamien kuvien kokemiseen. Kompetenssi on visuaalista tai kuvallista lukutaitoa. Kuvalukutaito on sekä kykyä tuottaa että ymmärtää kuvia. Tämä pätevyys on tietenkin myös alati neuvottelun alla ja siitä kilpaillaan. Pätevyyden osoittaminen vaatii aktiivisuutta toimijana. Valokuvaamisessa kompetenssi on sekä tilanteen että taidon haltuun ottamista ja sen jakamista. Taidon jakaminen voidaan myös estää. Voimme osoittaa, ettei nuori osaa, hänen kuvansa eivät ole kiinnostavia tai ne ovat häiritseviä ja epäsopivia. Tämäkin on osa dialektista prosessia, jossa nuoren paikka osoitetaan. Tämä kaikki vaikuttaa siihen, haluaako nuori valokuvata tai harras-

taa muita kulttuurialoja eli uskomme, että hänellä on kompetenssia ja jotain sanottavaa ja näytettävää, ilman, että nuoren kuvat tai itse nuoruus patologisoidaan.

Luovuuden karkottaa emotionaalinen pahoinpity. Pitää olla todella vahva, että jaksaa harrastaa taiteita, jos toiminta on täysin vierasta perheelle tai kaveripiirille. Taiteellisen riskin ottaminen ei ole helppoa aikuiselle saati epävarmalle nuorelle. Jos elämä on pudotuspeliä ja taiteelliset taidotkin vain kilpailua, on vaikea kehittyä sisäisesti. Yhteyden löytäminen omaan ilmaisutapaan, tunteisiin ja ajattelutapaan on elinikäinen prosessi eikä sitä noteerata erityisen korkealle nopeaan hyötyyn ja suoritukseen perustuvassa yhteiskunnassa.

Miksi nuori sitten harrastaa, jos harrastaa? Miksi hän harrastaa kulttuuria? Miksei hän lopeta soittotunteja, maalaamista tai näyttelemistä? Joillekin taiteen harrastaminen on kiinteä osa minuutta. Ilman tiettyä harrastusta nuori ei enää koe olevansa minä. Taiteella on vahva paikka. On huomattava, että vastaavasti monen aikuisen taiteilijan tarinoista voimme huomata, miten mikään ei ole esteenä, jos nuori todella intohimoisesti suuntautuu johonkin harrastukseen tai alaan. Monet kuvataiteilijat, tanssijat ja muusikot ovat kokeneet eri-

laisuutta, kiusaamista ja yksinäisyyttä kiinnostuksensa kanssa ja ovat vasta vanhempien löytäneet yhteisönsä. Erityisesti tämä korostuu hieman erikoisemmilla aloilla ja yhdistelmissä. Kestäminen tietenkin vaatii todella intohimoista suhtautumista ja sitkeyttä sekä yksinäisyyden sietämistä. Taiteen harrastaminen voi olla tie taiteilijaksi, mutta useimmiten se on oman identiteetin luomista ja elämässä selviytymistä. Yksilölle harrastaminen on muutakin kuin pysymistä poissa kadulta tai vaihtoehto pussikaljoittelulle.

Yksilöläjin lisäksi valokuvakin voi olla osallistavaa, vaikka visuaalisilta taiteilta harvemmin sitä oletetaan. Graffitit ovat pitkään kertoneet nuorten viestejä; nyt samaan osallistavaan kantaaottavuuteen ovat ryhtyneet nuoret valokuvataiteilijat. Nuori ranskalainen taiteilijanimeä JR käyttävä valokuvaaja on useamman vuoden ajan valokuvannut ”katujen

ja kylien kokeneita kasvoja”, kuten pariisilaislähiön nuoria ja afrikkalaiskylien naisia. Hän on valloittanut kaupunkien julkisivuja ja erilaisia tiloja näillä valtavilla, monimetrisillä valokuvilla, joita ei voi ohittaa. Hänen kuvansa todella muokkaavat ympäristöä, ihastuttavat ja vihastuttavat. Ja mikä hämmästyttävintä, JR toimii tuntemattomana, todellista henkilöllisyyttään paljastamatta sekä laittomilla että laillisilla paikoilla. Taidetta ja aktivismia, vapauden ja rajojen etsintää. Puhuttelevaa, kuvatulvassamekin pysäyttävää.

Ajattelen, että lasten ja nuorten omat kuvat voivat omalta osaltaan luoda yhteisöllisyyttä ja erityisesti sosiaalista ja seurallista yhteisöä. Omalta osaltani olen ollut nostamassa lasten ja nuorten valokuvia voimakkaasti näkyväksi yhteiskunnassamme muun muassa kehittämällä maailman ensimmäiset laajat lasten valokuvien festivaalit. *Vähäx valottaa* – lasten ja

nuorten valokuvafestivaali toteutui ensimmäistä kertaa Porissa vuonna 2008 ja seuraava on tarkoitus järjestää keväällä 2011. Festivaali hakee sisältöään ajankohtaisuudesta, pyrkien vaikuttamaan sekä esteettisesti että yhteiskunnallisesti.

Päivi Setälä

Kirjoittaja on Porin lastenkulttuurikeskuksen toiminnanjohtaja ja Taideteollisen korkeakoulun tutkija.

Viitteet:

1. Sosiologi Stanley Cohenin käsitettä ”moraalipaniikki” on käytetty useassa yhteydessä kuvaamaan aikuisten suhdetta nuorten tapaan käyttää mediaa, populaarikulttuuria ja uutta teknologiaa.

www.photovoice.org
<http://www.storycenter.org>
<http://electronicportfolios.org>
www.jr-art.net
www.sakulaku.fi
<http://www.sakulaku.fi/fotofestival/>

TAIDE, KULTTUURI JA YHTEISKUNTA

KULTTUURIPALVELUIDEN MERKITYS

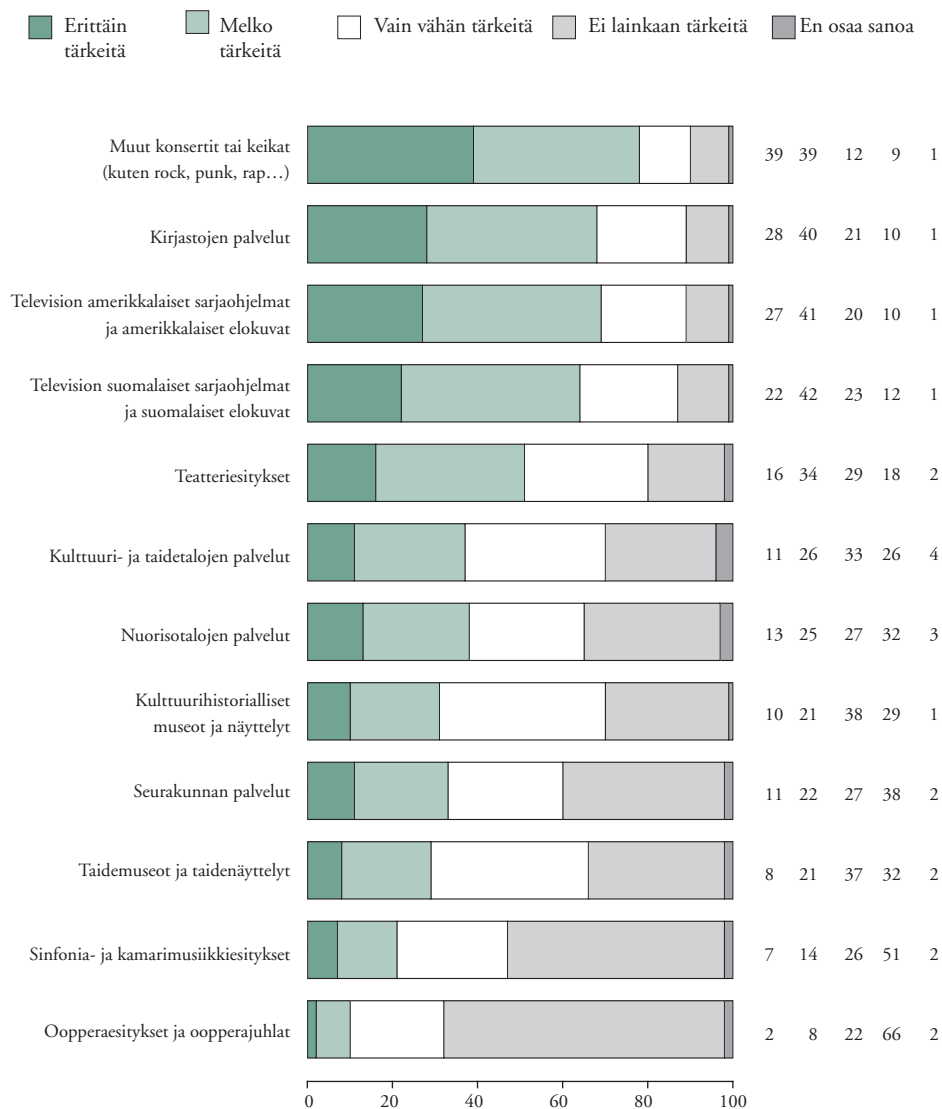
Nuorisobarometrissa nuorten omaa luovaa toimintaa ja kulttuuripalveluiden käyttämistä käsitellään erikseen omilla alaluvuissaan. Taidteen tuottamisen ja kuluttamisen erottelu tässä ei tarkoita kannanottoa siihen, mikä toiminta on luovaa ja mikä passiivista vastaanottamista. Erottelu ei ole näin yksioikoinen, sillä teoksen voi ajatella syntyvän vasta sen vastaanoton ja tulkinnan luovassa prosessissa. Esimerkiksi konsertissa, teatterissa ja yhteisötaiteessa yleisö osallistuu teoksen luomiseen, ja modernin taidteen julkilausuttuna päämääränä on usein tuoda vastaanottaja osaksi teosta (Kantonen 2007). Internet ja esimerkiksi yhä vaativammat tietokonepelit rikkovat entisestään keinotekeistä rajaa luovan tekemisen ja kulttuurituotteiden passiivisen kuluttamisen välillä. Myöskään kyselyn tulosten ei voi tulkita tukevan kulttuuripoliittista huolta nuorten jäämisestä kulttuurin kuluttajiksi. Kyselyaineistossa havaitaan selvä yhteys nuoren omien luovien harrastuksien määrän ja kulttuuripalveluiden tärkeänä pitämisen välillä³¹, ja kysymyksessä luovuuden toteuttamismahdollisuuksista arkipäivän ympäristöt, koti ja kavereiden seura, ovat nuorille harrastuksiakin tärkeimpiä luovuuden näyttämöitä (kuvi 19).

Eri kulttuuripalveluiden merkitystä nuorille selvitettiin kysymällä niiden tärkeydestä elämän ja vapaa-ajanvieton kannalta. Kuvioon 22 koottujen vastausten perusteella erottuu kolme asiaa: konsertit, kirjastot ja televisio. Kaikkein tärkeimpänä pidetään nimenomaan konsertteja tai keikkoja muita kuin sinfonia- ja kamarimusiikkikonsertteja, jotka ovat ainakin melko tärkeitä lähes neljälle viidestä.

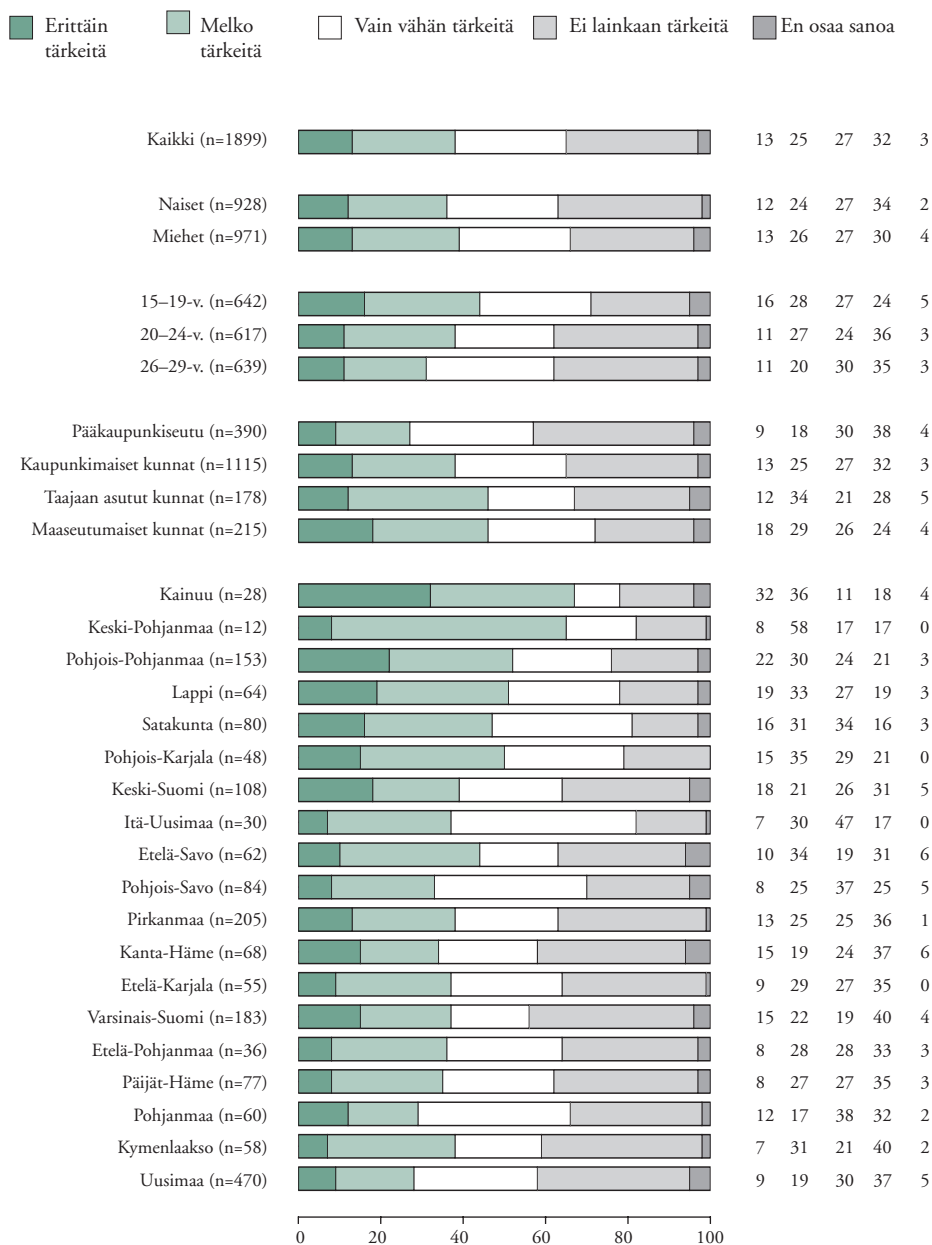
Kulttuuri- ja taidetalojen tärkeys on suunnilleen samalla tasolla nuorisotalojen palveluiden kanssa. Molemmat ovat hyvin tiukasti sidoksissa vastaajan ikään. Nuorisotalojen tärkeyden lasku iän myötä on ymmärrettävää, mutta myös kulttuuri- ja taidetalojen tapauksessa on havaittavissa (lähes) vastaava pudotus, vaikka kohderyhmä ei olekaan nuorisotalojen tapaan ikäsidonainen. Käsitteet voivat tosin olla joissain tapauksissa epäselviä ja vastaajien mielestä osin päällekkäisiä³².

Kuviosta 23 käy hyvin ilmi paitsi iän myös asuinpaikan yhteys nuorisotalojen palveluiden tärkeyteen. Nuorisotalot ovat selvästi tärkeämpiä maaseutumaisissa kuin kaupunkimaisissa kunnissa asuvien nuorten mielestä. Pääkaupunkiseutu on kaupunkienkin rinnalla vielä oma tapauksensa nuorisotalojen tärkeyden vähyydessä. Osaksi suuria eroja selittää vastaajien ikärakenne, Uudenmaan vastaajien keski-ikä kun on yli kaksi vuotta korkeampi (22,5 vuotta) kuin nuorimpien vastaajien Etelä-Pohjanmaalla (20,1 vuotta). Pelkästään ikä ei kuitenkaan selitä alueiden välisiä eroja. Kysymystä nuorisotalojen tärkeyden alueellisista eroista lieenee järkevää lähestyä vapaa-ajan palveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen näkökulmasta. Kaikkialla nuorisotalot eivät joudu yhtä kovaan kilpailuun nuorten vapaa-ajasta, mikä voi selittää nuorisotalojen palveluiden tärkeyttä nimenomaan harvemmin asutuissa osissa maataamme. Tätä tulkintaa puoltaa se, että vuoden 2008 Nuorisobarometrin mukaan maaseutumaisien kuntien nuorille on muita tärkeämpää että asuinkunnassa on nuorisotalo, vaikkeivät he olekaan muita tyytyväisempiä asuinkuntansa nuorisotiloihin (Myllyniemi 2008)³³.

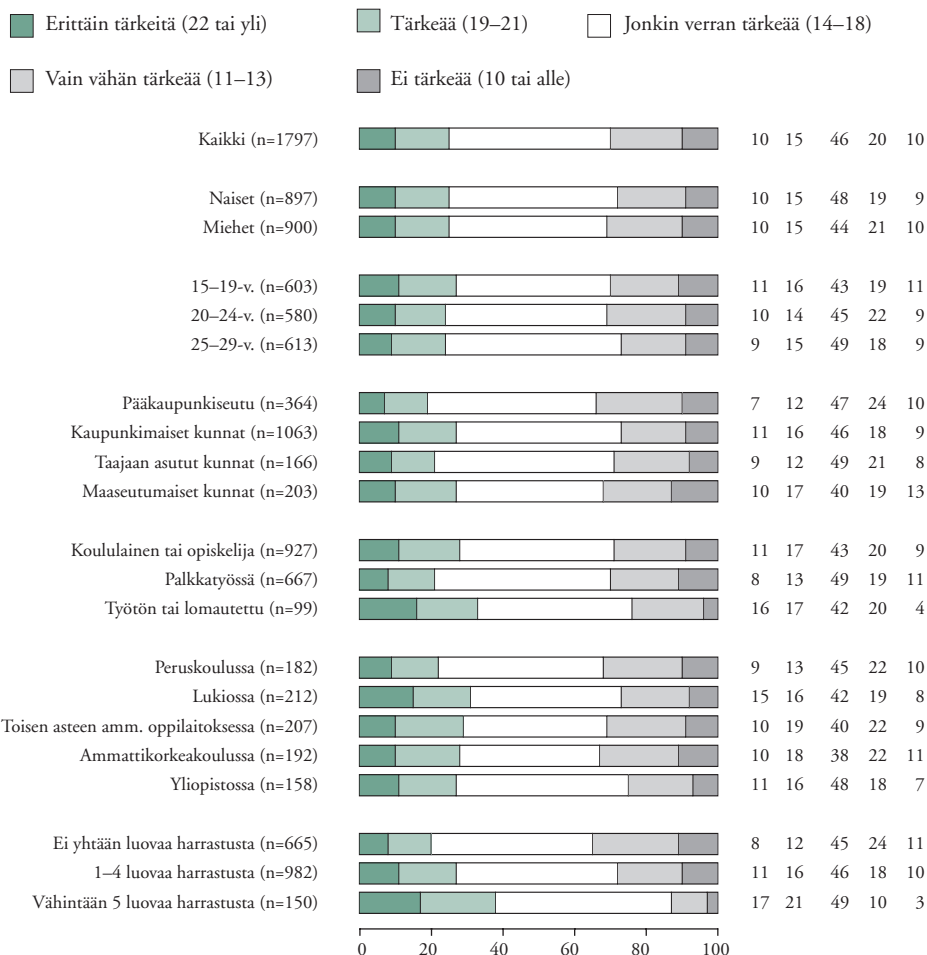
Kuvio 22. ERI ASIOIDEN TÄRKEYS ELÄMÄN JA VAPAA-AJAN KANNALTA. (%)

Kuvio 23. NUORISOTALOJEN PALVELUIDEN TÄRKEYS ELÄMÄN JA VAPAA-AJANVIETON KANNALTA. (%)

Kuvio 24. KULTTUURIPALVELUIDEN TÄRKEYS
TAUSTAMUUTTUIJEN LUOKISSA.* (%)

* Summamuuttuja seuraavien asioiden tärkeydestä (1=ei lainkaan tärkeä, 4=erittäin tärkeä): ooppera, taidemuseot ja taidenäyttelyt, kulttuurihistorialliset museot ja näyttelyt, teatteriesitykset, sinfonia- ja kamarimusiikkiesitykset, muut konsertit, kirjastojen palvelut. Luokittelu siten, että summamuuttujan arvo 10 tai alle=ei tärkeää, 11–13=vain vähän tärkeää, 14–18=jonkin verran tärkeää, 22 tai yli=erittäin tärkeää.

Kulttuurin tärkeys

Kuvion 22 palvelut ovat tärkeitä eri vastaajille, eivätkä eri vastaajaryhmien erot tule selvästi esiin käsittelemällä kaikkia eri palvelutyyppisiä yhdessä. Esimerkiksi televisio-ohjelmat ovat

tärkeitä eri vastaajille kuin taidemuseot. Siksi kuviota 24 varten tehtiin summamuuttuja, johon valittiin samantyyppistä kulttuurista orientaatiota kuvaavia palveluita. Käyttämällä ryhmittelyapuna faktorianalyysia³⁴ valittiin summamuuttujaan mukaan seuraavat samalle

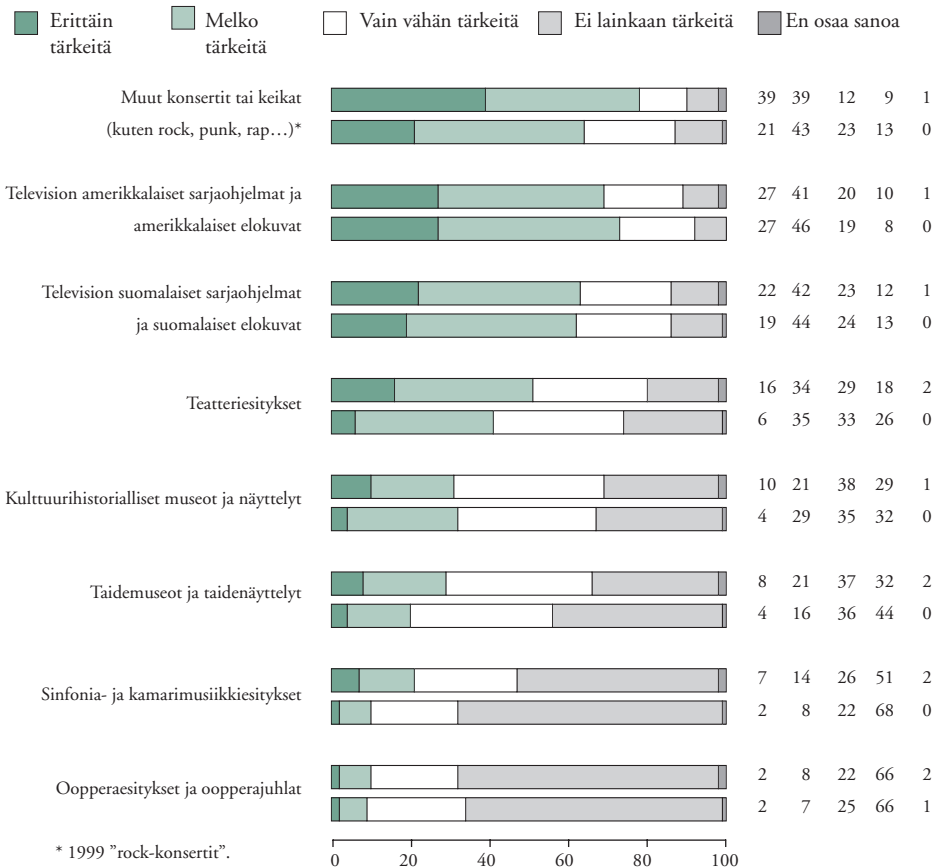
faktorille voimakkaasti latautuvat muuttujat: ooppera, taidemuseot, teatteri, taidemuusiikkikonsertit, muut konsertit ja kirjastojen palvelut. Pois summamuuttujasta jäävät siis palvelut, jotka eivät yhtä tavanmukaisesti kuulu ”kulttuurin” kategorioihin, kuten nuorisotalot, seurakunnan palvelut ja tv-ohjelmat. Summamuuttuja mittaa siis eräänlaista perinteisen kulttuurikäsitteen mukaista kulttuurista orientaatiota.

Sukupuolen ja iän mukaisia eroja tällä muuttujalla ei juuri ole. Aluemuuttujista

kiinnittää huomiota se, että pääkaupunkiseudun nuorille näin määritellyt kulttuuriset palvelut ovat vähemmän tärkeitä kuin muille. Ehkä tämä kertoo jälleen pääkaupunkiseudun kulttuuritarjonnan monipuolisuudesta ja yksittäisten kulttuurimuotojen joutumisesta muuta Suomea kovempaan kilpailuun.

Nämä perinteisesti ymmärretyt kulttuuripalvelut ovat hyvin tärkeitä työttömille nuorille – selvästi tärkeämpiä kuin palkkatyössä käyville. Koulutuspaikan mukaisessa vertailussa kulttuuripalvelut ovat tärkeimpiä lukio-

Kuvio 25. ERI ASIOIDEN TÄRKEYS ELÄMÄN JA VAPAA-AJAN KANNALTA. VERTAILU 1999 JA 2009. (%)

laisille ja yliopisto-opiskelijoille, vähemmän tärkeitä puolestaan ammatillisen linjan valinneille sekä peruskoululaisille.

Huomattavin yhteys korkeakulttuuristen palveluiden tärkeänä pitämiseen kuviossa 24 on kuitenkin vastaajan omien luovien harrastusten määrällä. Yhteys on suoraviivainen ja selkeä: mitä enemmän ja monipuolisempaa on oma luova toiminta, sitä tärkeämmäksi myös kulttuuripalvelut koetaan.

Muutos 1999–2009

Kulttuuripalveluiden tärkeys nuorten elämän ja vapaa-ajan kannalta on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana (kuvio 25). Sama trendi näkyy niin teatteriesitysten, museoiden kuin sinfonia- ja kamarimusiikkiesitysten kohdalla. Television ja elokuvien asemassa nuorten vapaa-ajalle ei juuri ole tapahtunut muutoksia kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna, vaan ne ovat säilyttäneet vahvan asemansa. Suomalaiset sarjat ja elokuvat ovat kuitenkin hieman ottaneet kiinni amerikkalaisten sarjojen ja elokuvien etumatkaa.

Myös oopperan asema on pysynyt takuunkin samana: se on edelleen vähintään melko tärkeää noin joka kymmenennelle nuorelle. Sinfonia- ja kamarimusiikkiesitysten tärkeys on sen sijaan melkoisessa nosteessa. Vaikka ne edelleenkin ovat tärkeitä vain viidennekselle, on ”Ei lainkaan tärkeitä”-vaihtoehdon valinneiden osuus pudonnut kymmenessä vuodessa kahdesta kolmasosasta puoleen vastaajista.

Kaikkein eniten verrattuna aiempaan tutkimukseen vuodelta 1999 näyttäisi kasvaneen elävän musiikin – niin sinfonia- ja kamarimusiikin kuin muidenkin keikkojen – tärkeys. Muun kuin sinfonia- ja kamarimusiikin tärkeys näyttää sitten vuoden 1999 ohittaneen tärkeydessä television. Aiemmassa kyselyssä selvitettiin kuitenkin vain rock-konsertteja, kun taas tässä muotoilu oli ”Konsertit tai kei-

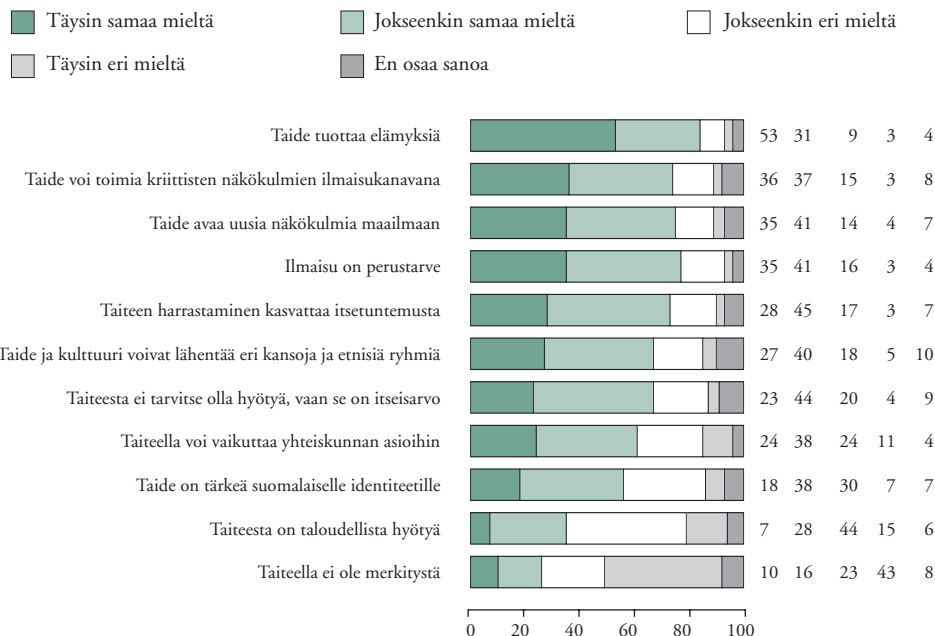
kat (kuten rock, punk, rap...)”. Tiedot eivät siis ole varsinaisesti vertailukelpoisia, vaikka ne onkin rinnastettu kuviossa 25. Syy muuttaa kysymystä vertailukelpoisuuden ohentamisen uhallakin on musiikin kentän muutos. Nuorille suunnatussa kyselyssä ei ole mieltä keskittyä rockiin, sillä vaikka myös nuoret sitä kuuntelevatkin, on rock yhä keski-ikäisempää musiikkia, ja vastaavasti nuorten musiikki on yhä enemmän muuta kuin rockia³⁵.

Monien kulttuuripalveluiden tärkeyden kasvua voi mahdollisesti tulkita myös kyselyajankohdan lamatunnelmien kautta. Heikoissa taloussuhdanteissa kulttuurin arvostuksen kun arvellaan yleisemminkin kasvavan ja kiinnostuksen painopisteen siirtyvän kohti henkisiä arvoja. Tämän näkemyksen mukaan ihminen kaipaa taiteen ja kulttuurin tuomia elämyksiä ja lohtua varsinkin vaikeina aikoina. Toisaalta – edellisen kanssa ainakin osin ristiriitaisesti – jos leikkauksiin joudutaan, suomalaiset säästäisivät ensin kulttuuripalveluista. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimuksessa asiaa kysyttiin niin kuntalaisilta kuin kunnanvaltuutetuilta, ja molemmilla kulttuuripalvelut olivat säästölistan kärjessä, kuntalaisilla vielä kunnanvaltuutettujakin suuremmalla erolla muihin säästökohteisiin (Sauvala 2009).

Se, tukevatko havaitut trendit teesiä kulttuuriin turvautumisesta taloudellisesti vaikeina aikoina, riippuu myös siitä, kuinka hetkeen sidottuja vastaukset ovat olleet. Vuosien 1999–2009 välille mahtuu myös yhdeksän noususuhdanteen vuotta, eikä ole selvää, kuinka suuren painoarvon ajankohtainen talouskriisi ehtii saada arvioissa kulttuuripalveluiden tärkeydestä elämän ja vapaa-ajan kannalta.

Ylitulkinnan vaaran välttämiseksi on myös huomautettava, että nuorten ikäryhmä ei välttämättä ole luontevin taantuman ja kulttuurin arvon yhteyksien tutkimiseen. Vain viidennes on vähentänyt kulutustaan talouskriisin takia (kuvio 67), ja Taloudellisen tiedotustoimiston

Kuvio 26. ”MITKÄ SEURAAVISTA VÄITTEISTÄ SOPIVAT KUVAAMAAN TAITEEN MERKITYSTÄ?” (%)

(2009) tutkimuksen mukaan useampi kuin kaksi kolmesta nuoresta arvioi, ettei kiristynyt taloudellinen tilanne ei ole vaikuttanut heidän elämäänsä. Huomion arvoista on sekin, että vaikka kulttuuripalvelut ovat yhä tärkeämpiä nuorten vapaa-ajan kannalta, ei tyytyväisyys niihin ole vastaavasti lisääntynyt (kuvio 37).

TAITEEN MERKITYS

Taide on mahdoton määriteltävä, eikä tässä ole lähdetty edes sen alustavaan rajaamiseen – ei edes vastaamisen helpottamiseksi. Päinvastoin: jokainen vastaaja on saanut käsitellä taiteen haluamallaan tavalla, mikä antaa mahdollisuuden selvittää epäsuorasti heidän taidekuvaansa. Nuorille esitettiin joukko väitteitä, jotka avaavat taiteeseen ja sen rooliin liittyviä

merkityksiä. Vastaukset on koottu kuvioon 26.

Taiteeseen liittyy nuorten mielessä ennen kaikkea sen elämyksellisyys; tästä on eri mieltä vain pieni vähemmistö. Ainakin moderni taide vedonnee enemmän ajatteluun kuin aistimellisuuteen, mutta tämä ei ole ristiriidassa taiteen elämyksellisyyden tai kokemuksellisuuden kanssa.

Useampi kuin kaksi kolmesta kokee taiteen myös avaavan uusia näkökulmia maailmaan ja toimivan kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana. Taiteen rooli ei nuorten enemmistön mielestä rajoitu elämyksien ja näkökulmien tuottamiseen, vaan selvä enemmistö uskoo taiteen voivan vaikuttaa yhteiskunnan asioihin. Suurin osa näkee taiteen mahdollisuudet myös itsetuntemuksen, suomalaisen identiteetin ja eri kansojen lähenty-

misen kannalta. Vastaavasti vain vähemmistö, noin neljännes, on sitä mieltä, ettei taiteella ole merkitystä.

Nuorten valtaenemmistön näkemyksissä taiteella siis on tarkoitusta niin yksilölle kuin yhteisöllekin ja myös ainakin potentiaalista vaikutusta yhteiskunnan asioihin. Enemmistön mielestä taiteesta ei kuitenkaan tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo. Taidetta itseisarvoisen tärkeänä pitävät ovat samalla muita valmiimpia uskomaan taiteen merkitykseen kaikissa kysytyissä asioissa lukuun ottamatta taloudellista hyötyä.

Tämä on sikäli kiinnostava huomio, että taiteen omalakisuuutta ja riippumattomuutta korostavasta näkökulmasta välineellisiä hyöty-näkökulmia voitaisiin pitää myös turhina tai

väärinä. Kun taide valjastetaan palvelemaan yhteiskunnan asiaa – vaikka hyvääkin – se ei enää palvele vain taiteen päämääriä. Taiteen autonomisuutta korostavassa ”taidetta taiteen vuoksi” -ajattelussa taide pyritään irrottamaan kaikista yhteiskunnallisista sidoksista omaksi epäpoliittiseksi ympäristökseen, joka ei siten myöskään voi vaikuttaa maailmaan (Haapalainen 2008, 73–81; Hautamäki 2003, 80–83). Ainakaan jälkimmäinen näkökulma ei nuorten vastauksissa näy. Toisin sanoen taiteen hyödyllisyys ja taiteen itseisarvoisuus eivät näyttäisi nuorten mielestä sulkevan toisiaan pois.

Enemmistö nuorista siis allekirjoittaa sen, että taide voi uudistaa yhteiskuntaa ja vielä suurempi enemmistö sen, että taide voi toimia

Taulukko 3. Taiteen merkitys.

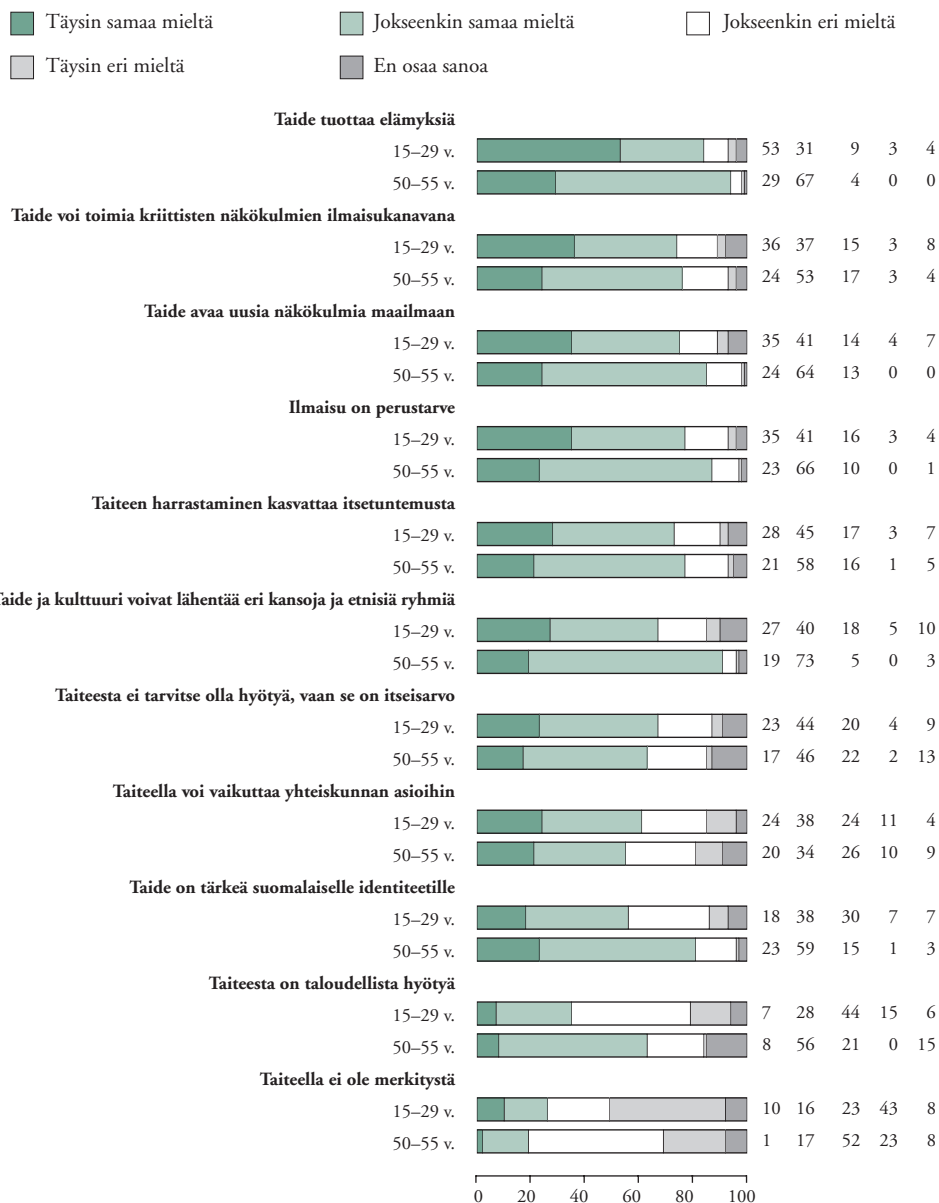
Faktorianalyysin ja faktoripisteiden keskiarvotarkastelun yleisesittely.*

Faktori 1. Taiteen yhteiskunnallinen rooli	Faktori 2. Taiteen itseisarvo ihmiselle	Faktori 3. Taiteen välinearvo
Taide tuottaa elämyksiä Taide voi toimia kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana Taide avaa uusia näkökulmia maailmaan Taide ja kulttuuri voivat lähentää eri kansoja ja etnisiä ryhmiä Taiteella voi vaikuttaa yhteiskunnan asioihin Taiteella ei ole merkitystä (käännetty muuttuja**)	Ilmaisu on perustarve Taiteen harrastaminen kasvattaa itsetuntemusta Taiteesta ei tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo	Taiteesta on taloudellista hyötyä Taide on tärkeä suomalaiselle identiteetille
Ominaisarvo 3,26 Kumulatiivinen selitysaste 15,8	Ominaisarvo 1,20 Kumulatiivinen selitysaste 26,7	Ominaisarvo 1,09 Kumulatiivinen selitysaste 32,0
Tärkeimpiä seuraaville: - Nainen - 25–29-vuotias - Harrastaa esittäviä taiteita Vähiten tärkeitä seuraaville: - Mies - Alle 20-vuotias	Tärkeimpiä seuraaville: - Työtön tai lomautettu - Vähintään 5 luovaa harrastusta Vähiten tärkeitä seuraaville: - On palkkatyössä	Tärkeimpiä seuraaville: - Harrastaa esittäviä taiteita - Asuu maaseutumaisessa kunnassa Vähiten tärkeitä seuraaville: - Harrastaa visuaalisia taiteita - Asuu pääkaupunkiseudulla

* Muuttujien lataukset eri faktoreille liitetaulukossa 4.

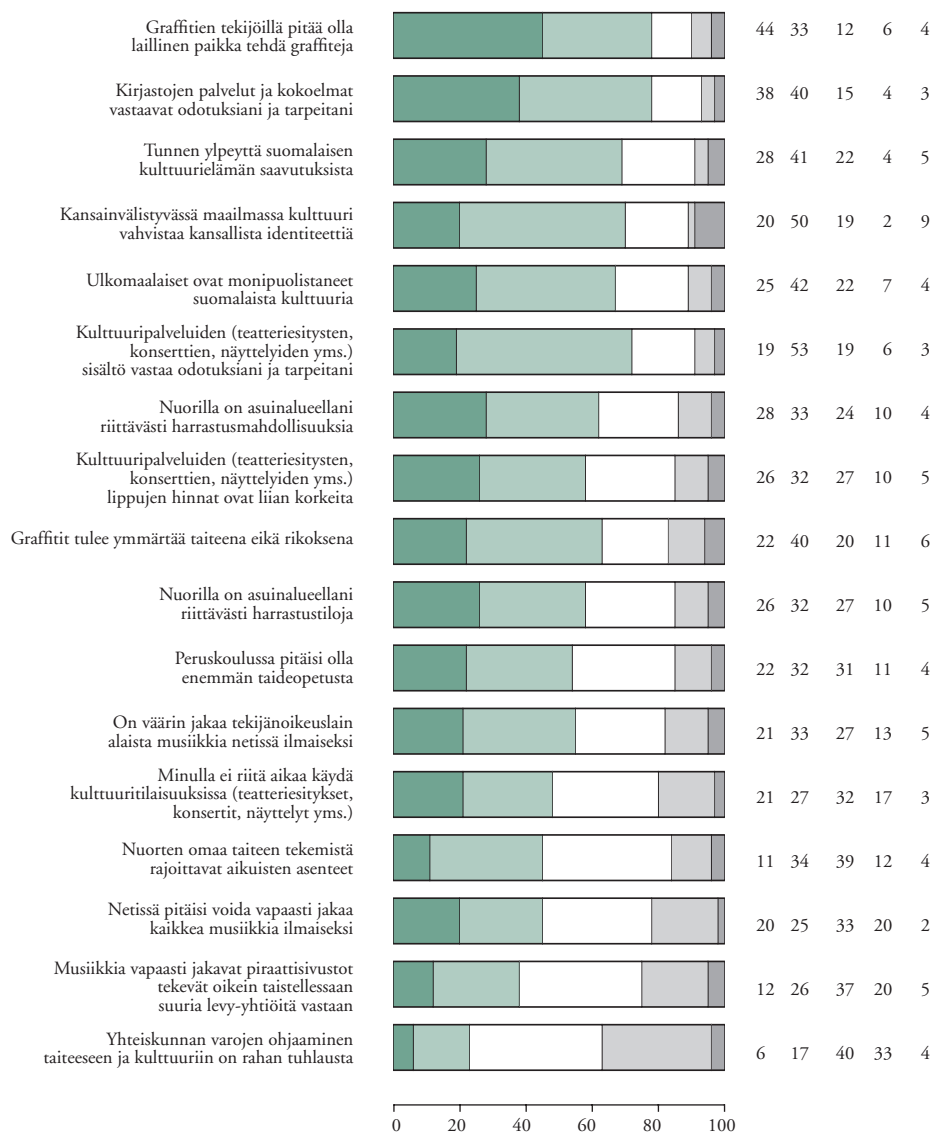
** Muuttuja latautuu faktorille negatiivisesti, eli se mittaa faktorin kuvaaman ilmiön kääntöpuolta.

Kuvio 27. ”MITKÄ SEURAAVISTA VÄITTEISTÄ SOPIVAT KUVAAMAAN TAITEEN MERKITYSTÄ?”
15–29-vuotiaiden ja 50–55-vuotiaiden vertailu. (%)

Kuvio 28. SUHTAUTUMINEN KULTTUURIIN JA YHTEISKUNTAAN
LIITTYVIIN VÄITTEISIIN. (%)

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä □ Jokseenkin eri mieltä
■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

kriittisten äänien väylänä (kuvio 26). Aktiivinen kritiikki, epäkohtien osoittaminen ja toimiminen niiden poistamiseksi on kuitenkin vain yksi mahdollinen tapa vaikuttaa. Taiteen tehtäväksi voi myös nähdä sen osoittamisen, että kaikella ei tarvitse olla tehtävää. Näin ajateltuna taide toimii hyvinvointivaltion uudistajana juuri silloin, kun se ei erityisesti yritä uudistaa mitään ja toimii siis eräänlaisena kilpailusta, kehityksestä, projekteista ja mobilisaatiosta vapaana vyöhykkeenä (Ojakangas 2007, 19). Tästä näkökulmasta on ymmärrettävää myös se, että nimenomaan taidetta itseisarvoisen tärkeänä pitävät nuoret uskovat taiteen merkitykseen.

Faktorianalyysi taiteen merkityksistä

Kuviossa 26 esitetyt 11 taiteen merkitystä koskevaa väitettä asettuvat kolmelle faktorille, jotka esitellään taulukossa 3. Niistä ensimmäiselle latautuvat muuttujat liittyvät ennen kaikkea *taiteen yhteiskunnalliseen rooliin ja merkitykseen*, vaikka mukana on myös taide elämysten tuottajana. Ensimmäisen faktorin kuvaama näkemys taiteen merkityksestä on tyypillisin naisille, kyselyn vanhimmille vastaajille ja esittävien taiteiden harrastajille.

Toinen faktori korostaa taiteen *itseisarvoista merkitystä ihmiselle*. Sille voimakkaimmin latautuvat muuttujat kuvaavat taiteen merkitystä ilman yhteiskunnallista ulottuvuutta tai hyötynäkökulmaa. Näin taiteeseen suhtautuvat muita useammin työttömät ja kaikkein monipuolisimmin luovasti harrastavat nuoret.

Kolmannen faktorin kuvaama ulottuvuus painottuu taiteen hyötyn välineellisestä näkökulmasta, taiteen taloudelliseen merkitykseen ja tärkeyteen suomalaiselle identiteetille. Tätä mieltä ovat etenkin maaseutumaisissa kunnissa asuvat sekä esittäviä taiteita harrastavat nuoret.

Eri taiteenlajeja itse harjoittavien nuorten näkemykset taiteen merkityksestä poikkeavat siis useassa kohdassa toisistaan. Esittäviin

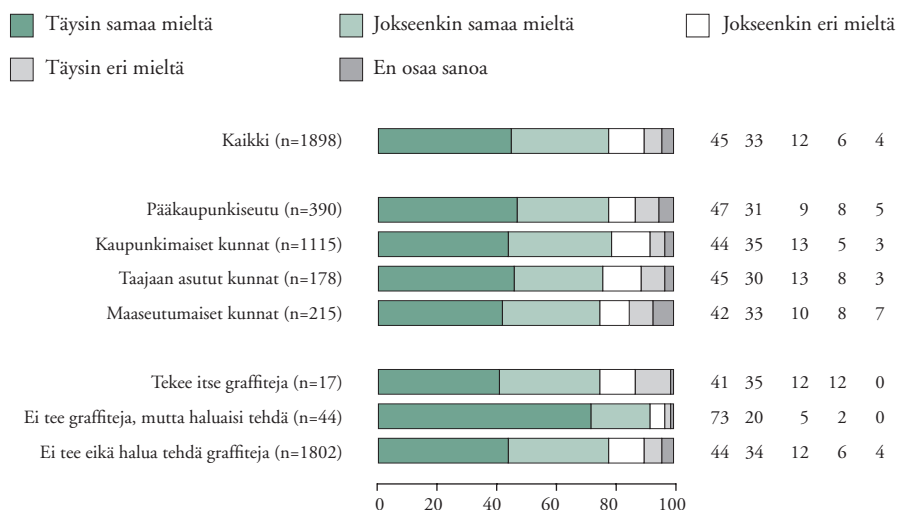
taiteisiin (soittaminen, laulaminen, musiikin tekeminen tietokoneella, näytteleminen) keskittyvät nuoret uskovat enemmän taiteen vaikutusmahdollisuuksiin kuin visuaalisten taiteiden (valokuva, video, kuvat tietokoneella, sarjakuvat, piirtäminen, käsityöt) harrastajat. Erot ovat erityisen suuria kysymyksissä taiteen vaikutuksesta yhteiskunnan asioihin ja taiteen merkityksestä suomalaiselle identiteetille, mutta esittävien taiteiden harrastajat uskovat enemmän myös siihen, että taiteesta on taloudellista hyötyä. Visuaalisia taiteita harrastavat nuoret sen sijaan ovat taipuvaisempia ajattelemaan taidetta itseisarvona vailla hyötymaspektiä. Kokonaisuutena taiteeseen ja sen mahdollisuuksiin suhtaudutaan sitä myönteisemmin, mitä enemmän vastaajalla itsellään on luovia harrastuksia.

Taiteen merkitys nuorilla ja keski-ikäisillä

Koska samoihin taiteen asemaa koskeviin väitteisiin vastasivat sekä nuoret että 50–55-vuotiaiden vertailuryhmä, saadaan kuva siitä, kuinka sukupolvien taidekäsitteet mahdollisesti poikkeavat toisistaan.

Verrattaessa nuorten ja keski-ikäisten käsityksiä taiteen merkityksistä ei voi yksiselitteisesti sanoa jommankumman pitävän taidetta merkittävämpänä kuin toisen. Joitain havaintoja voi kuvion 27 perusteella kuitenkin tehdä. Vanhempi polvi pitää taiteen merkitystä suomalaiselle identiteetille tärkeämpänä kuin nuoret. 50–55-vuotiaat näkevät nuoria selvästi useammin myös taiteen taloudellisen merkityksen. Nuoret puolestaan korostavat vanhempia jonkin verran enemmän taiteen elämyksellisyyttä ja kriittisyyttä. Yhtenä johdonmukaisena havaintona kuviossa 27 näkyy myös se, että nuorten vastauksissa on enemmän hajontaa. Alle kolmekymppisissä on toisin sanoen vanhempaa sukupolvea enemmän sekä taiteen tärkeyttä että sen merkityksettömyyttä korostavia.

Kuvio 29. ”GRAFFITIN TEKIJÖILLÄ PITÄISI OLLA LAILLINEN
PAIKKA TEHDÄ GRAFFITEJA.” (%)

KULTTUURI JA YHTEISKUNTA

Kuviossa 28 esitetään laaja 17 kysymyksen sarja eri kulttuuri-ilmiöiden ja yhteiskunnan suhteista. Seuraavassa joitain tuloksia käydään tarkemmin läpi. Käsittelyjärjestys on sama kuin kuviossa 28, mutta kaikki graffiteihin liittyvät kysymykset käsitellään yhdessä heti ensimmäisenä. Osaan kysymyksistä on vertailutietoa kymmenen vuoden takaa vuoden 1999 Nuorisobarometrista, ja tämä seurantatieto löytyy kuviossa 36. Kaikki kysymykset, lukuun ottamatta nimenomaan nuorten tilanteeseen liittyviä, esitettiin myös kyselyn 50–55-vuotiaalle vertailuryhmälle. Nämä vertailutiedot ovat kuviossa 37.

Lailliset ja laittomat graffitipaikat

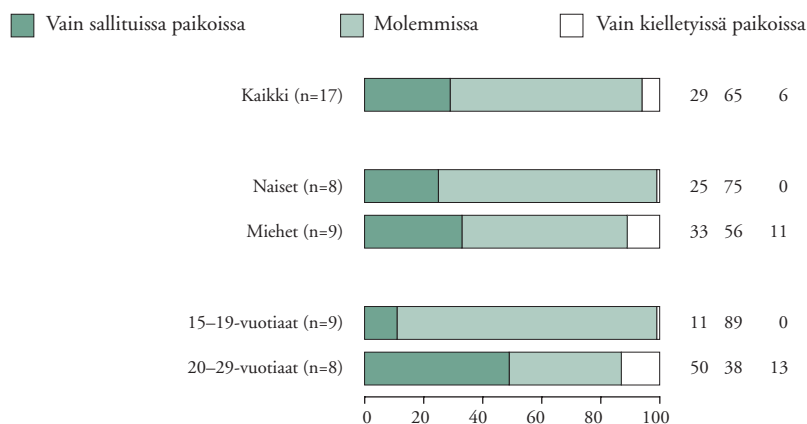
Harvassa keskustelussa näkökulmat ovat niin kaukana toisistaan kuin graffitin puolustajien ja vastustajien argumentoinnissa. Toisille kyse on elävästä kaupunkikulttuurista ja sen estetisoimisesta, toisille töhryistä ja rikollisuudesta. Näkemyserot liittyvät muihinkin tapoihin

ottaa julkista tilaa haltuun, kuten kadun- ja talonvaltauksiin. Myös Helsingin rakennusviraston Stop töhryille -kampanja koski yhtä lailla myös esimerkiksi tarroja ja julisteita, mutta graffitit saavat tässä edustaa näitä kulttuurisia törmäyksiä.

Kuviosta 29 nähdään, että lähes neljä nuorta viidestä kannattaa laillisia graffitipaikkoja. Kannatus on siis varsin suurta, erityisesti Helsingissä, jossa puolet vastaajista on täysin samaa mieltä kuvion 29 väitteen kanssa. Kannatus on selvästi pienempää esimerkiksi Turussa ja Tampereella. Muuten laillisten graffitintekopaikkojen kannatuksessa ei juuri ole eroja eri taustamuuttujien luokissa, vaan se on suunnilleen yhtä suurta tyttöillä ja pojilla, eri-ikäisillä, eri lääneissä asuvilla, työllisillä, työttömällä ja eritasoisen koulutuksen saaneilla nuorilla.

Kuviossa 29 vertaillaan myös graffitintekijöiden ja muiden nuorten näkemyksiä laillisista graffitipaikoista. Eroja laillisten paikkojen kannatuksessa ei kuitenkaan ole. Myös itse graffiteja tekevästä nuorista osa siis vastustaa laillisia maalauspaikkoja. Ainakin osalle graf-

Kuvio 30. MISSÄ GRAFFITEJA TAI TAGEJA TEHDÄÄN. (%)

fitintekijöistä on laittomuus ja siihen liittyvä jännitys oleellinen osa toimintaa. Laillisten graffitipaikkojen kannatus on sen sijaan erityisen suurta niiden nuorten parissa, jotka haluaisivat tehdä graffiteja mutta eivät syystä tai toisesta juuri nyt tee. Graffiteista kiinnostuneita on kyselyaineistossa yli puolet enemmän kuin graffitintekijöitä, ja näille nuorille toiminnan laittomuus näyttäisi olevan harrastuksen este.

Graffiteja tai tageja³⁶ tekeviltä nuorilta myös kysyttiin haastattelussa sitä, tekevätkö he niitä sallituissa vai kielletyissä paikoissa. Koko aineistossa oli vain 17 graffitiharrastajaa, joten johtopäätöksiä tämän joukon tekemisistä ei voi yleistää kaikkiin graffitintekijöihin. Kuvioon 30 kootuista vastauksista voi kuitenkin

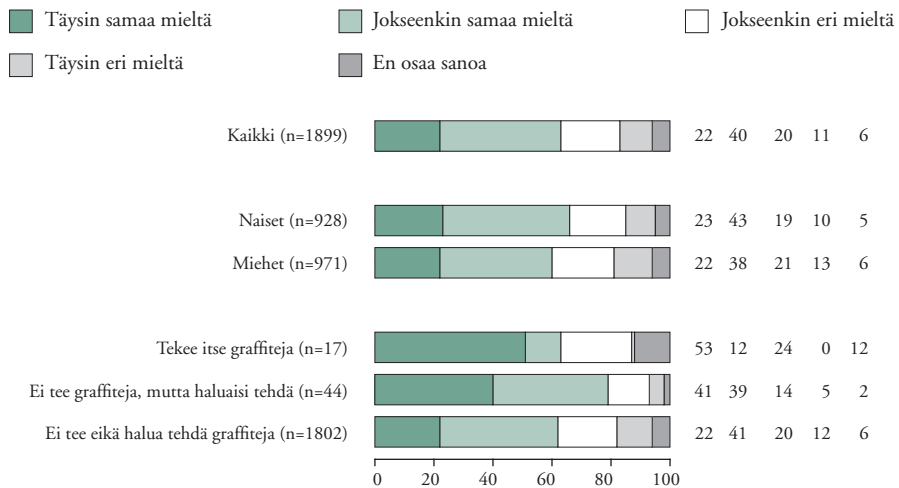
nähdä, että ainakin kyselyyn vastanneista selvä enemmistö tekee graffiteja tai tageja sekä sallituilla että kielletyillä paikoilla. Vain kolmannes sanoo rajoittuvansa sallittuihin paikkoihin. Niillä paikkakunnilla, joilla sallittuja paikkoja ei ole, ei tietenkään ole edes mahdollista tehdä graffiteja muualle kuin kielletyille paikoille.

Niille, jotka sanovat tekevänsä graffiteja myös kielletyille paikoille, esitettiin jatkokysymykseksi väite ”Jos tarjolla olisi laillisia maalauspaikkoja, tekisin vähemmän laittomia graffiteja tai tageja”. Vastauksia saatiin vain kahdeksan, ja niiden jakaumat esitetään taulukossa 4³⁷. Näin pienestä joukosta ei voi tehdä yleistyksiä, mutta vastaajista suurin osa sanoo vähentävänsä laittomien graffitien tai

Taulukko 4. ”Jos tarjolla olisi laillisia maalauspaikkoja, tekisin vähemmän laittomia graffiteja tai tageja”. (n)

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Yhteensä
Kaikki	5	2	1	8
Naiset	2	0	0	2
Miehet	3	2	1	6
15–19	3	2	1	6
20–29	2	0	0	2

Kuvio 31. ”GRAFFITIT TULEE YMMÄRTÄÄ TAITEENA EIKÄ RIKOKSENA.” (%)

tagien tekoa, jos tarjolla olisi laillisia maala-uspaikkoja. Luvalliset graffitit eivät tämän perusteella siis ole välttämättä vain ” urbaani paradoksi” (Malinen 2008).

Kysymys laillisten paikkojen vaikutuksesta graffitientekoon on siinä mielessä vaikea vastat-tava, että monilla paikkakunnilla laillisia paik-koja jo on. Kysymyksenasettelussa näkyy tietty pääkaupunkikeskeisyys. Myös Helsingin kau-punki on hiljattain löysännyt graffitien nollato-leranssia, ja juuri kyselyn tiedonkeruun aikaan toukokuussa pystytettiin ensimmäinen lual-linen graffitaita Suvilahteen³⁸. Myös Vantaan valtuusto haluaa perustaa laillisia graffitiseiniä.

Graffitit taidetta

Lähes kaksi vastaajaa kolmesta pitää graffite-ja enemmän taiteena kuin rikoksena (kuvio 31). Kysymys on sukua ”taidetta vai töhry-jä” -keskustelulle, ja ainakin nuorten parissa vaaka kallistuu selvästi taiteen hyväksi. Ky-symyksenasettelua voi tosin pitää hieman harhaanjohtavanakin, sillä taide ja rikos eivät sulje toisiaan pois, kuten eivät sulje taide ja

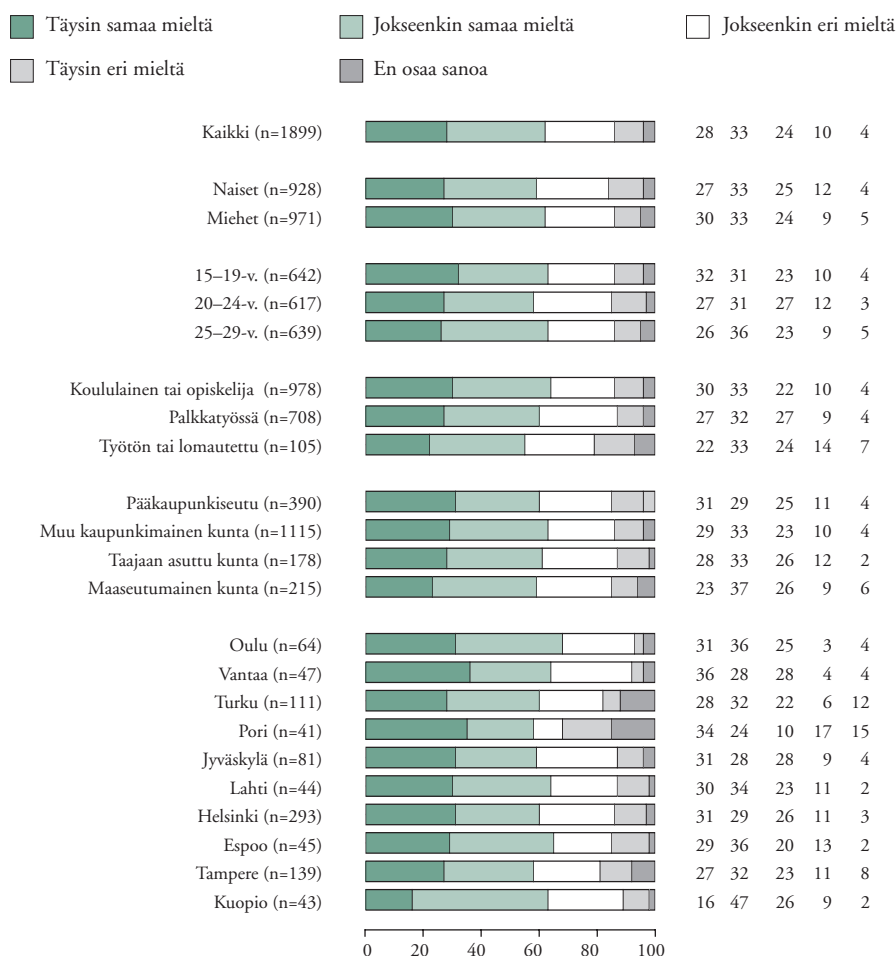
töhrytkään. Yhteiskunnan rajojen koettelua pidetään yhtenä taiteen tehtävistä.

Nuoret naiset suhtautuvat graffiteihin hie-man miehiä useammin taiteena. Muuten nä-kemyserot ovat hyvin pieniä eri-ikäisten, eri puolilla asuvien ja eri yhteiskunnallisissa ase-missa olevien nuorten välillä.

Graffiteja itse tekevästä nuorista yli puolet on täysin samaa mieltä siitä, että graffitit ovat taidetta enemmän kuin rikollisuutta. Graffitin-tekijöille teemahaastatteluja tehneen Piritta Ma-lisen mukaan graffitimaalarit eivät miellä itseään rikollisiksi, vaikka graffiteihin liittyy yhteiskun-nallinen laittomuus (Malinen 2008). Nuoriso-barometrin kyselyssä myös graffitinteosta kiin-nostuneet ovat muita useammin tätä mieltä.

Se, että graffiteja itse tekevät suhtautuvat siihen muita useammin taiteena ja harvem-min rikoksena, voi vaikuttaa itsestään selväl-tä. Se ei kuitenkaan välttämättä ole sitä, sillä kuten edellä (kuvio 29 ja taulukko 4) nähtiin, kaikki eivät vähentäisi laittomien graffitien tai tagien tekoa, vaikka tarjolla olisi lailli-sia seiniä. Vastaavasti osa graffitiharrastajista ottaa mieluummin etäisyyttä taidekenttään

Kuvio 32. ”NUORILLA ON ASUINALUEELLANI RIITTÄVÄSTI HARRASTUSMAHDOLLISUUKSIA.” (%)

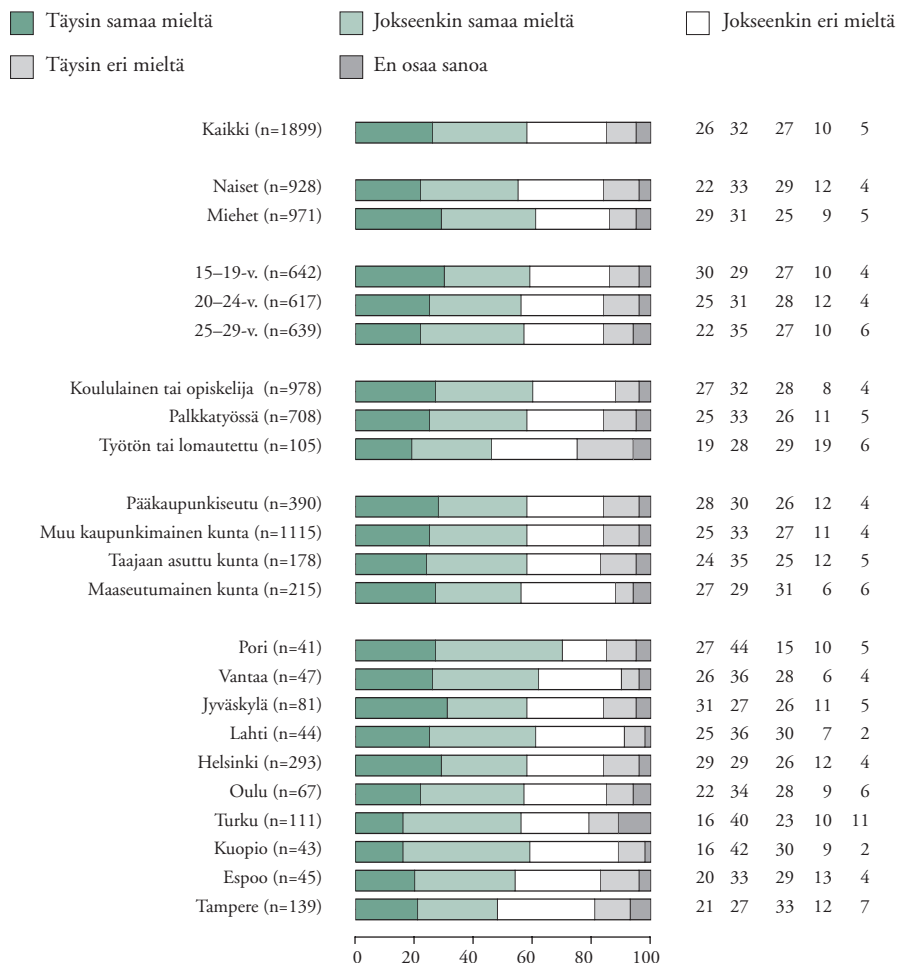
eikä edes halua graffiteista hovikelpoista. Esi-merkiksi kuuluisan katutaiteilija Banksyn ajankohtainen esiköisnäyttely Bristolin taide-museossa herättää kritiikkiä graffitipiireissä. Suomalaista graffitiä käsittelevässä kirjassa *Helsinki graffiti* siteerataan graffitintekijää, jonka mielestä laillista graffitiä ei olekaan. Tämänkaltaisen suhtautuminen on muuttu-massa, sillä nykyään harva graffitintekijä mää-rittelee graffitiä laittomuuden kautta, kuten

graffitien tekemisen tullessa Suomeen (emt. 15; Isomursu & Jääskeläinen 1998). Taidetta tai ei, on graffiti museon seinällä eri asia kuin graffiti kadulla.

Nuorten harrastusmahdollisuudet ja harrastustilat

Niukka enemmistö nuorista kokee asuinalueensa harrastusmahdollisuudet ja harrastus-

Kuvio 33. ”NUORILLA ON ASUINALUEELLANI RIITTÄVÄSTI HARRASTUSTILOJA.” (%)

tilat riittäviksi (kuviot 32 ja 33). Reilu kolmannes on kuitenkin päinvastaista mieltä. Myös kysyttäessä avoimella kysymyksellä keinoista edistää nuorten luovuutta, nousee toive tilojen lisäämisestä esiin monissa kommentteissa (taulukko 2, liite 7).

Aiemmissa Nuorisobarometreissa nuorten tilojen tärkeys on noussut esiin useammassakin yhteydessä. Kysyttäessä eri palveluiden tärkeyttä asuinkunnassa ovat nuorisotalo ja -tilat ykkösenä, ja myös mahdollisuutta kokoontua

joihinkin sisätiloihin vapaamuotoisesti pidetään hyvin tärkeänä (Myllyniemi 2008, 88). Noin puolet nuorista kannattaa mahdollisuutta käyttää koulun tiloja vapaa-ajanviettoon kouluajan ulkopuolella (Myllyniemi 2009, 53). Havainto nimenomaan vapaamuotoisen toiminnan merkityksellisyydestä nuorten vapaa-ajan kannalta toistuu eri muodoissaan nuorten vapaa-aikatutkimuksen tuloksissa (emt.). Myös hieman nuorempien, 9–13-vuotiaiden arjen tutkimuksessa korostui nimen-

omaan organisoimattoman oleskelun tarve (Stenvall 2009). Selvityksessä lasten ja nuorten palvelujärjestelmästä suurimmaksi hyvinvointikuiluksi osoittautui nuorten omien vertaisryhmien toiminta, ei niinkään järjestetty harrastustoiminta (Vehviläinen 2009).

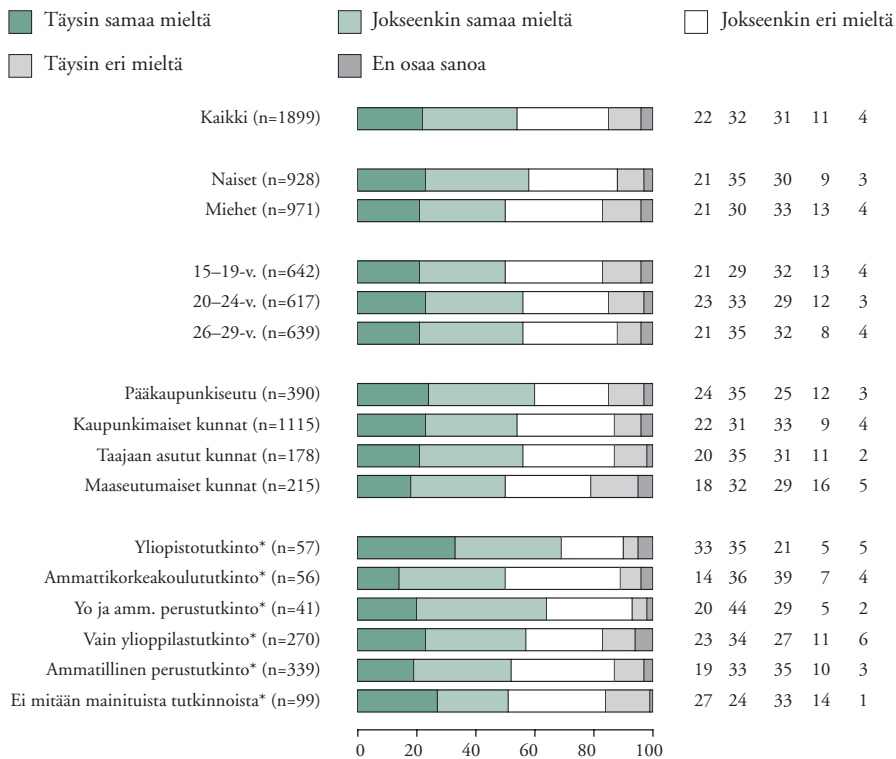
Kysyttäessä asuinalueen mahdollisuuksista erotettiin harrastusmahdollisuudet ja harrastustilat toisistaan. Kokonaisuutena ottaen nuoret ovat hieman tyytymättömämpiä tilojen määrään kuin harrastusmahdollisuuksiin, mutta erot ovat pienet, ja nämä kaksi asiaa ovat niin vahvasti yhteydessä toisiinsa, että niiden voi miltei sanoa mittaavan samaa asiaa³⁹.

Harrastusmahdollisuuksien ja harrastustilojen riittävyyden kytkös tulee näkyviin myös vertailemalla kuvioita 32 ja 33, joissa

10 suurinta kuntaa on listattu järjestyksessä niissä asuvien nuorten niille antamien arvioiden mukaan. Järjestyksissä on paljon samaa: Pori ja Vantaa ovat kärkipäässä niin harrastusmahdollisuuksien kuin harrastustilojenkin riittävyydessä, Kuopio, Tampere ja Espoo ovat puolestaan häntäpäässä molemmissa kysymyksissä. Huomautettakoon, että sekä näkemyserot että vastaajamäärät yksittäisissä kaupungeissa ovat sen verran pieniä, ettei näitä havaintoja tule ylitulkita.

Pojat ovat hieman tyttöjä tyytyväisempiä ja alle 20-vuotiaat vanhempia vastaajia tyytyväisempiä. Harrastusmahdollisuuksien kohdalla 20–24-vuotiaat ovat kaikkein kriittisin ikäryhmä. Nykyisessä asuinkunnassa vietetyllä ajalla ei ole yhteyttä kokemuksiin

Kuvio 34. ”PERUSKOULUSSA PITÄISI OLLA ENEMMÄN TAIDEOPETUSTA.” (%)

* Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

harrastusmahdollisuuksien tai -tilojen riittävyydestä. Kuvioista 32 ja 33 nähdään myös, että työttömät ovat muita tyytymättömämpiä sekä harrastusmahdollisuuksiin että harrastus-tiloihin, erot tosin ovat merkitseviä vain tilojen kohdalla.

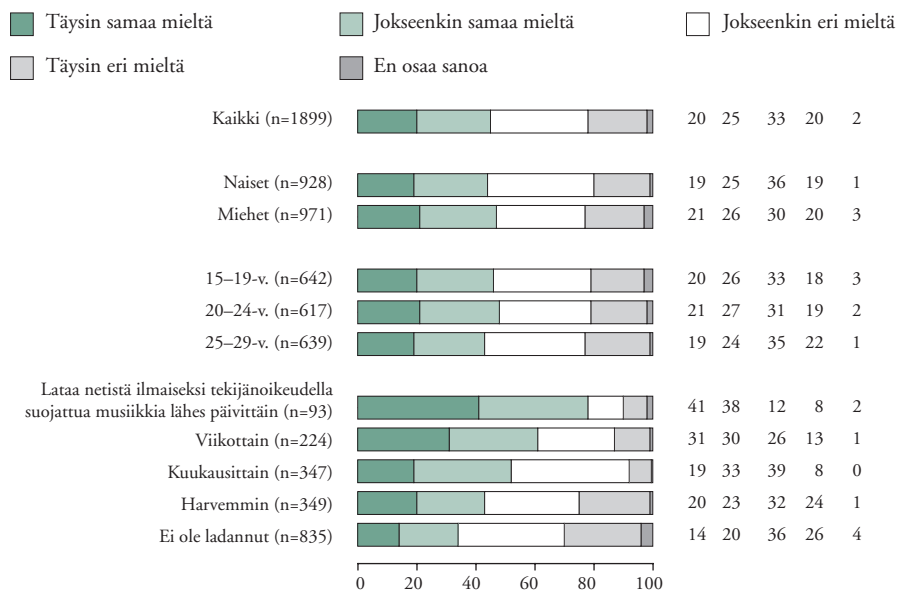
Enemmän taideopetusta peruskouluihin

Suomalaisten peruskoululaisten tiedolliset valmiudet ovat PISA-tutkimusten valossa erinomaisia. Tulokset eivät kuitenkaan kerro siitä, kuinka koulu tukee suomalaiskoululaisia luovuuden tai taiteellisuuden kehityksessä. Sen tutkiminen olisikin epäilemättä haasteellisempaa. Asiantuntijat ovat joka tapauksessa huolissaan taidekasvatuksen asemasta perusopetuksessa. Peruskoululainsäädännön velvoitteen mukaan taideopetuksen tulee olla esteettistä ja taidollista kasvatusta, joka tukee koulutukseen osallistuvien lasten ja nuorten

kokonaisvaltaista kasvua. Samalla kun yleisesti korostetaan luovuuden ja innovatiivisuuden tärkeyttä, on pakollisen ja valinnaisen taideopetuksen määrä supistunut, eikä taideopetus saavuta koko ikäluokkaa tai kata koko peruskouluaikaa. Sitä, ettei kaikilla ole samoja mahdollisuuksia päästä opetuksen piiriin, voi pitää taiteen perusopetuksen eettisenä ongelmana. (Koivunen & Marsio 2006, 65; Toivanen 2007, 121.) Luovien taideaineiden opetuksen lisääminen kouluissa oli yksi nuorten itsensä keskeisistä toimenpide-ehdotuksista keväällä 2009 pääministerille luovutetussa Nuorten tulevaisuusviestissä⁴⁰.

Nuorisobarometrin haastatelluilta tulee selvää kritiikkiä taideopetusta karsivaa kehityskulkua kohtaan: enemmistön (54 prosenttia) mielestä peruskoulussa pitäisi olla enemmän taideopetusta (kuvio 34). Koulun rooli nuorten luovuuden tukijana nousee voimakkaasti esiin avoimissa kommentteissa, joissa monet

Kuvio 35. ”NETISSÄ PITÄISI VOIDA VAPAASTI JAKAA KAIKKEA MUSIIKKIA ILMAISEKSI.” (%)

kritisoivat koulua taideaineiden vähyden ohella myös muun kouluopetuksen luovuuden puutteesta (liite 7). Kiinnostavasti nimenomaan ne nuoret, jotka sanovat saaneensa opettajilta riittävästi kannustusta luovuuteen (kuvio 16), kaipaavat muita enemmän taideopetuksen lisäämistä.

Naiset haluaisivat hieman miehiä useammin lisää taideopetusta peruskouluun, samoin hieman vanhemmat vastaajat. Pääkaupunkiseudulla ja myös muissa kaupungeissa ajatus saa kannatusta enemmän kuin maaseutumaisissa kunnissa. Eri koulutusasteilla opiskelevien välillä ei yllättäen ole eroja, vaan peruskoululaiset suhtautuvat taideopetuksen määrän sopivuuteen kuten muutkin alle 30-vuotiaat. Sen sijaan jo suoritettujen tutkintojen mukaiset erot ovat suhteellisen selviä: mitä korkeampi koulutus, sitä todennäköisemmin kannattaa taideopetuksen lisäämistä. Poikkeuksena tästä ovat ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet, joiden parissa asian suosio on vielä vähäisempää kuin ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla⁴¹.

Nettipiratismi

Nettipiratismista kysyttiin käyttäen esimerkkinä musiikkia, vaikka jaossa on paljon muitakin materiaalia, kuten elokuvia, pelejä ja ohjelmia. Oletettavasti asenteet toiminnan hyväksyttävyyttä kohtaan ovat kuitenkin samansuuntaisia niin musiikin kuin muunkin tekijänoikeussuojatun materiaalin suhteen. Enemmistö (54 prosenttia) nuorista vastustaa tekijänoikeuslain alaisen musiikin jakamista ilmaiseksi netissä (kuvio 35). Vastaavasti vähemmistö (45 prosenttia) on sillä kannalla, että netissä pitäisi voida vapaasti jakaa kaikkea musiikkia ilmaiseksi. Myös vastaukset kolmanteen nettijakeluun liittyvään kysymykseen ovat siinä mielessä johdonmukaisia, että vapaasti musiikkia jakavat piraattisivustot toimivat nuorten suhteellisen selvän vähemmistön (37 prosenttia) mielestä oikein (vaikka

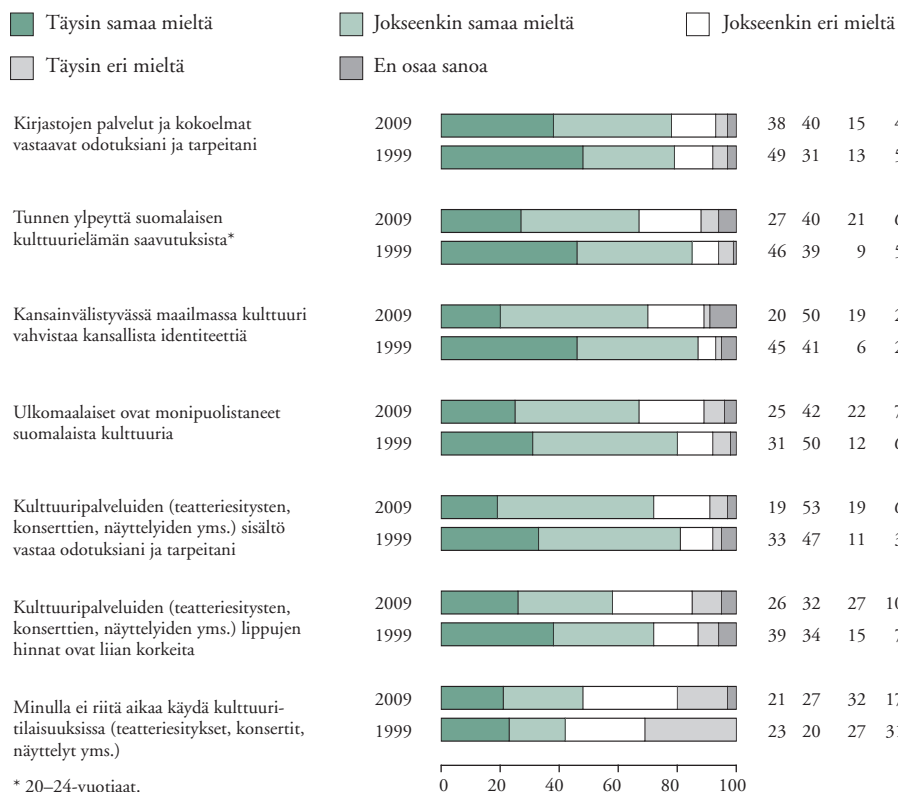
kysymykseen oli sisällytetty eräänlainen robinhood-elementti piraattisivujen taistelusta suuria levy-yhtiöitä vastaan).

Täysin johdonmukaista suhtautuminen ei kuitenkaan ole, sillä lähes viidenneksen vastaajista sekä haluaa kaiken musiikin ilmaiseen nettijakeluun, että kokee vääräksi tekijänoikeuslain alaisen musiikin jakamisen netissä ilmaiseksi⁴². Osa tästä ristiriitaisuudesta selittyy kenties sillä, että ”Oikein vai väärin?” -tyyppisen kysymyksen voi tulkita paitsi omaksi kannanilmaisuksi, myös kysymykseksi siitä, mikä on laillista tai muuten laajalti hyväksyttyä. Toinen tässä vaikuttava tekijä lienee ihmisten taipumus vastata kyselytutkimuksiin sen mukaan, miten kuvitellaan olevan soveliaista vastata (Suhonen 2006, 276; Töttö 2009). Laittoman toiminnan kohdalla tämän sosiaalisen suotavuuden harhan voi olettaa suureksi.

Jonkinlaista ristiriitaa voi nähdä myös tiedon ja toiminnan välillä. Tekijänoikeusbarometrin mukaan nuoret tietävät nettipiratismiin lainvastaiseksi aikuisia paremmin. Silti lakia rikotaan. 94 prosenttia 15–24-vuotiaista tietää nettipiraattien imuroinnin laittomaksi, mutta 34 prosenttia ilmoittaa, että vastaaja itse tai hänen perheenjäsenensä ovat sellaista tehneet. Nuoret ovat kyselyn perusteella muutenkin vanhempia sallivampia laittomuuksien suhteen. Piraattien netti-imuroinnin hyväksyy 15–24-vuotiaista 42 prosenttia ja nettijakelun 31 prosenttia⁴³. (Luovan työn tekijät ja yrittäjät 2009.) Myös Nuorisobarometrissa sukupolvien väliset erot suhtautumisessa internetiin tulevat esille niin suhtautumisessa nettipiratismiin (kuvio 37) kuin käsityksissä sukupolvien näkemyseroista (kuvio 76).

Kuviossa 35 nähdään, että nuoret miehet kannattavat kaiken musiikin vapaata nettijakelua hieman naisia enemmän, mutta iän mukaisia eroja ei nuorten ikäryhmissä juuri ole (kuvio 37 nähdään, että näkemyserot keski-ikäisiin sen sijaan ovat suuria). Taustamuuttujana kuviossa 35 on myös se, mitä vas-

Kuvio 36. NÄKEMYKSIÄ TAITEEN, KULTTUURIN JA YHTEISKUNNAN SUHTEISTA. VERTAILU VUOTEEN 1999. (%)

* 20–24-vuotiaat.

taaja sanoo itse netissä tekevänsä (vrt. kuvio 42). Oletusten mukaisesti asenne musiikin vapaaseen jakeluun on sitä sallivampi, mitä useammin itse lataa netistä musiikkia. Yhteys ei kuitenkaan ole siinä mielessä aukoton, että osa myös säännöllisesti musiikkia lataavista vastustaa kaiken musiikin vapaata jakelua. Osa tästä joukosta on kenties asenteellisesti tiukemman linjan kannattajia, mutta käyttää netin mahdollisuuksia hyväkseen, koska tilaisuus siihen kerran tarjotaan. Latailun syynä on usein helppous, ja suuri osa piratismia on erilaisten teknisten estojen kiertämistä ja fiksumman jakelutien etsimistä (Pullinen 2009). Kenties tulkinnessa on myös syytä antaa eri-

tyisesti painoa ilmaisulle *kaiken* musiikin vapaa jakelu, sillä piratismiakin voi harrastaa valikoidusti.

Vertailu vuoteen 1999

Kuviossa 36 esitetty seitsemän vertailukysymyksen sarja kertoo nuorten kulttuuristen kokemusten muutoksesta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kokemukset eivät kuitenkaan synny tyhjiössä, ja kysymysten voi yhtä lailla tulkita mittaavan kulttuurielämän muuttuvaa kykyä vastata nuorten tarpeisiin.

Kokonaisuutena kehitys viimeisen kymmenen vuoden aikana ei näytä kovin valoisal-

ta, vaan heikentymistä on tapahtunut kautta linjan. Nuorten usko kulttuurin merkitykseen kansallisen identiteetin kannalta on laskussa. Ylpeyttä suomalaisen kulttuurielämän saavutuksista tuntevien nuorten osuus on laskenut lähes 20 prosenttiyksikköä kymmenessä vuodessa. Kun toisaalla samassa kyselyssä selvitetään suomalaisten ylpeydenaiheita, ovat taide ja kulttuuri kuitenkin samaan aikaan nousussa (kuvio 38). Trendeissä ei välttämättä ole ristiriitaa, sillä oma ylpeys on eri asia kuin suomalaisten ylpeys, eivätkä taide ja musiikki kata suomalaista kulttuurielämää. Onko kyse ehkä muuttuvasta suhteesta suomalaisen kulttuurin (perinteisiin) ikoneihin tai kulttuurin kansallisen merkityksen hämärtymisestä? Nuorten suhde suomalaisuuteen ja suomalaiseen kulttuuriin on joka tapauksessa liikkeessä, sen suunta vain ei vaikuta mutkattomalta tulkittavalta⁴⁴.

Kulttuuripalveluiden sisältö vastaa entistä harvemman nuoren odotuksia. Tyytyväisiä on yhä lähes kolme neljästä, mutta kymmenessä vuodessa tyytymättömien osuus on kasvanut noin kymmenellä prosenttiyksiköllä. Syynä tyytymättömyyden lisääntymiseen ei näyttäisi olevan palveluiden hinta, sillä kulttuuripalveluita liian kalliina pitävien osuus on laskusuunnassa. Kulttuurin saavutettavuuden ja tasa-arvoisuuden kannalta hintaa kritisoivien osuuden pienentyminen on toki myönteistä, ja kehitys on tässä mielessä Taiteen ja kulttuurin saavutettavuusohjelman tavoitteiden toteutumista tukevaa (Opetusministeriö 2006). Edelleen kuitenkin yli puolet nuorista pitää kulttuuripalveluiden hintoja liian korkeina, ja edellä (kuvio 11) nähtiin, että neljännes nuorista on kokenut kulttuuriharrastusten kalleuden esteeksi.

Sillä, onko nuori haastatteluhetkellä opiskelijana, työssä vai työttömänä ei ole vaikutusta kulttuuripalvelujen hintojen korkeana pitämiseen. Tätä voi pitää yllättävänä, mutta toisaalta opiskelijat ja työttömät, samoin kuin varusmiehet ja siviilipalvelusmiehetkin,

saavat alennusta pääsymaksuihinsa useissa taidelaitoksissa ja kulttuuripalveluissa. Kulttuuripalveluita liian kalliina pitävien osuuden vähenemistä tämä ei selitä, sillä tilanne ei ole muuttunut sitten edellisen kyselyn.

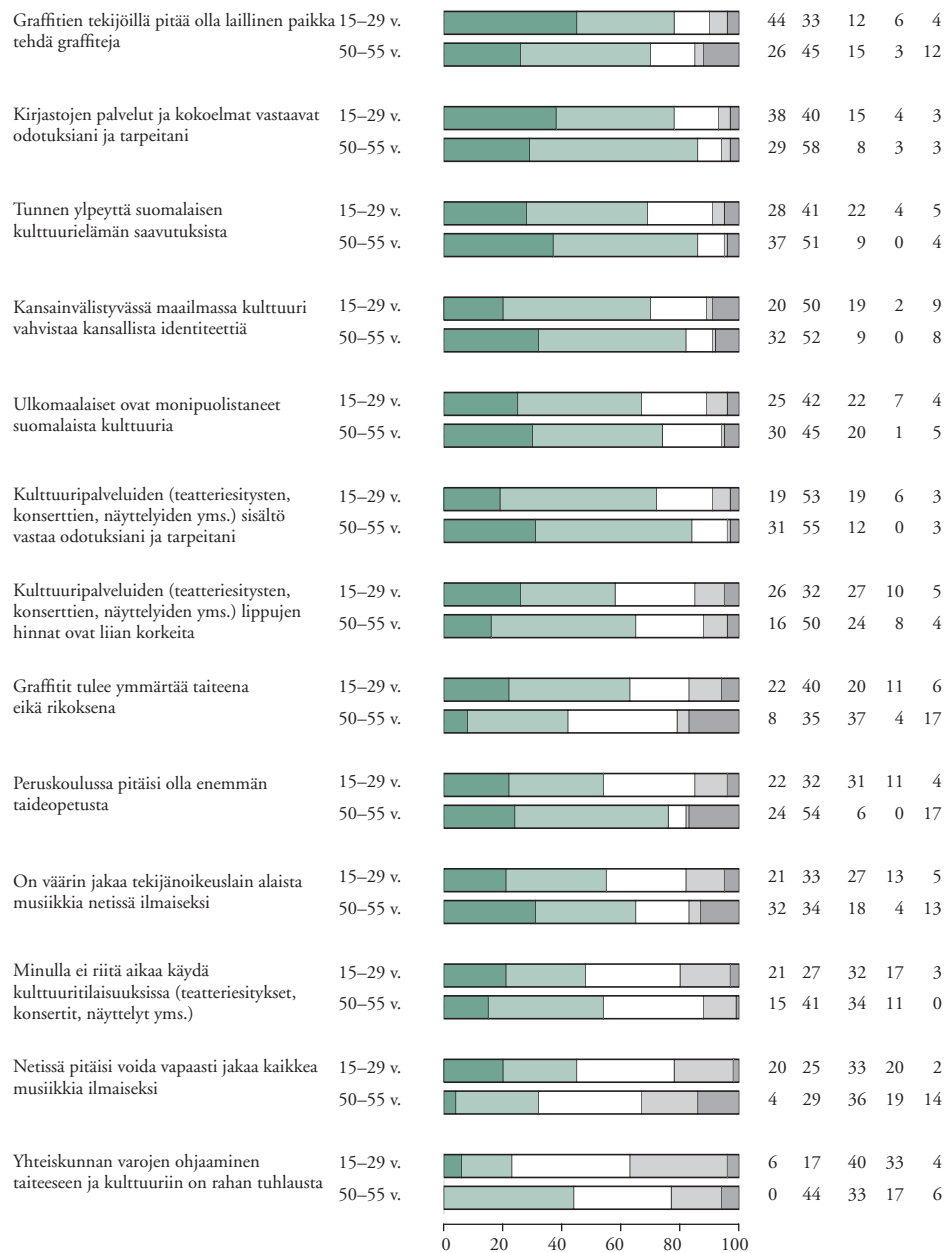
Niiden nuorten osuus, jotka kokevat aikansa riittämättömäksi kulttuuri-ilaisuuksissa käymiseksi on hieman kasvussa. Ajan riittävyys – tai se, mihin aikansa käyttää – on luonnollisesti pitkälti arvovalintakysymys. Tärkeäksi koettuihin asioihin riittää enemmän aikaa kuin vähemmän tärkeisiin. Sama pätee ainakin jossain määrin myös rahaan. Niinpä tämän kaltaiset mittarit eivät kerro suoraan kulttuuripalveluiden suhteellisista hinnoista tai nuorten elämän kiireellisyydestä, vaan myös siitä, kokevatko he kulttuuri-ilaisuudet sen arvoisiksi, että ovat valmiit käyttämään niihin omaa arvokasta aikaansa ja rahaansa.

Kaikkein parhaiten asemansa näyttää säilyttäneen kirjastolaitos. Myös sen palvelut ja kokoelmat vastaavat nuorten tarpeisiin hieman heikommin kuin kymmenen vuotta sitten, mutta pudotus on pientä. Muutenkin kirjastojen asema vaikuttaa hyvin vahvalta, nähtiinhän edellä (kuvio 22), että useampi kuin kaksi kolmesta nuoresta pitää kirjastojen palveluita tärkeinä elämän ja vapaa-ajan kannalta. Tässä myös kyselyn ajankohta talouskriisin keskellä saattaa vaikuttaa asiaan. Taantumana aikaan erityisesti opiskelijat ja työttömät hakeutuvat kirjastoihin. Kun rahaa on vähemmän, suositaan ilmaisipalveluita. Ainakin Helsingin kaupunginkirjastojen kävijämäärät ovat kasvaneet kymmenen prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna (Latvala 2009). Toisaalta myös elokuvissa käynnit ovat taloustilanteen heikentyessä lisääntyneet. Vastaavasti 1990-luvun alun laamassa kaunokirjallisuus meni aiempaa paremmin kaupaksi (Räikkä 2008).

Nuorten arvostus kulttuuripalveluita kohtaan on kuvion 36 perusteella enemmän heikkenemään kuin kasvamaan päin. Kuitenkin edellä (kuvio 25) selvitettyä konk-

Kuvio 37. NÄKEMYKSIÄ TAITEEN JA YHTEISKUNNAN SUHTEISTA.
15–29-VUOTIAIDEN JA 50–55-VUOTIAIDEN VERTAILU. (%)

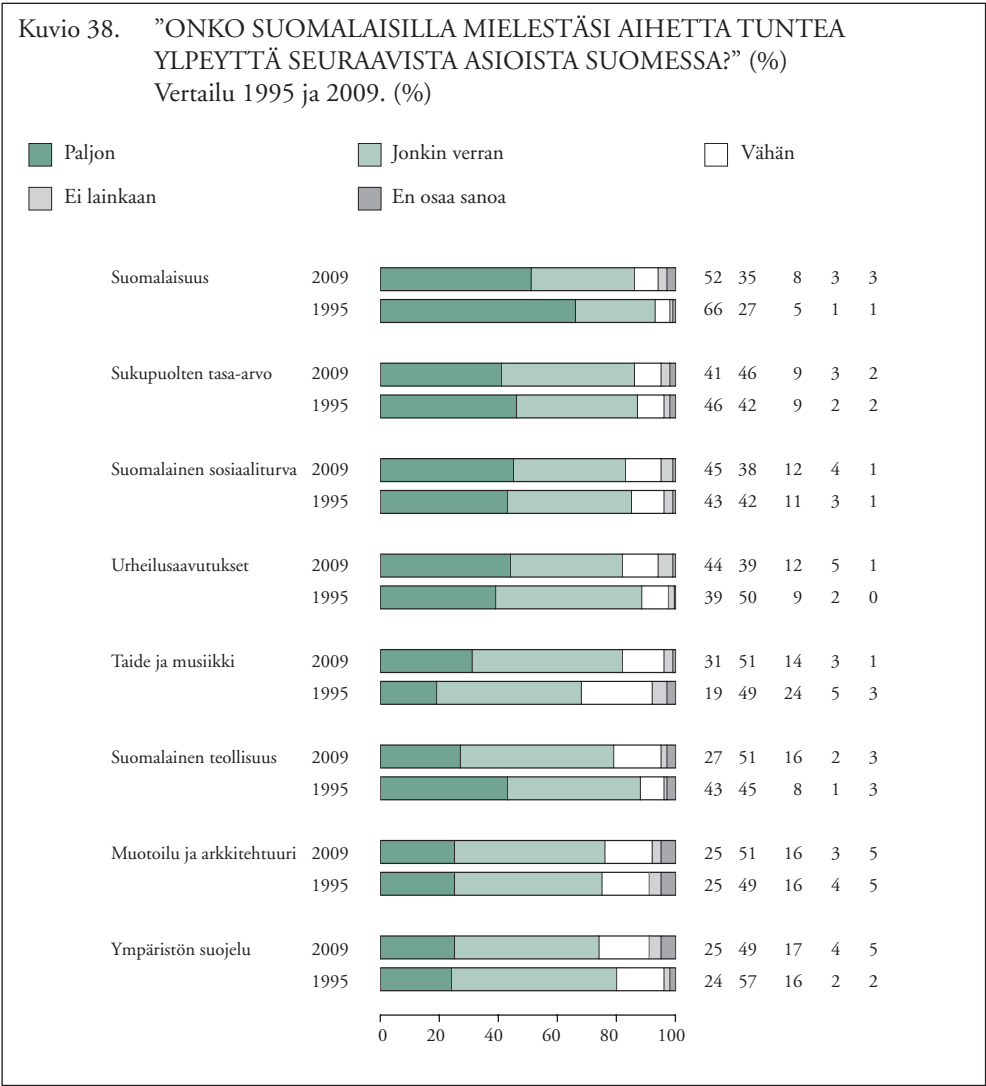
Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä
 En osaa sanoa

reettisten kulttuuripalveluiden roolia, havaittiin niiden olevan yhä tärkeämpiä nuorten elämässä. Ehkä nämä ristiriitaisiltakin vaikuttavat trendit kertovat omalla tavallaan kulttuurin merkityksestä: se on tärkeää siitä huolimatta, että kulttuuripalvelut eivät täysin onnistu vastaamaan nuorten odotuksiin ja tarpeisiin.

Nuorten ja keski-ikäisten vertailu

Kuvio 37 antaa yleiskuvan nuoremman ja varttuneemman polven käsityksistä taiteen ja yhteiskunnan suhteista. Sukupolvien näkemyserot ovat harvassa kysymyksessä kovin hätkähdyttäviä. Suurimmillaan ne ovat graffiteja ja musiikin vapaata jakelua netissä koskeissa kysymyksissä, joihin vanhempi polvi suhtautuu nuoria varauksellisemmin. Se, että erot keskit-

tyvät juuri näihin suhteellisen uusiin ilmiöihin ei ole yllättävää. Mainitut näkemyserot taiteen asemasta ovat sellaisia, joissa myös julkisen keskustelun rintamat vaikuttavat kulkevan sukupolvien välillä. Internetin käyttö osoittautui myös sukupolvia erottavaksi tekijäksi kysyttäessä suoraan sitä, kuinka samanlaiseksi tai erilaiseksi nuoremman tai vanhemman sukupolven näkemykset arvioidaan (kuvio 76).

Vähemmän oletusten mukaista on kenties se, että käsitykset peruskoulun taideopetuksen määrästä ovat myös varsin erilaisia: vanhemmat näkevät nuoria selvästi enemmän tarvetta taideopetuksen lisäämiselle. Tässäkin kysymyksessä on kuitenkin luontevaa nähdä eroja eri ikäryhmien välillä, onhan nuorten ja keski-ikäisten suhde kouluun hyvin erilainen, jo kouluajoista kuluneen ajan takia⁴⁵. Erojen suunta, se, että nimenomaan vanhemmat kannattavat taideopetuksen lisäämistä, sen sijaan lienee vähemmän itsestään selvää⁴⁶. Varsinkin kun kuvioista 37 nähdään myös, että vanhemmassa ikäryhmässä on suuri joukko (44 prosenttia) niitä, joiden mielestä yhteiskunnan varojen ohjaaminen taiteeseen ja kulttuuriin on rahan tuhlausta.

KANSALLISET YLPEYDEN AIHEET

Nuorten käsityksiä siitä, mistä suomalaisuudessa on syytä olla ylpeä, selvitettiin nyt ensimmäistä kertaa lähes viiteentoista vuoteen. Kysymyksen muotoilu ”Onko suomalaisilla mielestäsi aihetta tuntea ylpeyttä seuraavista asioista?” ei suoranaisesti kohdistu nuorten omiin ylpeydentunteisiin, vaan suomalaisiin yleensä. Tulosten perusteella voi kuitenkin väittää, että nuoriso kokee suomalaisuuden itsessään arvokkaaksi (kuvio 38). Enemmistön mielestä suomalaisuudessa on paljon aihetta kansalliseen ylpeyteen ja lähes yhdeksän vastaajaa kymmenestä on sitä mieltä, että ylpeydenaihetta on vähintään jonkin verran⁴⁷.

Muita suuria kansallisia ylpeydenaihei-

ta ovat sukupuolten tasa-arvo, suomalainen sosiaaliturva ja urheilusaavutukset. Näistä jäävät jonkin verran jälkeen taide, teollisuus, muotoilu, arkkitehtuuri ja ympäristönsuojelu. Näissäkin kaikissa selvä enemmistö, useampi kuin kolme neljästä, näkee syytä ylpeyteen, ja ”ei lainkaan” -vaihtoehdon valinnoita on vain muutama prosentti.

Nuorten naisten ja miesten arvioissa kansallisen ylpeyden aiheista ei ole eroja lukuun ottamatta suomalaista sosiaaliturvaa, jossa naiset näkevät miehiä enemmän aihetta ylpeyteen. Erityisesti voi mainita sukupuolten tasa-arvon, joka on yhtä suuri ylpeydenaihe molempien sukupuolten mielestä. Myöskään ikäryhmien välillä ei ole mainittavia eroja.

Ylpeys suomalaisesta kulttuurista on yhteydessä vastaajan omiin kulttuuriharrastuksiin. Mitä tärkeämmäksi vastaaja kokee kulttuuripalvelut (kuvion 22 merkityksessä), sitä enemmän hän näkee ylpeydenaihetta suomalaisessa taiteessa ja musiikissa sekä muotoilussa ja arkkitehtuurissa. Vastaavasti mitä useampi luova harrastus vastaajalla itsellään on, sitä suurempana ylpeydenaiheena hän pitää suomalaisen kulttuurin eri muotoja.

Muutos 1995–2009

Suomalaisnuorten kansalliset ylpeydenaiheet ovat pysyneet varsin samanlaisina vuodesta 1995 lähtien. Suomalaisuudessa itsessään tosin näkee ylpeydenaihetta jonkin verran harvempi kuin aiemmin. Muuten muutokset ovat maininnan arvoisia oikeastaan vain kahdessa asiassa, joissa trendit osoittavat vastakkaisiin suuntiin: suomalaisesta taiteesta ja musiikista ollaan entistä ylpeämpiä, suomalaisesta teollisuudesta vähemmän ylpeitä kuin 90-luvun puolivälissä. Missä määrin muutoksessa on kyse mielikuvista, missä määrin ylpeydenaiheiden itsensä muutoksesta, jää avoimeksi. Taustaa havainnoille voi antaa ainakin kyselyiden välisenä aikana tapahtunut suomalaisen musiikkiviennin voimakas kasvu.

KULTTUURIA NUORILLE – MILLÄ EHDOKILL, KENEN TOIMESTA?

Pohdin kirjoituksessani ensin kulttuurin ja nuorten kohtaamista, sen tärkeyttä ja mielekkyyttä. Kerron kokemuksistani etsiessäni omaa tietäni taiteen ja kulttuurin äärelle. Yleisemmällä tasolla esittelen Annantalon taidekeskuksen kulttuurikurssit esimerkkinä menetelmästä, jossa kulttuuri- ja taidekokemukset pyritään saattamaan mahdollisimman demokraattisesti helsinkiläisnuorten saataville. Kerron omista havainnoistani tämän yleisö- ja kulttuurikasvatusmuodon osatoimijana kuvataidetyöpajojen vetäjän roolissa.

Pohdin kuvallisen työskentelyn mahdollisuuksia taideopettajana syntyneiden havaintojen pohjalta. Lopuksi pyrin määrittelemään nuorille tarjottavan taiteen ja kulttuurin rajauksia ja sitä, minkälaisena kulttuuri voi näyttäytyä nuorille.

KULTTUURIA
NUORILLE. MIKSI?

Jos lähdetään oletuksesta, että taiteelle ja kulttuurille altistuminen on hyväksi ja tärkeää nuorille, on aiheellista lähteä purkamaan tätä ajatusta.

Miksi kulttuuri ja taide ovat oleellinen osa ihmiselämää, ja jos näin kerran on, miten mahdollistamme kaikille pääsyn yhteisten (kulttuuristen) aarteittemme äärelle? Kenen taidekäsitteksen perusteella tätä kohtaamista nuorten ja kulttuurin välillä lähdetään rakentamaan? Nuorisobarometri antaa joitakin vastauksia siihen, miksi nuoret harrastavat taidetta tai miten he käyttävät kulttuuritarjontaa hyväkseen. Nuorisobarometrin mukaan nuorten määritellyssä taiteen ja kulttuurin roolia omassa elämässään voidaan havaita konserttien ja keikkojen merkityksen lisääntyneen viimeisten kymmenen vuoden aikana. Samoin taidemuseoiden ja taidenäyttelyiden sekä teatteriesitysten merkitys näyttää kasvaneen. Sen sijaan esimerkiksi ooppera taidemuotona löytää nuorten elämässä vain vähän kosketuspintaa (oopperaesitykset ja oopperajuhlat: vain vähän tärkeitä 22 prosentille, ei lainkaan tärkeitä 66 prosentille vastaajista). Tarkasteltaessa taiteen merkityksiin liittyviä väitteitä ilmoittaa 26 prosenttia kyselyyn vastanneista omaksi kannakseen sen, että taiteella

ei ole merkitystä (taiteella ei ole merkitystä: täysin samaa mieltä 10 prosenttia, jokseenkin samaa mieltä 16 prosenttia). Taiteen merkityksellisyyden havaitseminen ja taiteen kokemisen yhdistäminen nuorten omaan elämään ei toteudu kaikkien kohdalla.

Kulttuuritarjonnan maksullisuus voi vaikuttaa nuoren mahdollisuuksiin ja halukuuteen käyttää kulttuuripalveluja. Kulttuuripalveluiden hintoja piti liian korkeina vuonna 2009 58 prosenttia, kun taas 1999 sama luku oli 73 prosenttia. Taiteeseen liittyvään harrastustoimintaan osallistumisen kohdalla korkean hinnan katsoo vaikuttavan harrastamattomuuteen 23 prosenttia kyselyyn osallistuneista.

Suurempi syy mahdolliseen harrastamattomuuteen oli kuitenkin se, että aika ei riitä (35 prosenttia). Tärkeää on myös miettiä sitä, minkä verran nuorten oma elonpiiri perheineen vaikuttaa tietoisuuteen kulttuurista ja taiteesta. Nuorten tausta voi rajoittaa tai helpottaa kulttuurin ja taiteen pariin hakeutumista ja siitä nauttimista. Taidetta ei välttämättä pidetä kaikissa perheissä arvokkaana

asiana, varsinkaan jos nuori haluaa taiteesta jopa ammatin. Taideharrastuskin saatetaan nähdä kannattamattomana sijoituksena tulevaisuuden kannalta, mutta tämä pätee varmaankin melko marginaalisissa tapauksissa. Taiteen harrastaminen muodossa tai toisessa jo lapsuusiässä opettaa lapselle taiteen kielioppia. Tällä tarkoitan sitä, että taiteelle altistunut lapsi pystyy lähestymään helposti monia taiteen eri ilmaisumuotoja ja saamaan niistä aineksia omaan ajatteluunsa. Jos taas taiteen maailma on vieras, voi ensikohtaaminen olla epätydyttävä, koska ilmaisu ei aukene. Kaveripiiriin ja asuinpaikan vaikutus kulttuurin ja taiteen maailmaan osallistumiseen on mielestäni myös huomioitava asia. Pääkaupunkiseudulla kulttuuritarjonta on runsasta, mutta pienillä paikkakunnilla taideanti voi jäädä hyvin niukaksi. Myös pääkaupunkiseudun sisältä löytyy suuria eroja taiteen saavutettavuuden suhteen. Lähteekö murrosikäinen esimerkiksi Vesalasta Helsingin keskustaan katsomaan taidenäyttelyitä, vaikka ne ovat suurelta osin maksutonta iloa?

OSALLISEKSI TAITEEN MAAILMAAN

Oma matkani taiteen käyttäjäksi ja tuottajaksi sekä kult-

tuurin kuluttajaksi toimii yhtenä esimerkkinä tavasta löytää taide ja sen merkitys. Pikkukaupungin työläisperheen kasvattina taiteen maailman olemassaolon merkityksien havaitseminen ei ollut minulle itsestään selvää. Ala-asteella taidekokemukset syntyivät oman piirtämisen ja maalamisen kautta, mutta mihinkään suurempaan kokonaisuuteen en tekemistäni silloin osannut sijoittaa. Tätä yhteyttä taidehistoriaan tai nykytaiteeseen ei ollut omiaan antamaan myöskään koulun taideopetus. Vasta ylä-asteella historianopetuksen yhteydessä aloin hahmottaa kaikkea sitä, mistä en ollut aikaisemmin tiennyt mitään. Koulukirjojen taidehistorian kuvien myötä aloin muodostaa omaa kuvaani taiteen pyrkimyksistä ja saavutuksista. Kuvallisesta ilmaisustani saamani mielihyvä alkoi loksahdella paikoilleen maailmankäsitykseeni. Tämä aiheutti suuren tiedon ja kokemusten janon, jonka sammuttamiseen käytiin kirjastoa. Taidenäyttelyistä tai teatteriesityksistä oli turha haaveilla. Taiteeseen tutustumiseni ei myöskään saanut harrastustoiminnassa mahdollistuvaa ohjauksen ja samanhenkisten muiden nuorten tukea, sillä asuinpaikkakunnallani tällaista toimintaa ei ollut. Taiteen tekemiseen perehdyin aluksi itse, kirjoitta oppini etsien. Kuvallinen ilmaisu ja taiteen maailman

tutkiminen oli ehdottomasti merkityksellisin keino omassa kasvuvaiheessani kipuilllessani maailmaan osallistumisen ja ihmisenä elämisen eri variaatioiden edessä. Taide tuotti elämäniä jotain hyvää ja tärkeää, jotain omaa, jolla näin olevan mahdollisen jatkumon elämässäni. Pidin ensimmäisen näyttelyni lukion toisella luokalla. Taidekouluun haakeutuminen tapahtui kohdallani myös ilman selkeää tukea ympäristöltä tai perheeltä. Taiteilijan ammatti ei sisällynyt yleisesti hyväksyttyihin tai haluttuihin tapoihin olla yhteiskunnan osanen.

Omat kokemukseni taiteen ottamisesta osaksi elämäniä tai pääsemisestä osalliseksi taiteen ja kulttuurin maailmaan ovat vaikuttaneet siihen, miten ohjastan nuoria taiteen tekijöiksi ja käyttäjiksi. On tärkeää muistaa ihmisten erilaiset lähtökohdat, kun suunnitellaan ja toteutetaan taide ja kulttuuritoimintaa, jonka toivotaan saavuttavan myös nuoria ihmisiä.

ME VOISIMME PUHUA SIITÄ MISTÄ TE HALUATTE PUHUA

Taiteilijaksi valmistuttuani aloin opettaa taidetta ja opiskella samanaikaisesti taideopettajaksi. Määrällisesti suurin osa oppilaistani on ollut murrosikäisiä. Aloittaessani opettajana perustin

opetukseni pitkälti oletuksiin siitä, mitä taideopetukselta toivotaan ja mitä aikuiset haluavat lapsilleen. Itse ammatitaiteilijaksi valmistuneena oma taidekäsitteeni ja toimintani nykytaiteilijana ei löytänyt helposti paikkaansa opetuksessani. Jostain syystä minulle välittyi voimakkaasti kuva siitä, että vanhemmat haluavat kehityksensä murrosvaiheessa olevien, identiteettiään hakevien nuorten tuottavan kauniita asioita ja kuvia. Taiteen perusopetuksessa pyrin sisällyttämään opetukseeni taidehistoriaa ja mahdollisimman laajasti eri kuvallisen ilmaisun tekniikoita. Niinä kertoina, kun rokenin ottaa tehtävänantoon tai alustukseen mukaan jostain, joka rohkaisee oppilasta pohtimaan omaa identiteettiään, yhteyteni nuorten ajatuksiin oli parhaimmillaan. Näistä pienistä kokemuksista nuorten maailman äärellä erilaisten opetustilanteiden rakentajana ajatukseni opettajuudesta alkoivat kehittyä ja muuttua. Miksi nuoret eivät voisi tai saisi käyttää taidetta omien ajatustensa perusteelliseen pohdintaan? Kärjistetyksi ilmaistuna: Miksi vanhemmat pitivät eniten asetelmamaailmista, mutta oppilaat itse mustanpuhuvi- ta tunneilmaisista? Tämä ristiriita maksullisen harrastustoiminnan tavoitteiden ja sisältöjen sekä oman taiteilija/opettaja-identiteettini

välillä muodosti tarpeen etsiä uusia tapoja ja keinoja työskennellä taiteen ja nuorten kohtauspinnalla. Oman kokemuksen pohjalta tiedän, että taide niin tekemisenä kuin vastaan otettavana havaintona maailmasta voi tarjota tunteen maailmaan kuulumisesta ja ihmisenä olemisen ymmärtämisestä. Tämän mahdollisuuden kaikki ulottuvuudet käyttöön otettaessa ei nuoruuteen liittyviä rankkoja pohdintoja tai vaikeita aiheita ole syytä rajata pois. Sisältyväthän ne taiteeseen itseensä sekä nuorten luonnolliseen kehitysvaiheeseen liittyvään pohdiskeluun.

KULTTUURIKURSSIT – TAIDETTA JA KULTTUURIA NUORILLE NUORTEN TARPEISIIN

Minulla on ollut tilaisuus osallistua vuodesta 2005 helsinkiläisille yläkouluille ja lukioille sekä toisen asteen ammatillisille oppilaitoksille suunnattujen kulttuurikurssien toimintaan. Kulttuurikurssien perusperiaatteena on oman kokemuksen mukaan tarjota nuorille parasta ja ajankohtaisinta taideantia, jota on saatavilla. Oleellista on rakentaa kokonaisuuksia, joissa tietyt, erityisesti nuorten kehitysvaiheeseen liittyvät aiheet saavat mahdollisuuden tulla nähdyiksi ja pohdituiksi

kurssien teemojen avulla.

Kursseihin sisältyy teemasta riippuen teatteriesityksiä, asiantuntijaluentoja, elokuvia, tanssiesityksiä ja työpajoja (muun muassa draama, sanataide, video, valokuva). Teemallisuus tarkoittaa sitä, että koko kurssi on rakennettu tietyn, nuoria oletettavasti kiinnostavan teeman ympärille senhetkisen kulttuuritarjonnan pohjalta. Kurssit soveltuvat integroitaviksi osaksi normaalia kouluopetusta ja eri oppiaineisiin aihekokonaisuuksien kautta. Osallisenä tätä toimintaa olen päässyt seuraamaan, miten taide ja kulttuuri ujuttautuvat nuorten maailmaan niissäkin tapauksissa, joissa aikaisempaa harrastuneisuutta tai kiinnostusta taidetta kohtaan ei merkittävässä määrin ole ollut.

SUOMI-KLISEE? – CASE-ESITTELY

Syksyllä 2008 yhtenä kulttuurikurssien teemana oli ”Suomi-klisee?”. Kurssilla pohdittiin, mitä on suomalaisuus ja millainen on suomalainen mielenmaise- ma. Tavoitteena oli muun muassa miettiä, minkälaisia kuvia suomalaisesta kulttuurista välittävät esimerkiksi Kalevala tai Väinö Linnan Tuntematon sotilas. Kurssita- pahtumiin kuuluivat Kristian Smedsin Tuntematon sotilas -näytelmä Kansallisteatteris-

sa, valokuvataiteen museon näyttely Suomalaisuuden kuvausta, Designmuseon Fennofolk-näyttely, Teatteri Metamorfoosin Kalevala dell'Arte -esitys sekä Jukka Virtasen elokuva Pähkähul- lu Suomi. Lisämateriaalina oppilaat saivat kuunnella Kari Hotakaisen Juoksuhau- dantie- tai Finnhits-teok- sen äänikirjana. Oppilaiden kannalta toiminnallisena osuutena kurssiin sisältyivät Hanna Laurinsalon vetämät valokuvatyöpajat sekä minun vetämäni kuvataidetyöpajat. Kurssista saadun palautteen mukaan kokonaisuus sai op- pilaat pohtimaan suomalaista identiteettiä ja omaa identi- teettiään perusteellisesti eri taidekokemusten avulla.

Tämä kurssi avasi silmäni näkemään siitä, mistä kai- kesta tämä meidän tunteem- me suomalaisina koostuu ja johtuu, ja sen vaikutuksista meihin ihmisiin. Arvostan nyt myös toisia asioita enem- män ja katson niitä eri sil- min. On hyvä, kuinka kurs- si laittoi meidät asettamaan kysymyksiä ja pohtimaan itse asioita, oivaltamaan. (Oppilaspalautte)

KUVALLISEN TYÖSKENTELYN MAHDOLLISUUKSISTA

Suomi-klisee-kurssilla vetä- mäni työpajat perustuivat kehittämäni pehmolulutyös-

kentelyprosessiin. Menetel- män peruslähtökohtana on käytöstä poistettujen pehmo- lelujen työstäminen, joihin liittyvä tehtävänasettelu ja erilaiset purkutavat riippu- vat käsiteltävästä temasta ja oppilasryhmästä. Jaoin luo- kan ensin kahteen ryhmään ja ohjeistin toisen puolen työstämään saamastaan peh- molusta käsitystään suo- malaisesta menestyjästä ja toista puolta suomalaisesta ei-menestyjästä eli luuseris- ta. Hahmon valmistuttua oppilaat kirjoittivat hahmos- taan tarinan: minkälaisessa elämäntilanteessa tämä on, minkälaisia valintoja hän on tehnyt elämänsä varrella. Tar- rinat esiteltiin muulle ryh- mälle. Seuraavaksi järjestin oppilaat pareittain niin, että luuseri ja menestyjä muodos- tivat parin. Parin tehtävänä oli rakentaa pieni esitys, jossa hahmot kohtaavat. Paikkoina olivat muun muassa terveys- keskus, Stockmannin Herku- ku tai metsä. Tästä syntyi riemastuttavia tuokiokuvia kuvitteellisissa mutta toi- saalta todentuntuissa maa- ilmassa. Oppilaat joutuivat eläytymään tekemäänsä hah- moon repliikkejä lausuaan ja esiintyessään.

Jos minun täytyisi vali- ta suosikkini Suomi klisee? - kurssilta, olisi se melko var- masti nimenomaan kuvatai- detyöpaja. Se oli nimittäin ai- nut osio, jossa pääsimme itse varsinaisesti osallistumaan ja

luomaan jotain. Tällä tavoin sitä huomaamattaan alkaa- kin ajatella asioita. Se ei ollut pelkästään hyödyllistä, vaan myös tosi hauskaa ja antoi- saa. (Oppilaspalautte)

Tämänkaltaisen työpä- jatyöskentely on taiteellisen ilmaisun ja kieliovin hal- litsemisen suhteen matalan kynnyksen lähestymistapa. Suunnitellessani työpajoja pyrin huomiomaan sen, että toiminta ei aseta korkeita taidollisia vaatimuksia. Jokai- sella pitää olla tilaisuus itseil- maisuun kuvallisesti, vaikka todistuksessa ei olisi kymppiä kuvataiteen kohdalla.

Olen toteuttanut kuva- taidetyöpajoja lähes kolmes- takymmenestä eri temasta ja kohdannut näiden työpajojen aikana noin 1700 helsinkiläis- nuorta yläkouluista, lukioista ja ammattiin valmistavista oppilaitoksista. Kulttuuri- kurssien tarjoama teemalli- suus on tuntunut alusta asti erittäin mielekkäältä tavalta rajata ja fokusoida omien työpajojeni sisältö pohtimaan tärkeitä aiheita. Pinnallisuus tai tarve pelkkään esteettiseen taidekäsitukseen perustuvaan toimintaan ei ole hanka- loittanut omaa suunnittelu- työtäni. Olen kokenut, että pääsen toteuttamaan itseäni niin taiteilijana kuin kasvat- tajana luodessani työpaja- tilanteita mahdollisimman monelle nuorelle, joka pystyy ja haluaa ilmaista ajatuksiaan kuvallisesti.

TÄMÄ TAIDE ON HUONOA!

Palaan alussa esittämäni väitteeseen, että kulttuurin ja taiteen vaikutus nuorten elämään on oletettavasti positiivista ja tärkeää. Yleisökasvatustyön eräänä tavoitteena voidaan nähdä se, että nuoret hakeutuisivat kulttuuristen kokemusten pariin myös aikuisena koettuaan nuorena merkittäviä taidekokemuksia. Samalla heistä aikuisina tulisi myös taiteen kuluttajia ja omalta osaltaan taloudellisesti kulttuurin ja taiteen ylläpitäjiä. Onko sitten kulttuurilaitosten kannalta epäonnistuttu, jos P. Konalasta ei halua aikuisena maksaa teatterilippuja tai käydä keskustan gallerioissa, vaikka hänelle on verovaroin tarjottu nuorena tilaisuus nauttia taiteesta? Onko taide ollut liian vaikeaa, vai eikö P. ole ollut tarpeeksi vastaanottavainen? Tässä tullaan oman ajatteluni suhteen keskeiseen kysymyseen. Mihin me haluamme nuoria johdattaa taidekokemusten avulla? Itse ajattelen, että jokaisella pitäisi olla oikeus päästä osalliseksi taiteen

ja kulttuurin tarjoamista ihmismielen tuotoksista. Kaikilla pitäisi olla tilaisuuksia muodostaa oma taidekäsitteensä altistumalla taiteelle. Useimmalla on ehkä pääsy tähän maailmaan, mutta toisille ovet ovat tiukemmin kiinni.

Tuotin Stoaan galleriaan keväällä 2009 Päiväkirjastani näyttelyn. Näyttely muodostui yhdeksän naistaiteilijan teoksista sekä taiteilijoiden päiväkirjamerkinnöistä, jotka olivat esillä näyttelyssä. Näyttelyyn kuului vetämiäni opastuksia ja työpajoja, joissa oppilaat tekivät oman päiväkirjasivunsa. Tyttöjen juttuja ja äijämeinkinä -kulttuurikurssiin oli liitetty tämä näyttely, ja sain vieraakseni ammattikoulun poikaryhmän. Näyttelyn opastus tapahtui niin, että pyysin oppilaita etsimään jonkin teoksen, joka herättää ajatuksia. Oppilaiden tehtävänä oli profiloida tekijää teoksen takana. Minkälainen ihminen hän on? Miksi hän on tehnyt kyseisen teoksen? Tämän jälkeen oppilaat opastivat näyttelyn. Eräs poika halusi puhua herkistä, minimalistisista tussimaalauksista mustalla

seinällä. Hän aloitti sanomalla, että tämä edustaa pahinta ja huonointa, mitä taide voi olla. Hän sanoi, ettei ymmärrä, miten joku jaksaa tai viitsii moisia kuvia tuherataa ja sitten joku on valmis niistä maksamaan. Puhetta riitti pitkään ja muut seurasivat lumoutuneena. Oleellista tilanteessa oli se, että pojan ilmaisua tai sen sisältöä ei arvotettu vaan se vastaanotettiin. En myöskään katso aiheelliseksi puuttua loiventamalla taiteen mahdollisesti herättämään turhautumiseen ja negatiivisiin tunteisiin. Taide saa herättää tunteita ja ajatuksia, ja näihin ilmaisuihin sisältyviä viestejä nuoren ajatusmaailmasta ei pidä ryhtyä muokkaamaan yleisesti hyväksyttyyn suuntaan esimerkiksi arvottamalla taidetta ylimaallisen korkealle. Poika määritteli edessämme taidekäsitteistään. Voiko olla mitään sen riemastuttavampaa, kuin olla todistamassa tämänkaltaisia tilanteita!

Anne Rossi-Horto

Kirjoittaja on taidekasvattaja ja kuvataiteilija

MUUT KULTTUURIN KOTIKENTÄT

INTERNET

Internet on yhä keskeisempi osa nuorten arkea, ja myös luova toiminta kanavoituu luontevasti sen kautta. Netissä tapahtuva luovuus voi saada minkälaisia vain muotoja, myös sellaisia, jotka eivät ennen olisi olleet mahdollisia. Nettiä ei ehkä ole syytä ajatella niinkään yhtenä välineenä tai ilmaisukanavana muiden joukossa, vaan kokonaan uutena toimintaympäristönä.

Internetistä on tullut kiinteä osa nuorten arkea hyvin nopeasti, mitä kuvastaa se, että Nuorisobarometrin 15–29-vuotiaissa vastaajissa on sekä lapsesta asti nettiäikää eläneitä, että niitä, jotka muistavat ajan ennen nettiä. Nyt kokonaan ulkopuolelle jääneitä ei juuri ole: kyselyn 1900 vastaajasta vain kolme sanoi, ettei käytä internetiä.

Tilastokeskuksen kuluttajabarometrien perusteella nimenomaan lapsiperheet ovat kehityksen kärjessä tietokoneiden ja myös muun uuden viihde-elektroniikan hankkimisessa. Nuorisobarometrin ikäryhmässä on jo mukana niitä, joiden vanhemmat ovat nuoruudessaan asti käyttäneet tietokoneita, mutta ei vielä niitä, joiden vanhemmat olisivat varttuneet netin aikakaudella.

Kuinka usein netissä

Kuvion 39 vertailu kahden vuoden takaiseen nuoren digitaaliset kulttuurit -kyselyyn osoittaa netinkäytön tihtyneen näinkin lyhyessä ajassa entisestään⁴⁸. Siinä missä kahden vuoden takaisessa kyselyssä noin puolet arvioi käyttävänsä nettiä vähintään kerran päivässä, on osuus nyt neljä viidestä. Muutos on ollut nopeampaa naisilla ja kaikkein nuorimmassa,

alle 20-vuotiaiden ikäryhmässä. Harvempi kuin yksi nuori kymmenestä käyttää nettiä vähemmän kuin päivittäin tai lähes päivittäin.

Netissä vietetty aika

Netinkäytön luotettavaan mittaamiseen liittyy huomattavia ongelmia. Etenkin nuorille on tyypillistä käyttää useampaa mediaa yhtäaikaan. Yhteen sisältöön ei välttämättä keskitytä, vaan monien mediasisältöjen parissa puuhataan samanaikaisesti (Noppari ym. 2008, 5).

Internetissä vietettyä aikaa selvitettiin pyytämällä nuoria arvioimaan, kuinka paljon he keskimäärin viettävät aikaa netissä päivää kohden. Osa arvioista oli niin suuria, jopa 16 tuntia vuorokaudessa, että on syytä kysyä, missä kulkee todellisten vastausten ja pilailuvastausten tai virheiden raja. On huomattava, että kysymyksessä ei eroteltu vapaa-ajalla tapahtuvaa internetin käyttöä työ- ja opiskelukäytöstä, eikä myöskään pyydetty rajoittautumaan nimenomaan aktiivikäyttöaikaan. Jotkut ovat saattaneet käsittää netissä olemiseksi yhteyden tai selaimen aukiolon riippumatta siitä, kuinka ison osan ajasta siellä aktiivisesti toimii. Saatuja vastauksia ei voi jälkikäteen tarkentaa, ja niinpä myös epäilyttävän suuret netinkäyttömäärät ovat mukana analyysissä. Niitä oli kuitenkin suhteellisen vähän, sillä kaikista 1900 vastaajasta vain 7 arvioi ajan vähintään 10 tunniksi.

Kaikkien vastaajien netissä päivää kohden käytetyn ajan keskiarvo on 121 minuuttia eli kaksi tuntia. Keskiarvo on hyvä tapa tiivistää tietoa, mutta se myös hukkaa informaatiota. Niinpä kuviossa 40 esitetään paitsi keskiarvot myös netissä vietetyn ajan jakautuminen viiteen luokkaan.

Kuvio 39. ”KUINKA USEIN YLEENSÄ KÄYTÄT INTERNETIÄ?”
Vertailu 2007 ja 2009. (%)

Lähde 2007: Nuorten digitaaliset kulttuurit. Lomakekysely, n=1264. Kysymyksen muotoilu sama kuin 2009.

Täysin ilman nettiä sanoo elävänsä vain kolme kaikista vastaajista, pienimpien arvioiden ollessa viisi minuuttia päivää kohden. Tulos on linjassa aiempien tutkimusten kanssa⁴⁹. Korkeintaan puoli tuntia päivässä käyttäviä on 13 prosenttia. Suunnilleen samansuuruinen joukko, 14 prosenttia, on netin suurkuluttajia yli kolmen tunnin päivittäisellä käytöllään.

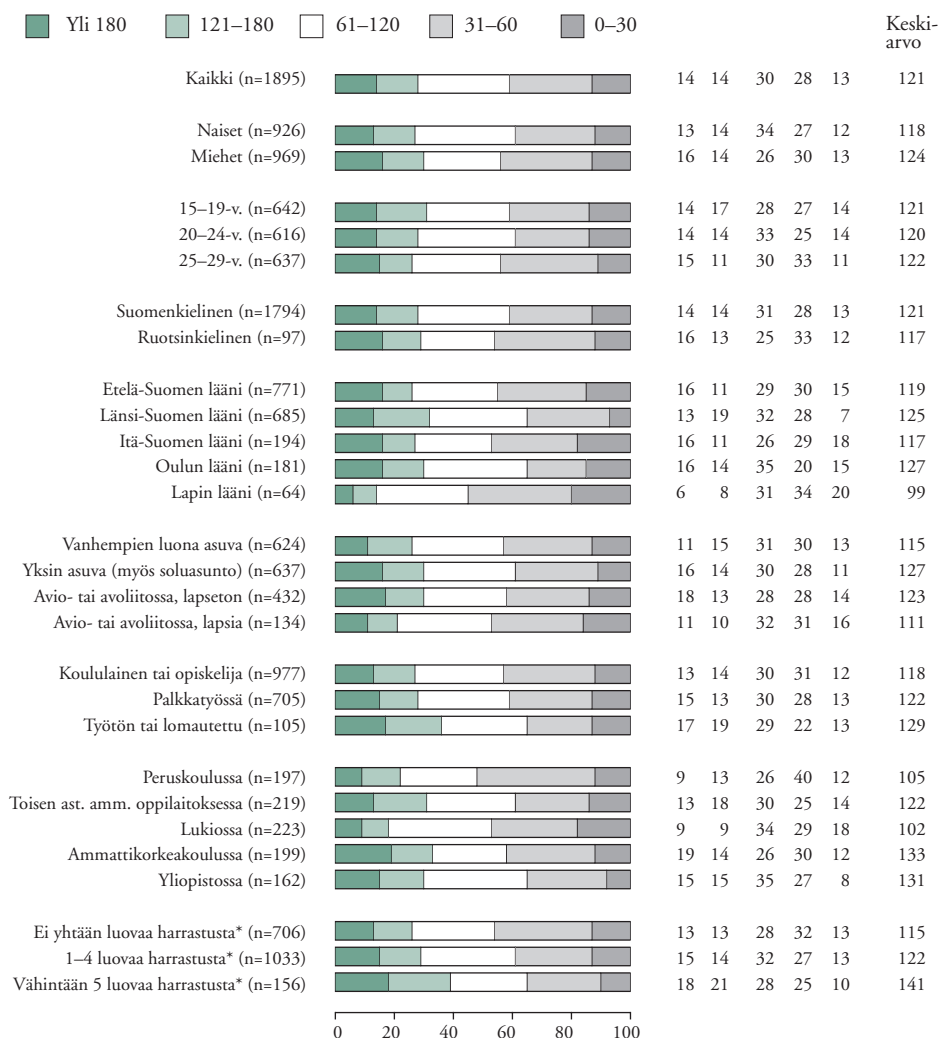
Taustamuuttujien mukaiset erot netinkäytön määrissä ovat pääsääntöisesti varsin vähäisiä. Sukupuolen ja iän mukaiset erot ovat pieniä tai olemattomia. Aluemuuttujista kuntatyyppi ei erottele vastaajia tilastollisesti merkittävästi, vaikka maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret näyttävät käyttävän nettiä hieman muita vähemmän. Läänien erot kuviossa 40 ovat pieniä lukuun ottamatta Lapin läänin,

jossa netinkäyttö vaikuttaa muita vähäisemmältä. Vastaajien määrä on Lapissa sen verran pieni (64), että erot eivät kuitenkaan ole merkitseviä.

Netin käytön muutos

Internetissä vietetty aika on lisääntymässä, mutta sen tarkka todentaminen ei ole helppoa. Kysymyksen muotoilun sekä tiedonkeru- ja otantatapojen pitää vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi olla samoja. Esimerkiksi 15/30 Researchin Kansallisen nuorisotutkimuksen mukaan 15–24-vuotiaat miehet käyttivät vuonna 2005 internetiä päivittäin 107 minuuttia. Kysely ei kuitenkaan edusta koko suomalaista nuorisoa, koska se on tehty net-

Kuvio 40. ”ARVIOI KUINKA PALJON VIETÄT KESKIMÄÄRIN AIKAA INTERNETISSÄ PÄIVÄÄ KOHDEN?” (Minuuttia)

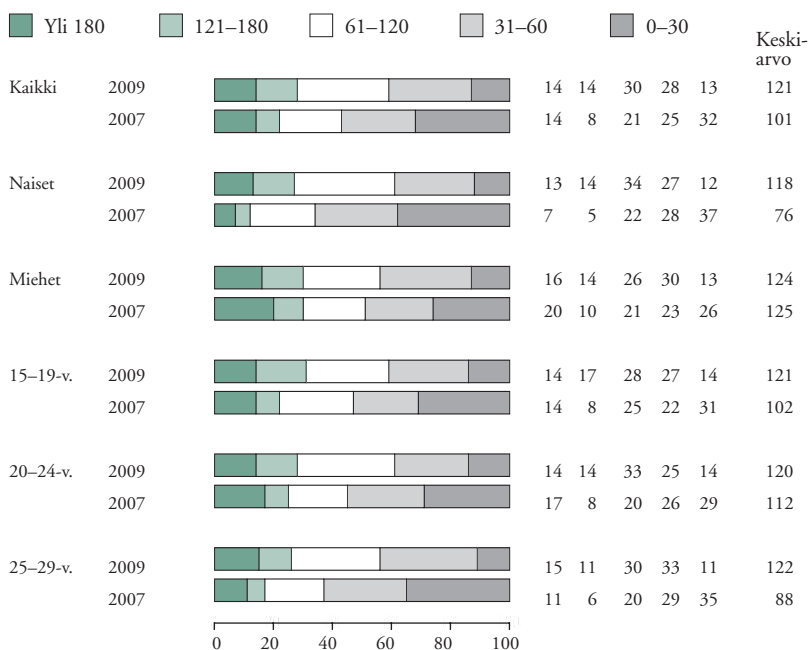

* Luovilla harrastuksilla tarkoitetaan kuvion 3 luetteloa eri luovista toimintamuodoista

tikyselynä ja painottuu siksi todennäköisesti netin aktiivikäyttäjiiin. (*City-lehti* 2005.) Myös kyselytavan täytyy olla sama, jotta trendistä voi tehdä luotettavia päätelmiä. Todennäköisesti ei saada täsmälleen samoja tuloksia selvittämällä netissä vietettyjä tunteja viikossa kuin kysymällä käyttöä minuutteina päivässä⁵⁰.

Tilastokeskuksen Tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimuksissa on selvitetty netin käytön tiheyttä, mutta ei keskimääristä nettissä vietettyä aikaa. Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksessa⁵¹ on pätevästi selvitetty tietokoneen käytön muutoksia pidemmällä aikavälillä, mutta internetin käyttöä ei ole

Kuvio 41. ”ARVIOI KUINKA PALJON VIETÄT KESKIMÄÄRIN AIKAA INTERNETISSÄ PÄIVÄÄ KOHDEN?” VERTAILU 2007 JA 2009. (Vertailu 2007 ja 2009)

Lähde 2007: Nuorten digitaaliset kulttuurit. Lomakekysely, n=1264. Kysymyksen muotoilu sama kuin 2009.

mahdollista erottaa luotettavasti muusta tietokoneen käytöstä. Se voidaan kuitenkin varmuudella sanoa, että kumpikin on lisääntynyt selvästi kymmenessä vuodessa⁵². Toinen selkeä muutos kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen on sukupuolten välisten erojen kaventuminen. Siinä missä ennen nuoret miehet olivat netissä selvästi naisia enemmän, ovat erot nyt hyvin pieniä⁵³.

Kuviossa 41 käytetään vertailukohtana kahden vuoden takaista nuorten digitaalisen arjen tutkimushankkeeseen liittyntä lomakekyselyä⁵⁴ (Kangas 2009). Myös tämän perusteella netinkäyttö on lisääntynyt viime vuosina. Kasvua näkyy erityisesti naisilla ja vanhemmilla vastaajilla. Sukupuolten välisten erojen kaventuminen näkyy siis myös tässä aineistossa. Internetissä vietetyn kokonaisajan

määrä ei voi kasvaa loputtomasti, ja kasvun rajojen voisi olettaa pian tulevan vastaan. Joka tapauksessa määriä kiinnostavampaa on selvittää mitä nuoret internetissä tekevät.

Internet ja luova toiminta

Nuorisobarometrin teeman ollessa taide ja luovuus on luontevaa selvittää netin roolia luovuuden näyttämönä ja luovuuden hedelmien jakelukanavana. Kyselyssä selvitettiin netin käyttämistä toisaalta omien teosten levittämiseen, toisaalta muiden teosten lataamiseen omaan käyttöön. Näistä ainakin ensin mainittu on selvästi osa luovaa prosessia, jalkimmainenkin aktiivista kulttuurin kuluttamista. Mutta uusi teknologia tekee samalla näkyväksi sen, kuinka luovuuskäsitykset ovat muutoksessa. Netti ja muu tietotekniikka

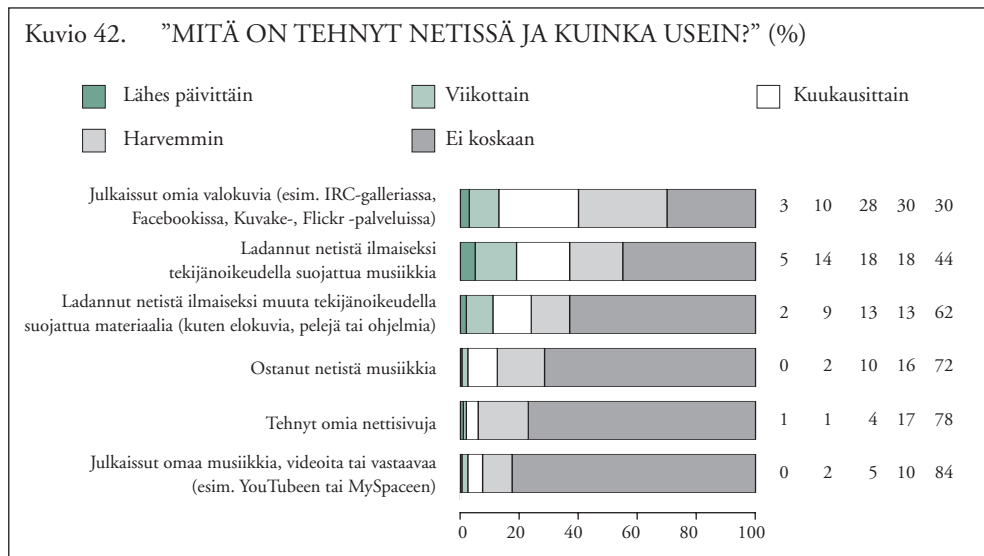
mahdollistavat sellaisia luovuuden muotoja, joita ei perinteisillä kyselyillä saada kaapatuksi tilastohaaviin ja joiden kokonaisvaltainen selvittäminen vaatii oman tutkimuksensa. Esimerkkejä tällaisista eittämättä luovuutta vaativista toimista ovat hakkerointi ja koodaus, erilaisilla nettifoorumeilla syntyvä uusi sanasto, World of Warcraftin tai Life2:n tapaisissa peleissä rakennettavat uudet identiteetit ja niin edelleen. Pelaaminen, viihde ja oppiminen ovat uuden teknologian myötä entistä vaikeammin toisistaan erotettavissa. Ja nuoret ovat luonnollisesti kaikkien näiden kulttuurien eturintamassa⁵⁵.

Yleisin tässä kysytyistä nettiaktiivisuuden muodoista on omien valokuvien julkaiseminen, mikä tapahtuu suurimmalta osin erilaisissa yhteisö sivustoissa (kuten Facebook, MySpace tai IRC-Galleria). Kännykkäkameroiden ja muun uuden digitekniikan yleistymisen mahdollistaa uudenlaista visuaalista ja esteettistä kulttuuria. Aina kyse ei kuitenkaan ole omaehtoisesta toiminnasta, vaan netissä julkaistavat ammattilaisten ottamat imagokuvat ja muut stailauspaketit ovat yleistymässä (Siljamäki 2009).

Internetjulkisuudella on kuitenkin itse-ilmaisuun ohella muitakin seurauksia. Se luo uudenlaista läpinäkyvyyttä mahdollistaessaan oman kontrollijärjestelmänsä, joka ei suodatu viranomaisten kautta. YouTube ja Twitterin kaltaisten palveluiden kautta voidaan saada maailmalle tietoa virallisen tiedon varjosta, kuten totalitaarisista valtioista⁵⁶. Suomalaisia esimerkkejä uusista verkkodemokratian muodoista on netissä välittynyt ”toinen totuus” EuroMayDay-mielenosoituksesta tai Kiasman edustan poliisien saartorenkasta 2006 (ks. Hoikkala & Salasuo 2007).

Vielä valokuvaikin enemmän tekijän omina luomuksina voi pitää omaa musiikkia, videoita tai vastaavia, joiden julkaiseminen netissä on kuitenkin vielä varsin pienen vähemmistön heiniä. Noin joka kuudes on joskus kokeillut, ja tästäkin joukosta selvä vähemmistö laittaa luomuksiaan verkkoon kuukausittain tai useammin. Kuitenkin tämä joukko, noin 6 prosenttia, tarkoittaa yli 60 000 netissä omia teoksiaan julkaisevaa nuorta. Nuorisobarometrin otoksen 15 vuoden alaikärajaa voi tässä kysymyksessä pitää korkeana. Tätä nuor-

Kuvio 42. ”MITÄ ON TEHNYT NETISSÄ JA KUINKA USEIN?” (%)

remmassa ikäryhmässä voi olla varttumassa polvi, jolle netti on vielä luontevampi ja arkipäiväisempi itseilmaisun näyttämö⁵⁷.

Enemmistö (56 prosenttia) nuorista on joskus ladannut netistä tekijänoikeudella suojattua musiikkia (kuvio 42). Osuus on puolet suurempi kuin netistä musiikkia ostaneiden osuus (28 prosenttia). Vähänkään säännöllisemmin musiikkia ilmaiseksi latailee kuitenkin selvä vähemmistö, kuukausittain reilu kolmannes ja viikoittain noin joka viides⁵⁸. Muun tekijänoikeudella suojatun materiaalin, kuten elokuvien, pelien tai ohjelmien latailu on selvästi musiikkia harvinaisempaa. Kuitenkin 10 prosenttia viikoittain näin tekevää 15–29-vuotiaista tarkoittaa väestötasolla noin sataatuhatta nuorta.

Netissä vietetystä kokonaisajasta tässä selvitetty toiminnot muodostavat vain murto-osan. Siinä missä lähes kaikki käyttävät nettiä tiedonhakuun ja sähköpostien kirjoittamiseen, tekee pieni vähemmistö nuorista vähänkään säännöllisemmin mitään kysytyistä asioista (tarkemmin eri nettipalveluiden käytön osuuksista koko netissä vietetystä ajasta ks. Myllyniemi 2008, 90–96).

Sukupuolten väliset erot kuviossa 42 mainittujen netin käyttömuotojen yleisyydessä eivät ole kovin suuria. Nuoret naiset julkaisevat hieman miehiä useammin omia valokuviaan netissä; ero miehiin on suurin 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä. Miehet puolestaan sekä julkaisevat omaa materiaalia netissä, että lataavat verkosta musiikkia ja muuta materiaalia hieman naisia useammin. Tässä puolestaan sukupuolten väliset erot ovat suurimmillaan alle 20-vuotiailla. Kokonaisuutena myös iän mukaiset erot ovat suhteellisen pieniä. Alle 20-vuotiaat ovat hieman muita ahkerampia omien kuvien verkkojulkaisijoita. 25–29-vuotiaat puolestaan lataavat hieman muita vähemmän ilmaista materiaalia, mutta ostavat muita useammin musiikkia netistä.

Maantieteelliset erot netin käytössä ovat melko suuria. Kuntatyyppin mukaisessa vertai-

lussa maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret tekevät kaupunkilaisia vähemmän kaikkia kuviossa 42 esitettyjä asioita. Pääkaupunkiseudun nuoret ovat tässä katsannossa keskimäärin vielä muitakin kaupunkilaisnuoria aktiivisempia.

LISÄRAVINTEET JA DOPING

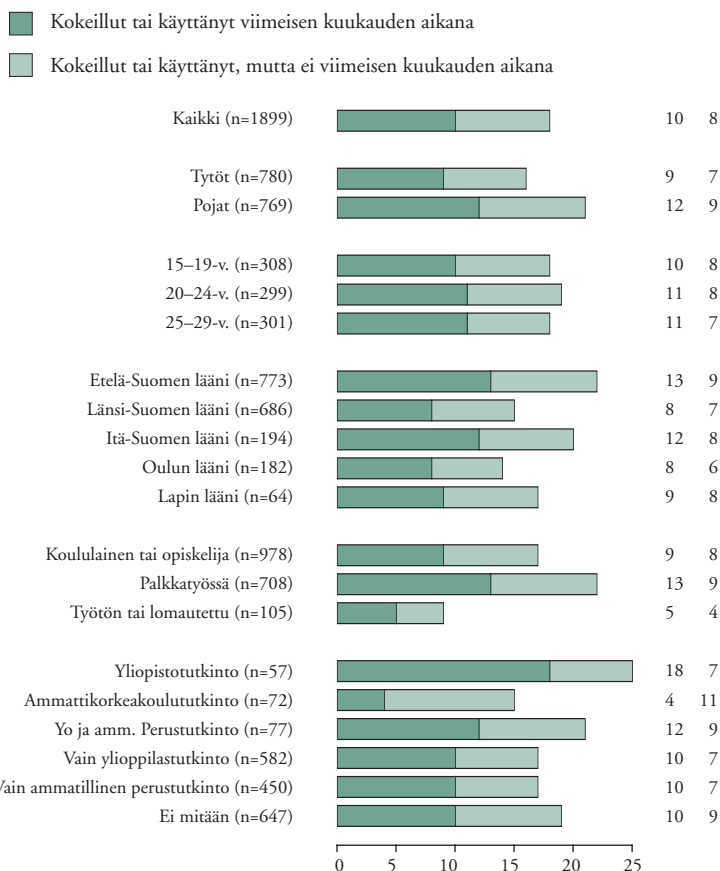
Luovan toiminnan moninaisuuden ottaminen vakavasti tarkoittaa myös ruumiinkulttuurin tarkastelua osana kulttuurikentän kokonaisuutta. Kysyttäessä luovista harrastuksista esiintyi vaihtoehdon ”muu, mikä?” valinneiden avovastauksissa sellaisia selvästi fyysisiä aktiviteetteja kuin ratsastus, kamppailulajit ja jalkapallo.

Tässä ei kuitenkaan ruumiinkulttuurilla tarkoiteta urheilua ja liikuntaa sinänsä, vaikka niissä epäilemättä voikin toteuttaa ja kehittää luovuuttaan. Näkökulma on omassa ruumiissa kulttuurin ja estetisoinnin kohteena. Kyselyssä selvitettiin lisäravinteiden ja dopingin käyttöä sekä syitä siihen, ja lävistysten ja tatuointien ottamista sekä niihin liittyviä merkityksiä.

Kyselyssä haluttiin selvittää toisaalta lisäravinteiden ja toisaalta dopingin käytön yleisyyttä. Kaikista 1900 vastaajasta kuitenkin vain kahdeksan, siis alle puoli prosenttia, sanoi kokeilleensa tai käyttäneensä dopingia. Vain yksi vastaaja sanoi käyttäneensä dopingia viimeisen 12 kuukauden aikana. Anabolisia steroideja oli kokeillut tai käyttänyt kaksi nuorta, kasvuhormoneja kuusi, klenbuterolia ei yksikään.

Vaikka dopingaineiden käyttöä ei sinänsä ole Suomessa kriminalisoitu, oma käyttö lienee yleensä vaiettu asia ja siten vaikea aihe kyselytutkimuksin selvitettäväksi. Todennäköisesti kiellettyjen tai muuten arkaluontoisten aineiden käytön yleisyyttä kyselyin selvitetessä saa aliarvion todellisesta tilanteesta. Puhelinhaastatteluihin tai henkilökohtaisissa

Kuvio 43. ”OLETKO KOKEILLUT TAI KÄYTTÄNYT LISÄRAVINTEITA PARANTAAKSESI FYSIIKKAASI?” (%)

haastatteluissa voi olla vielä vaikeampi kertoa asiasta kuin posti- tai www-kyselyssä (Heikkilä 2005, 20). Toinen syy mahdollisesti vääristyneisiin tuloksiin arkaluonteisten aineiden käytöstä on se, että varsinkin huumausaineiden kohdalla käyttäjät myös hyvin todennäköisesti ovat aliedustettuina otoksessa. Dopinginkäyttäjien kohdalla vastaavaa aliedustusta ei luultavasti ole⁵⁹, mutta silti vain alle puoli prosenttia kertoo kokeilleensa tai käyttäneensä dopingia. Osuus on hyvin pieni verrattuna esimerkiksi kannabikseen, jota kertoo kokeilleensa tai käyttäneensä lähes joka viides puhelimitse

haastateltu 15–29-vuotias (Myllyniemi 2009).

Tuloksen uskottavuutta pohdittaessa on muistettava, että toisin kuin kannabiksen kohdalla, on myös dopingin potentiaalinen käyttäjäkunta hyvin pieni. Dopingin käytöstä ei liene suurta ”hyötyä” muille kuin aktiivikuntoilijoille, ja heidänkin keskuudessaan on doping hyvin yleisesti pannassa. Kyselyn tuloksena saatu vajaan puolen prosentin osuus kaikista Suomen noin miljoonasta 15–29-vuotiaasta tarkoittaisi kuitenkin suunnilleen neljää tuhatta dopingia kokeillutta nuorta⁶⁰.

Vaikka dopingin käyttö siis on suhteelli-

sen harvinaista, on kokeilleiden tai käyttäneiden määrä väestötasolla kuitenkin huomattava. Otoksen kahdeksan dopingia käyttänyttä tai kokeillutta on liian pieni joukko, jotta siitä voisi tehdä suurempia tulkintoja. Sen voi todeta, että näistä kahdeksasta enemmistö (5) on miehiä, vähintään 25-vuotiaita (5) ja Etelä-Suomen läänistä (5). Yhdelläkään dopingia käyttäneellä ei ole toisen asteen jälkeisiä tutkimuksia, eikä kukaan heistä opiskele korkeakoulussa⁶¹.

Lisäravinteita fysiikkaansa parantaakseen sen sijaan on käyttänyt 18 prosenttia nuorista, 10 prosenttia viimeisen kuukauden aikana (kuvio 43). Lisäravinteet on laaja kenttä, ja niihin kuuluu aineita kasvuhormoneista tavallisiin ruokakaupoista saataviin ravintolisiin. Tätä tulosta voi peilata Kansanterveystieteen laitoksen tutkimukseen, jonka mukaan 12 prosenttia vuosina 1983–1987 ja 1974–1979 syntyneistä miehistä on käyttänyt säännöllisesti lihassmassaa kasvattavia ravintolisiä ja/ tai anabolisia hormonivalmisteita (Raevuori 2009, 11)⁶².

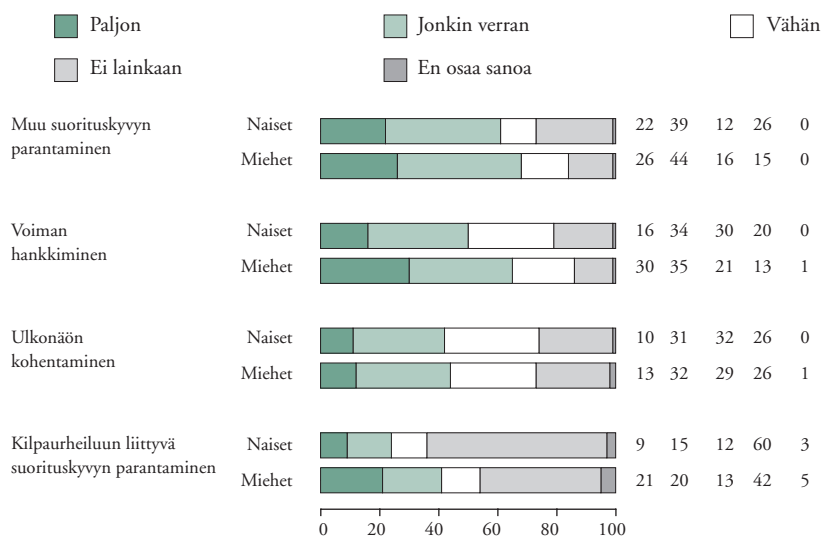
Syyt kokeilla tai käyttää lisäravinteita tai dopingia

Selvästi tärkein syy lisäravinteiden käytölle on suorituskyvyn parantaminen (kuvio 44). Sitä voi pitää kattokäsitteenä, jonka alle mahtuvat niin voiman hankkiminen kuin kilpaurheiluun liittyvä tulosten parantaminen. Nämä molemmat ovat tärkeämpiä käytön syitä miehille kuin naisille.

Toinen selvitetty syy käyttää lisäravinteita tai dopingia on ulkonäön kohentaminen. Se on yhtä tärkeä käytön syynä niin naisille kuin miehillekin. Kansanterveystieteen laitoksen kyselyn mukaan jopa 30 prosenttia nuorista miehistä kokee huomattavaa tyytymättömyyttä lihaksistonsa (Raevuori 2009, 433). Tyytymättömyys voi liittyä sekä ulkonäköön että suorituskykyyn.

Nuorisobarometrin aineistossa suorituskyky ja ulkonäkö eivät ole toisiaan poissulkevia käytön syitä. Päinvastoin lisäravinteita tai dopingia suorituskykyään parantaakseen käyttäneet pitävät myös ulkonäön kohenta-

Kuvio 44. ERI SYIDEN VAIKUTUS SIIHEN, ETTÄ ON KOKEILLUT TAI KÄYTTÄNYT LISÄRAVINTEITA TAI DOPINGIA. (%)

mista tärkeänä syynä käytölleen. Nämä kaksi lisäravinteiden tai dopingin käytön syytä näyttävät kulkevan käsi kädessä. Tosin niillä, jotka ovat halunneet parantaa suorituskyykyään nimenomaan kilpaurheilun takia, ei ulkonäön kohentaminen käytön syynä korostu yhtä paljon kuin muilla.

Myönteisesti vastaaminen lisäravinteita kokeilleille tai käyttäneille esitettyyn jatkokysymykseen käytöstä viimeisen kuukauden aikana saattaa viitata jatkuvampaan käyttöön. Tämän joukon syyt käyttää aineita eivät juuri poikkea muista. Merkittävin ero on siinä, että viime aikoina lisäravinteita käyttäneille ulkonäön kohentaminen on selvästi harvinaisempi käytön motiivi kuin muille.

Aineistosta löytyy myös 15 tapausta (eli noin 4 prosenttia kaikista käyttäneistä tai kokeilleista), jotka ovat vastanneet kaikkiin esitettyihin vaihtoehtoihin ”ei lainkaan”. Tämän perusteella suorituskyyky ja ulkonäkö eivät ole ainoat mahdolliset syyt lisäravinteiden tai dopingin käytölle, vaikka ne kattokäsitteinä luultavasti kyllä kattavat varsin hyvin syiden kirjon.

Kuten todettua, kahdeksan dopingia kokeillutta tai käyttänyttä on liian pieni määrä luotettavien päätelmien tekemiseksi. Sen voi kuitenkin havaita, että dopinginkäytön syynä kilpaurheilu ei korostu sen enempää kuin lisäravinteiden käyttäjilläkään, sillä puolelle se ei ole vaikuttanut käyttöön lainkaan. Sen sijaan ulkonäön kohentaminen on vaikuttanut ainakin vähän kaikilla dopingia käyttäneillä. Aiempien tutkimusten mukaan tavallisin syy dopingaineiden käyttämiseen on ulkonäön muokkaaminen ja voimatason nosto (Paajanen 2008, 4–5).

Tieto dopingaineiden terveysriskeistä

Dopingia kokeilleille tai käyttäneille esitetiin myös kysymys heidän tietämyksestään dopingaineisiin liittyvistä terveysriskeistä. Viisiportaisella asteikolla (5=erittäin hyvät tie-

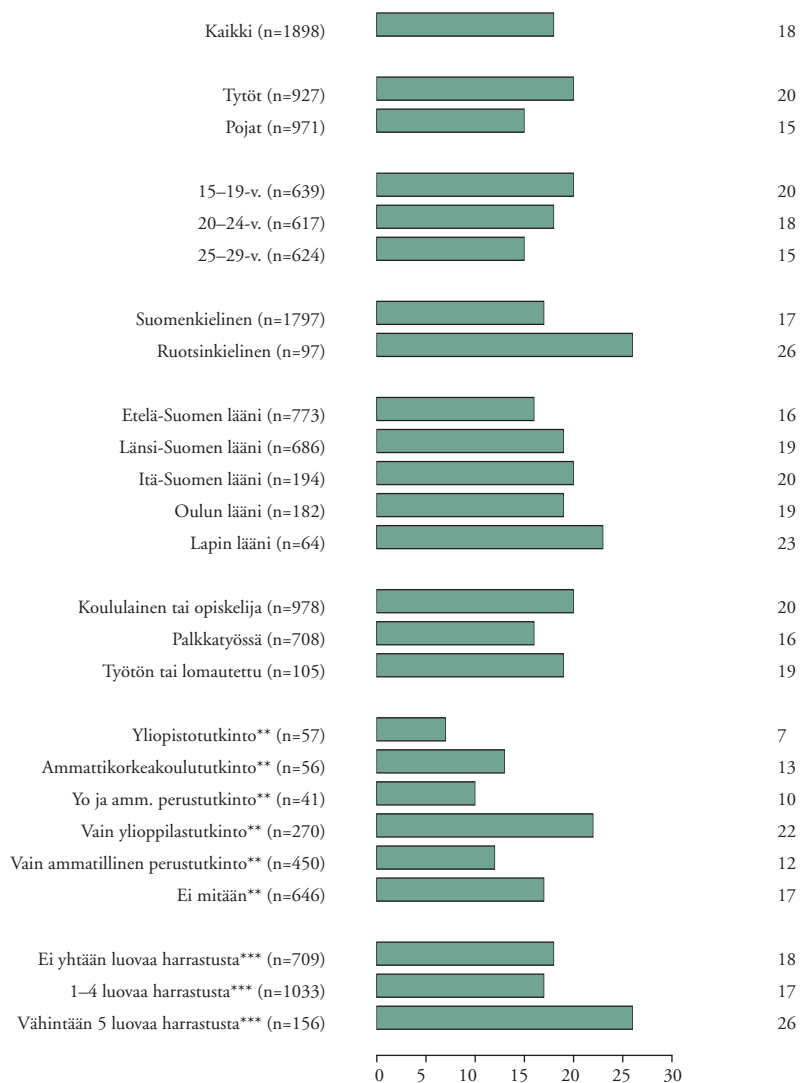
dot, 1=erittäin heikot tiedot) kuusi vastaajaa kahdeksasta arvioi tietonsa vähintään hyväksi (arvosana 4). Yksikään vastaaja ei pitänyt tietojaan heikkoina.

Jatkokysymyksessä ”Kuinka suuriksi arvioit dopingaineisiin liittyviä terveysriskejä?” yksikään vastaaja puolestaan ei pitänyt riskejä olemattomina eikä myöskään erittäin suurina. Yleisin arvio riskeistä oli viisiportaisella asteikolla (5=erittäin suuria riskejä, 1=ei lainkaan riskejä) nelonen, jonka valitsi puolet vastaajista. Kyselyyn vastanneet dopingia kokeilleet tai käyttäneet nuoret siis pitävät tietojaan niihin liittyvistä terveysriskeistä hyvinä ja myös arvioivat riskit varsin suuriksi. Aiempiin tutkimuksiin verrattuna tulokset ovat osin ristiriitaisia, sillä käyttäjien on havaittu vähättelevän terveyshaittoja. Asennetutkimusten mukaan nuoret suhtautuvat dopingaineisiin kielteisesti, mutta lähinnä eettisestä, ei terveyshaittojen näkökulmasta (emt. 5–6).

Jos terveyshaitoista kuitenkin ollaan näinkin tietoisia, niin mikä sitten on kaikista huolimatta saanut nämä nuoret käyttämään dopingia? Siihen ei tämän kyselyn valossa saada sen parempaa vastausta kuin edellä käsiteltyt vastaukset käytön syistä. Suorituskyyvyn ja/tai ulkonäön kohentamisen takia osa nuorista näyttäisi siis olevan tietoisesti valmiita riskeeraamaan terveytensä.

Havainnossa voi nähdä todistusaineistoa ruumiillisuuden keskeisyydestä orientaatiopisteenä siinä maailmassa, jossa nuori identiteettiään rakentaa. Nuorten suhdetta terveyteen liikuntaharrastuksen kautta tutkineen Pasi Kosken mukaan nuorten valinnoissa eivät painotu järkiperusteet, kuten omaan terveyteen pitkällä aikavälillä vaikuttavat seikat, vaan pikemmin hetkittäiset tunneperäiset asiat ja vertaisryhmän vaikutteet (Koski 2006). Yksilöllistyneessä kulutuskulttuurissa vastuu elämänhallinnasta jää pitkälti nuorelle itselleen (ks. Hoikkala & Paju 2002). Ehkä dopinginkäytön voi nähdä yhdeksi oireeksi itsehallinnan kulttuurin tuottamasta ylisuo-

Kuvio 45. ”ONKO SINULLA LÄVISTYS TAI LÄVISTYKSIÄ?”*
(Kyllä-vastausten %-osuus.)

* Kysymyksessä esitettiin tarkennus: ei korvakoru, vaan nenä-, napa-, kieli- tms. lävistyksiä.

** Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

*** Luovilla harrastuksilla tarkoitetaan kuviossa 3 mainittuja.

rittamisesta, samantapaiseksi itsehallinnan ylilyönniksi kuin anoreksian (vrt. Puuronen 2001). Luonnollisesti kyse on myös ympäröivän yhteiskunnan asenteista, nuorisokulttuureista, vertaisryhmän vaikutteista ja kauneusihanteista. (Ulkonäön merkityksestä Nuorisobarometrin valossa ks. Valtari 2005.)

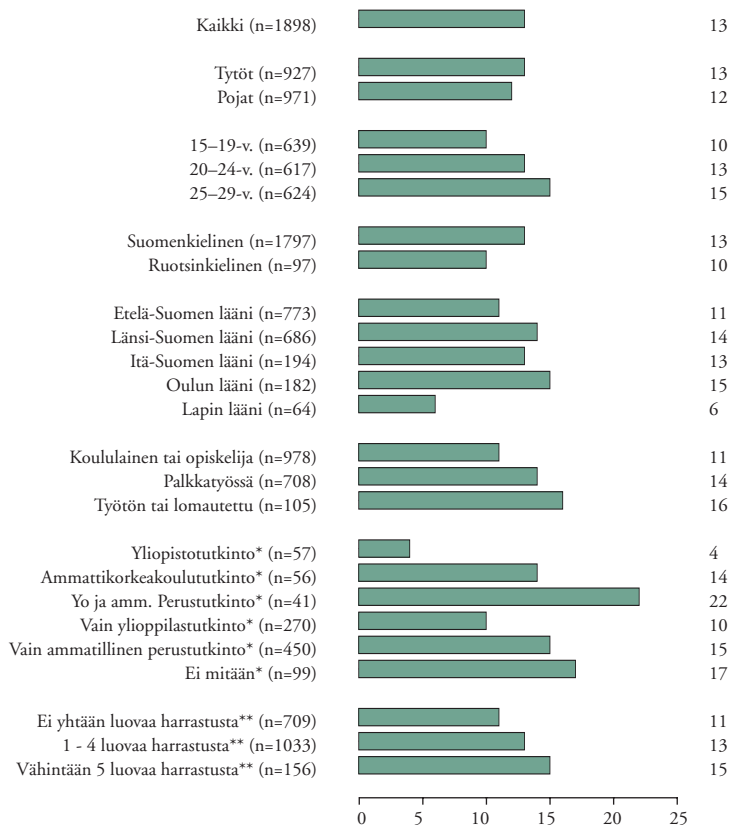
LÄVISTYKSET

Vaikka lävistyksillä on pitkä historia, laajemmassa mitassa ne ovat länsimaissa alkaneet yleistyä vasta hiljattain. Punkkarit

kyllä käyttivät hakaneuloja ja nenäkoruja jo 1970-luvulla, mutta yleistymään lävistyksiset alkoivat vasta 1990-luvun puolivälissä (Juntunen 2004, 233). Osin tästä suhteellisesta uutuudestaan johtuen lävistyksiset ovat yhä tyyppillisesti nuorisoilmiö, toisin kuin tatuoinnit.

Nuorisobarometrin haastattelun kysymyksessä lävistyksistä vastaajille esitettiin tarkennukseksi, että tietoa ei haeta korvakoruista, vaan nenä-, napa-, kieli- tms. lävistyksistä. Näin määriteltynä yhteensä 18 prosentilla kaikista 15–29-vuotiaista on jonkinlainen lä-

Kuvio 46. ”ONKO SINULLA TATUOINTI TAI TATUOINTEJA?”
(Kyllä-vastausten %-osuus.)

* Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

** Luovilla harrastuksilla tarkoitetaan kuviossa 3 mainittuja.

vistys (kuvio 45). Yleisempiä ne ovat tytöillä (20 prosentilla) ja ikäjakautuma nuoremmassa päässä (15–19-vuotiaista 20 prosentilla). Sukupuolia erikseen ikäryhmittäin tarkasteltaessa huomataan, ettei pojilla tapahdu iän myötä muutoksia lävistysten ottaneiden osuuksissa. Sen sijaan osuus on erityisen suuri 15–19-vuotiailla tytöillä, joista 25 prosentilla on lävistys tai lävistyksiä.

Kuntatyypin mukaiset erot ovat kokonaisuudessaan pieniä, mutta tyttöjen ja poikien lävistysten yleisyys vaihtelee eri tavoin. Pojilla lävistykset ovat yleisempiä kaupungeissa, tytöillä puolestaan maaseudulla. Maaseutumaisissa kunnissa tyttöjen lävistykset (22 prosentilla) ovat peräti puolet yleisempiä kuin poikien lävistykset (11 prosentilla).

Kaikista parhaillaan koulua käyvistä tai opiskelevista 20 prosentilla on lävistys. Opintopaikan mukaiset erot tytöillä ja pojilla ovat erilaisia. Yliopistossa lävistykset ovat yleisempiä pojilla (24 prosenttia) kuin tytöillä (17 prosenttia). Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa tilanne on päinvastainen, sillä siellä opiskelevista pojista 12 prosentilla on lävistys, mutta tytöistä peräti 40 prosentilla. Myös lukiossa tyttöjen lävistykset ovat verrattain paljon yleisempiä (26 prosenttia ja 18 prosenttia), mutta ammatillisen koulutuksen tyttöjen lävistysten paljous on tässä yhteydessä kaikkein merkille pantavin havainto.

Luovien harrastusten määrällä ja lävistyksillä on selvä yhteys. Niistä nuorista, joilla on vähintään viisi (kuviossa 3 mainittua) luovaa harrastusta, lävistys on jopa 26 prosentilla. Erityisen yleisiä lävistykset ovat niillä, jotka tekevät graffiteja tai tageja⁶³. Teatterin harrastajat ovat toinen ryhmä, jolla on huomattavan usein lävistyksiä (31 prosentilla). Myös tanssia, valokuvausta tai videokuvausta harrastavilla nuorilla on selvästi keskiarvoa useammin lävistyksiä.

TATUOINNIT

Suomalainen nuorisokulttuuri alkoi innostua tatuoinneista 1970-luvun loppupuolella. Selkeimmin tatuoinnit liittyivät tuolloin rockabilly-kulttuuriin (Juntunen 2004, 196). Vaikka tatuoinnit ovat näkyvä ja yleinen ilmiö, ei tatuointien yleisyydestä tiettävästi ole aiempaa valtakunnallista tietoa.

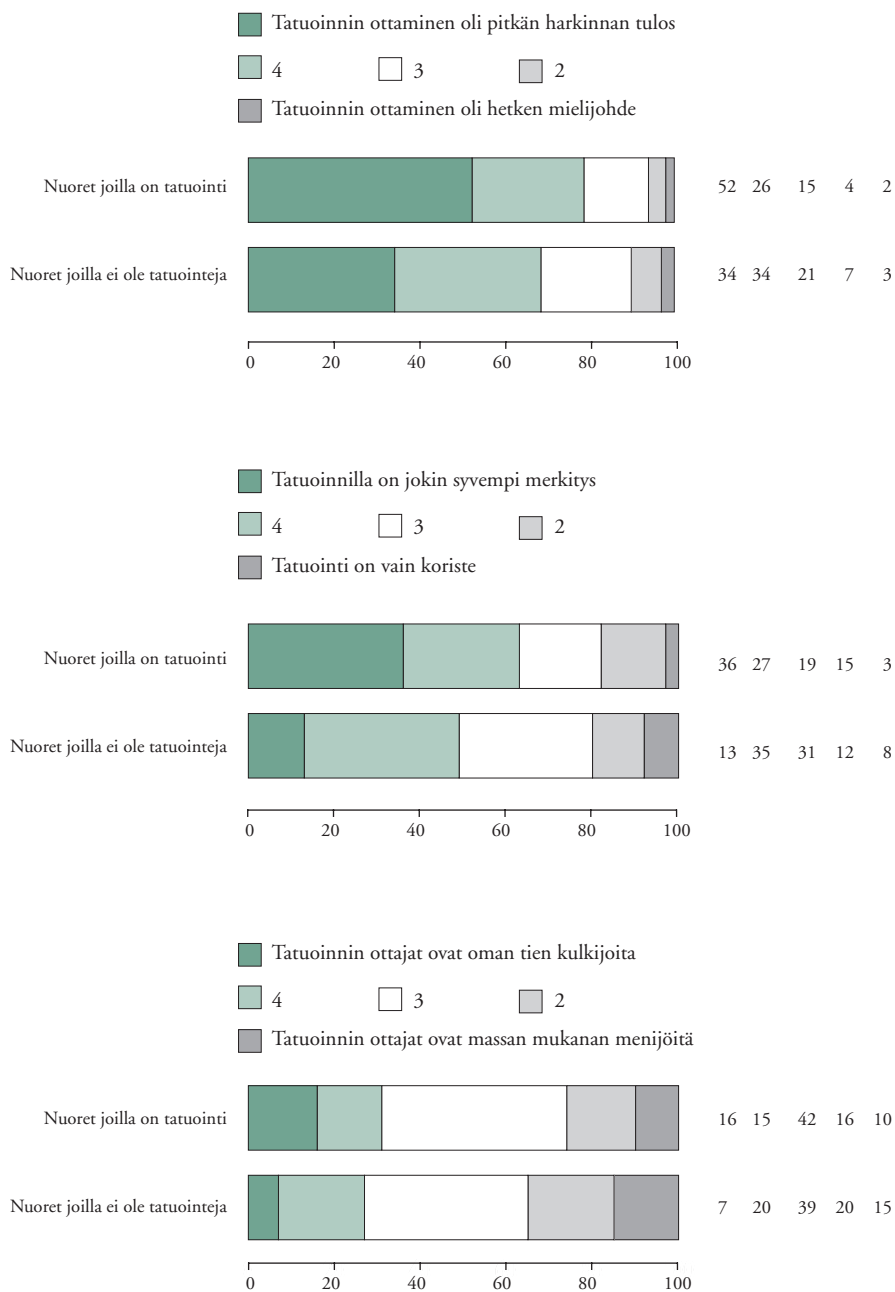
Nuorisobarometrin haastatelluilta kysyttiin yksinkertaisesti, onko heillä tatuointi tai tatuointeja. Tarkempia tatuointien määriä ei tässä selvitetty. Kaikista 15–29-vuotiaista 13 prosentilla on tatuointi tai useampia (kuvio 46). Tytöillä ja pojilla niitä on suunnilleen yhtä usein. Toisin kuin lävistysten tapauksessa, tatuointien yleisyys kasvaa iän myötä. Yhteys ikään on tosin havaittavissa vain tytöillä, joista 15–19-vuotiaista 9 prosentilla, 20–24-vuotiaista 12 prosentilla ja 25–29-vuotiaista jo 19 prosentilla on yksi tai useampi tatuointi.

Aluemuuttajien mukaiset erot riippuvat sukupuolesta siten, että pojilla tatuoinnit ovat yleisempiä kaupunkien ulkopuolella, tytöillä vastaavaa yhteyttä ei ole. Tämä tarkoittaa myös sitä, että maaseudulla tatuoinnit ovat hieman yleisempiä pojilla, kaupungeissa puolestaan tytöillä. Lapin läänissä nuorten tatuoinnit näyttävät olevan harvinaisempia kuin muualla Suomessa.

Koulutusmuuttajien mukainen vertailu näyttää, että tatuoinnit ovat yleisempiä ammatillisilla kuin yleissivistävillä linjoilla opiskelevilla. Lukiolaisista 9 prosentilla on tatuointi tai tatuointeja, ammattikoululaisista 13 prosentilla. Ammatillisemmän orientaation ja tatuointien yhteys näkyy myös suoritettujen tutkintojen välisessä vertailussa, sillä tatuoinnit ovat yleisempiä niillä, joilla ylin suoritettu tutkinto on toisen asteen ammatillinen tutkinto tai ammattikorkeakoulututkinto kuin niillä, joilla se on ylioppilastutkinto tai yliopistotutkinto.

Kuten lävistykset, myös tatuoinnit ovat yhteydessä aktiivisen luovan harrastamisen

Kuvio 47. KÄSITYKSIÄ TATUOINNEISTA. TATUOINNIN OTTANEIDEN JA MUIDEN VERTAILU. (%)

kanssa, joskaan eivät aivan yhtä vahvasti. Tatuoinnit ovat suhteellisen yleisiä niillä, jotka harrastavat tanssia (19 prosentilla). Myös musiikkia tietokoneella tekeillä nuorilla on muita useammin tatuointeja, mutta jotain soitinta soittavien tapauksessa tilanne on päinvastainen. Myös graffiteja tekeillä tai sirkusta harrastavilla nuorilla on selvästi muita harvemmin tatuointeja.

Kyselyaineistossa tatuoinnin ottaneiden ja lävistyksen ottaneiden nuorten luovat harrastukset siis näyttävät poikkeavan joiltain osin toisistaan. Vaikka pelkästään kyselyn tulosten avulla asiaa ei voi nähdä, on luultavaa, että sekä eri luovat toimintamuodot että lävistyksiset ja tatuoinnit liittyvät laajempiin nuorisokulttuurisiin orientaatioihin ja tyyliin, joissa luovuus kanavoituu eri tavoin ja myös suhde eri vartalon muokkaamisen muotoihin on erilainen. Esimerkiksi graffiteja tekeillä nuorilla on muita useammin lävistyksiä mutta harvemmin tatuointeja, samoin sirkusta harrastavilla nuorilla. Nuorisobarometrissa ei sen sijaan ole mukana sellaista toimintamuotoa, jonka harrastajilla olisi muita useammin tatuointeja mutta ei lävistyksiä. Valokuvausta ja tanssia harrastavilla puolestaan on keskimääräistä useammin sekä lävistyksiä että tatuointeja. Jotkin luovat harrastukset, kuten soittaminen, laulaminen ja käsitöiden tekeminen eivät ole sen kummemmin yhteydessä kumpaankaan, eivät lävistyksiin eivätkä tatuointeihin.

Kokonaisuutena tarkasteltuna lävistyksiset ja tatuoinnit ovat yhteydessä toisiinsa siten, että ne kasautuvat samoille nuorille. Lävistyksen ottaneista nuorista 23 prosentilla on myös tatuointi, muista 11 prosentilla. Tatuoinnin ottaneista nuorista puolestaan 32 prosentilla on lävistys, kun osuus muilla on puolet pienempi, 16 prosenttia.

Tatuoinnin merkityksiä

Tatuoinnit voivat olla koristeita tai muotia, mutta usein niillä on jokin vielä tärkeämpi

merkitys tai tehtävä. Amerikkalainen tatuoiija ja alan tutkija Don Ed Hardyn mukaan tatuoinneilla on ennen kaikkea yhteys ihmisen minuuteen. Tatuoinneilla todistetaan, millainen ihminen on sisimmiltään ja että hän todella hallitsee itseään. Tatuoinnit ovat perinteisesti myös tuoneet onnea ja suojelleet. Ne voivat olla osa itsenäistymisriittiä tai aikuistumista. Tatuointi voi olla merkki siitä, että sen kantaja kuuluu tiettyyn ryhmään tai jengiin, ja myös fanitatuoinnit ovat tavallaan tällaisia ryhmätunnuksia. Merkitys voi tietysti olla myös jotain täysin henkilökohtaista tai salaista. (Ks. Juntunen 2004.)

Kyselyssä tatuointeihin ja niitä ottaneisiin ihmisiin liittyviä merkityksiä selvitettiin kolmella väittämäparilla. Kukin niistä muodosti viisiportaisen asennejatkumon, josta vastaajia pyydettiin valitsemaan käsitystään vastaava vaihtoehto. Kysymykset esitettiin sekä niille, joilla on tatuointi että niille, joilla ei ole. Näiden vertailu esitetään kuviossa 47.

Ensimmäinen väittämäpari oli: 1=”Tatuoinnin ottaminen on hetken mielijohde”, 5=”Tatuoinnin ottaminen on pitkän harkinnan tulos”⁶⁴. Tatuoinnin hankkineista yli puolet valitsi vaihtoehdon 5, ja lisäksi neljännes arvon 4. Tatuointeja otetaan siis enimmäkseen pitkän harkinnan jälkeen, ja vain muutama prosentti nuorista on ottanut tatuointinsa hetken mielijohteesta. Tatuoinnittomien nuorten käsitysten mukaan päätös on jonkin verran vähemmän harkittu, ja joka kymmenes heistä arvioi tatuointeja otettavan enemmän tai vähemmän hetken mielijohteesta. Kuitenkin myös näistä nuorista selvä enemmistö pitää tatuoinnin ottamista pitkään mietittynä ratkaisuna.

Toinen väittämäpari oli: 1=”Tatuoinnilla on jokin syvempi merkitys”, 5=”Tatuointi on vain koriste”. Kysymyksenasettelu on kieltämättä siinä mielessä hankala, että koristautuminen ei sulje pois merkityksellisyyttä. Kuitenkin puhuminen ”vain” koristeesta oletettavasti on johtanut vastaajien ajatuksia kysymyksessä

tavoiteltuun suuntaan. Tulokset ainakin ovat siinä mielessä luonteivia, että tatuoinnin ottaneet näkevät tatuoinneissa muita useammin syvempiä merkityksiä. Tatuoinnin ottaneista lähes kaksi kolmesta kokee tatuoinnin enemmän tai vähemmän merkityksellä ladattuna, useampi kuin joka kolmas on täysin tätä mieltä. Osuus on toki suuri, mutta huomattavan suuri osa on niitäkin, jotka eivät näe tatuoinneissa sen syvempää merkitystä. Noin joka viides pitää tatuointeja ennemminkin koristeena. On kuitenkin huomattava, että kysymyksessä ei puhuttu nimenomaan vastaajan omista tatuoinneista, vaan tatuoinneista ylipäättään.

Kolmas väittämäpari oli: 1= ”Tatuoinnin ottajat ovat oman tiensä kulkijoita” ja 5= ”Tatuoinnin ottajat ovat massan mukana menijöitä”. Tuskin on yllättävää, että nuoret, joilla itsellään on tatuointi, kokevat tatuoinnin ottajat muita useammin oman tiensä kulkijoina. Kuitenkin niinkin suuri osuus kuin

joka neljäs tatuoinnin ottaneesta nuoresta pitää tatuoinnin ottaneita massan mukana menijöinä. Yksilöllisessä kulttuurissa, jossa erottautumista pidetään arvossa, tätä voi pitää huomion arvoisena tuloksena. Massan mukana meneminen ei kuulosta myönteiseltä. Kenties tässä näkyy se, että tatuointi voi olla paitsi erottautumista, myös merkki johonkin kuulumisesta, eräänlainen ryhmätunnus. Tämä tuo mieleen Georg Simmelin (1986) muotikäsitteen, jonka mukaan muodissa on yhtäaikaaisesti kysymys sekä yksilöllisestä erottautumisesta että yhteisöllisestä sulautumisesta jäljittelyn avulla. Vaikka tatuointi on paljon muutakin kuin muotia (ainakin mitä pysyvyyteen tulee), se kenties noudattaa tässä muodin logiikkaa. Tosin tässäkin kysyttiin näkemystä tatuoinnin ottajista yleensä, ei nimenomaan itsestä. Voihan olla, että osan mielestä nimenomaan muut tatuoinnin ottajat ovat massan mukana menijöitä.

LANGANPÄTKIÄ

Tämänkaltaisen kolumnin kirjoittaminen on aina mukavaa, mutta samalla myös hämmäntävää. Nuoristotyöstä ja -kulttuurista kirjoittamassa eteen pärahtää sellainen runsaudenpula, johon en ole kirjoittajana kovinkaan usein törmännyt. Mitä osia nuoristotyön kirjosta poimisin rajallisen mittaisen kolumnin aiheeksi kuitenkin jättämättä pois mitään oleellista?

Maallikon silmin nuoristotyö saattaa olla lähinnä kahvinjuontia ja biljardinpeluuta teinien kanssa. Vaikka näkemys onkin auttamattomasti vanhentunut, se on edelleen erinomaisen paikansa pitävä. Rauhallisen läsnäolon merkitystä suorituskeseisessä yhteiskunnassa ei vain voi korostaa liikaa. Vaikka nuoristotyö on kehittyntä ja monipuolistunut omasta nuoruudestani suunnattomasti, samat perusarvot pätevät. Taide syntyy joutilaisuudesta. Mutta taide tarvitsee syntyäkseen myös identiteettiä. Mitä on taide ilman vahvaa identiteettiä? Allekirjoittaneen silmissä se on poppia: oman oivaltamisen sijasta lainataan sisältö niiltä, joilla sellainen on.

Olen itse taipuvainen

ajattelemaan asioita jatkumoina. Vahva identiteetti luo vahvaa, itsensä näköistä taidetta, ja taide vuorostaan ruokkii tekijänsä identiteettiä. Prosessi tekee ihmisestä jumalankuvan, luojan. Luomistyö inspiroi ja rohkaisee vastaanottajia oivaltamaan, nauttimaan, näkemään palasen maailmasta toisin silmin ja parhaassa tapauksessa liittymään aktiiviseen luomistyöhön.

Mielestäni kyseessä on kierre, mutta ei suinkaan kurimus: tässä tapauksessa suunta johtaa korkeuksiin. Itseilmaisu puhdistaa sielua roskista ja jakaa konkreettisia virikkeitä ympärilleen. Taide on se pieni viipale, joka tekee meistä toisiaan silmittömästi silpovia apinoita suurempia. Taide on sielun vapaan tahdon ternimaitoa. Taide on se oikeutus, jonka armosta meillä on vielä häilyvä oikeus kulkea poltetun planeetan pinnalla.

Äitini kotona on makuuhuoneen seinällä taulu, jonka maalasini öljyväreillä nyt jo suljetulla Mellunmäen nuorisotalolla. Olin tuolloin yhdeksänvuotias. Äitiydessä näyttäisi olevan se huono puoli, että joutuu säästämään

ja jopa ripustamaan seinälle sellaista kuraa, mikä olisi toisessa yhteydessä poltettu poroksi kirkonmiesten tai natsien toimesta.

Kuvan aiheessa ei sinällään ole mitään vikaa: maalaus esittää saaristolaismaisemaa purjeveneineen. Taulun taivas on tumma: harmaat pilvet roikkuvat raskaina raiskatun näköisten autioiden kiviröykkiöiden keskellä. Ne ovat saaria. Saastuneessa vedessä lipuu pari hiiltynyttä, mastotonta optimistijollan hylkyä. Näin jälkiviisaana olisi pitänyt lisätä värisävyihin hieman lisää valkoista. Se on ensimmäinen koskaan maalaamani taulu.

Äitini olohuoneessa on jo paremman näköinen maalaus, akryyliyvärein toteutettu maisemakuva hänen lapsuudenkodistaan. Taulu on maalattu mustavalkoisesta valokuvasta, mutta värit ovat rehevät, ja kuvan yliromantisoitu maalaismaisema on kuin tehty kuvaksi lapsuuden muistoista. Se oli myös ensimmäinen taulu, josta sain rahaa. Nykyään taulujani löytyy jo useamman asiakkaan kodista, ja vaikka harastus on jäänyt vähemmälle, katson sen aloittaneen elämä-

ni taiteilijana.

Omassa kellarissani on perimmäisen pahvilaatikon viimeisessä nurkassa piilossa c-kasetti. Se on peräisin ajalta, jolloin kuvataide sai rinnalleen uuden harrastuksen. Aloitin musiikin teon joko saadakseni naisia tai ilmais-takseni itseäni tarkemmin sanoin kuin kuvin. Väliäkö tuolla, mutta kyseistä kasettia ei kukaan tule koskaan kuulemaan. Luojan kiitos se on tehty aikana ennen internetiä, muuten se vainoaisi minua verkossa ikuisesti. Kasetilla on kolme ensimmäistä kirjoittamaani ja räppäämäni biisiä ever, ja olisin kuitenkin laittanut ne tohkeissani nettiin.

Ajat olivat kuitenkin tuolloin erilaiset. Aloittelevan riimittelijän oli pärjättävä huomattavasti makuuhuone-studiota vähemmällä, koska sellaisia ei vielä ollut. PC:t maksoivat hunajaa ja nauhoitus- ja editointiohjelmat vielä enemmän. Sain kuitenkin nauhoitettua ensidemoni Itäkeskuksen nuorisotalon bändikämpän neliraiturilla. Hieman myöhemmin kaksi Laakavuoren nuorisotalolla tekemääni vahaliitupiirrosta oli esillä Stoassa. Nyt pikakelaus.

Aloitin työt nuorten media-keskus Hattutehtaalla loppuvuodesta 2004. Ammattinimikkeeni oli nuorisohjaaja ja toimenkuvani oli ylläpitää ja kehittää nuorten

voimin toiminutta nettiradio Free Your Mindia. Olin julkaissut debyyttilevyäni aiemmin samana vuonna, ja sanomattakin lienee selvää, että Hattutehtaan musiikkistudiolla pyörivät hiphop-teinit olivat innoissaan. Sirkuskarhua tultiin pällistelemään Hattuun kauempaakin, ja tasapainoilin radion päätoimittajuuden ja musiikillisen neuvonantajan toimien välimaastossa. Loppujen lopuksi vietin aikaa studion puolella yhtä paljon kuin radion puolella. Vähällä vapaa-ajallani kirjoitin toista levyäni, joka ei ainakaan vähentänyt gangsteripilttien mielenkiintoa.

Toisen levyn valmistus-
sa olin jo tutustunut hyvin Hatun vakioporukkaan. Eräs nuorten huligaanien joukko erottui muista nuorista tekemisen innollaan, jota he purkivat sekä omassa radio-ohjelmassaan, että musiikkistudion puolella. Usean levyn verran, jos saan lisätä. Eihän se kummoista materiaalia ollut, mutta kun sitä tuli paljon. Hattutehtaan studio antoi aivan eri luokan mahdollisuudet tehdä enemmän ja paremmin musiikkia, kuin omina teinivuosinani. Se kirjoittamisen ja nauhoittamisen määrä oli suorastaan silmitöntä. Eräänä päivänä iltavuorossa yksi joukkion kundeista, kutsukaamme häntä tässä nyt vaikka Yrjöksi, antoi kuin ohimennen minulle demonauhansa tule-

vasta levystään.

Sisältö oli hiomattomuudesta huolimatta loistavaa. Osa kappaleista oli kuitenkin tehtävä uudestaan ja niiden valmistumista odotellessa päätimme tehdä ennen pitkäsoittoa julkaistavan ep-levyn. Hattutehtaan studiolla ei kuitenkaan saanut tehdä musiikkia kaupallisiin tarkoituksiin, joten teimme levyä iltaisin ammattilaistudiossa, ja minusta tuli molempien levyjen vastaava tuottaja. Ideointi tapahtui päivisin Hatussa ja iltaisin teimme levyä. Ep-levy sai innostuneen vastaanoton ja poiki Yrjölle levytyssopimuksen hiphopiin keskittyneen pienlevy-yhtiön kanssa.

Levy-yhtiön julkaisema debyyttialbumi sai vielä innostuneemman vastaanoton, levy valittiin *Rumban* vuosiaanestyksessä vuoden räppialbumiksi. Tänä päivänä Yrjö tunnetaan Suomen kiinnostavimpiin kuuluvana rap-artistina, ja hänen uusin albuminsa on tätä kirjoittaessa virallisen albumilistan sijalla 26. Lisäksi Yrjö työskentelee, yllätys yllätys, NKn leivissä. Vielä vähemmän yllättää se, että hänen alaansa ovat nuorten musiikkiprojektit.

Mieleeni nousee Yrjön lisäksi toinenkin menestystarina, toistaiseksi pienimuotoisempi, mutta sitäkin arvokkaampi. Hatussa notkui työskentelyaikoinani jonon jatkeena myös eräs Uolevi,

jota kaikki kutsuivat Uokiksi. No ei tietenkään ollut, eivätkä tietenkään kutsuneet, mutta kun nimiä muutetaan, saan vaihtaa nimeksi mitä haluan. Nyt hän on siis Uokki.

Uokki oli kauniisti sanottuna syrjäytymisvaarassa oleva räätäle, jolla oli myös hatussa pari sulkaa joistain puolivillaisista räppiprojekteista. Musiikin tekeminen kiinnosti, mutta pajauttaminen ja dogailu tuntui kiinnostavan sitä enemmän. Levyjen aloittaminen oli vaikeaa ja itse levyn suunnitteluun kuluikin koko aika. Toteutus jäi haaveeksi.

Eräänä päivänä kuitenkin kävi niin, että Uokin suuresti ihailema amerikkalainen rap-artisti tuli keikalle Suomeen. Keikan järjesti levy-yhtiötä johtava kaverini, ja tarkoitus oli saada kyseiseltä artistilta myös biisi nauhalle. Kyseessä oli yhteisbiisi erään suomalaisen rap-artistin kanssa.

Ehdotin, että biisi nauhoitettaisiin Hattutehtaalla,

mikä sopi koko porukalle. Soitin Uokin paikalle, joka hienoisesta yllätyksestä selvityään hoiti itse nauhoitusta ja mikseripöytää.

Asiasta ei ole puhuttu ääneen, mutta uskon vakaasti tapauksen muuttaneen Uokin elämän suunnan. Kai idolinsa kohtaaminen tarkoittaa myös omien toiveidensa peilikuvan kohtaamista. Ehkä tapaaminen osoitti konkreettisesti Uokille, mihin keskittymisen ja määrätietoinen työnteko johtaisivat?

Niin tai vuosien nuoriso-työ, miten vain. Kuitenkin long story short: Tällä hetkellä Uokki nauhoittaa debyyttialbumiaan suomalaiselle hiphop-pienlevy-yhtiölle. Tulevaisuus näyttää levyn menestyksen, mutta kirjoitetaan tähän nyt ne itsestäänselvyydet: välissä Uokki opiskeli ja valmistui nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaksi ja tekee tällä hetkellä alan töitä.

Työskentelin Hatussa vuodesta 2004 vuoteen 2006.

Näinä vuosina Hatussa on hengailut ja toiminut aikamoinen joukko nuoria. Äkiseltään laskettuna aikanani Hatussa pyörineistä nuorista melkein kymmenen on julkaissut albumin levy-yhtiön kautta, puhumattakaan Hattutehtaan muista media-alojen ammattilaisista. Voiko tämän konkreettisemmin enää kuvata nuoriso-ohjaajien työtä ja kykyä kannustaa nuoria luomaan taidetta ja omaa identiteettiään?

Jatkumo jatkuu ja ne ohjaavat, joita ennen ohjattiin. Omalla kohdallani se alkoi kammottavasta öljyväretyöstä ja päättyi lokakuussa vuonna 2006. Se on kuitenkin vain pieni pätkä jatkumoiden vyyhdissä, joka oikein hoidettuna kasvaa ja leviää loputtomiin.

Seppo Lampela

Kirjoittaja on rap-artisti ja kirjailija

TYÖ JA SYRJÄYTYMINEN

TYÖASENTEET

Nuorten työasenteita on seurattu Nuorisobarometrin alusta eli vuodesta 1994 alkaen. Itse asiassa silloinen lama oli tärkeä kimmoke alkaa kerätä tietoa nuorten työmoraalista ja muista työhön liittyvistä arvoista Nuorisobarometrien avulla. Riippumatta siitä, mikä on ollut barometrin teemana kunakin vuonna, ovat työelämään liittyvät asenteet seuranneet mukana kyselyssä. Ne ovat siis monin tavoin Nuorisobarometrin kovaa ydintä ja nykyisen taantumun ja nuorisotyöttömyyden nopean kasvun aikana erittäin ajankohtaisia.

Nuorten ikäluokkien pieneneminen tulevaisuudessa ei ole omiaan vähentämään kiinnostusta tämän ryhmän työasenteita kohtaan, pikemminkin päinvastoin. Vanhusten määrän lisääntyminen ja heikentävä huoltosuhde tarkoittaa, että nuorten siirtymiseen saamapuolelta maksajiksi kiinnitetään erityistä huomiota. Työelämän rakenteisiin, pätkätyöhön, koulutuksen jälkeisiin välivuosiin ja muihin työmarkkinoille siirtymisen kitkatekijöihin kiinnitetään huomiota. Kansantalouden näkökulmasta työelämän venyttäminen molemmista päistä on tärkeä tavoite.

Työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen tarkastelu on luonnollisesti välttämätöntä, mutta sen ohella tarvitaan myös nuorten työarvojen ja -asenteiden kehitykseen liittyvää tietoa. Työelämän muutos ja nuorten asenteet työtä kohtaan liittyvät tietenkin mitä tiiveimmin toisiinsa. Töiden vaativuuden lisääntyessä opiskeluaikat ovat pidentyneet ja kokemukset työelämän kuluttavuudesta ja työntekijöiden ennenaikaisista loppuunpalamisista yleistyneet. Pätkätoiden aikakauden nuoret myös haluavat

paitsi sitoutua työpaikkaan, myös vaihtaa työtä useasti työuran aikana. Nuorisobarometrin 15 vuoden seurannan perusteella voi kuitenkin sanoa, ettei työmoraali ole uhattuna ainaakaan nuorten suunnalta. Nuoret pitävät työtä tärkeänä, joskaan se ei ole koko elämän sisältö.

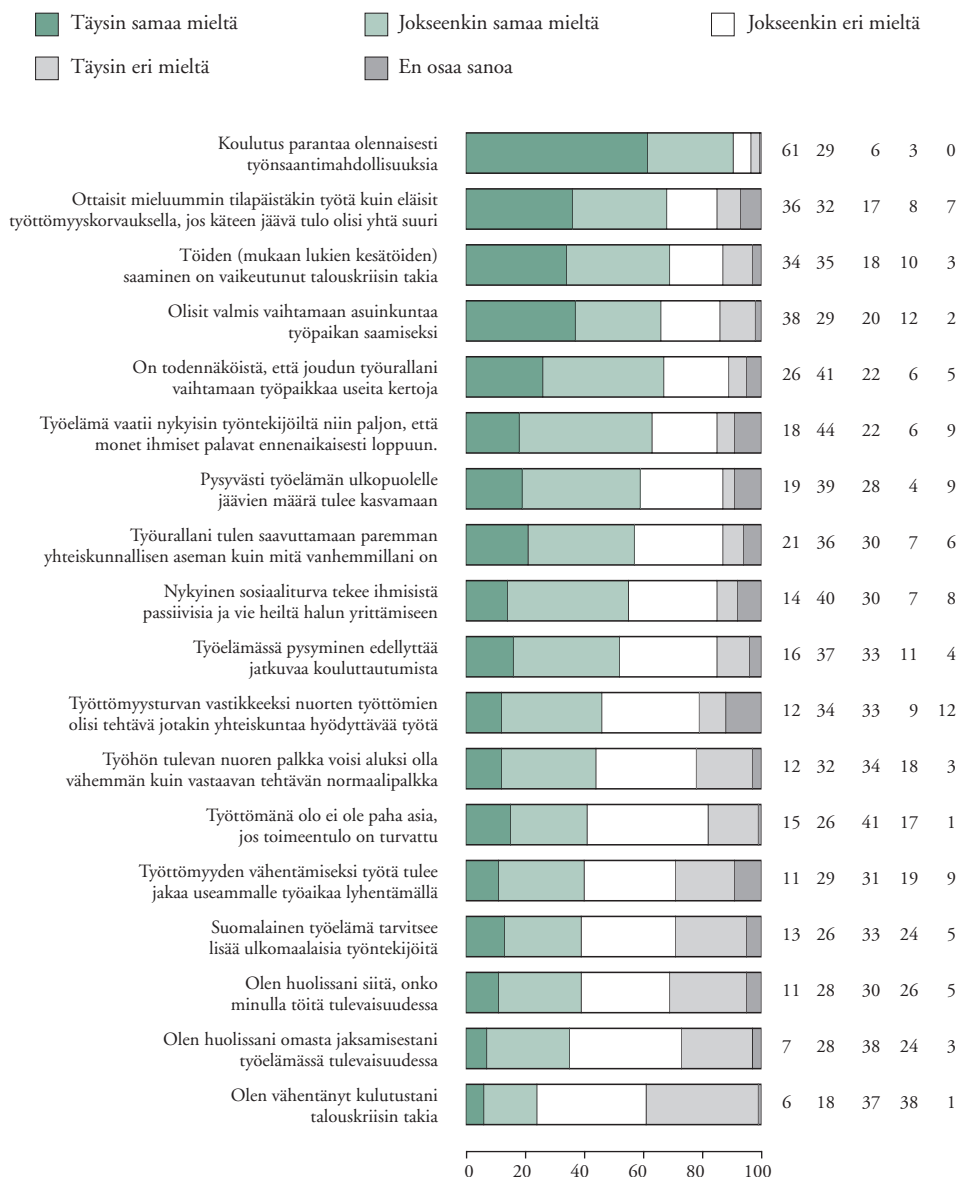
Kuvioon 48 on koottu nuorten reaktiot työelämään liittyviin väitteisiin. Yksimielisyys on suurinta koulutuksen tärkeyden ollessa kyseessä: yli puolet nuorista on täysin samaa mieltä siitä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. Myös työn tekemisen tärkeys korostuu enemmistön ottaessa mieluummin tilapäistäkin työtä kuin elävän työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Myös heikkoihin taloussuhdanteisiin liittyvät haasteet ja huolet heijastuvat asenteisiin: yli puolet kokee työnsaannin vaikeutuneen ja reilu kolmannes on huolissaan tulevaisuuden työnsaannistaan ja työssä jaksamisestaan. Huoli työnsaannista on hieman suurempaa kuin huoli työssä jaksamisesta. Verraten harva, noin joka neljäs, on kuitenkin vähentänyt kulutustaan talouskriisin takia.

Useimmat kuvion 48 kysymyksistä on esitetty aiempien vuosien Nuorisobarometreissa, mikä mahdollistaa ajallisen vertailun. Seuraavassa kutakin kysymystä käsitellään lyhyesti keskittyen ennen kaikkea havaittuihin muutoksiin. Halutun tiedon löytämisen helpottamiseksi kysymykset esitetään samassa järjestyksessä kuin ne ovat kuviossa 48.

Koulutuksen vaikutus työnsaantimahdollisuuksiin

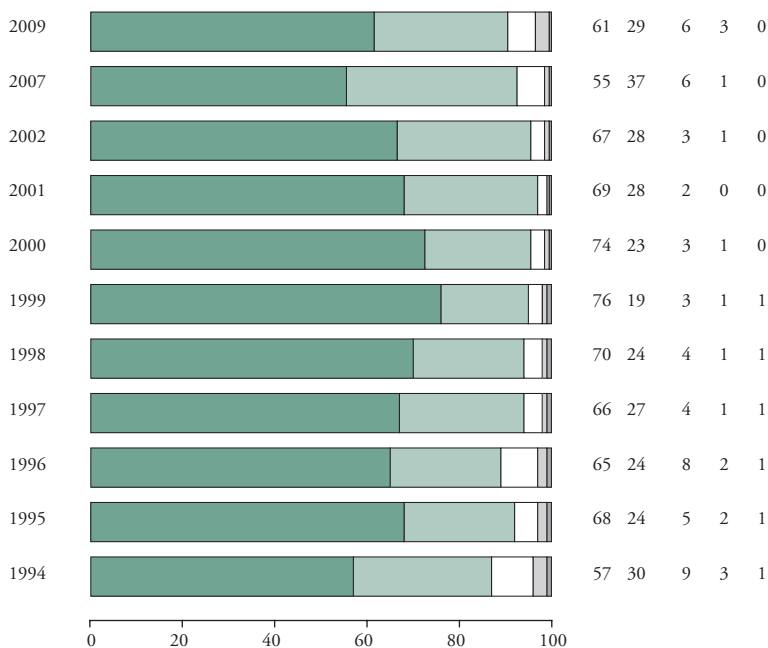
Koulutuksen merkitys työnsaannin kannalta on kenties itsestäänselvyys. Nuoristakin yh-

Kuvio 48. SUHTAUTUMINEN TYÖELÄMÄÄN LIITTYVIIN VÄITTEISIIN. (%)

Kuvio 49. ”KOULUTUS PARANTAA OLENNAISESTI TYÖNSAANTI-
MAHDOLLISUUKSIA.” Vertailu 1994–2009. (%)

Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä
 En osaa sanoa

deksän kymmenestä on vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. Koulutusasenteissa on kuitenkin havaittavissa myös muutoksia, joiden trendinomaisuus näkyy selvästi kuviossa 49. Noin vuosituhatosen vaihteeseen saakka kasvanut usko koulutuksen työllistävytyteen kääntyi 2000-luvun ensimmäisinä vuosina selvään laskuun.

Työasenteet eivät synny tyhjiössä, ja havaittuja trendejä voi yrittää tulkita taloussuhdanteiden kautta. Nousukaudella työmarkkinat ovat todella vetäneet suhteellisen hyvin myös vähemmän koulutettuja nuoria, ja nuorisotyöttömyys on ollut jatkuvassa las-

kussa 90-luvun lamasta lähtien. 2008 syksyllä alkaneen kansainvälisen talouskriisin keskellä tehdyssä vuoden 2009 Nuorisobarometrin kyselyssä näkyy koulutususkon kääntyminen kasvuun. Täysin samaa mieltä kuvion 49 väitteen kanssa olevien osuus on kasvanut viidellä prosenttiyksiköllä. Samaan aikaan myös eri mieltä koulutuksen työllistävytydestä olevien osuus on kasvussa. Tällä hetkellä asenneilmasto on tämän kysymyksen suhteen hyvin samanlainen kuin 90-luvun alkupuoliskolla, ja on hyvin kiinnostavaa seurata, mihin suuntaan se heikkojen taloussuhdanteiden mahdollisesti pitkittyessä on menossa.

Kokonaan toinen kysymys on se, kuinka

turvallinen pitkällä aikavälillä on niiden nuorten työmarkkina-asema, jotka ovat työelämässä ilman toisen asteen tutkintoa. Korkea koulutus näyttäisi edelleen olevan valttia työnhaussa. Jonkin verran on käyty keskustelua siitä, että Suomen kaltaisissa koulutukseen panostavissa yhteiskunnissa jossakin vaiheessa saavutetaan piste, jossa koulutustason nousu ei enää tuota koulutusta hankkivalle lisäarvoa esimerkiksi parempina työllisyysmahdollisuuksina tai parempana palkkana. Vielä sellaista pistettä ei kuitenkaan ole saavutettu, vaan Suomessa hyvin selkeästi koulutustason nousu vähentää työttömyyden riskiä. (Opetusministeriö 2008.)

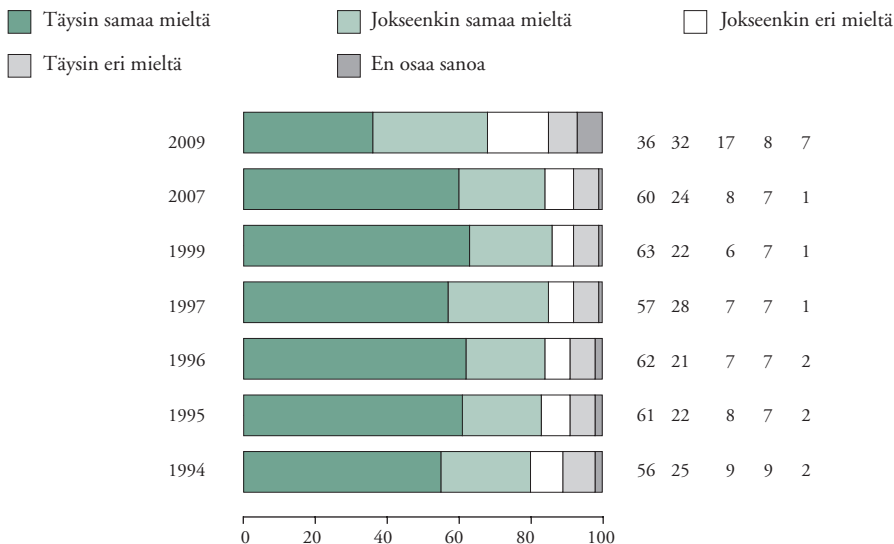
Mieluummin työtä kuin työttömyyskorvausta?

Vuodesta 1994 käytetty tapa selvittää nuorten työn arvostusta on kysyä kantaa väitteeseen ”Ottaisin mieluummin tilapäistäkin työtä

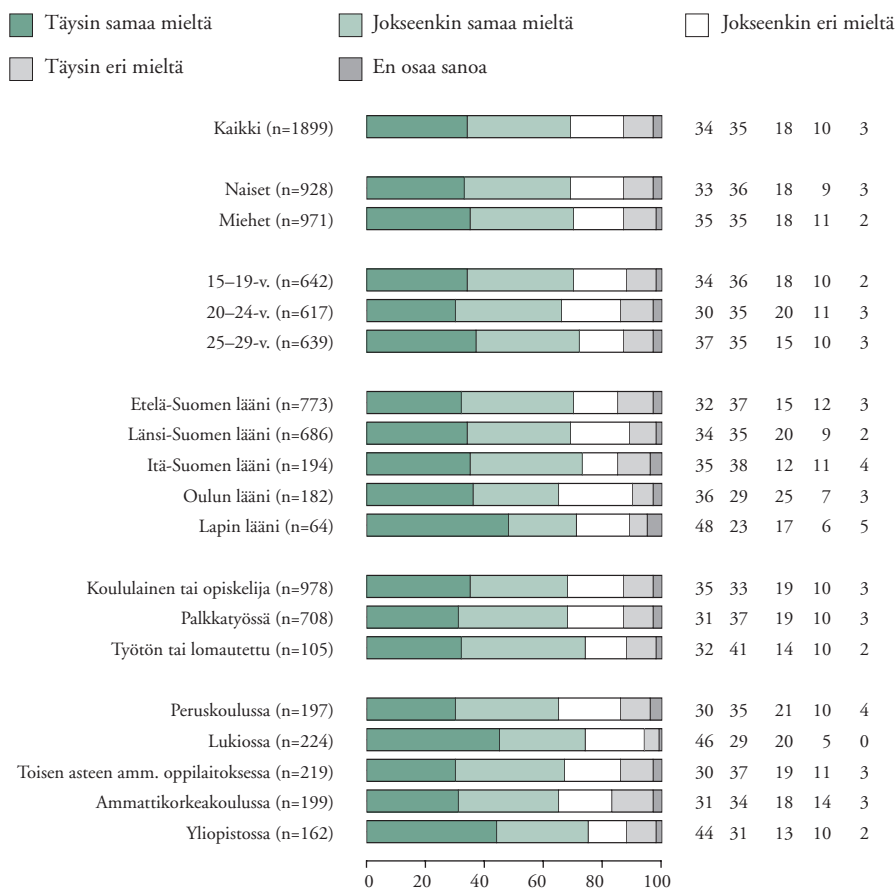
kuin eläisin työttömyysturvalla, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri”. Viime vuosiin saakka tulokset ovat olleet hyvin johdonmukaisia: väitteen jyrkästä muotoilusta huolimatta yli 80 prosenttia on yhtynyt siihen, ja osuus on ollut lievässä kasvusuunnassa (kuvio 50). Aivan viime vuosina on kuitenkin tapahtunut jyrkkä käänne. Vuodesta 2007 vuoteen 2009 mieluummin työn kuin työttömyyskorvauksen valitsevien nuorten osuus on pudonnut 16 prosenttiyksiköllä. Erityisen dramaattisesti on pudonnut täysin samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuus, 60:sta 36 prosenttiin.

Työttömät valitsisivat hieman muita useammin työttömyyskorvauksen kuin työn. Kuitenkin myös työttömistä nuorista enemmistö, 61 prosenttia, eläisi mieluummin työtulolla, vaikkei käteen jäävä tulo olisi sen suurempi. Vuonna 2007 työttömistä nuorista mieluummin työn kuin työttömyysturvan olisi ottanut

Kuvio 50. ”OTTAISIN MIELUUMMIN TILAPÄISTÄKIN TYÖTÄ KUIN ELÄISIN TYÖTTÖMYYSKORVAUKSELLA, JOS KÄTEEN JÄÄVÄ TULO OLISI YHTÄ SUURI.” Vertailu 1994-2009. (%)

Kuvio 51. ”TÖIDEN (MUKAAN LUKIEN KESÄTÖIDEN) SAAMINEN ON VAIKEUTUNUT TALOUSKRIISIN TAKIA.” (%)

65 prosenttia, osuuden koko otoksessa ollessa 84 prosenttia. Nopein asennemuutos on siis tapahtunut muiden kuin työttömien parissa. Tämä saattaa liittyä taloussuhdanteiden heikkenemiseen ja nuorisotyöttömyyden nopeaan kasvuun. On todennäköisesti eri asia vastata kysymykseen opiskelijan tai tukevasti työelämässä olevan statuksesta käsin, kuin tilanteessa, jossa työttömyys on reaalinen vaihtoehto. Erityisesti tässä taloustilanteessa tilapäiset työsuhteet saatetaan kokea turvattomiksi ja siten epämieluisaksi vaihtoehdoksi.

Työnsaanti vaikeutunut

Kysely tehtiin keväällä 2009 kansainvälisen talouskriisin jatkuttua reilut puoli vuotta. Kysymys töiden saamisen vaikeutumisesta oli osalle nuorista ajankohtainen siksikin, että kesätöiden haku oli haastatteluajankohtana huhti–toukokuussa käynnissä. Reilut kaksi kolmesta nuoresta koki työnsaannin vaikeutuneen kriisin takia (kuvio 51). Näin iso osa nuorista ei luonnollisesti omakohtaisesti ole kokenut muutosta, vaan käsitys on syntynyt muuta kautta.

Naisten ja miesten välillä ei ole eroja kokemuksissa työnsaannin vaikeutumisesta. Ikäryhmien vertailun mukaan vähiten vaikeutumista raportoivat 20–24-vuotiaat. Alueista tilanne on heikentynyt eniten Itä-Suomen ja Lapin lääneissä.

Vaikuttaa luonnolliselta, että opiskelevat ja työttömät nuoret kokevat työnsaannin vaikeutuneen enemmän kuin työssäkäyvät ja yrittäjät, mutta erot ovat kuitenkin pieniä. Opiskelupaikan mukaiset erot sen sijaan ovat suurempia, ja eniten työnsaanti on vaikeutunut lukiolaisten ja yliopisto-opiskelijoiden mielestä.

Työn perässä muuttaminen

Nuorten valmius muuttaa työn takia kunnasta toiseen on hivenen laskusuunnassa (kuvio 52). Vuonna 2000 muuttohaluttomia oli joka neljäs, nyt jo joka kolmas nuori. Kuitenkin kokonaiskuva näyttää aktiiviselta: kaksi kolmesta sanoo olevansa valmis työn perässä muuttamiseen, useampi kuin joka kolmas peräti täysin valmis.

Kuviossa 53 esitetään samat tiedot työttömien nuorten osalta. Trendi ei ole yhtä selvä kuin muilla, sillä sekä selvästi muuttohalukkaiden että selvästi muuttohaluttomien osuus on pienentynyt. Vertaamalla kuvioiden 52 ja 53 tietoja nähdään, että vaikka työttömät nuoret ovat yhä muita haluttomampia vaihtamaan asuinkuntaa työn takia, ovat asenneerot muihin tasoittuneet. Tässäkin voi ehkä nähdä taantuman vaikutusta. Kysymykseen asuinkunnan vaihtamisesta työn perässä on helpompi vastata, jos tilanne ei ole omakohteisesti mahdollinen tai ajankohtainen. Nuorisotyöttömyyden kasvaessa nopeasti työttömyys on reaalin mahdollisuus usean nuoren kohdalla, ja kysymys kotikunnan vaihtamisesta voi hyvinkin konkretisoitua, eikä kysymys enää mittaa vain abstraktia asennetta.

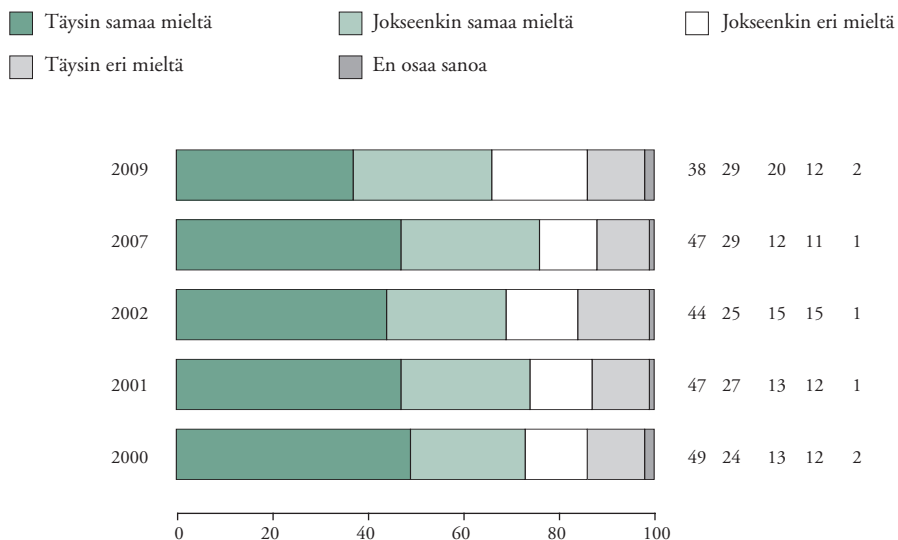
Työuran pätkittäisyys

Noin kaksi vastaajaa kolmesta vastaa myönteisesti väitteeseen ”On todennäköistä, että työurallani joudun vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja” (kuvio 54). Nuorten arviot ovat pysyneet melko samankaltaisina yli kymmenen vuotta. Viimeisen parin vuoden aikana on tosin havaittavissa työuransa pilkkoutumisesta kaikkein varminten osuuden laskua. Tätä voi pitää hieman yllättävänäkin ottaen huomioon voimakkaan keskustelun pätkätöistä ja työelämän sirpaloitumisesta. Kehityksen suunnan voi tulkita myönteiseksi, ainakin sillä perusteella, että suurempi osuus nuorista pitää työuran pilkkoutumista kielteisenä kuin myönteisenä asiana (Myllyniemi 2006, 27).⁶⁵

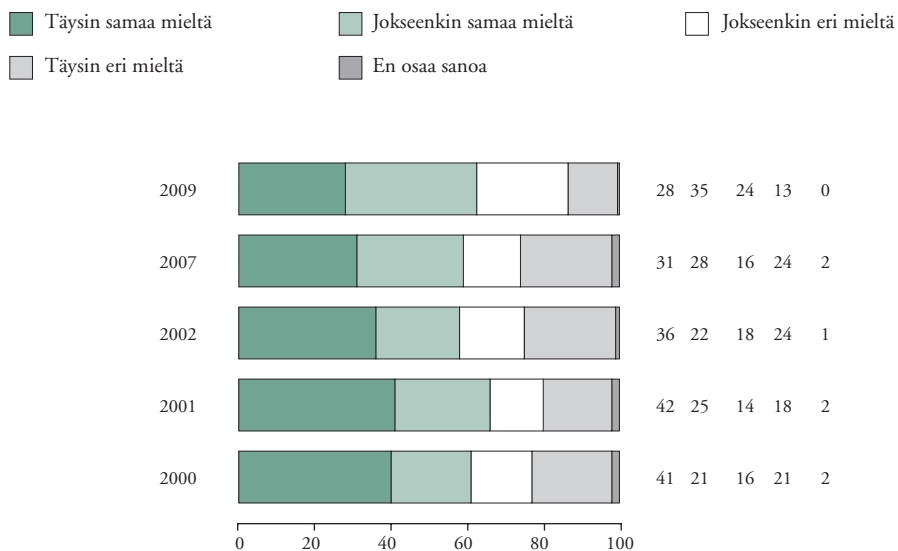
Työelämän vaativuus

Käsityksiä työelämän vaativuudesta ja kuluttavuudesta mitattiin vuodesta 2001 käytössä olleella muotoilulla ”Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun”. Kuviossa 55 nähdään, että nuorten käsitykset työn vaativuudesta ovat muuttuneet ajan mukana melko voimakkaastikin. Vuosituhannen alussa näkemykset kehittyivät kysely kyselyltä kohti yhä synkempää kuvaa työelämän liiallisesta vaativuudesta. Vuodesta 2007 vuoteen 2009 trendi näyttää kääntyneen. Kun vielä kaksi vuotta sitten 77 prosenttia nuorista arveli työn polttavan monet ennenaikaisesti loppuun, on osuus nyt 62 prosenttia. Muutos on niin nopeaa, että sitä ei luontevasti voi selittää arvomaailman muutoksella, joka normaalisti tapahtuu paljon hitaammin. Todennäköisesti tämäkin käänne liittyy ajankohtaiseen taantumaa ja huoleen työpaikkojen riittävyydestä. Tällä hetkellä nuoria huolettaa enemmän se, onko heillä tulevaisuudessa töitä, kuin se, kuinka he jaksavat työelämässä (vrt. kuviot 65 ja 66).

Kuvio 52. ”OLISIN VALMIS VAIHTAMAAN ASUINKUNTAA TYÖPAIKAN SAAMISEKSI.” Vertailu 2000–2009. (%)

Kuvio 53. ”OLISIN VALMIS VAIHTAMAAN ASUINKUNTAA TYÖPAIKAN SAAMISEKSI.” Työttömien nuorten vastausten vertailu 2000–2009. (%)

Työelämän ulkopuolelle jäävien määrä

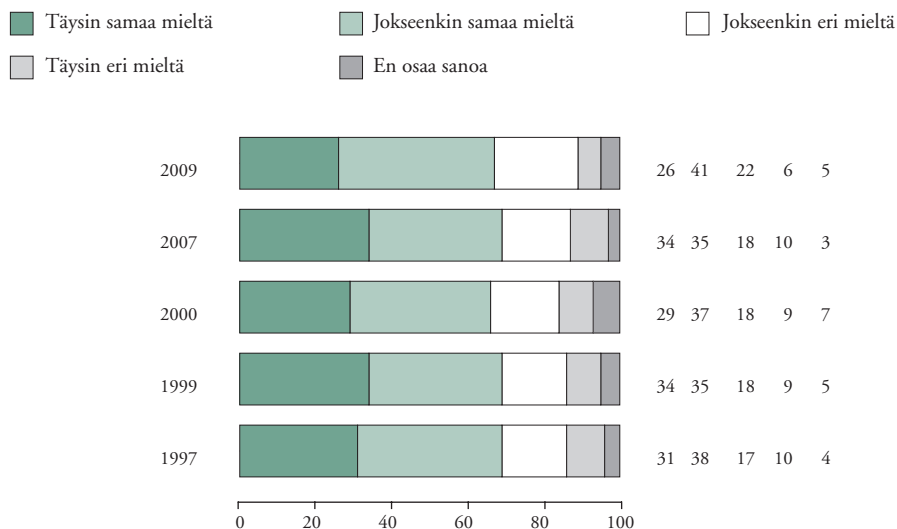
Yhä useampi nuori uskoo pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrän kasvavan tulevaisuudessa (kuvio 56). Kaksi vuotta sitten tätä mieltä olevien osuus oli 49 prosenttia, nyt jo 58 prosenttia. Jo aiemmin varsin yleinen pessimismi on siis yleistynyt taantuman oloissa entisestään.

Taustamuuttujien mukaisia näkemyseroja on tulkittava siinä valossa, että nuorilta ei kysytty heidän omasta tulevaisuudestaan, vaan työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävien määrästä ylipäätään. Eri ikäryhmien välillä ei ole eroja, kuten ei ole ollut aiempinakaan vuosina. Toisin kuin vielä kaksi vuotta sitten, ovat sen sijaan nuorten naisten käsitykset työmarkkinoiden kehityksestä nyt synkempiä kuin miehillä. Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevista naisista jopa useampi kuin kaksi kolmesta uskoo pysyvästi työelämästä syrjäytyvien osuuden olevan kasvussa.

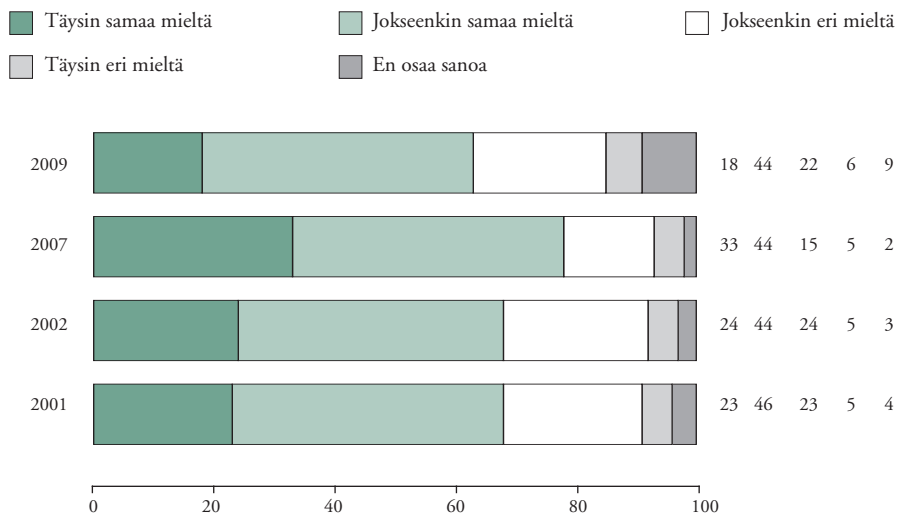
Suoritettujen tutkintojen mukaisessa tarkastelussa pessimistisimpänä ryhmänä erottuvat yliopistotutkinnon suorittaneet, joista lähes kolme neljästä ennustaa työelämän ulkopuolisten määrän kasvavan. Vielä kahden vuoden takaisessa kyselyssä ainoastaan reilu kolmannes yliopistotutkinnon suorittaneista oli tätä mieltä. Käsitykset työstä syrjäytyvien tai syrjäytettyjen määristä ovat synkentyneet erityisen nopeasti nimenomaan tässä korkeimmin koulutettujen nuorten joukossa.

Työttömistä nuorista hieman keskimääräistä useampi (61 prosenttia) uskoo kasvavan joukon jäävän työelämän ulkopuolelle. Työttömien arvioissa ei juuri ole tapahtunut muutoksia sitten edellisen kyselyn, eli kokonaisuutena työttömien ja muiden nuorten erot tässä ovat kaventuneet. Alueellisessa vertailussa mustimpia ovat näkemykset Oulun ja Lapin läänien nuorilla. Kuviossa 70 esitettävällä sosiaalisella luottamuksella on vahva yhteys tähän kysymykseen. Niillä nuorilla, joilla on

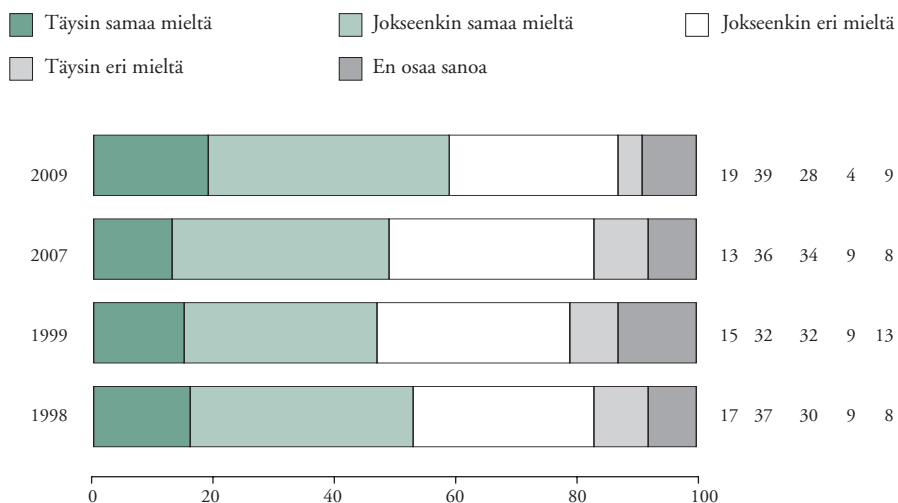
Kuvio 54. ”ON TODENNÄKÖISTÄ, ETTÄ TYÖURALLANI JOUDUN VAIHTAMAAN TYÖPAIKKAA USEITA KERTOJA.”
Vertailu 1997–2009. (%)

Kuvio 55. ”TYÖELÄMÄ VAATII NYKYISIN TYÖNTEKIJÖILTÄ NIIN PALJON, ETTÄ MONET IHMISET PALAVAT ENNENAIKAISESTI LOPPUUN.” Vertailu 2001–2009. (%)

Kuvio 56. ”PYSYVÄSTI TYÖELÄMÄN ULKOPUOLELLE JÄÄVIEN MÄÄRÄ TULEE KASVAMAAN.” Vertailu 1998–2009. (%)

luottamusta toisiin ihmisiin, on luottamusta myös työelämässä pysymiseen.

Optimismia oman työuran suhteen

Enemmistö (57 prosenttia) nuorista uskoo työurallaan saavuttavansa paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhempansa. Kuviosta 57 nähdään, että tämä optimismi on lievässä laskusuunnassa, mutta kokonaisuutena ottaen ei asenteessa ole tapahtunut suuria heilahduksia sitten vuoden 1996.

Tyttöjen ja poikien näkemyksissä ei ole eroja, ei myöskään eri ikäryhmien välillä. Eritasoisien koulutuksen saaneet nuoret ovat niin ikään osapuilleen yhtä luottavaisia yhteiskunnallisen nousun suhteen. Se että eroja ei ole, on tulos sinänsä, sillä kahden vuoden takaisessa kyselyssä kaikkein korkeimmin koulutetut olivat muita optimistisempia työuransa suhteen. Näkymät ovat siis heikentyneet varsinkin koulutetuimpien nuorten parissa. Sama kehitys näkyy myös opiskelijoiden vertailussa. Vielä vuonna 2007 lukiolaiset ja yliopisto-opiskelijat uskoivat muita useammin vanhempiin paremman yhteiskunnallisen aseman saavuttamiseen. Nyt tilanne on pikemminkin päinvastainen, sillä toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakoulussa opiskelevat ovat muita luottavaisempia sosiaalisen nousunsa suhteen. Tuloksen voi tulkita liittyvän siihen, että nuoret kokevat toisen asteen ammatillisella koulutuksella olevan yliopistokoulutusta enemmän kysyntää työmarkkinoilla (Liiten 2007)⁶⁶. Ehkä myös lukioon hakeutuvien määrän lasku ja ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien määrän kasvu ovat merkkejä samasta ilmiöstä.

Kysymyksen muotoilussa käytetty ”yhteiskunnallinen asema” on monitulkintainen termi, eikä ole selvää, miten vastaajat sen ovat käsittäneet. Jos sillä tarkoitetaan asemaa yhteiskunnan hierarkiassa, toisin sanoen suhteessa muihin, ei aseman jatkuva paraneminen sukupolvesta toiseen ole mahdollis-

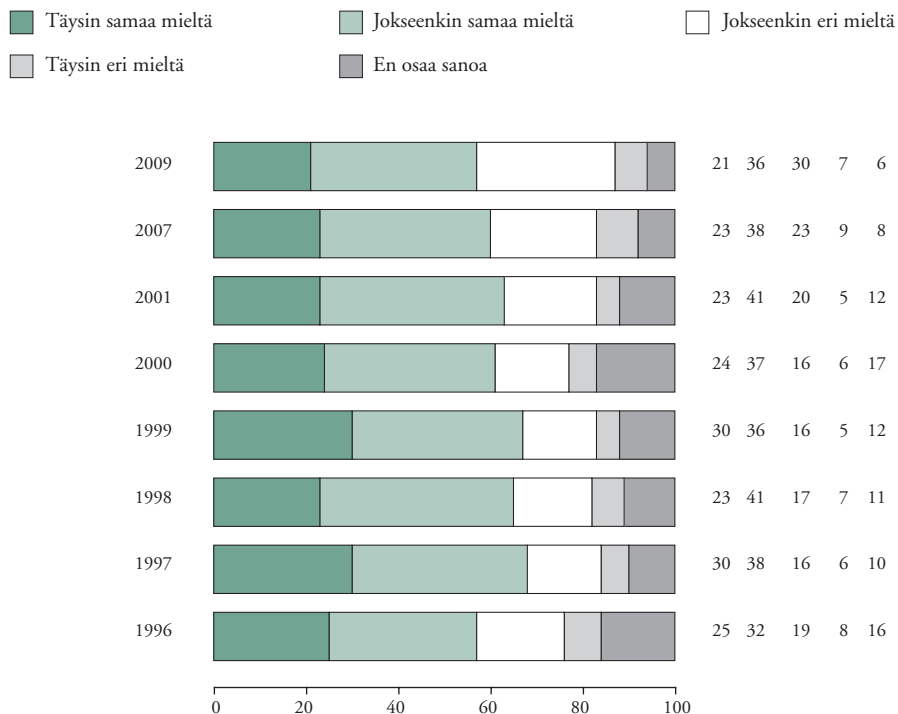
ta. Kaikki eivät voi olla huipulla. Jos asema ymmärretään näin, ei myöskään ole lainkaan selvää, haluavatko kaikki nuoret vanhempiaan parempaan yhteiskunnalliseen asemaan. Yhteiskunnallisen aseman voi kuitenkin käsitellä tarkoittavan myös oikeusturvan, vaikutusmahdollisuuksien tai pysyvän työsuhteen kaltaisia asioita, joiden kannalta kaikkien kansalaisten asema voi periaatteessa kohentua samanaikaisesti. Ehkä nuorten vastaukset kysymykseen voikin tulkita eräänlaiseksi luottamuksen osoittimeksi sitä kohtaan, mihin suuntaan yhteiskunta on menossa, ja minkälaisia mahdollisuuksia se itselle voi tarjota. Ainakin yhteys sosiaalista luottamusta mittaavaan kysymyssarjaan (kuvio 70) on hyvin voimakas. Ne nuoret, joilla on eniten luottamusta muihin ihmisiin, uskovat myös omaan sosiaaliseen nousuunsa useammin kuin muut.

Passivoiva sosiaaliturva?

Kuviosta 58 voi lukea nuorten suhtautumisen sosiaaliturvaan muuttuneen tasaisesti siten, että yhä harvempi, nyt 54 prosenttia, on sitä mieltä, että sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia. Vielä vuonna 1995 tätä mieltä oli kaksi nuorta kolmesta. Huomion arvoista on kuitenkin, että muutoksesta huolimatta yhä enemmistö nuorista näkee nykyisen sosiaaliturvan vievän yrittämishalut. Kiinnostavaa on sekin, että työttömistä tätä mieltä on jopa muita useampi, 59 prosenttia.

Aiemmissa kyselyissä ikäryhmittäiset erot ovat olleet selkeitä siten, että ikä on lisännyt käsitystä sosiaaliturvan passivoivasta vaikutuksesta. Muutoksen on jo aiemmin havaittu olevan nopeinta kyselyn vanhimmissa ikäryhmissä, ja nyt ikäryhmien väliset asenne-erot ovat kokonaan tasoittuneet. Sukupuolten tai eritasoisien koulutuksen saaneiden nuorten välillä ei eroja käsityksessä sosiaaliturvasta ole. Alumuuttujista erottuu pääkaupunkiseutu, jolla asuvat nuoret pitävät muita harvemmin

Kuvio 57. ”TYÖURALLANI TULEN SAAVUTTAMAAN PAREMMAN YHTEISKUNNALLISEN ASEMAN KUIN MITÄ VANHEMMILLANI ON.” Vertailu 1996–2009. (%)

sosiaaliturvaa passivoivana.

Tulkinnassa on huomattava, että kysymyksessä puhutaan nimenomaan ”nykyisestä sosiaaliturvasta”, ja myös sosiaaliturvan todellinen taso ja saantikriteerit varmasti vaikuttavat näkemyksiin sen passivoivasta vaikutuksesta. Trendistä voi halutessaan lukea paitsi nuorten entistä myönteisemmän suhtautumisen sosiaaliturvan varassa elämiseen, myös sen, että nuoret kokevat sosiaaliturvan entistä heikommaksi. (Nuorten näkemyksistä työttömyysturvan vastikkeellisuudesta ja kaikille maksettavasta kansalaistulosta ks. lisää Myllyniemi 2007, 42–44, 73–81.)

Jatkuva kouluttautuminen

Kuviosta 59 nähdään, että nuorten usko jatkuvan kouluttautumisen välttämättömyyteen työelämässä pysymisen kannalta on vähentynyt, etenkin aivan viime vuosina. Trendi on varsin kiinnostava, sillä se näyttäisi olevan ristiriidassa elinikäisen oppimisen korostamisen, koulutustason jatkuvan kasvun ja työntekijään kohdistuvien vaatimusten kanssa. Jatkuva kouluttautuminen ei liity vain vaativiin asiantuntijatehtäviin tai korkeampiin koulutustasoihin, vaan työn ja työtapojen muutos vaatii joustavuutta ja uuden oppimista yhä useammilla aloilla. Työuran aikana voi myös joutua opettelemaan useita ammatteja.

Heikkenevä usko jatkuvan kouluttautumisen välttämättömyyteen näyttäisi olevan myös törmäyskurssilla sen edellä tehdyn havainnon kanssa, että kaksi kolmesta nuoresta uskoo joutuvansa työuransa aikana vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja (kuvio 54).

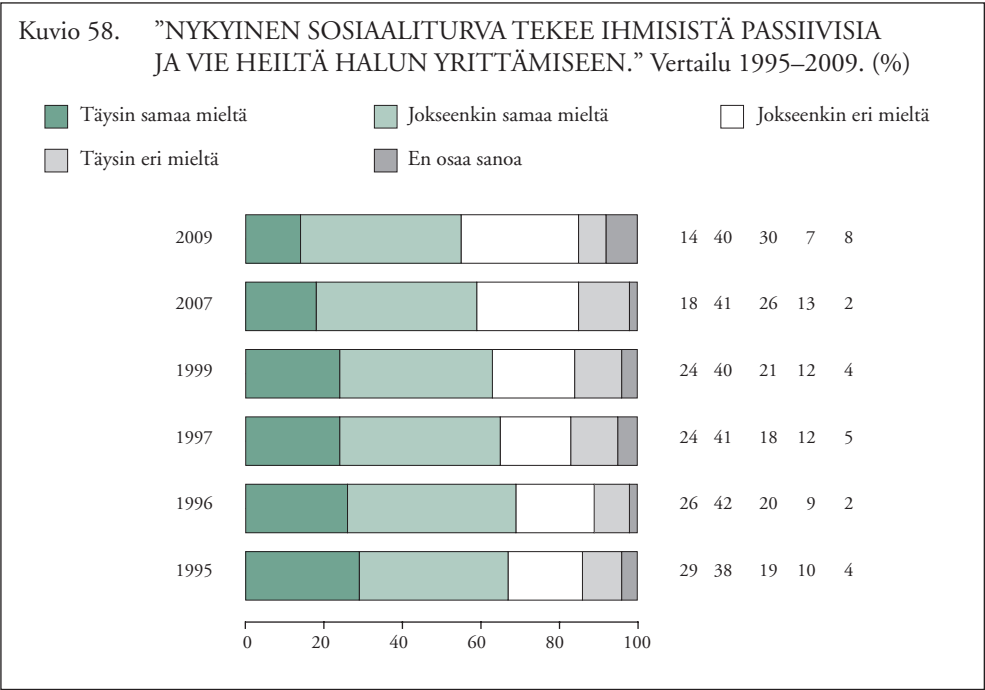
Naisten ja miesten uskossa jatkuvan kouluttautumisen välttämättömyyteen ei ole eroja. Iän myötä käsitys hieman kasvaa. Asenne liittyy erityisen vahvasti koulutustasoon. Yliopisto-opiskelijoiden usko koulutuksen tarpeellisuuteen on hyvin voimakasta, lukiossa opiskelevilla puolestaan yllättävän heikkoa.

Jos jatkuvan kouluttautumisen välttämättömyyteen kerran uskotaan yhä vähemmän, niin mikä sitten nuorten mielestä vaikuttaa työelämässä pärjäämiseen? Jotain suuntaa voisivat antaa vastaukset edellisen Nuorisobarometrin kysymykseen ”Kuinka paljon uskot seuraavilla asioilla olevan vaikutusta työnsaantiin?”. Siinä koulutustakin tärkeämmäksi nousivat motivaatio, ammattitaito ja työkoke-

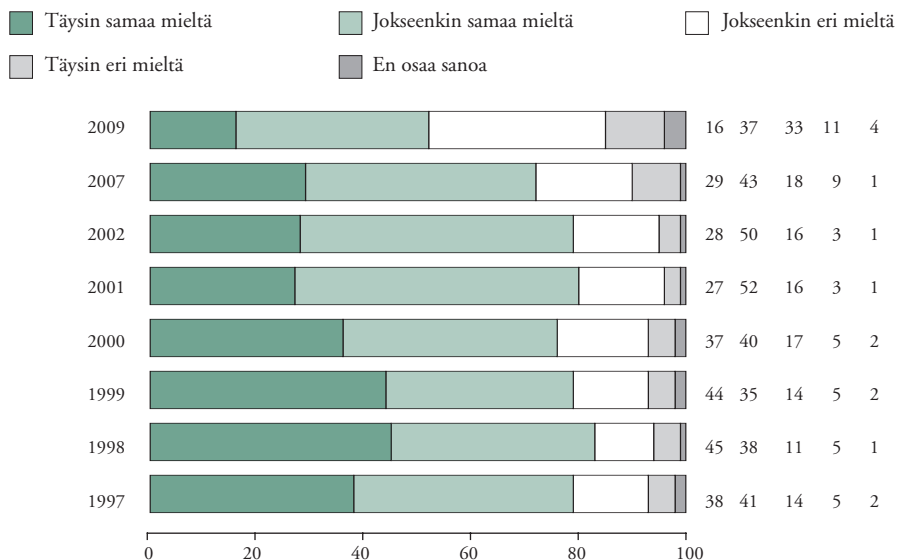
mus (Myllyniemi 2008, 26). Toisaalla samassa barometrissa selvitettiin eri taitojen tärkeyttä elämässä pärjäämisen kannalta. Siinä selvästi tärkeimmäksi nousivat sosiaaliset taidot (emt. 19). Vastaavasti kun Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ -barometrissa selvitettiin nuorten käsityksiä työssä tarvittavista tiedoista ja taidoista, korostuivat ammattitaito ja yhteistyötaidot. Työelämässä tarvittavista ominaisuuksista ja luonteenpiirteistä esille nostettiin sosiaalisuus ja tunnollisuus (Sulander 2007, 92–97). Eri tuloksissa siis korostuvat sosiaalisuus ja oikea asenne, mikä on linjassa sen yleisen käsityksen kanssa, että työelämässä on ammattitaidon ohella tärkeää olla sosiaalisesti pätevä tyyppi.

Palkkajoustopot

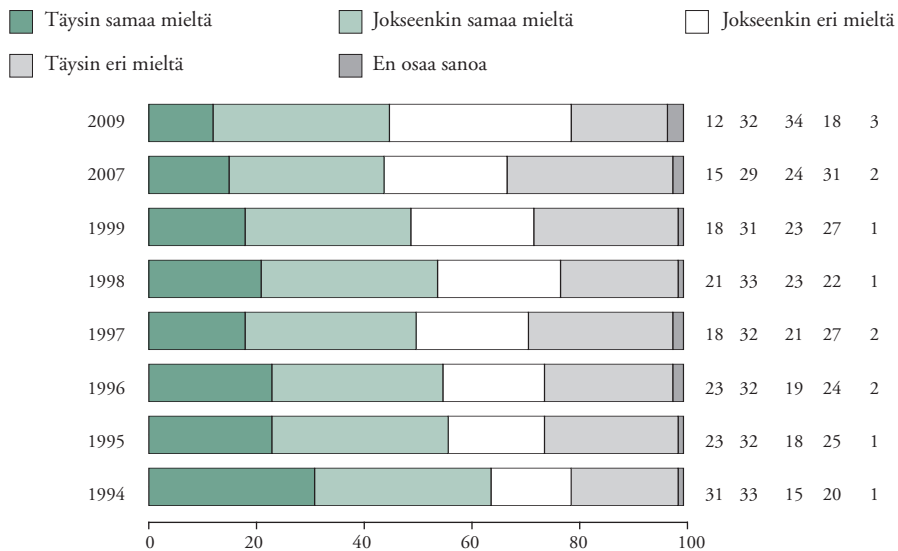
Suhtautuminen nuorten alkupalkan alentamiseen muuttui kysely kyselyltä kielteisemmäksi vuodesta 1994 vuoteen 2007, mutta nyt tämä

Kuvio 59. ”TYÖELÄMÄSSÄ PYSYMINEN EDELLYTTÄÄ JATKUVAA KOULUTTAUTUMISTA.” Vertailu 1997–2009. (%)

Kuvio 60. ”TYÖHÖN TULEVAN NUOREN PALKKA VOISI ALUKSI OLLA VÄHEMMÄN KUIN VASTAAVAN TEHTÄVÄN NORMAALIPALKKA.” Vertailu 1994–2009. (%)

kehitys näyttää pysähtyneen (kuvio 60). Trendin kääntyminen liittyy nuorisotyöttömyyden muutoksiin. Niin kauan kuin työttömyys laski, myös alkupalkasta tinkimisen kannatus laski, mutta talouden yskähdellessä myös työttömyysongelman ratkaisemiseen tarvittavien keinojen järeyttä arvioidaan uudelta pohjalta.

Nuorten naisten ja miesten käsityksissä ei ole eroja, ei myöskään eri-ikäisten nuorten näkemyksissä. Työttömien nuorten parissa ajatus alemmasta alkupalkasta saa vähemmän (39 prosenttia) kannatusta kuin muiden (46 prosenttia). Opiskelupaikan mukaisessa vertailussa kannatus on suurinta peruskoululaisten (49 prosenttia) ja pienintä yliopisto-opiskelijoiden (35 prosenttia) parissa.

Työttömyyden kokeminen jos toimeentulo on turvattu

Asennetta työttömyyttä kohtaan on selvitetty Nuorisobarometrin alusta saakka väitteellä ”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu”. Näkemykset ovat muuttuneet vuosien varrella paljon, mutta eivät kuitenkaan niin tasaisesti kuin arvostukset yleensä. Koko 90-luvun asenne pysyi hyvin samanlaisena lähes kahden kolmesta kokiessa työttömyyden kielteisenä. 2000-luvun alussa tapahtui kuitenkin nopea muutos, niin että 2007 kyselyssä enemmistö ei enää pitänyt työttömyyttä välttämättä pahana asiana⁶⁷. Nyt, vain kahdessa vuodessa, on palattu takaisin 90-luvun arvoihin.

Tämäkin kehityskulku liittyy nuorisotyöttömyyden muutoksiin. 90-luvun puolivälistä lähtien työttömyys laski tasaisesti kääntyen vuoden 2008 lopulla rajuun kasvuun. Työttömyyteen siis näytetään suhtautuvan hyväksyvämmiin silloin, kun se on harvinaisempaa – ja riski joutua itse työttömäksi on pienempi. Ja vastaavasti korkean työttömyyden oloissa työttömyyttä pidetään pahempaa asiana. Havainto ei ole mitenkään itsessään selvä, sillä yhtä lailla voisi ajatella työttö-

myyden normalisoituvan ja arkipäiväistyvän korkeamman työttömyyden oloissa. Toisaalta työttömyyden pahuudella voidaan tarkoittaa montaa asiaa, niin sosiaalista leimaavuutta kuin vaikkapa estettä urakehitykselle. Asenteiden muutosta voi selittää sekin, että riski työttömyyden pitkittymisestä on taantumassa suurempi.

Miehet ja nuorimmat vastaajat suhtautuvat muita hyväksyvämmiin työttömyyteen. Myös maaseutumaisten kuntien nuorten parissa on tavallisempaa kokea, ettei työttömyys ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu. Sen sijaan yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksissä työttömyys on usein paha asia, samoin yliopistotutkinnon jo suorittaneiden nuorten mielestä.

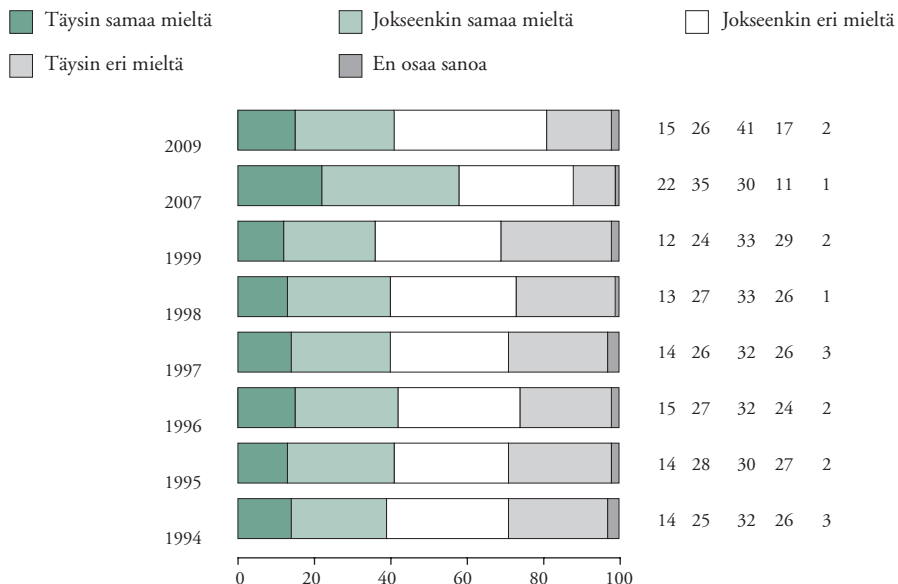
Työttömät nuoret eivät pidä työttömyyttä taloudellisesti turvatussa tilanteessa yhtä usein pahana kuin muut. Kuviossa 62 tehdään työttömien nuorten asenteen kehityksen ajallinen vertailu, joka näyttää samankaltaiselta, joskin vielä nopeamalta, kuin kuviossa 61 esitys kaikkien nuorten vastauksista. (Lisää nuorten työttömyyteen liittyvistä arvostuksista ks. Myllyniemi 2007, 41–56.)

Kiintoisaa sinänsä, edellä (kuvio 50) nähtiin myös nuorten halun elää mieluummin työllä kuin työttömyyskorvauksella olevan jyrkässä laskussa. Ja tarkastelemalla näitä kysymyksiä yhdessä havaitaan 15 prosentin nuorista pitävän työttömyyttä pahana, vaikka toimeentulo olisi turvattu, mutta valitsevan silti työttömyyden työn sijaan, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri.

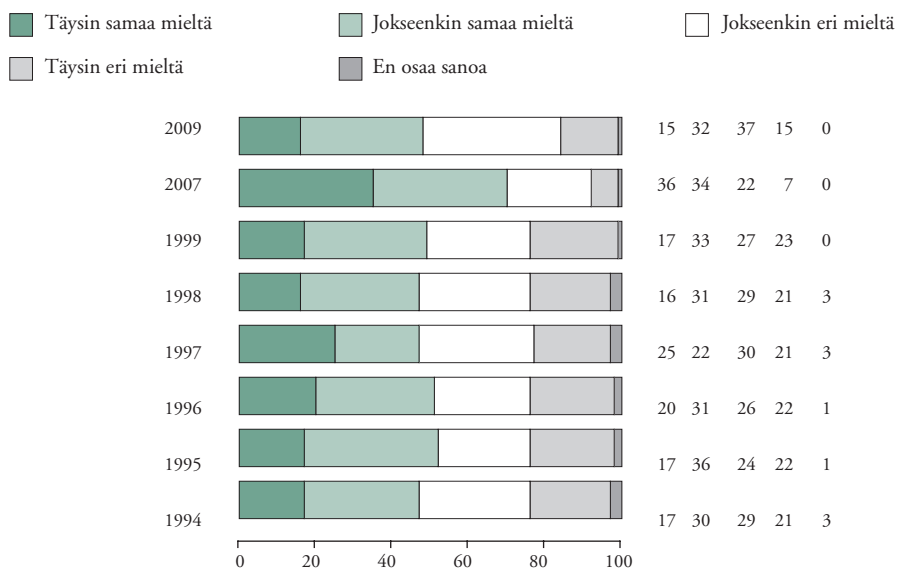
Työajan lyhentäminen

Kysymys työajan lyhentämisestä keinona työttömyyttä vastaan on tavallaan rinnakkaiskysymys edellä kuviossa 60 esitetylle ajatukselle alkupalkasta tinkimiselle. Kuten kuviosta 63 nähdään, on asenteen kehitystrendikin ollut samansuuntainen aina viime vuosiin saakka. Myös ajatus työajan lyhentämisestä sai kyse-

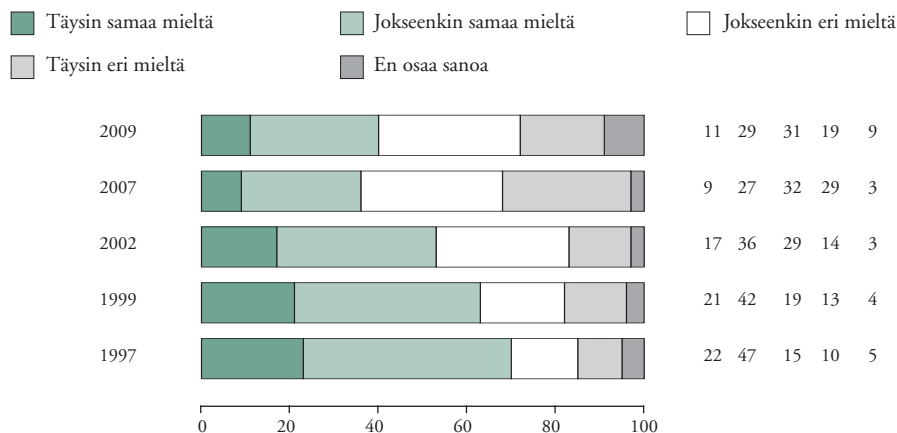
Kuvio 61. ”TYÖTTÖMÄNÄ OLO EI OLE PAHA ASIA, JOS TOIMEENTULO ON TURVATTU.” Vertailu 1994–2009. (%)

Kuvio 62. ”TYÖTTÖMÄNÄ OLO EI OLE PAHA ASIA, JOS TOIMEENTULO ON TURVATTU.” Työttömien nuorten vastausten vertailu 1994–2009. (%)

Kuvio 63. ”TYÖTTÖMYYDEN VÄHENTÄMISEKSI TYÖTÄ TULEE JAKAA USEAMMALLE TYÖAIKAA LYHENTÄMÄLLÄ.” Vertailu 1997–2009. (%)

ly kyselyltä yhä vähemmän kannatusta, mutta toisin kuin kysymyksessä matalasta alkupalkasta, on työajan lyhentämisen kannatus kuitenkin kääntynyt kasvuun nuorisotyöttömyyden lisääntyessä. Nyt 41 prosenttia nuorista pitää ajatusta kannatettavana. Miehet kannattavat sitä hieman enemmän (42 prosenttia) kuin naiset (39 prosenttia), ja keskimääräistä suosituampi ajatus on alle 20-vuotiaiden vastaajien parissa (46 prosenttia). Myös työttömät nuoret kannattavat ajatusta muita enemmän (47 prosenttia).

Ulkomaalaisten työntekijöiden tarve

Nuorten käsitys ulkomaalaisen työvoiman lisätarpeesta ei ole muuttunut vuodesta 2007, mutta vuosituhanen vaihteeseen verrattuna entistä harvempi, 38 prosenttia, uskoo ulkomaalaisia työntekijöitä tarvittavan lisää (kuvio 64). Kehityskulku ei siis selity talouskriisillä ja työttömyyden kasvulla. Arviot voivat liittyä yleisempiin maahanmuuttoa koskeviin asenteisiin, ja edellä (kuvio 36) nähtiin, että entistä harvempi nuori kokee ulkomaalaisten

rikastuttaneen suomalaista kulttuuria⁶⁸.

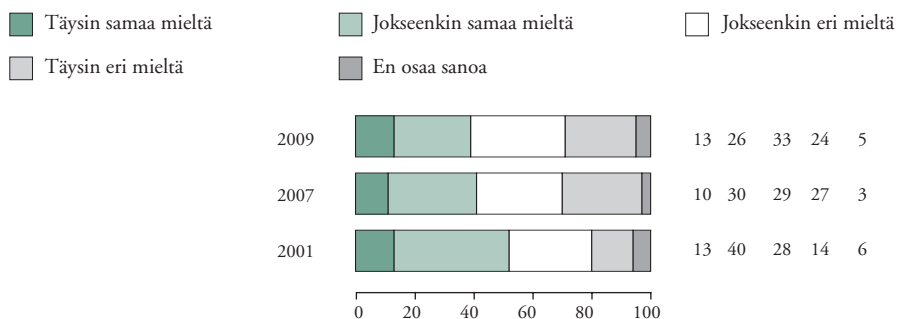
Naisten ja miesten tai eri ikäryhmien välillä ei ole näkemyseroja ulkomaaisen lisätyövoiman tarpeesta. Yleisintä käsitys sen tarpeesta on Länsi-Suomen läänissä (44 prosenttia) ja harvinaisinta Itä-Suomen (33 prosenttia) ja Lapin (28 prosenttia) lääneissä. Käsitys on yhteydessä koulutuslinjaan, sillä yliopisto-opiskelijoista 45 prosenttia ja lukiolaisistakin 41 prosenttia uskoo lisätyövoiman tarpeeseen, kun taas ammatillisemmin suuntautuneista ammattikorkeakoululaisista vain 31 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista 33 prosenttia on tätä mieltä.

Huoli työnsaannista

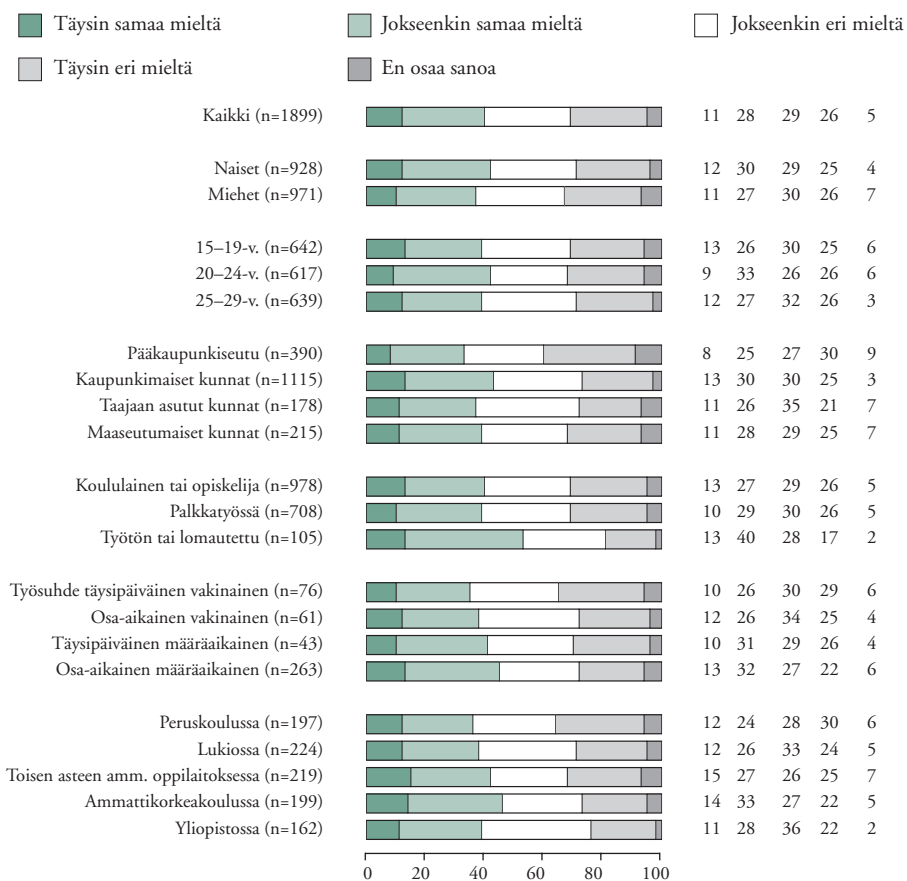
Noin 40 prosenttia nuorista on huolissaan siitä, onko heillä töitä tulevaisuudessa (kuvio 65). Osuus on siis varsin suuri, mutta enemmistö ei ole asiasta kovin huolissaan⁶⁹. Merkille pantavaa on kuitenkin se, että huoli työn riittävydestä on vielä suurempaa kuin huoli työssä jaksamisesta (kuvio 66).

Naiset ja miehet ovat suunnilleen yhtä

Kuvio 64. ”SUOMALAINEN TYÖELÄMÄ TARVITSEE LISÄÄ ULKOMAALAISIA TYÖNTEKIJÖITÄ.” Vertailu 2001–2009. (%)

Kuvio 65. ”OLEN HUOLISSANI SIITÄ, ONKO MINULLA TÖITÄ TULEVAISUUDESSA.” (%)

luottavaisia työnsaantiinsa, samoin eri-ikäiset nuoret. Pääkaupunkiseudulla ollaan hieman muita luottavaisempia, mutta muissa kaupungeissa asuvat ovat sitä vastoin muita huolestuneempia työssä pysymisestään. Maantieteellisesti työn ulkopuolelle jäämisen pelko on suurinta Lapin, Oulun ja Itä-Suomen lääneissä.

Työttömät nuoret ovat ymmärrettävästi muita enemmän huolissaan työnsaannistaan. Työssä jo olevien nuorten työsuhteen luonteella on yhteyttä huoleen työssä pysymisestä siten, että varmimpia ovat vakinaisessa täysipäiväisessä työsuhteessa olevat, epävarmimpia määräaikaaisessa osa-aikaaisessa työsuhteessa olevat. Koulutustason mukaisessa vertailussa yliopistotutkinnon suorittaneiden usko omaan työllistymiseensä on voimakkainta. Koulutus ei kuitenkaan yksiselitteisesti näytä lisäävän luottamusta, sillä korkeakouluopiskelijat ovat pikemminkin hieman muita huolestuneempia työllistymisestään. Nämä erot eivät tosin ole tilastollisesti merkitseviä.

Huoli työssä jaksamisesta

Noin kolmannes nuorista on huolissaan työssä jaksamisestaan tulevaisuudessa (kuviot 66)⁷⁰. Aiempina vuosina Nuorisobarometrissa on selvitetty käsityksiä työelämän kuluttavuudesta ylipäätään (kuviot 55), mutta kysymys nimenomaan omasta jaksamisesta esitettiin nyt ensimmäistä kertaa, joten vertailutietoa ei vielä ole. Vastaukset kysymyksiin omasta jaksamisesta ja siitä, onko työelämä nykyisin niin vaativaa, että ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun, ovat luonnollisesti kuitenkin hyvin samansuuntaisia. Melkoinen osa niistä, jotka eivät epäile omaa jaksamistaan, pitävät työelämää yleisesti ottaen turhan kuluttavana. Sen sijaan niistä, jotka ovat huolissaan omasta jaksamisestaan, hyvin harva on eri mieltä siitä, että ihmiset palavat loppuun työelämässä.

Huoli työssä jaksamisesta on varsin samalla tasolla eri taustamuuttujien luokissa. Nais- ja miesten tai eri ikäryhmien väliset erot

eivät ole merkitseviä. Pääkaupunkiseudun nuoret ovat kuitenkin vähemmän huolissaan kuin muissa kaupungeissa asuvat. Toisin kuin työn riittävyyteen liittyvästä huolesta kysyttäessä, eivät työttömät tässä juuri poikkea muista. Myöskään koulutuspaikan mukaiset erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä, vaikka korkeakouluopiskelijat näyttävätkin kantavan ammattikoululaisia enemmän huolta omasta jaksamisestaan.

Kulutus ja talouskriisi

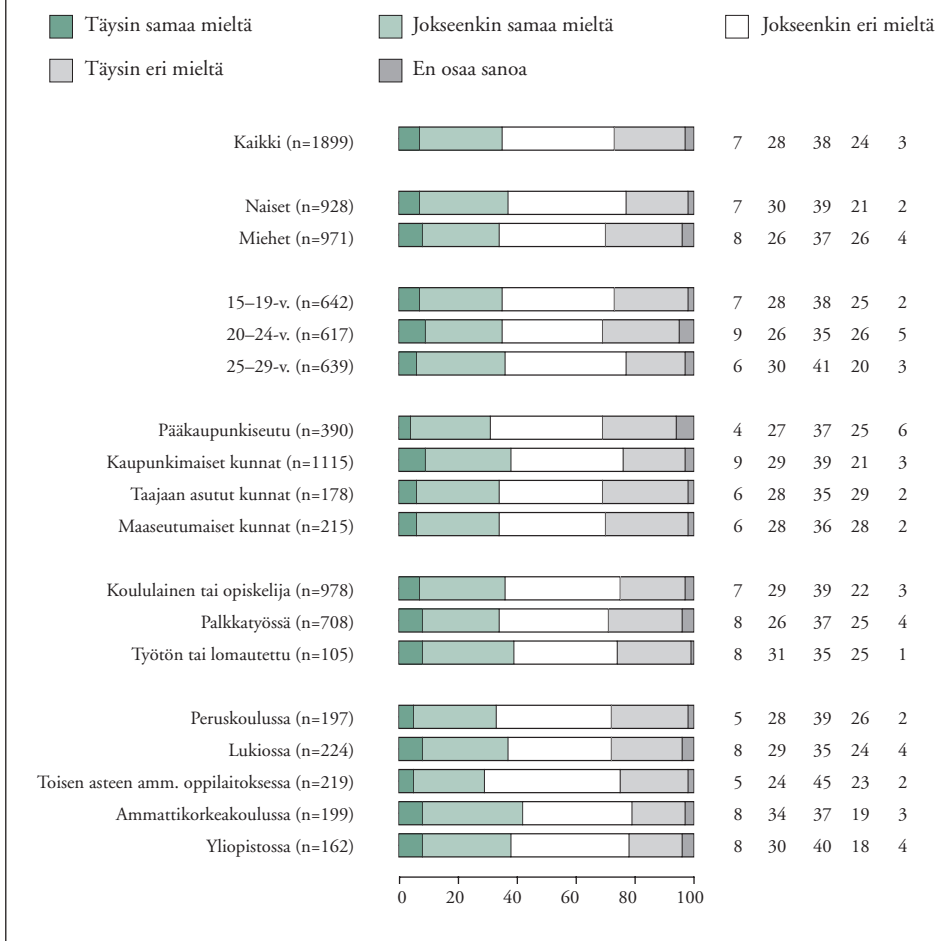
Noin neljännes nuorista on vähentänyt kulutustaan talouskriisin takia (kuviot 67)⁷¹. Kysymys otettiin mukaan haastatteluhetken heikon taloustilanteen takia, eikä sitä ole aiemmin esitetty Nuorisobarometrissa.

Kulutuksen vähentäminen on ollut yhtä yleistä naisilla ja miehillä, samoin kaikissa nuorten ikäryhmissä. Alueellisia eroja sen sijaan on havaittavissa. Yleisimmin kulutuksesta ovat tinkineet Länsi-Suomen ja Oulun läänin nuoret, kuntatyyppin mukaisessa vertailussa puolestaan maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret. Kuviossa 67 näkyy myös se, että työttömät nuoret ovat muita useammin vähentäneet kulutustaan. Tämä saattaa kertoa siitä, että aineistossa on talouskriisin takia työttömäksi jääneitä, sekä siitä, että työttömyyden pelätään pitkittyvän.

SYRJÄYTYMINEN

Syrjäytymisen ehkäisy on nuorisopoliittisen keskustelun keskiössä, mutta myös esimerkiksi sisäministeriö nostaa syrjäytymisen sisäisen turvallisuuden keskeisimmäksi uhkaksi (sisäministeriö 2008). Asian tärkeyden huomioon ottaen saattaa olla hämmäntävää, että arviot syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määristä vaihtelevat valtavasti, noin 14 000:sta jopa 100 000:een. (Ks. esim. Häggman 2007; Kaukonen 2007.)

Kuvio 66. ”OLEN HUOLISSANI OMASTA JAKSAMISESTANI TYÖELÄMÄSSÄ TULEVAISUUDESSA.” (%)

Tärkein syy laskelmien suurille eroille on se, että syrjäytymistä itseään ei voi mitata. Voimme kyllä tarkastella työttömyyttä ja päihteidenkäyttöä tai kysellä ystävien ja harrastusten puutteesta. Syrjäytyminen sen sijaan on teoreettinen käsite, jonka mittaaminen edellyttää käsitteellistämistä ja mallintamista, joista ei vallitse yksimielisyyttä⁷².

Miksei kyselytutkimuksessa sitten kysytä vastaajilta suoraan sitä, ovatko he syrjäyty-

neitä? Tähän on kaksi ilmeistä syytä. Syrjäytyminen on ulkoapäin annettu määre, johon on vaikea samastua. Hyvin harva jos kukaan mieltää itsensä identiteetiltään syrjäytyneeksi. Toisaalta syrjäytyneet – määriteltiinpä heidät miten hyvänsä – eivät todennäköisesti vastaa kyselytutkimuksiin yhtä todennäköisesti kuin muut. Yleistettävissä olevien johtopäätösten vetäminen ”Oletko syrjäytynyt?” -tyyppisestä kysymyksestä olisi siis heikolla pohjalla.

Mistä syrjäytyminen johtuu

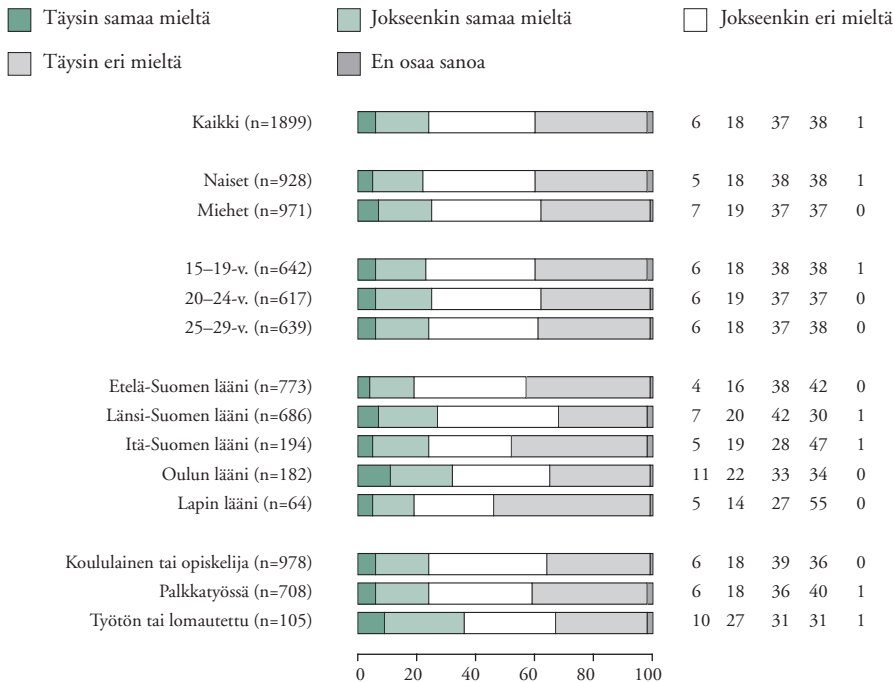
Nuorten omat käsitykset nuorten syrjäytymisen syistä sen sijaan on mitä merkityksellisin kysymys selvitettäväksi. Tässä käytettyä tapaa selvittää syrjäytymisen syitä voi kritisoida siitä, että ilmiötä selitetään omalla määritelmällään. Kriitikissä voi olla perää. Jos esimerkiksi työttömyyttä pidetään yhtenä syrjäytymisen osoittimena, niin toki syrjäytyminen silloin johtuu työttömyydestä. Tässä on kuitenkin oleellista se, että syrjäytymiselle ei ole yhdenmukaista määritelmää, eikä kysymyksenasettelussa määritelty sitä vastaajille mitenkään. Niinpä kuviossa 68 esitetyt nuorten näkemykset syrjäytymisen syistä kertovat myös siitä, kuinka he syrjäytymisen käsittävät. Näin tulkittuna saadaan vihiä siitä, onko esimerkiksi ulkopuolisuus sosiaalisista suhteista nuorten

näkökulmasta vahvempi syrjäytymisen osoitin kuin ulkopuolisuus työ- tai koulutusmarkkinoilta.

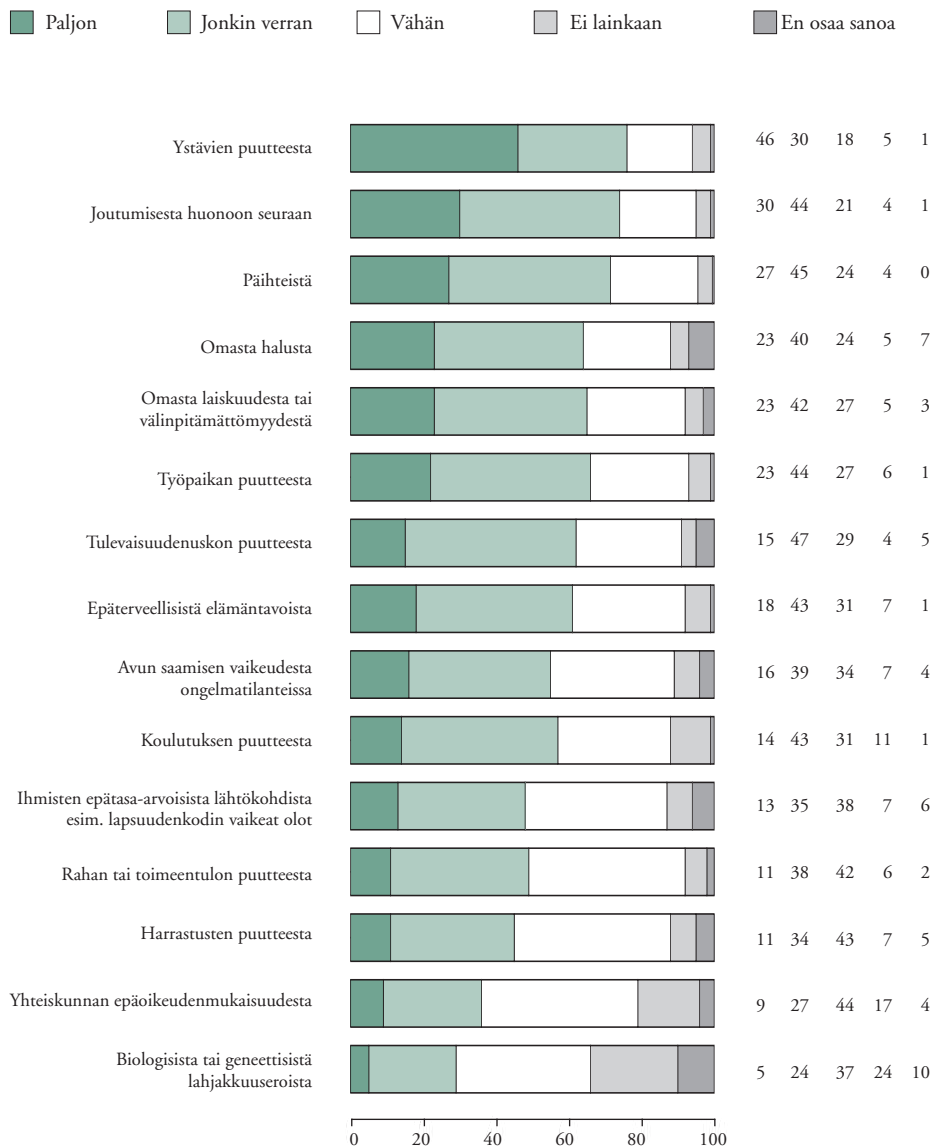
Kuviossa 68 nuorten näkemykset syrjäytymisen syistä esitetään tärkeysjärjestyksessä. Ystävien puute on nuorten arvioissa selvä ykkönen, toiseksi tärkeimpänä syynä syrjäytymiselle pidetään joutumista huonoon seuraan. Sosiaaliset syyt – ystävien puute ja väärät ystävät – nousevat siis kaikkein merkityksellisimmiksi.

Myös päihteet koetaan erittäin vahvasti syrjäytymisen syyksi. Enemmistön mielestä syrjäytyminen johtuu ainakin jonkin verran työpaikan tai koulutuksen puutteesta, rahan tai harrastusten puutteen syrjäytymisen syynä näkee jo vähemmistö nuorista. Lahjakkuuseroja tai yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta ei yleisesti pidetä kovinkaan merkittä-

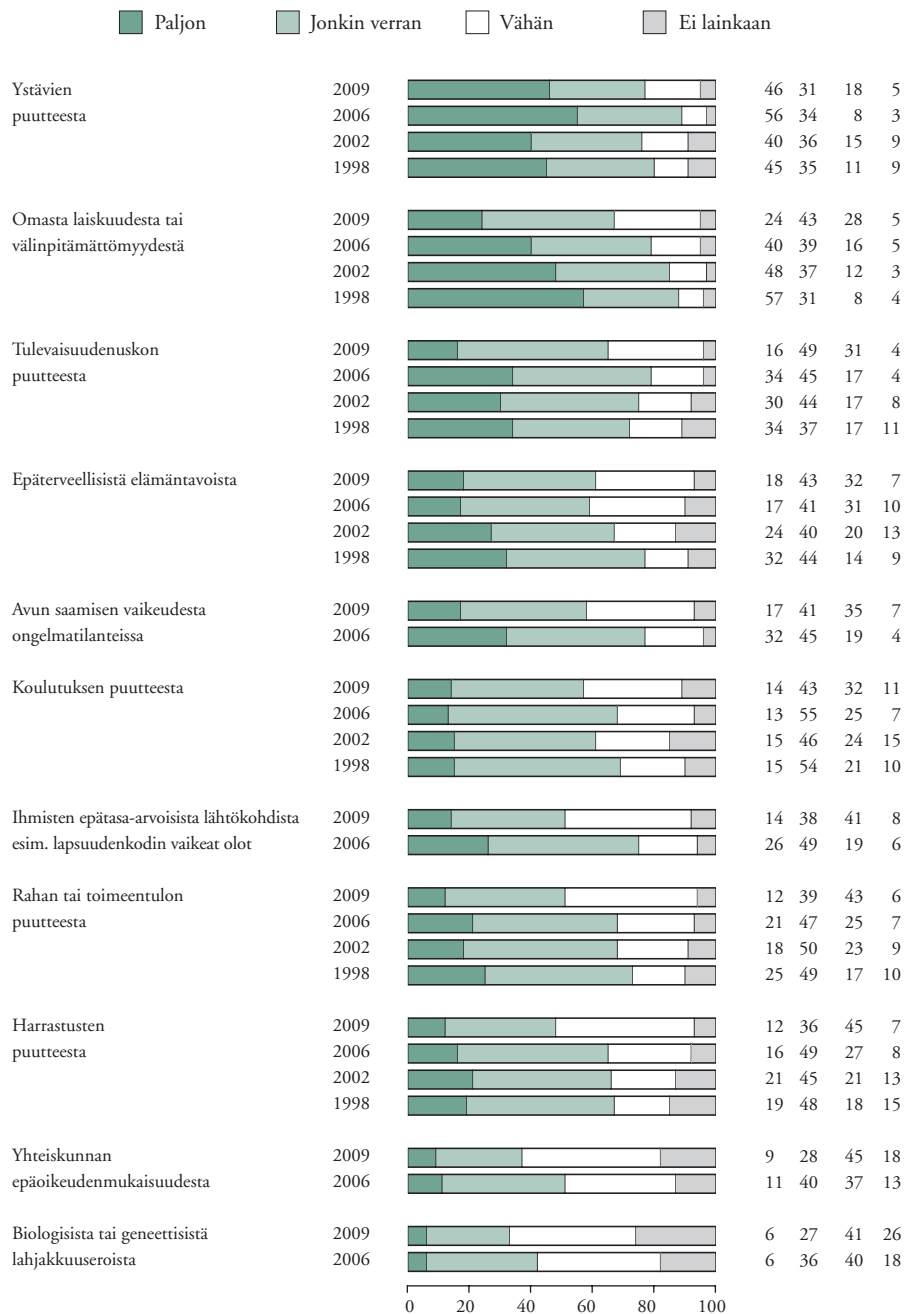
Kuvio 67. ”OLEN VÄHENTÄNYT KULUTUSTANI TALOUSKRIISIN TAKIA.” (%)

Kuvio 68. ”MISSÄ MÄÄRIN SYRJÄYTYMINEN MIELESTÄSI JOHTUU SEURAAVISTA ASIOISTA?

Kuvio 69. ”MISSÄ MÄÄRIN SYRJÄYTYMINEN MIELESTÄSI JOHTUU SEURAAVISTA ASIOISTA?” Vertailu 1998–2009. (%)

vänä syrjäytymisen syynä.

Lähes kaksi nuorta kolmesta on sitä mieltä, että syrjäytymisessä on kyse omasta halusta. Yhtä suuri osa kokee sen johtuvan omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä. Vaikka nämä ovat kaksi eri kysymystä – jälkimmäisessä on kielteisempi, omaa syytä korostava sävy – on niiden kanssa yhtä mieltä suurelta osin samat vastaajat. Tämä yksilön omista ominaisuuksista lähtevä syrjäytymisen selitystapa on yleisempi nuorilla miehillä kuin naisilla.

Syrjäytymisen syiden muutos

Nuorten käsityksiä on mitattu Nuorisobarometreissa vuodesta 1998 lähtien. Kysymyspatteriin on vuosien varrella tullut lisää vaihtoehtoja, mistä johtuen kaikista kohdista ei ole vertailutietoa koko tältä ajalta. Kuviossa 69 esitetyssä vertailussa aiempiin kyselyihin kiinnittää huomiota se, että suurinta osaa selvitetyistä syrjäytymisen syistä pidetään entistä merkityksellisempinä. Oikeastaan ainoa poikkeus on epäterveelliset elämäntavat, joka on lievässä kasvussa syrjäytymisen selittäjänä. Muuten laskeva trendi on sama riippumatta siitä, liittyykö esitetty syy yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin vai yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. Havainnon tulkinta onkin haastavaa. Jos kerran kaikki väitteet ovat menettäneet kannatustaan, mistä syrjäytymisessä sitten nuorten näkökulmasta on kyse?

SOSIAALINEN LUOTTAMUS

Edellä käsiteltyä keskustelua syrjäytymisen käsitteen monista merkityksistä on perinteisesti hallinnut resurssikeskeinen näkökulma. Nuorisobarometrin kaltaisen kyselytutkimuksen avulla aihetta voidaan kuitenkin lähestyä parhaiten toisesta suunnasta. Työttömyyden, tulotason tai pitkäaikaissairauksien tapaisten syrjäytymisen kriteerien tiedetään korreloivan vahvasti muiden sosiaalista syrjäytymistä mit-

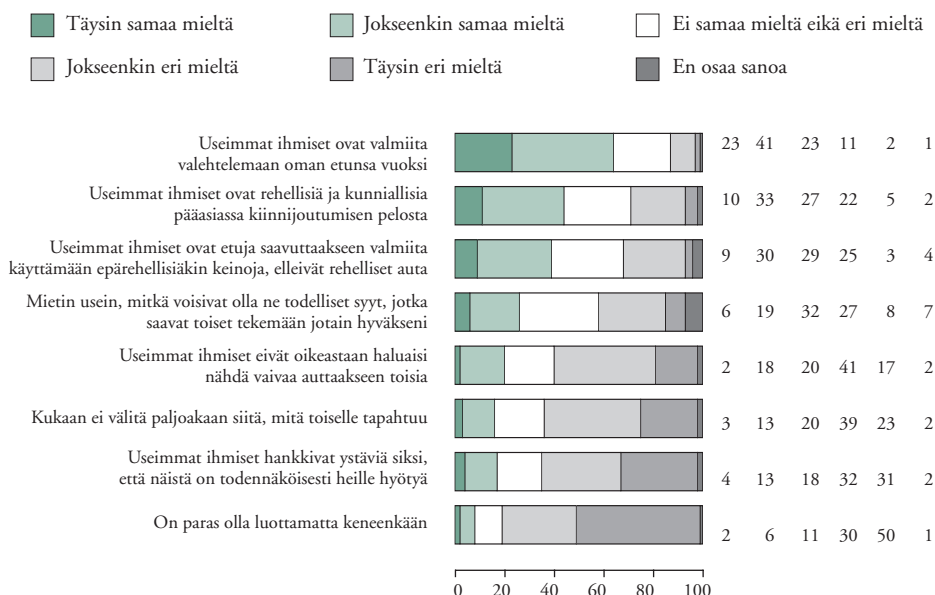
taavien indikaattoreiden kanssa. Sellaisia ovat esimerkiksi itsetunnon puute, turvallisuutta rakentavien sosiaalisten suhteiden vähäisyys ja epäluottamus (Kajanoja 2003).

Nuorisobarometrissa keskitytään näistä viimeksi mainittuun, sosiaaliseen luottamukseen ja epäluottamukseen. Viime aikoina on syntynyt kokonainen empiiristen hyvinvointitutkimusten aalto, joka yhtenevästi todistaa sen, että sosiaaliin suhteisiin luottamuksensa menettäneet ihmiset ovat hauraampia ja haavoittuvampia kuin muut. He sietävät heikommin erilaisia stressitilanteita ja sairastuvat muita herkemmin. Sosiaalinen epäluottamus selittää sitä, keille vaikeudet kasautuvat ja sitä, ketkä jäävät elämään tukien varaan vaikeuksien keskelle. (Kortteinen & Elovainio 2006; Niemelä 2008.)

Työttömien selviytymistä koskeva tutkimus (Kortteinen & Tuomikoski 1998) osoitti, että vain pieni osa työttömistä päätyy huonosuosisuuden pahenevaan kierteseen. Kun selvitettiin erikseen sitä, mikä erottaa selviytyjät ja muut toisistaan, huomattiin, että mitä vähemmän työtön luottaa muihin ihmisiin, sitä todennäköisemmin hän sairastuu ja tätä kautta syrjäytyy vakavammin. Ja kääntäen: mitä enemmän henkilöllä oli sosiaaliin suhteisiin liittyvää luottamusta, sitä paremmin ja kauemmin hän työttömänä jaksoi. Yhteys oli erittäin merkitsevä niin psyykkisten kuin somaattisten oireiden kohdalla. Työttömien selviytymisen lisäksi sosiaalinen luottamus selittää myös työssäkäyvien terveyttä ja esimerkiksi väestön kuolleisuutta (Kortteinen & Elovainio 2006).

Analyysien pohjana on käytetty pitkässä psykologisessa tutkimusperinteessä syntynyttä kahdeksasta väitteestä koostuvaa muuttujaa. Tämä yhteisöllisten siteiden ja moraalisten yhteisöjen heikkoutta tai puutetta mittaava kysymyssarja on tänä vuonna ensimmäistä kertaa mukana Nuorisobarometrissa. Se on yritys operationalisoida sosiaalisen luottamuksen kaltainen abstraktilta vaikuttava ilmiö hel-

Kuvio 70. SOSIAALINEN EPÄLUOTTAMUS. (%)

posti mitattavaan muotoon.

Kuviossa 70 esitetään kootusti kaikkien nuorten vastaukset kahdeksaan kysymykseen. Lähes kaksi kolmesta nuoresta on samaa mieltä siitä, että useimmat ihmiset ovat valmiita valehtelemaan oman etunsa vuoksi. Toisessa ääripäässä olevan väitteen ”On paras olla luottamatta keneenkään” kanssa on samaa mieltä enää harvempi kuin joka kymmenes.

Koska kuvion 70 kysymykset mittaavat enemmän tai vähemmän samaa asennetta, on luontevaa tehdä niistä kaikista summamuutuja. Mitattua asennetta kutsutaan Korteista ym. (2003) mukaillen sosiaalisiksi luottamukseksi⁷³. Kun ”En osaa sanoa”-vastaukset poistetaan, voi kahdeksan kysymyksen summamuutuja siis asteikolla 1–5 saada arvoja välillä 8–40. Tuloksena on normaalijakaumaa muistuttava, hieman oikealle vino jakauma, jonka yleisin arvo on 19⁷⁴.

Robert Putnam (2000) on sosiaalista

pääomaa tutkiessaan kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka yhteisön menestystä voidaan selittää sosiaalisin normeihin ja luottamukseen liittyvillä tekijöillä. Sosiaalisen pääoman muuttumista ajan mukana on myös pyritty mittaamaan⁷⁵. Suomessa tiedetään kyselytutkimusten perusteella nuorten järjestöosallistumisen olevan laskussa, samoin yhteenkuuluvuuden tunteen niin ystäväpiiriin, harrastuksiin kuin suomalaiseen yhteiskuntaankin (Myllyniemi 2008; Myllyniemi 2009). Koska kysymys sosiaalisesta luottamuksesta oli nyt ensimmäistä kertaa mukana, ei vielä saada tietoa siitä, mihin suuntaan se on kehittymässä⁷⁶. Tulevissa barometreissa sosiaaliseen luottamukseen liittyvä seurantatieto onkin tärkeää. Niin yhteiskunnallinen toiminta kuin sekä yksilön että yhteisön hyvinvointi kun edellyttävät luottamusta toisiin. Voidakseen ylipäätään toimia järjestäytyneesti ihminen tarvitsee muihin kohdistuvaa luottamusta.

Kuvio 71. SOSIAALINEN LUOTTAMUS TAUSTAMUUTTUIJTAIN.* (%)

* Luokat on muodostettu kuvion 70 kahdeksasta kysymyksestä muodostetun summamuuttujan arvoista seuraavasti: Erittäin vahva sosiaalinen luottamus (alle 15) Melko vahva (15-19) Keskimääräinen (20-24) Melko heikko (25-29) Erittäin heikko (30 tai enemmän).

** Vain ei-opiskelijat lukuun ottamatta yliopistotutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

Sosiaalinen luottamus taustamuuttujittain

Kuviossa 71 sosiaalista luottamusta esitellään eri taustamuuttujien luokissa. Sosiaalisen luottamuksen mittarina ovat kuvion 70 kahdeksasta kysymyksestä muodostetun summamuuttujan arvot, jotka on jaettu viiteen luokkaan: erittäin vahva, melko vahva, keskimääräinen, melko heikko ja erittäin heikko sosiaalinen luottamus. Kuvion 70 kysymykset mittaavat sosiaalista epäluottamusta, joten sosiaalinen luottamus on sitä vahvempaa, mitä pienempiä arvoja kuvion 71 summamuuttuja saa⁷⁷.

Nuorten naisten sosiaalinen luottamus on hieman vahvempaa kuin miesten. Luottamus näyttää kasvavan iän mukana, mutta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä ja voivat johtua sattumasta. Itse asiassa Kortteisen ja Tuomikosken (1998, 60) mukaan yhteys on koko elämänkaarta ajatellen päinvastainen: iän myötä luottamus vähenee. He tulkitsevat havaintoa epäluottamuksen sosiaalisen muotoutumisen kautta: elämä kasaa lapsena syntyneen perusluottamuksen päälle pettymyksiä, joiden määrä ja tulos vaihtelevat muun muassa yhteiskunnallisen aseman mukaan. (Kortteinen & Tuomikoski 1998, 52–62.)

Tämän vuoden Nuorisobarometrissa ei selvitetty vastaajien ammatti-, luokka- tai sosioekonomista asemaa. Lähinnä vastaava muuttuja on koulutustaso, jolla onkin yhteyttä sosiaaliseen luottamukseen. Kaikkein heikointa luottamus on täysin vailla ammatillisia tutkintoja olevilla, mistä luottamus kasvaa koulutustason myötä sillä poikkeuksella, että yliopistotutkinnon suorittaneiden luottamus on matalammalla tasolla kuin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla. Kun sosiaalista luottamusta verrataan suoritettujen tutkintojen sijaan nykyisen opiskelupaikan mukaan, on luottamustaso matalin ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkein lukiossa ja yliopistossa.

Vastaajan oman koulutustason yhteys sosiaaliseen luottamukseen ei siis ole aivan

suoraviivainen. Sama pätee tavallaan myös vastaajan vanhempien koulutukseen. Ne nuoret, joiden vanhemmilla ei ole mitään ammatillisia tutkintoja, ovat selvästi muita kyynisempiä. Yhteys pätee sekä isän että äidin koulutukseen, ja erityisen heikko sosiaalinen luottamustaso on niillä, joiden kummallakaan vanhemmalla ei ole tutkintoa. Muuten vanhempien koulutustason yhteys nuorten sosiaaliseen luottamukseen ei ole merkitsevää.

Mielenkiintoinen havainto on selvä yhteys internetin käytön ja sosiaalisen luottamuksen välillä. Nettiä korkeintaan tunnin päivässä käyttävät luottavat muihin ihmisiin netin suurkuluttajia enemmän. Mahdollinen syy-yhteys jää tässä kuitenkin arvoitukseksi. Se, onko internetin käytössä itsessään jotain sosiaalista luottamusta heikentävää, riippuu tietenkin täysin siitä, mitä netissä tehdään. Havaittu yhteys sosiaaliseen luottamukseen voi johtua myös siitä, että netin suurkuluttajat ovat valikoitunutta joukkoa. On ajateltavissa, että nettisosiaalisuus kompensoi muussa sosiaalisessa elämässä koettuja vaikeuksia ja että internetin suurkuluttajien sosiaalinen luottamus olisi vielä heikompaa ilman nettiä. Nuorten vapaa-aikatutkimuksen perusteella tosin ne, jotka ovat enemmän yhteydessä ystäviinsä puhelimen ja netin kautta myös tapaavat ystäviään tiuhemmin. Nettiystävät eivät kuitenkaan lisää tyytyväisyyttä ihmissuhteisiin samalla tavoin kuin ystävien kasvokkain tapaaminen (Myllyniemi 2009, 93; 122).

Sosiaalisen luottamuksen määrän yhteydet taiteeseen tai muuhun kulttuuriin liittyviin asenteisiin ja toimintaan eivät ole yksiselitteisiä. Vahvempi sosiaalinen luottamus on kyllä jossain määrin yhteydessä eri kulttuuripalveluiden tärkeänä pitämiseen, mutta yhteys on eri palveluiden kohdalla erisuuntainen⁷⁸.

Sillä, onko nuorella itsellään luovia harrastuksia (kuviossa 3 esitetyt aktiviteetit) tai kuinka monta niitä on, ei ole merkitsevää yhteyttä sosiaalisen luottamuksen määrään. Eri yksittäisten luovien toimintojen harras-

tajien välillä ei myöskään ole merkitseviä eroja. Erojen puuttuminen yhden kyselyn tarjoamassa poikkileikkaustiedossa ei kuitenkaan kerro siitä, ettei kulttuuriharrastuksilla olisi vaikutusta. Tapaustutkimusesimerkkinä on Myrsky-hankkeeseen liittyvä seurantatutkimus, jossa selvitettiin luovaan toimintaan osallistumisen yhteyksiä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin ulottuvuuksiin⁷⁹. Nuorten ryhmähaastatteluihin ja kirjoituksiin perustuvan seurantatutkimuksen ensimmäisten tulosten mukaan taidehankkeeseen osallistuneilla 13–18-vuotiailla yksi keskeinen lisääntynyt asia oli nimenomaan sosiaalinen luottamus (Kotilainen 2008).

Luottamuksella toisiin ihmisiin on yhteys moniin muihin kyselyn muuttujiin, kuten tulevaisuudenuskoon. Ne nuoret, joiden so-

siaalinen luottamus on heikkoa, ovat erittäin huolissaan omasta jaksamisestaan työelämässä tulevaisuudessa. Heidän uskonsa omaan työllistymiseensä on muita heikompa, ja vastavasti he uskovat muita useammin työnsaannin ylipäättään vaikeutuneen. Nuorilla, joilla on eniten luottamusta muihin ihmisiin, on eniten uskoa omaan sosiaaliseen nousuun tulevaisuudessa.

Sosiaalisen luottamuksen vähäinen määrä on vahvasti yhteydessä esimerkiksi siihen näkemykseen, että sosiaaliturva passivoi ihmiset ja vie halun yrittämiseen. Tämän voi tulkita tiettyä kyynisyytenä, näkemyksenä, jonka mukaan ihmiset yrittävät lähinnä saada omaa hyötyä järjestelmästä. Sosiaalinen epäluottamus näkyy myös esimerkiksi hyväksyvämmässä asenteessa nettipiratismia kohtaan.

TAITEESTA NUORTEN ITSETUNTEMUKSEN LISÄÄJÄNÄ JA YHTEISKUNNAN VOIMAVARANA

ALUKSI

Kirjoitus perustuu koke-
muksiimme nuorten kanssa
tehdystä taiteellisesta työs-
tä.¹ Ensimmäisessä osassa
käymme läpi käytännön
työssä havaitsemiamme tai-
teen myönteisiä vaikutuksia
ja mahdollisuuksia nuorten
itsetuntemuksen lisääjänä.
Kirjoituksen toisessa osassa
pohdimme yleisemmällä ta-
solla taiteen mahdollisuuksia
yhteiskunnan voimavarana.
Varauksia, epäilyksiä ja kriit-
tisiä huomioita esitämme
kirjoituksen lopuksi.

Ensin on syytä kuiten-
kin tarkastella lyhyesti sitä,
mitä taiteen tekeminen on,
tai miten se tässä ymmärre-
tään. Tekijällä täytyy olla sekä
kiinnostus tehdä taidetta että
aihe, jota hän lähtee taiteen
keinoin kuvaamaan ja käsit-
telemään. Taiteen tekeminen
lähtee henkilökohtaisesta
kiinnostuksesta ja aiheesta.
Henkilökohtaisuutta ei pidä
sekoittaa itsetarkoitukselli-
seen omien ja/tai läheisten
häpeällisten asioiden paljasta-
miseen. Henkilökohtaisuus ei
myöskään tarkoita vain syn-
kkiä asioita tai omakohtaisia
huolia: nuori voi pitää henki-
lökohtaisesti tärkeänä edistää

rasismin vastaisuutta tai saa-
da sanottua että orvokit ovat
kauniita niin, että toiset kuu-
levat ja ymmärtävät sen. Toi-
sin kuin tieteellisessä tarkaste-
lussa, taiteessa saa ja on syytä
olla subjektiivinen ja esittää
moraalisia kannanottoja. Ja
toisin kuin jokapäiväisessä
kanssakäymisessä ihmisten
kanssa, taiteessa saa ja joskus
on aiheen kannalta tarpeellis-
ta olla epäsovinnainen.

TAIDE NUORTEN ITSETUNTEMUKSEN LISÄÄJÄNÄ

Avain siihen, miten taide
voi lisätä nuoren itsetunte-
musta, on juuri yllä maini-
tussa henkilökohtaisuudessa.
Kokemuksemme mukaan
nuorten kanssa työskenneltä-
essä perusajatuksena on hyvä
pitää sitä, että käsiteltäviksi
nostetut aiheet tulevat nuo-
rilta itseltään. Kun nuoret
tuovat kukin omia, tärkeik-
si kokemiaan aiheita esiin
turvallisessa ja luottamuk-
sellisessa ryhmätilanteessa,
he saavat kokemuksen, että
heidä kuunnellaan ja heidät
hyväksytään. Kun nuoret
taas suodattavat muiden tuo-
mia aiheita itsensä kautta, he

oppivat ymmärtämään sekä
itseään, omia ajatuksiaan ja
reaktioitaan, että toisia ja
näiden ajattelutapoja.

Taiteellinen ryhmätyös-
kentely antaa tilaisuuden
tuoda esille myös sellaista,
mistä muuten ei puhuttaisi
tai minkä käsittelemiseen ei
muuten olisi keinoja. Esimer-
kiksi omaa heikkoutta ei mie-
lillä paljasteta kesken arki-
päivän, varsinkin jos näyttää
siltä, että kaikki kaverit ovat
itsevarmoja ja vahvoja pär-
jääjiä. Taiteella on kuitenkin
suuri kyky sietää heikkoutta.
Tuntemuksia, joille vaikka-
pa kouluyhteisössä saatetaan
nauraa, kuunnellaan taidetta
tehtäessä tarkasti, koska ne si-
sältävät tärkeää tietoa ihmise-
nä olemisesta. Haavoittuvuus,
hauraus ja heikkous ovat osa
ihmisyyttä, ja niiden kääntä-
minen elämää ylläpitäväksi
herkkyudeksi ja elämänkun-
nionitukseksi on olennainen
osa taiteen perusolemusta.

Nuoret voivat tuoda pro-
sesseissa ja taidetyöpajoissa
esiin hyvinkin arkaluontoisia
asioita, mutta pysyä silti tar-
vittaessa nimettöminä vaikka-
pa koulunsa, kaupunkinsa tai
vanhempiansa silmissä. Tai-
teen ydin ja voima on juuri
symbolisessa ilmaisussa; esiin

tulleet asiat ja aiheet käsitel-
lään niin, että niistä tulee fik-
tiota, mikä taas suojaa arkoja
asioita esille tuoneita nuoria
yhteisön edessä. Mutta nuo-
rilla on tietenkin oikeus esiin-
tyä halutessaan omilla nimil-
lään ja saada tunnustusta töis-
tään, ja useimmiten he juuri
näin haluavatkin (Kantonen
2007). Surut ja heikkouden
kokemukset muuttuvat voi-
maksiksi, kun ne saa tuoda tai-
deteoksen muodossa julkisesti
nähtäväksi ja kuultavaksi.

*

Taiteellinen työskentely aut-
taa nuorta hahmottamaan
tunne-elämäänsä. Taiteen
keinoin hän pystyy tutustu-
maan tunteisiinsa, ja ehkä
ennen kaikkea niihin, joita
hän kokee, ettei hänellä ole
lupa näyttää tai tuntea. On
syytä huomata, että ”kielle-
tyt” tunteet voivat olla yhtä
hyvin myönteisiä kuin kiel-
teisiä. Esimerkiksi rakkaus
tai ilo saattaa tuntua nuores-
ta ”kielletyltä” tunteelta sa-
maan aikaan kun maailmassa
on nälänhätää ja luonnon-
katastrofeja. Ja vaikka taide
kenties oikeutetustikin miel-
letään usein ahdistusperäi-
seksi ilmaisuksi, yhtä tärkeää
kuin ikävien asioiden käsit-
tely on pysähtyä pohtimaan
sitä, mikä tuottaa iloa ja lisää
onnellisuutta.

Nuorten elämää kuor-
mittavat monet sellaiset asiat,
jotka aikuiset ovat jo jättäneet

taakse. Nuorten haasteina
ovat muun muassa koulutuk-
sen hankkiminen, mahdol-
linen kiusatuksi tuleminen,
päätteet, ulkonäköpaineet
– perhettä, rakkautta ja seksiä
unohtamatta. Jos ei muuten,
niin vanhempiansa kautta
nuoria koskettavat kaikki sa-
mat yhteiskunnan epäkohdat
kuin aikuisiakin: eriarvoisuus,
työttömyys, tuloerojen kasvu,
pähde- ja mielenterveyson-
gelmat ja niin edelleen. Ei
olekaan ihme, jos nuori sa-
noo, että ”ahistaa”.

Taiteellinen ilmaisu, taide-
teos, tarkoittaa onnen ja mur-
heen jakamista muiden, teok-
sen vastaanottajien kanssa.
Niin kliseiseltä kuin se aikui-
sesta voi kuulostaakin, mur-
he vähenee ja onni lisääntyy
jaettaessa. Kokemuksemme
mukaan nuoret ovat saaneet
huomattavaa lohtua käsitelty-
ään taiteellisessa prosessissa ja
turvallisessa ryhmätilantees-
sa esimerkiksi alkoholismia,
anoreksiaa, koulukiusaamista
ja kuolemaa. Tässä kohtaa
pitää myös muistuttaa läsnä
olevan aikuisen eli taiteellisen
prosessin vetäjän vastuusta:
missään tilanteessa nuorta ei
saa pakottaa, prosessin pitää
lähteä nuoren omasta halus-
ta ja olla juuri sen kokoinen,
kuin mihin nuori itse on val-
mis. Vaikeiden aiheiden käsit-
tely on syytä aloittaa yleiseltä
tasolta, ja jokainen nuori tuo
prosessiin omia kokemuksi-
aan ja tunteitaan sen verran,
kuin hänestä tuntuu hyvältä

ja turvalliselta. Joissain tilan-
teissa on syytä jopa rauhoit-
taa ja hillitellä nuoren halua
”avautua”, ettei hän paljasta
ryhmätilanteessa itsestään jo-
tain sellaista, mitä hän katuisi
myöhemmin.

Edelleen, mitä tunteisiin
tulee, on tärkeää tutustuttaa
nuoret huumorin ja satiirin
voimaan. Niidenkin asioiden
kohdalla, jotka herättävät
ahdistusta, vihaa ja raivoa,
huumori ja satiiri voivat olla
”angstia” toimivampia tyyle-
jä. Lähes aina vaikeidenkin
asioiden käsittely synnyttää
ryhmätilanteessa naurua,
mikä osaltaan helpottaa nii-
hin suhtautumista ja niiden
käsittelyä. Hyvin harva asia
on niin vakava, etteivät nuo-
ret välillä laskisi siitä myös
leikkiiä.

*

Taide tarjoaa myös väylän tu-
tustua omaan kehoon. Nuor-
ret ovat kasvamassa lapsista
aikuiseksi, ja heidän ruumiin-
sa muuttuu lyhyellä aikavälil-
lä paljon. Joku saattaa kokea
kehonsa kokonaan vieraaksi;
joku saattaa suhtautua siihen
jopa vihamielisesti: miksi mi-
nusta tuli tällainen ”kuikelo”
tai ”pullukka”, kun kaverista
tuli noin kaunis tai komea?
Tanssia voidaan käyttää tässä
oman kehon hyväksymisen
välineenä. Miten se liikkuu,
mihin se ulottuu, miltä se
tuntuu ja näyttää? Liikkeen
avulla nuori voi oppia naut-

timaan kehostaan esimerkiksi häpeämisen tai ujostelemisen sijaan, olipa se millainen tahansa.

On tärkeää pitää tanssin harrastamisen ja tanssin ammattilaisuuden kriteerit erillään. Nuorissa on niitä, jotka halusivat tanssia, mutta jotka esimerkiksi koululiikunta, läheisten mielipiteet tai nuoren itsensä käsitykset ”tanssijasta” ovat karkottaneet kaikenlaisen liikkumisen parista. Koska taiteen harrastamista ei ole tarkoituksenmukaista mitata samoilla mittareilla kuin ammattitaidetta ja koska taiteen harrastamisen ei tarvitse johtaa taiteen ammattilaisuuteen, harrastusryhmissä jokainen saa tanssia. Tanssin harrastamisen ainoana kriteerinä on järkevää pitää sitä, että nuori itse nauttii liikkeestä. Tällöin tanssiminen lisää oman kehon tuntemusta, antaa nuorelle fyysistä itsevarmuutta ja mahdollisuuden tulla sinuiksi kehonsa kanssa.

Tanssi vaatii rohkeutta eikä siinä pääse sanojen taakse piiloon, eivätkä kaikki halua edes kokeilla sitä. Oma kehonkuvaa voidaan tarkastella silloin yhtä hyvin omakuvia maalaamalla kuin vaikkapa kauneusihanteita vastaan kapinoivalla teatteriesityksellä. Keskeistä kehonkuvaa tarkasteltaessa on itsensä tunnistaminen ja hyväksyminen. Nuorilta tullutta esimerkkiä käyttäksemme: ei tarvitse olla James

Bond tai Madonna, ja silti voi tulla hyväksytyksi.

*

Taiteeseen pätevät samat myönteiset asiat, kuin muuhunkin ohjattuun harrastustoimintaan: osallistujien sosiaalinen rohkeus kasvaa ja heidän vuorovaikutustaitonsa kehittyvät. Ryhmän tasavertaisina jäseninä he kokevat tulevaisuuden hyväksytyksi sellaisina kuin ovat, unohtamatta mielekkään tekemisen aiheuttamaa mielihyvää. Harrastuksena taide poikkeaa kuitenkin esimerkiksi urheilusta siinä, että taiteen tekemiseen kuuluvat olennaisena osana niin sanotut suuret kysymykset: mikä elämän tarkoitus on, mikä on oikein ja väärin ja miksi, mistä mielekkyys ja onni syntyvät, mitä kuolema tarkoittaa. Filosofisten, sosiaalisten, moraalisten ja muitten yksilöä, yhteisöä ja yhteiskuntaa koskevien asioiden pohtiminen on luontevaa ja väistämätöntä silloin, kun aletaan pohtia, mitä halutaan ilmaista tai sanoa; millainen taide-teos halutaan asettaa julkisesti muitten tarkasteltavaksi.

Nyky-Suomi saattaa tuntua nuorista myös melko sielettomalta, hengettömältä. Ulkomaanmatkojen ja maahanmuuttajien myötä nuoret kohtaavat muita uskontokuntia ja nuoria, joille uskonnon merkitys elämässä on heitä itseään suurempi. Tämä he-

rättää uteliaisuutta uskontoja kohtaan ja tarvetta tarkastella omaa suhdetta hengellisiin ja henkisiin asioihin – yhtä hyvin kuin yhteiskuntamme individualismiin, hedonismiin ja materialismiin. Nopeatempoisen, useisiin eri sosiaalisiin verkostoihin ja identiteetteihin jakautuvan nykyelämän vastapainoksi nousevat kysymykset hiljentymisestä ja olemassaolosta. Taide on olemassaolon kokemuksen syventämistä. Kun itse luo asioita, eli subjektiivista todellisuutta, ja tulee tässä hetkessä nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi, kokemus omasta olemassaolosta syvenee. Emme voi olla olemassa eilen, emmekä huomenna, vaan ainoastaan tässä hetkessä.

TAIDE YHTEISKUNNAN VOIMAVARANA

Taiteeseen liittyvät yhä vieläkin klassiset hyveet: kauneus, totuus, hyvyys. Se mikä on kaunista, on samalla totta ja hyvää; se mikä on totta, on samalla hyvää ja kaunista. Kauneuden merkitystä ei pidä vähätellä. Kauneus ensiksikin tuottaa kokijalleen mielihyvää. Toiseksi, kaunis taideteos on aina muistutus siitä, että vaikka ihminen esimerkiksi käy sotia, se keneen tekemään myös jotain kaunista, iloa tuottavaa. Kolmanneksi, kauneus saattaa saada ihmiset kiinnittämään

huomiota asioihin, joita he eivät muuten huomaisi. Onkin sanottu, että jos politiikka on ”mahdollisuuksien taidetta”, niin kauneus on tapa pitää mahdollon niin todellisen tuntuksena, että politiikka ei voi olla huomioimatta sitä (Uschanov 2008, 54).

*

Kun puhutaan taiteesta ja yhteiskunnasta, täytyy korostaa, että ero taiteen ja politiikan välillä on pidettävä nähdäksemme mahdollisimman suurena. Taide ei vastaa, eikä sen pidä vastata päivänpoliittisiin kysymyksiin; se on politiikan tehtävä. Nykyisenä nopean tiedonvälityksen aikakautena taide on vielä entistakin kömpelömpi, jos se pyrkii pinnalliseen ”ajankohtaisuuteen” tai ”journalistisuuteen”. Sen sijaan taide voi tuoda esille yksilöä ja yhteiskuntaa koskevia asioita, joita sekä kansalaiset että päättäjät voivat halutessaan kuunnella ja pohtia tehdessään päivänpoliittisia ja tulevaisuutta koskevia ratkaisuja.

Realiteetit antavat epäilemättä rajat päivänpolitiikalle, mutta taiteessa esitettyjen yhteiskunnallisten ehdotusten ei pitäisi kaatua ainakaan tekijöiden ”realiteettien” nimissä harjoittamaan ennakkosensuuriin. Juha-Pekka Hotinen onkin kirjoittanut, että nykyistä useampien taiteen tekijöiden tulisi valita itselleen naiiveja utopioita, kuten

maapallon pelastaminen tai ihmisen vapauttaminen (Hotinen 2002, 169). Hotinen on puhunut useaan otteeseen utopioiden puolesta taiteessa. Hänen mukaansa taideteos, joka tyytyy ainoastaan kritisoimaan vallitsevia olosuhteita, ei ole yhteiskunnallisesti minkään arvoinen. Sen sijaan taiteen tulisi hänen mukaansa kyetä pelkän kritisoinnin sijaan ehdottamaan mahdollisia ratkaisuja ja tulevaisuuskuvia, vaikka näitä pidettäisiinkin mahdottomina. Ernst Blochia seuraten Hotinen on muistuttanut, että ihmisten henkilökohtaisiin utopioihin, päiväunelmiin, sisältyy varteenotettavia ehdotuksia siitä, miten yksilön ja yhteiskunnan elämä tulisi järjestää.² Yhteiskunnallisten utopioiden ja ehdotusten alueena taide tarjoaa aktiivisille kansalaisille mahdollisuuden tuoda esille tärkeitä pitämiään poliittisia asenteita ja tulevaisuuskuvia. Tällainen taiteellinen toiminta on omiaan vahvistamaan yksilön itsellisyyden ja osallisuuden kokemusta.

*

Taideteos on aina julkinen puheenvuoro. Tämän vuoksi on iso yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen asia, kun nuoret tuovat työnsä julkisesti esille omassa koulussaan tai kotikaupungissaan. Taide saa harvoin aikaan nopeita muutoksia, mutta se laittaa usein

ajattelemaan. Vaikka esimerkiksi koululaisryhmän tekemä esitys rasismista ja ennakkoluuloista ei yksinään poistaisi näitä ilmiöitä tekijöiden asuinalueelta, sen merkitystä tekijöille ja heidän lähimälle yleisölleen, esimerkiksi koulukavereilleen, ei ole syytä vähätellä. Nopeita yhteiskunnallisia muutoksia tärkeämpää taiteen tekemisessä voikin olla, että teoksen tekijöille tulee kokemus siitä, että he tekevät hyvää, jotain mikä on oikein. Tämä myös osaltaan vahvistaa nuoren kasvua.

Silloin kun työskennellään esimerkiksi lastenkotitai mielenterveysongelmaisten nuorten kanssa, nuoret ovat jo pelkällä olemisellaan osoitus siitä, että yhteiskunta ei ole onnistunut ottamaan heitä osakseen. On tärkeää, että nämä nuoret saavat tilaisuuden – niin halutessaan – kertoa oman tarinansa, tuoda oman kokemuksensa esille. Mielenkiintoista on myös pohdiskella näitten nuorten kanssa, miten he toivoisivat, että heidän elämänsä pitäisi järjestää, mitä he odottavat tulevaisuudelta ja miten he kokevat suomalaisen yhteiskunnan. Lähtökohta on tällöin se, että nämä syrjäytymisuhan alla olevat nuoret omaavat kokemusta ja tietoa, jota on tervehdyttävää tuoda yhteisön kuultavaksi. On tärkeää kuunnella tarinoita, jotka voivat kertoa meille, missä kohtaa yhteiskunnassamme on epäkohtia.

KRITIIKKIÄ

Yllä olemme painottaneet taiteen myönteisiä mahdollisuuksia sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Kun ne listataan peräkkäin, ja etenkin kun puhutaan yleisellä tasolla, saattaa syntyä imelä vaikutelma, ikään kuin taide olisi autuaaksi tekevä, pelastava voima. Ajatus tuntuu vieraalta, eikä tässä ole tarkoitus väittää sellaista. Taide ei ole sen enempää joka vaivan lääke kuin urheilu, käsityöt tai ruokailu hyvässä seurassa. Taiteilija ei voi myöskään olla yhteiskunnassa se, joka kuljeskelee tekemässä kaikkea sitä tärkeää, mitä muilta on jäänyt tekemättä (Hotinen 2002, 326).

Taidetta ja taideaineita kutsutaan aina silloin tällöin apuun yhteiskunnan kriisitilanteissa. Esimerkiksi silloin, kun huomataan että nuoret voivat ”pahoin”. Taide ei kuitenkaan yksinään pysty mihinkään, ei varsinkaan nopeasti. Taiteen tuoma henkinen hyvinvointi muuttaa yhteiskuntaa hitaasti, ja voi olla, että liian hitaasti siihen nähden, miten nopeasti muut asiat muuttavat sitä huonompaan suuntaan.

Vaikka taiteella on mahdollista cheyhtää yhteisön jäseniä ja yhteisöjä, on kyseenalaista, voidaanko taidetta

valjastaa korjaamaan sellaisia asioita, jotka yhteiskunnassa ovat pielessä. Sitkeäkään taiteellinen työskentely tuskin poistaa sitä tosiasiaa, että yhteiskuntaamme vaivaa eri-arvoistuminen, raha- ja materiakeskeisyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat – vain muutamia mainitaksemme.

Taiteelle ei pidä myöskään asettaa itsestään selvästi hyviä, tervehdyttäviä ja cheyhtäviä päämääriä. Yhtä lailla kuin luovalla taiteellisella työllä on parantavia vaikutuksia, sillä voi joissain tapauksissa olla myös sairastuttavia vaikutuksia (Andersson 2003, 95). Taide ei ole sama asia kuin terapia, tai edes taideterapia. Taide voi auttaa yksilön tai yhteisön elämää, mutta se ei välttämättä kykene poistamaan näiden ongelmia. Työpajoja ja esityksiin tähtääviä prosesseja vetävät taiteen ammattilaiset eivät ole psykiatrian ammattilaisia, eikä heillä ole ammattitaitoa yksinään käsitellä terapiaa tarvitsevia nuoria. Taide ei missään nimessä voi korvata mielenterveyspalveluja, mutta voi kyllä hyvin olla niiden tukena.

Parasta olisikin, sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta, että nuorilla olisi hyvät ja tasapuoliset mahdollisuudet harrastaa taidetta ja saada

siitä voimavaroja elämäänsä, mutta että yhteiskunnan vakavat ongelmat korjattaisiin muilla keinoin.

Tuomas Timonen & Heikki Törmi

Tuomas Timonen on dramaturgi ja teatteritaiteen maisteri
Heikki Törmi on näyttelijä ja teatteritaiteen maisteri

Viitteet:

1) Törmi toimii Suomen Kulttuurirahaston Myrsky-kulttuurihankkeen Kainuun osion, YDIN-projektin, hankevaatavana. Timonen on osallistunut projektin työpajoihin. Ks. www.skr.fi.

2) *Toivon operetti – kaksi iloista valankumousta*, Helsingin Taiteellinen Teatteri (2008). Käsikirjoitus Tuomas Timonen, sävellykset Juha Kujanpää, ohjaus Anni Ojanen ja Juha-Pekka Hotinen, konsepti ja taiteellinen johtaminen Juha-Pekka Hotinen.

Lähteet:

Andersson, Claes (2003) *Hulluudestamme ja hulluudestanne*.

Helsinki: Kirjapaja.

Hotinen, Juha-Pekka (2002) *Tekstuaalista häirintää*. Helsinki: Teatterikorkeakoulu/ Like.

Kantonen, Lea (2007) ”Tahroja esityksessä”. Teoksessa Jari Jula (toim.) *Taiteen etiikka*. Turku: Areopagus.

Uschanov, Tommi (2008) *Mikä vasemmistoa vaivaa?* Helsinki: Teos.

SUKUPOLVET JA AIKUISUUS

MILLOIN IHMINEN ON AIKUINEN?

Nuorisobarometrissa selvitettiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa käsityksiä siitä, milloin ihminen on aikuinen. Jo se, että asiaa tutkitaan, vihjaa, ettei aikuisuuden käsite ja sen kriteerit ole yhteiskunnassamme itsestään selviä. Myös aikuistumisen monia ulottuvuuksia ja ehtoja käsittelevän Nuorisotutkimusverkoston julkaisun alaotsikko ”Aikuisuutta etsimässä” viittaa tekijöiden mukaan samaan asiaan. Onko aikuisuus hukassa, kun sitä on etsittävä? (Aapola & Ketokivi 2005).

Nuorisobarometrin kyselyssä haastatelluille esitettiin kymmenen kohdan lista erilaisia aikuistumiseen yleensä liitettyjä väitteitä. Osa niistä liittyy yksilön omaan kehitykseen tai kokemukseen siitä, osa puolestaan konkreettimpiin elämäntapahtumiin. Kuten kuviosta 72 nähdään, eivät konkreettiset elämän siirtymät eri elämänaalueilla nuorten mielestä tee aikuista – ainakaan yksinään. Selvästi kaikkein tärkein aikuisuuden kriteeri on vastuun ottaminen omista päätöksistään.

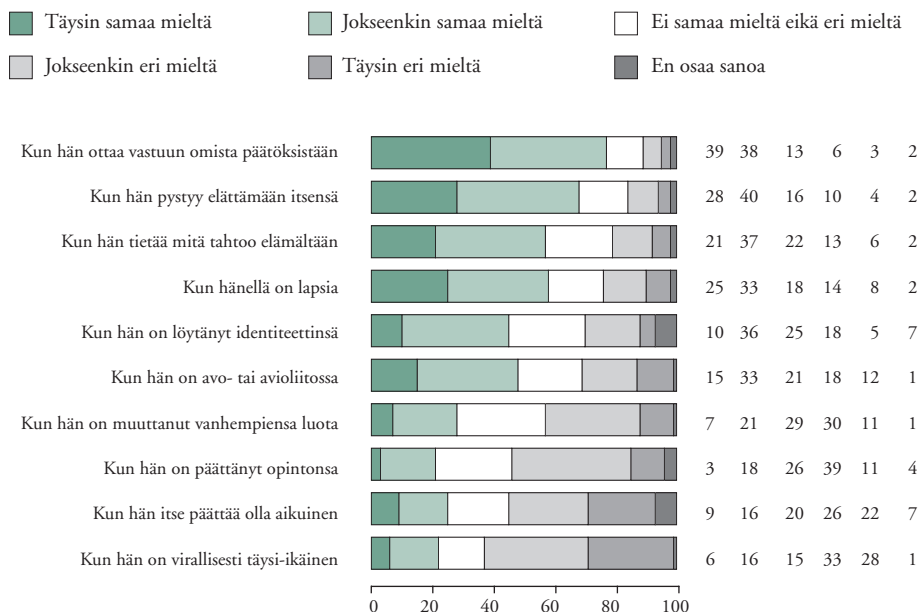
Nuorten aikuistumisen polut ovat moninaisia, ja saman nuoren eri siirtymäprosessit koulutusjärjestelmän, työmarkkinoiden ja perheen kentillä voivat olla hyvinkin eritahaisia. Peruskoulun päättämisen ohella kaikille yhteinen rajapyykki on virallinen täysi-ikäisyys, jonka kaikki saavuttavat 18 vuoden iässä. Se tosin on kaikista kysytyistä aikuisuuden mitoista vähiten suosittu vain viidenneksen nuorista kokiessa täysi-ikäisyyden jonkinlaiseksi aikuisuuden määreeksi. Alle 18-vuotiaille nuorille tuo ikäraja toimii kuitenkin tärkeämpänä viittauskohtana kuin sen jo ylittäneille; niistä nuorista, jotka itse eivät ole

vielä täysi-ikäisyyttä saavuttaneet sentään yli kolmannes arvioi sen määrittävän aikuisuutta. Ehkä täysi-ikäisyys kuitenkin määrittelee paremmin kansalaisuutta kuin aikuisuutta, ainakin se avaa äänioikeuden tapaisia uusia juridisia ovia täysivaltaiseen kansalaisuuteen. (Ks. Haikkola 2005.)

Muista konkreettisista siirtymistä parhaiten aikuistumisen osoittimeksi käy nuorten mielestä lasten saaminen. Tätä mieltä ovat etenkin ne, joilla itsellään jo on lapsia. Avotai aviosäätyyn astuminen sen sijaan ei nuorista ole yhtä vahva aikuisuuden mitta; tässä kysymyksessä vastaajan omalla siviilisäädellä tai perhemuodolla ei ole vaikutusta asiaan. Vielä lapsiakin tärkeämpi on kuitenkin kyky elättää itsensä, mikä useimmille tarkoittanee työntekoa. Useampi kuin kaksi nuorta kolmesta olisi valmis määrittelemään itsensä elättämään pysyvän ihmisen aikuiseksi. Tämä taloudellista itsellisyttä korostava näkemys on yleisempi miehillä kuin naisilla, vaikka sukupuolten näkemyserot muuten ovat olemattomia.

Aikuisuuteen liittyy selvästi vastuullisuuden ja itsenäisyyden ajatus. Onkin tavallaan pohtimisen arvoista, miksi näin harvan – noin neljänneksen – mielestä vanhempien luota muuttaminen käy aikuisuuden mitasta. Suomalaisnuoret muuttavat eurooppalaisessa vertailussa kotoa varsin nuorina, ja muuttoikä on yhä laskussa (Nikander 2009). Ylivoiimaisesti tärkein syy suomalaisnuorten lapsuudenkodista muuttamiselle on halu itsenäistyä (Ilmonen ym. 2005). Omilleen muuttaminen lisää vastuuta ja itsenäisyyttä, mutta myös vapautta, joka on ennen kaikkea nuoruuteen – ei aikuisuuteen – liitetty ideaali (Myllyniemi & Suurpää 2009).

Kuvio 72. ”MILLOIN IHMINEN ON MIELESTÄSI AIKUINEN?”

Aikuista määrittelee monen mielestä se, että ”hän on löytänyt identiteettinsä” (46 prosenttia on tätä mieltä) ja etenkin se, että ”hän tietää mitä tahtoo elämältään” (58 prosenttia). Aikuistuminen ei kuitenkaan ole vain asennekysymys. Vain neljännes hyväksyy väitteen ihmisen aikuisuudesta ”kun hän itse päättää olla aikuinen”.

Vertailu ruotsalaisiin nuoriin

Kysymys aikuisuuden kriteereistä esitettiin samoin muotoiltuna ruotsalaisille 16–29-vuotiaille vuoden 2007 kyselytutkimuksessa Unga med attityd⁸⁰. Kuviosta 73 nähdään, että suomalaisten⁸¹ ja ruotsalaisten näkemykset aikuisuudesta ovat hyvin samansuuntaisia. Ruotsissa aikuisuus määritty tosin hieman enemmän sillä, että ottaa vastuun omista päätöksistä, Suomessa puolestaan sillä, että tietää

mitä tahtoo elämältään. Konkreettisemmista elämäntilanteiden vaihteesta aikuisuuden mittana korostuu suomalaisilla ruotsalaisia enemmän avo- tai avioliitto, ruotsalaisilla puolestaan virallinen täysi-ikäisyys⁸².

Vertailu 50–55-vuotiaisiin

Kysymys siitä, milloin ihminen on aikuinen, esitettiin myös 50–55-vuotiaiden ikäryhmälle, jonka itse voi ajatella tarkastelevan tilannetta aikuisen näkökulmasta. Kuviossa 74 esitetyt nuorten ja keski-ikäisten vastaukset poikkeavat monin kohdin selvästi toisistaan ja vieläpä samaan suuntaan siten, että keski-ikäiset eivät pidä heille esitetyjä kriteereitä yhtä vahvoina aikuisuuden merkkeinä kuin nuoret. Suurimmat käsityserot ovat kysymyksessä vanhempien luota muuttamisesta, jota nuorista neljännes, mutta 50–55-vuotiaista vain

joka kymmenes pitää jonkinlaisena aikuisuuden osoittimena. Erityisesti ne vanhemmat vastaajat, joilla on omia lapsia, ovat nuorison kanssa eri mieltä lapsuudenkodista muuttamisen aikuistavasta vaikutuksesta – mahdollisesti omasta kokemuksestaan.

Sukupolvien näkemyserot ovat verraten suuria myös kysyttäessä sitä, onko opintonsa päättänyt tai lapsia saanut henkilö aikuinen. Molemmissa nimenomaan nuoret kokevat nämä vahvemmiksi aikuisuuden määreiksi. 50–55-vuotiaiden ikäryhmässä se, onko haastatellulla itsellään lapsia vai ei, vaikuttaa näkemykseen siitä, ovatko lapsia saaneet aikuisia. Lapsia itse saaneista tätä mieltä on puolet, lapsettomista vain neljännes.

Yleisenä havaintona kuviosta 74 voi siis sanoa, että lähes kautta linjan nuoret pitävät kysytyjä asioista vahvempina aikuisuuden merkkeinä kuin keski-ikäiset⁸³. Osa kysytyistä konkreettisista elämäнкааren rajapyykeistä on sellaisia, että valtaosa 50–55-vuotiaista on ne jo aikaa sitten saavuttanut (kotoa muuttaminen, avioliitto, lapset, opintojen päättäminen, taloudellinen itsenäisyys). Voisiko sen, että mikään selvitetystä asioista ei oikein tunnu käyvän aikuisuuden kriteereiksi, ajatella tukevan sitä, että keski-ikäisetkin oudoksuvat ajatusta aikuisuudesta? Himmeneekö aikuisuus? kuten Tommi Hoikkalakin jo yli 15 vuotta sitten kysyi (Hoikkala 1993). Vai puuttuuko vastausvaihtoehdoista kenties jokin oleellinen aspekti, joka päälle viisikymppisten mielestä paremmin määrittäisi aikuisuutta? Yksi vahva ehdokas voisi olla kyky huolehtia muista tai vastuun ottaminen toisista ihmisistä, josta kyselyssä ei suoraan puhuta.

Lapsia saaneiden ja lapsettomien 50–55-vuotiaiden näkemyserot ovat suurimmillaan kysymyksissä vanhempien luota muuttamisesta, virallisesta täysi-ikäisyydestä ja omasta päätöksestä aikuisuuden kriteereinä. Lapsettomat pitävät näitä kaikkia parempina aikuisuuden määreinä. Yleisesti ottaen lapsettomien näkemykset ovat kauempana nuorten näkemyksis-

tä (ks. myös kuvio 76). Ne 50–55-vuotiaat, joilla on omia lapsia, katsovatkin aikuistumisesta luultavasti usein juuri aikuistuvien lastensa näkökulmasta.

SUKUPOLVIEN NÄKEMYSEROJA

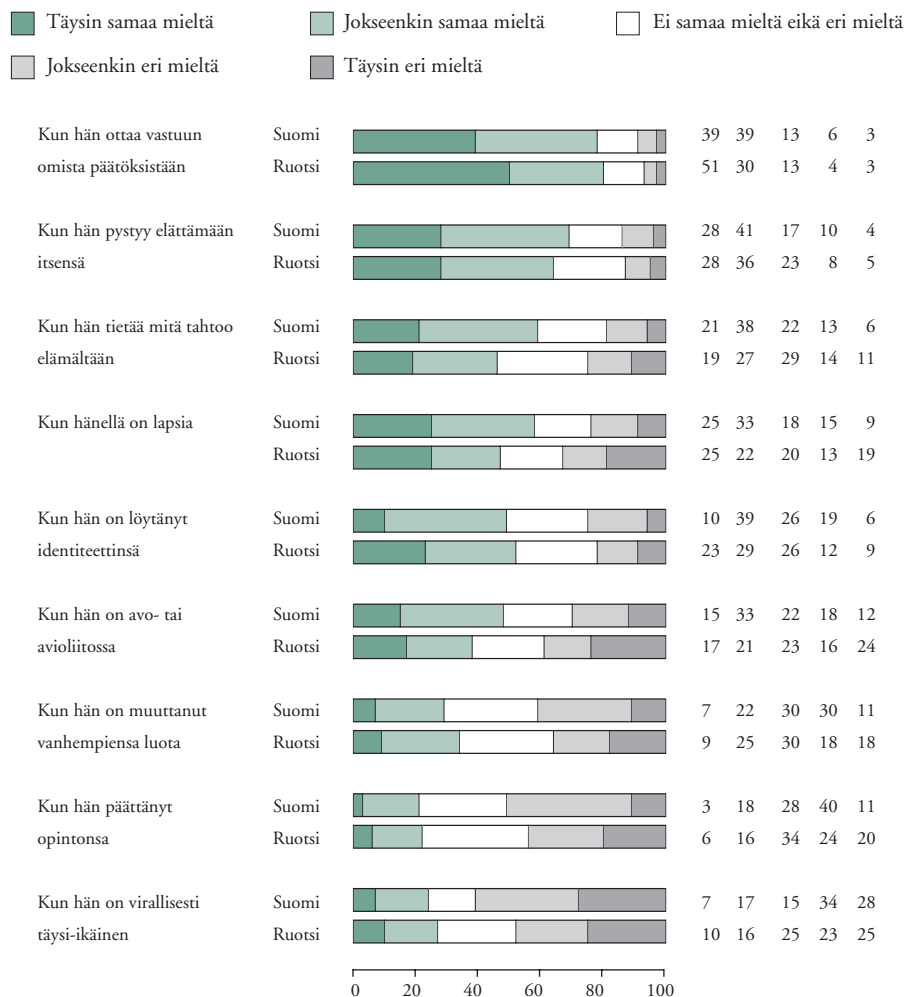
Arviot vanhempien sukupolven näkemyksistä

Nuorisobarometreissa on aiempina vuosina lähestytty monin tavoin sukupolviteemaa. Nuorilta on kysytty heidän sukupolvitietoisuudestaan (Wilska 2004) ja käsityksistä siitä, miten oman ikäluokan taloudellinen ja poliittinen vaikutusvalta kehittyvät verrattuna vanhempiin (Myllyniemi 2007). Myös sukupolvien välisiä eroja on selvitetty, ja on havaittu reilun kolmanneksen nuorista tuntevan vanhempien ja nuorempien polvien välillä olevan suuren sukupolvien välisen kuilun (mt. 90). Käsityksiä siitä, missä sukupolvien väliset erot tarkemmin ottaen ovat, ei kuitenkaan ole aiemmin selvitetty. Nyt nuorille esitettiin 15 asian lista ja kysyttiin, kuinka samanlaisiksi tai erilaisiksi he arvioivat vanhempiensa sukupolven mielipiteet verrattuna omiinsa. Tulokset on koottu kuvioon 75.

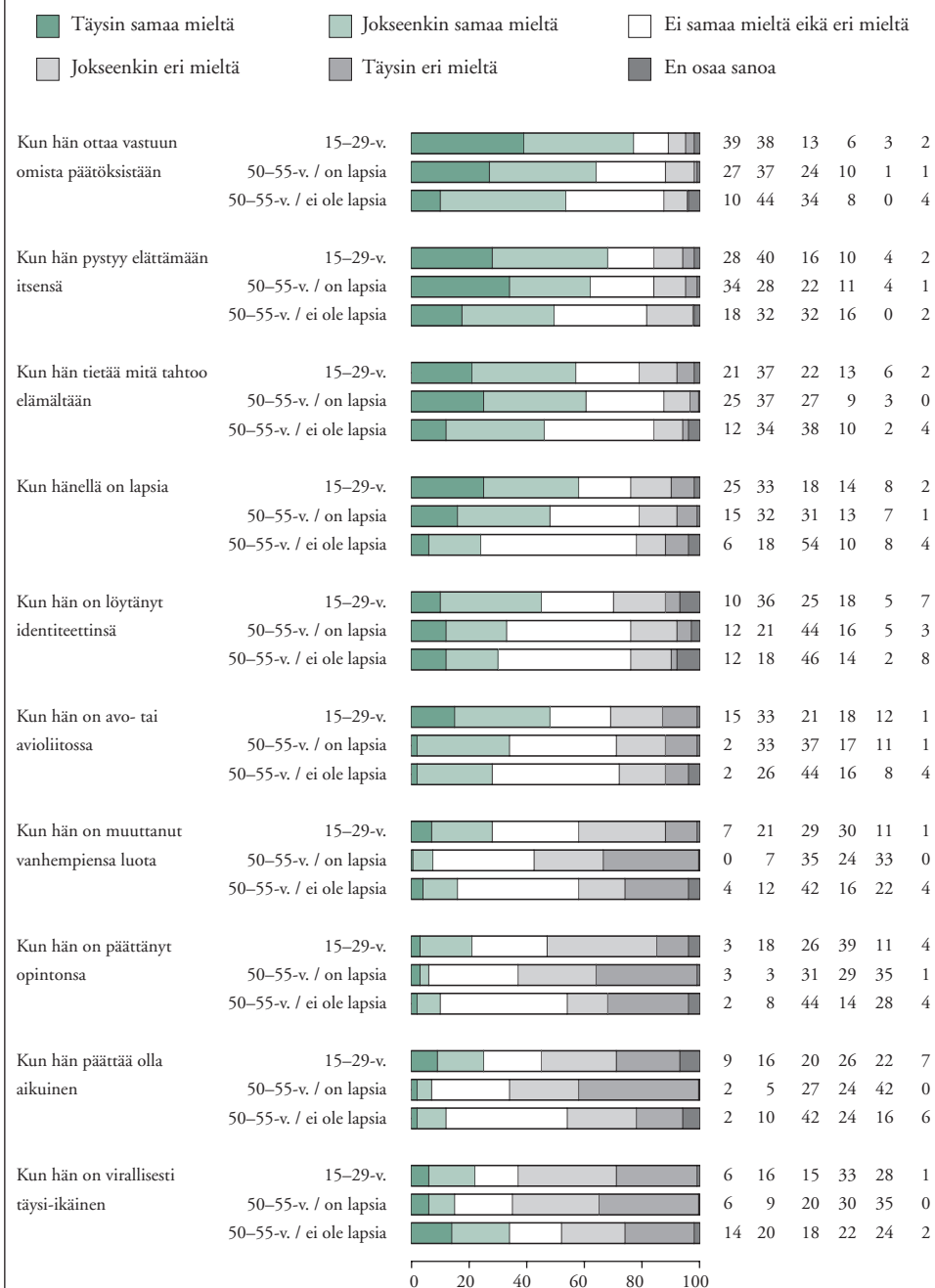
Kaikkein samanlaisimpia vanhempien mielipiteiden arvellaan olevan liittyen suomalaisuuteen sekä koulutukseen ja työnteekoon, tavallaan siis hyvin perinteisiin asioihin. Toisessa ääripäässä ovat monikulttuurisuus, vapaa-ajan viettotavat sekä internet, jotka nuorten arvioissa näyttävät enemmän erottavan kuin yhdistävän sukupolvia.

Myös taiteeseen liittyvissä asioissa selvä enemmistö nuorista kokee vanhemman polven näkemysten poikkeavan omistaan. Tämän käsityksen sisällöllistä pätevyyttä testataan kuviossa 27 sukupolvien taidekäsitysten eroista, mutta myös kuviossa 37 taiteen ja yhteiskunnan suhteista. Siinä mielessä tulokset ovat yhteneviä kuvion 75 tulosten kanssa, että erot ovat suurimmillaan uudemmissa ja perinteis-

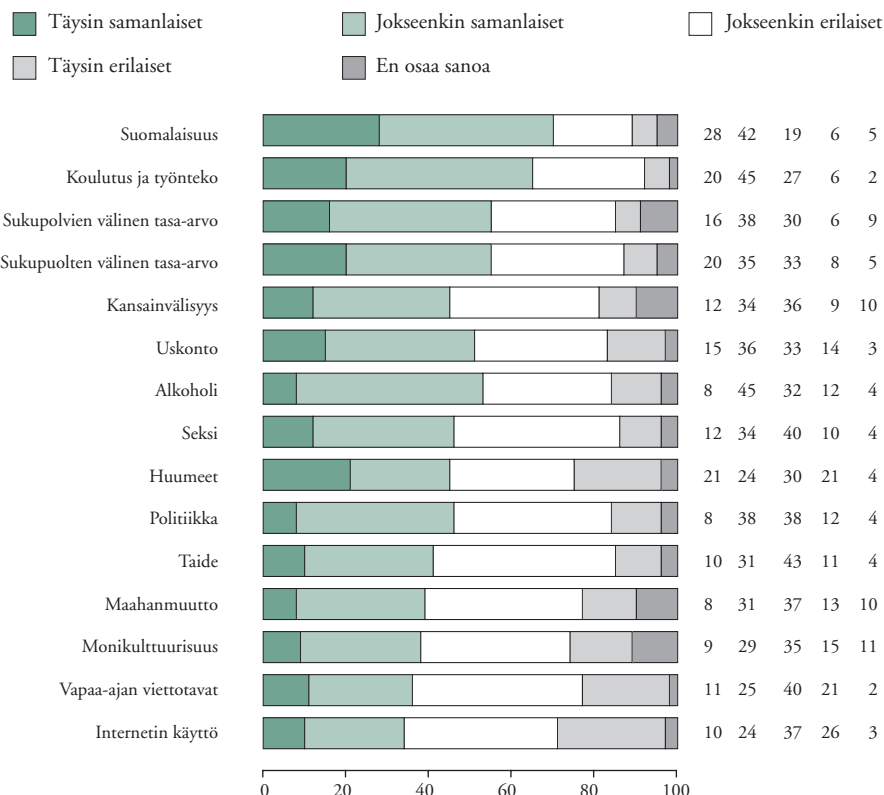
Kuvio 73. ”MILLOIN IHMINEN ON MIELESTÄSI AIKUISEN?”
16–29-vuotiaiden suomalaisten ja ruotsalaisten vertailu. (%)

Kuvio 74. ”MILLOIN IHMINEN ON MIELESTÄSI AIKUISEN?”
15–29-vuotiaiden ja 50–55-vuotiaiden vertailu. (%)

Kuvio 75. ”KUINKA SAMANLAISEKSI ARVIOIT VANHEMPIESI SUKUPOLVEN MIELIPITEET VERRATTUNA OMIISI SEURAAVISSA ASIOISSA?” (%)

selle suomalaiselle kulttuurille vieraammissa ilmiöissä – kysymyksissä graffiteista ja musiikin vapaasta jakelusta netissä.

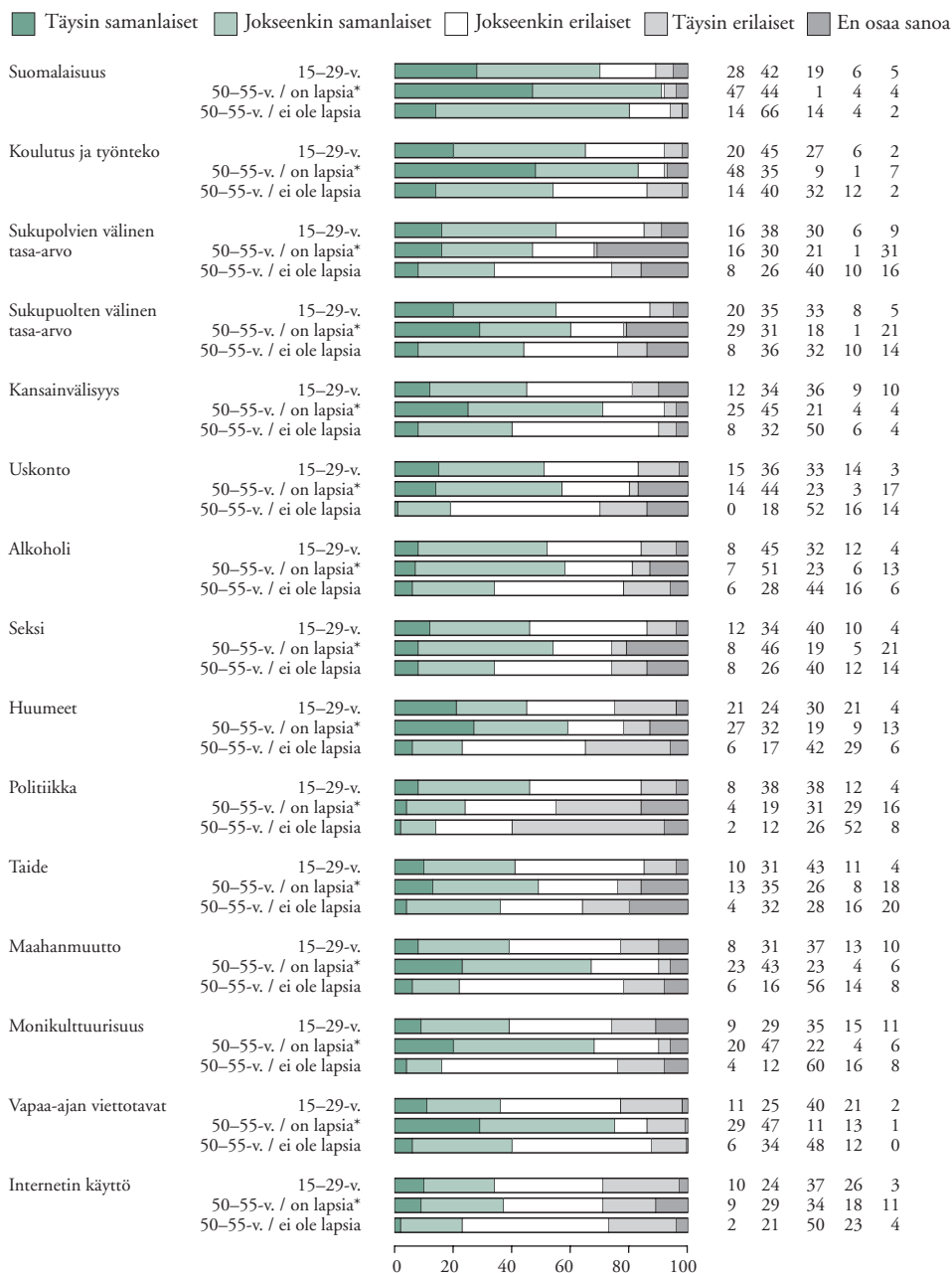
Sukupolvien arviot toistensa näkemyksistä

Siinä missä nuoria pyydettiin arvioimaan vanhempien sukupolven mielipiteitä, pyydettiin 50–55-vuotiaiden ryhmää vastaavasti arvioimaan nuorten mielipiteitä. Jos haastatellulla 50–55-vuotiaalla oli omia lapsia, häntä kuitenkin pyydettiin arvioimaan näiden mielipiteitä, ei nuorten yleensä. Näin haluttiin selvittää, kuinka paljon näkemykset omien lasten

ja nuorten yleensä mielipiteistä mahdollisesti eroavat toisistaan. Tulokset kertovat kenties samalla myös mahdollisista ennakkoluuloista nuorempaa sukupolvea kohtaan.

Kuvion 76 mukaan arviot eroista omiin näkemyksiin poikkeavat suuresti riippuen siitä, ovatko vertailukohtana omat lapset vai nuoret yleensä. Vanhempien arviot näkemys-eroista omiin lapsiin ovat pääsääntöisesti selvästi pienempiä kuin lapsettomien arviot omista eroista nuorten näkemyksiin yleensä. Nämä erot ovat paikoin hämmästyttävän suuria. Vanhemmat myös todella siirtävät omaa arvomaailmaansa jälkeläisilleen, eikä

**Kuvio 76. ARVIOT VANHEMPIEN / OMIEN LASTEN SUKUPOLVEN
MIELIPITEIDEN SAMANLAISUUDESTA VERRATTUNA OMIIN.
15–29-vuotiaiden ja 50–55-vuotiaiden vertailu. (%)**

* Niitä, joilla on omia lapsia, pyydyttiin arvioimaan näiden, ei nuorten näkemyksiä yleensä.

tästä havainnosta siten välttämättä voi tehdä päätelmiä lapsettomien ennakkoluuloista nuorempaa sukupolvea kohtaan. Kuitenkin lapsettomat 50–55-vuotiaat arvioivat nuorten näkemysten eroavan omistaan niin paljon, että voidaan puhua melkoisesta sukupolvien välisestä arvokuilusta. Toki on mahdollista, että lapsettomat poikkeavat asenteiltaan muista keski-ikäisistä, eikä tästä joukosta voi vetää johtopäätöksiä kaikista 50–55-vuotiaista.

Toinen yleishuomio on se, että ”En osaa sanoa” -vastausten osuus on suurempi keski-ikäisillä kuin nuorilla. Jostain syystä siis nuoret näyttävät olevan valmiimpia arvioimaan vanhempiensa sukupolven mielipide-eroja omaan sukupolveensa kuin toisin päin. Kertoooko tämä siitä, että vanhemmat eivät koe tietävänsä kylliksi nuorten (tai oman sukupolvensa) näkemyksistä, vai onko kyse ehkä iän tuomasta varovaisuudesta? Kiintoisaa sinänsä, ”En osaa sanoa” -vastaukset ovat yleisiä etenkin niillä, joilla on omia lapsia.

On muistettava, että tässä ei selvitetty todellisia koeteltuja mielipide-eroja, vaan mielikuvia näistä eroista. Kuitenkin mielikuvat ovat asenteiden kannalta keskeisiä. Kun tarkastellaan sekä nuorten että keski-ikäisten arvioita yhdessä, arvioidaan sukupolvien mielipide-erot suurimmiksi vapaa-ajan ja internetin käyttöön liittyvissä kysymyksissä, pienimmiksi puolestaan suomalaisuuteen, koulutukseen ja työntekoon sekä tasa-arvoon liittyvissä asioissa.

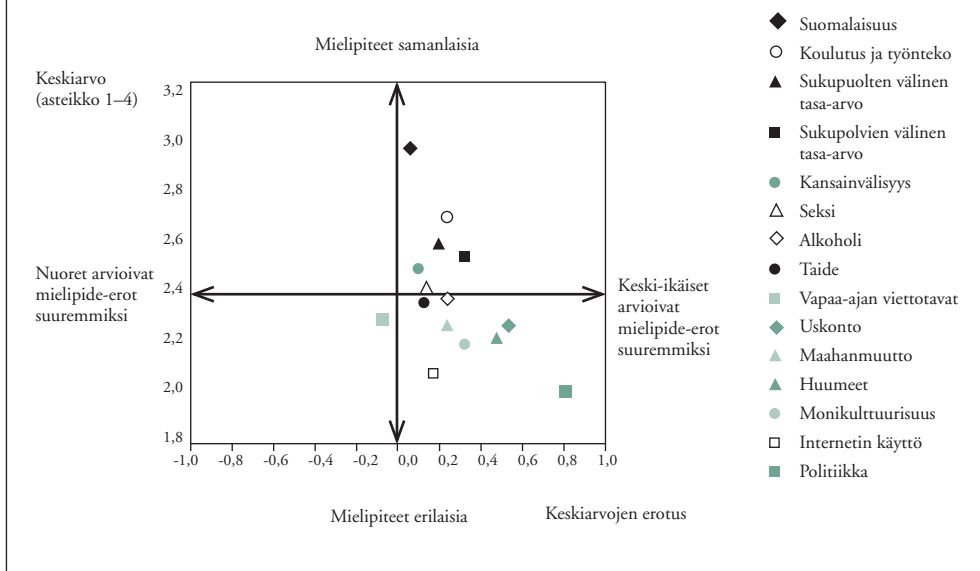
Arvioitujen mielipide-erojen suuruuden ohella voidaan tarkastella nuorten ja keski-ikäisten arvioiden eroja. Molemmat ulottuvuudet on yhdistetty kuvioon 77. Pystyakseli mittaa sitä, kuinka samanlaisiksi sukupolvien

mielipiteet kokonaisuutena on arvioitu (mitattuna kaikkien vastausten keskiarvolla)⁸⁵. Vaaka-akseli puolestaan kertoo, arvioivatko nuoret vai keski-ikäiset sukupolvien mielipide-erot suuremmiksi⁸⁶. Mukana ovat ainoastaan lapsettomat keski-ikäiset, sillä lapsia saaneille esitettyä kysymystä ”Kuinka samanlaiseksi arvioit lastesi mielipiteet verrattuna omiisi” ei voi pitää yhteismitallisena nuoremman tai vanhemman sukupolven näkemyksiä yleisemmällä tasolla selvittäneen kysymyksen kanssa.

Huomion arvoista tuloksissa on se, että pääsääntöisesti nuoret arvioivat sukupolvien väliset mielipide-erot pienemmiksi kuin 50–55-vuotiaiden vertailuryhmä. Vanhempi polvi siis näyttäisi kokevan nuorten arvot varsin erilaisiksi. Tällä epäsymmetrialla lieenee pitkät perinteet; arvojen sukupolvinen jatkuvuus on sitkeämpää kuin vanhempien asenteista nuorisoa kohtaan usein voisi päätellä. Tässä tosin on hyvä muistaa, ettei lapsettomien 50–55-vuotiaiden näkemyksiä välttämättä voi yleistää koko ikäluokkaa koskeviksi.

Politiikka näyttäytyy tässä suuressa linjassa vielä omana poikkeustapauksenaan. Vanhempi sukupolvi arvelee nuorten politiikkaan liittyvien mielipiteiden poikkeavan selvästi enemmän omista mielipiteistään kuin mitä nuoret arvioivat vanhempien polven mielipiteistä suhteessa omiinsa. Yhtä mieltä nuoret ja vanhemmat ovat siitä, että politiikkaan liittyvät sukupolvien väliset mielipide-erot ovat suuria. Tuloksista ei tosin selviä, missä määrin arvioidut mielipide-erot kohdistuvat politiikan sisältöihin ja missä määrin erilaisiin käsityksiin siitä, mitä politiikka on.

Kuvio 77. NUORTEN JA 50–55-VUOTIAIDEN ARVIOT SUKUPOLVIEN VÄLISISTÄ MIELIPIDE-EROISTA.

ELINVOIMAA ELOKUVASTA

Elokuvalla on ollut kautta sen suhteellisen lyhyen historian varsin oleellinen merkitys länsimaisen nuoren kulttuurissa ja elämässä. Vaikutusta on sekä hyvässä että pahassa. Elokuvateollisuus on syytänyt pilvin pimein elokuvia, joiden kohderyhmänä ovat nimenomaan nuoret. Nuorisokuluttaja elokuvissa käyntiin ja erilaisiin elokuvien oheismateriaaleihin runsaasti rahaa. Elokuvien tähdet ja niiden tarinoiden hahmot ovat heidän idolejaan. Fanikulttuuri kukoistaa elokuvan saralla.

Itse elokuvaopetus- ja nuorisotyötä tehneenä olen aina halunnut korostaa kohtaamilleni nuorille elokuvataiteena, joka myös viihdyttää. Sen lisäksi elokuvat kertovat elämästä ja ennen kaikkea tunteista, joita nuoren elämässä myllertelee muutenkin. Olen ollut 1980-luvulta lähtien erilaisissa yhteyksissä mukana toteuttamassa lasten ja nuorten elokuvaharrastustoimintaa. Tässä lyhyessä esseessäni käyn omakohtaisia kokemuksia lävitse 1960-luvun puolivälistä tähän päivään saakka. Toivon kokemukseni aukeavan lukijalle yleisempänä läpileikkauksena

elokuvataiteen vaikuttavuudesta lapsen ja nuoren elämässä. Samalla pyrin näyttämään konkreettisesti, miten audiovisuaalisen teknologian kehitys on ottanut muuttavan harppauksen. Kautta vuosikymmenten lapset ja nuoret ovat olleet tämän kehityksen fokuksessa.

Nimitän alla olevia hetkiä otoksiksi, joka on elokuvan kieliopista nostamani termi. Otos tarkoittaa yhtä kameran napin painallusta päälle ja taas pois. Otoksessa voi olla eri kuvakokoja, ja se voi sisältää useita erilaisia kameran liikkeitä.

OTOS

Vuosi 1963. Sodasta on kulunut vajaat 20 vuotta. Ensimmäinen elokuvakokemukseni. Olen vain viiden vuoden ikäinen. Koko suku on ahtautunut istumaan pienen maalaistupaan. Ikku-noita pimennetään filteillä ja kartonginpalasilla. Pieni 8 mm:n projektori käynnistyy ja heittää valkokankaalle edelliskesän tapahtumat. Jokainen katsoja näkee itsensä elävänä seinälle pingotettua lakanaa vasten. Se on ihmeel-

listä ja ihanaa. Ihmiset näyttävät kauniilta ja värit toistuvat syvinä. Syvempinä kuin tavallisesti. Katsojat nauravat ja heittelevät vitsejä, naljaillevat toisilleen hyväntahtoisesti. Nähdään heinätöitä, lehmän lypsyä ja uimista. Arkea ja juhlaa. Sitten filmikela loppuu, mustia ja valkoisia ympyröitä ilmestyy lakanalle. Kuin saippuakuplia. Rulla aletaan ajaa taaksepäin. Siitä vasta riemu syntyy. Pulla tulee ihmisen suusta pois ja asetetaan takaisin pullavattiin, kahvi ”juodaan” takaisin kuppiin ja siitä edelleen kahvipannuun. Ihmiset nousevat tuoleistaan ja kävelevät tai juoksevat takaperin, lehmänmaito menee takaisin lehmän utareisiin. Hevonen kopsuttelee takaperin heinäkuormaa työntäen. Ihmisten ilmeet ovat hassuja. Tämä takape-roisuus haluttiin nähdä aina vain uudestaan ja uudestaan. Se oli niin ihmeellistä. – *Elokuva toi iloa arkeen.*

OTOS

Talvi-ilta 1966. Olen kahdeksanvuotias ja kaverini luona kylässä. Me makaamme sohvapöydän alla ja tuijotamme TV:stä tulevaa ajan-

kohtaisohjelmaa. Perheen isä on nukahtanut nahkaiseen nojatuoliinsa ja äiti mennyt laittamaan pyykkiä kuivumaan. ”Ajankohtaisohjelmassa” juontaja puhuu mustapukuisesta liftarinaisesta, jonka tiedetään liftaavan autoihin ja surmaavan siinä matkustavat ihmiset. Haastatellaan erästä, joka välttyi kuolemalta täpärästi neuvokkuutensa ansiosta! Kaverini äiti napsauttaa television kiinni, ja minun täytyy lähteä kotiin. Potkin jäistä tietä pitkin potkukelkalla sydän pamppaillen pelosta. Kylätie on autio ja valaisematon. Onneksi hiukan kauempaa hohtaa pari pelastavaa katulamppua. Tien laidalla on lato, jonka pimeät uumenet pelottavat päivälläkin. Saatikka sitten nyt! Potkin, potkin ja potkin. Olen varma, että mustapukuinen liftarinainen on selkäni takana. Nappaa pian minua niskasta kiinni ja ...! Pääsen lopulta turvaan kotirappuun kylmän käydessä lävitsemi. Onko nainen päässyt kotirappuuni? Patteri hohkaa lämpöä, ja hengitys tasaantuu tuttujen äänien kaikuessa sisältä kodista. Painan oranssista napista ja valot syttyvät rappuun. Liftarinainen tulee yöllä painajaisiini – usein. – *Elokuva tuo kauhua elämäämme.*

OTOS

1967 olohuoneesta kajastaa valoa. Sisko ja minä hiivim-

me käytävällä ja kurkimme lasioven läpi olohuoneeseen uutta televisiota, josta tulee parhaillaan elokuva: Ryysyranta. Seuraavana päivänä me leikimme pihanurmella elokuvassa esitettyä kohtausta, jossa päähenkilö Joo-seppi tekee kuperkeikkoja ja laulaa mukana, että ”Kuperinkeikkaa ja pyllylleen”. Kuperinkeikkaa ja pyllylleen! Olemme tikahtumaisillamme naurusta. Me leikimme myös Louvren kummitusta ja haamuilemme toisillemme. Huhuu, huhuu! Seuraavana iltana sensuuri on iskenyt, ja olohuoneen lasioven eteen on ilmestynyt peitto. Epäreilua! – *Elokuva rajoittaa elämäämme.*

OTOS

1968 elokuvateatteri on tullut kouluumme. Olen kymmenvuotias. Maailman luonnonsäätiö näyttää luontoelokuvaesityksen maailman meristä. Kannattaa ostaa lippu, maksaa vain kolme markkaa. Ärtynyt vanha nainen ajaa minut pois oveltaan. ”Mihin helevetin elokuviin nyt muka pitäis mennä!” hän huutaa. Olen väsynyt, mutta jatkan kiertämistä, sillä minulla on elokuvalippuja vielä myytävänä illan esitykseen. Koulun juhlasalin perälle levitetään laajakangas, jonka pinnalta heijastuva merimaailma on väreissään häikäisevä, merkittävä ja niin ihmeellinen.

Saan katsoa elokuvan jokaisen näytöksen. Merimaailma tulee yöllä uniini – ihanan ihmeellisenä turkoosina, hohtavana. En ollut koskaan aikaisemmin nähnyt merta, enkä elokuvaakaan niin isolta kankaalta. – *Elokuva tuo kauheutta elämäämme.*

OTOS

1969 ja alkusyksyyn ilta. Olemme luvatta myöhään ulkona. Kiipeämme kaverini kanssa puisen nuorisotalorakennuksen vinoja portaita pitkin korkealle ylös. Portaiden päässä oleva ovi on raollaan. Me livahdamme sisään ja yritämme pysyä pystyssä pimeydessä. Korviimme kantautuu voimakas musiikki, ja pian me kurottaudumme korkean kaiteen ylitse. Verkkokalvoillemme lävähää kirkkaanpunaisena täyteläinen lähikuva elokuvateatterin isolta kankaalta. Kuvassa hulmuu punainen kaulahuivi. Se on kiedottuna naisen kaulalle. Kilpa-autoa ohjaavalla miehellä on suojalasit ja nahkainen kypärä päässään. Vauhti on päätä huimaavaa. Nainen nousee seisomaan auton istuimelta. Vauhdin hurmasta? Ei. Vaan koska hänen huivinsa jää kiinni autonrenkaaseen. Miksi autoa ajava mies ei huomaa sitä? Huivi kiristyy ja kiristyy. Mies ajaa kovempaa. Nainen tanssii viimeisen tanssinsa ennen kuin kuris-

tuu. Huivin toinen pää jää hulmuamaan tuulessa. Me tuijotamme valkokangasta herkeämättä silmät ammollaan. Lopputekstit rullaavat jo. Musiikki soi. Koneenkäyttäjä huomaa meidät teatterin sillalla tullessaan tupakalta takaisin konehuoneeseen. Mies ei ilahdu näkemästään. Me onnistumme pakenemaan. – Elokuvan tunnevaikutus mykisti ja palasi usein uniin, mutta ah niin ihanan traagisena rakkaustarinana. Päättämme ystäväni kanssa kirjoittaa yhdessä Kontaktikirjasarjaan kirjan traagisesta rakkaudesta. Sen nimeksi tulisi ”Kesä, sinä, rakkaus ja meri”. Kirja ei valmistunut koskaan. – *Elokuva tuo tunteita elämäämme.*

OTOS

Vuosi 1970. Olen 12-vuotias ja maalaan vanerille lateksimaaleilla kuvaa, jonka olen hahmotellut edellisenä kesän lukemieni sarjakuvien perusteella. Kellarissa on koppi, missä saan roiskia värejä luvan kanssa. Tummansininen tausta. Hahmo syntyy keskelle pintaa, isona. Siihen ei mahdu mitään muuta. Mustat hiukset, kirkuvan kirkkaanpunainen mekko. Ja sitten ihon väri. – Miten sen sotkisin? Vihreät kengät. Isot silmät ja pitkät ripset. Taulu on melkein samankokoinen kuin minä. Sen pitää antaa vielä kuivua. Seuraavana päi-

vänä sivelen siihen pellavaöljyä, sitten se on valmis: *Tenavat*-TV-sarjakuvan hahmo Tellu. Se kaikkivoipa tyttö. Tellu järjestää kaiken, Tellu osaa kaiken, Tellu pystyy kaikkeen. Tellu ei vähästä välitä. Mahtavaa! Tellu on melkein kuin Ellu. Tellu on mun idolini! – *Elokuva tuo idoleita elämäämme.*

OTOS

Olen 13-vuotias, kun näen elokuvateatterissa *Tohtori Zivagon*. Tulen teatterista ulos huumautuneena. Elokuvan ihanat värit ja Laran musiikkiteema soivat päässäni monta päivää. Elokuvan keltainen narsissipelto vaatii päästä maalaukseen. Käyn kansalaisopiston kuvataidekerhossa joka tiistai. Tänään opiston opettaja on antanut luvan tehdä taulun loppuun, vaikka kerho päättyykin ja muut lähtevät pois. Olen hyvilläni, kun opettaja näki luomisintoni. On jo myöhä, kun saan työn valmiiksi. Vien taulun – vielä märkänä – kotiin. Haluan jakaa maalauksen tunteen läheisteni kanssa, mutta petyn, kun jo unten maille mennyt perheeni ei jaksa kiinnittää taitteeseeni mitään huomiota. Minua on loukattu syvästi. Muut ovat idiootteja! Päättän vain maalata ja maalata. Olla välittämättä muusta. Lopettaa kaiken muun. Se on minun kapinani. Myöhemmin

kapinaani kuunneltiin ja minulla on mahdollisuus päästä taidelukioon.

– *Elokuva tuo luomisintoa elämäämme.*

OTOS

Kesä 1973 istun mummoni kanssa hänen luonaan. Mummolle on hankittu televisio. Katsomme *Peyton Place*-TV-sarjaa. Mummo puhuu ja kommentoi koko ajan TV-ruudun tapahtumia. Hän kyselee kuin neljävuotias. Miksi se noin tekee, katso nyt se mene tuonne, miksi? Nyt se itkee. Miksi? Näen, että mummo kaartaa TV-ruudussa ajavan auton kohdatessa mutkan aivan kuin hän olisi kyydissä. Minä selostan hänelle parhaan kykyni mukaan. Kaikki eivät osaa lukea elokuvaa. – *Elokuva tuo epätasaa-arvoa.*

OTOS

Kirjoitin ylioppilaaksi 1977 ja aloin lukea draamakirjallisuutta Tampereen yliopistossa. Harrastin näyttölemistä ja ohjaamista. Sain pieniä elokuva- ja TV-rooleja. Pyrin myöhemmin elokuvakouluun, ohjauslinjalle. – *Elokuva vasta tulee elämäntehtäväni.*

OTOS

Vuosi 1983. Olen Harjun nuorisotalon videokerhotoiminnan vetäjä ja toista vuot-

ta Vesitorninmäellä Pasilassa elokuvaopissa. Kerhoon on ilmoittautunut kuusi nuorta. Oranssi pingispallo kierii keväisellä loskan ja jään peittämällä kadulla. Harmaan eri sävyt kohtaavat oranssin. Eräs kerhon pojista seuraa pallon liikkeitä VHS-kamerallaan. Ottaa eri kuvakokoja. Pallo vierii ja kierii, pysähtyy. Poika kuvaa, zoomaa ja hakee uusia kuvakulmia. Poika zoomaa taas. Kerhonvetäjänä katselen taivaalle ja huokaisen, sillä olen oppinut elokuvakoulussa, että zoomaus on ala-arvoista. En kuitenkaan ala oikomaan pojan tekemistä, ja pingispallon matka saadaan kuvattua, editoidaan ja siitä tulee musiikin myötä oiva ”taidepläjäys”. Poika on tyytyväinen ja jatkaa kerhossa käymistä. Kuten muutkin. Kaikki harrastajat ovat poikia. Paljon myöhemmin, vasta 1980-luvun lopussa tytöt tulevat mukaan. Kerhon toiminta on aluksi laitteiden ja tekniikan haltuun ottamista. Ohjaajana suunnittelen myöhemmin tehtäviä, joiden avulla voi harjoitella myös sisältöä: tunteita ja niiden syntymistä. Myöhemmin kuulun kaupungin nuorisotoimen videotiimin kehittäjäryhmään, jossa on mukana neljä nuorisokasvattajaa. Heistä yksi hallitsee editointilaitteen ja toinen äänilaitteen. Ovat itseoppineita. Videotoiminta on erittäin in. – *Elokuva tuo tekemistä, tekniikan opettelua ja kavereita elämään.*

OTOS

Olen Taideteollisen korkeakoulun elokuvataiteen laitoksella ja kurssin ainut tyttö. Lumikko ja seitsemän hyypiötä! Haluan tehdä elokuvia, jotka muuttavat maailman paremmaksi paikaksi ihmisille! Olen varma, että niin voi tehdä! – *Elokuva tuo vaikutusmahdollisuuksia.*

OTOS

1990-luvun alku. Lähiön ongelmanuorten kanssa on työskennelty ja päädytty siihen, että nuoret maalaavat rappukäytävät omilla kuvillaan sen sijaan, että ne poltetaan, rikotaan ja sotketaan kalja- ja viinipulloilla, tupakantumpeilla ja rä’ällä. Teen tästä seurantadokumenttia, johon haastattelen nuorisotyöntekijöitä ja taiteilijaa; he ovat projektin ideoijia ja asuvat lähiössä itsekkin. Ystäviäni. Haastattelen myös erästä 21-vuotiaasta narkomaania, jonka elämäkohtalo koskettaa ja järjestyttää minua syvästi. Hän ei osallistu käytävien maalaamiseen, on selvästi erään porukan mielipidejohtaja ja esimerkkinä muille. Hän on kokenut erittäin rankkoja asioita. Haastatteluja purkaessani päätän, että nuorukaisesta tulee dokumentin päähenkilö ja nuorten ääni. Lähiössä elämällä ei ole tulevaisuutta. Aikuiset juovat ja tappelevat, tekevät lasten nähden

itsemurhia ja kurittavat lapsiaan epäjohtonmukaisesti. Takana loistava tulevaisuus. Miten nuorilla voisikaan olla mahdollisuuksia muuttaa suuntaansa. Ei toden totta. – Kymmenen vuoden päästä kuulen, että 21-vuotiaan nuorukaisen tien suunta on kääntynyt, ja dokumenttini tekemisellä oli ollut suuri vaikutus suunnanmuutokseen. Hän pääsi eroon vanhasta ja alkoi auttaa samassa tilanteessa eläviä nuoria. Dokumentaristina olen onnellinen – maailmaa voi siis muuttaa paremmaksi ainakin yhden ihmisen suhteen! – *Elokuva tuo toivoa elämään.*

OTOS

1991 Kairo. Elokuvateatteri on ulkoilmateatteri – onneksi, sillä minä ja ystävättäreni olemme ainoat paikalla olevat naiset. Muu yleisö on enimmäkseen nuoria miehiä. He huutavat ja taputtavat valkokankaan jännittäville tapahtumille. Ylimmältä penkiltä takarivistä saatamme nähdä, kuinka turbaanipäiset miehet kaartuvat junan liikkeiden myötä, kuten mummoni television kuvan myötä. Miehet elehtivät ja ilmehtivät, itkivät ja nauravat ääneen, huutavat varoituksia päähenkilölle – joka on nainen. Miten elokuvan kokeminen voikaan olla erilaista eri kulttuureissa!

OTOS

Olen lasten ja nuorten kulttuuritalon toiminnanjohtajan sijaisena 2000-luvulla. Paikka on unelma ulkoisilta puitteiltaan, mutta sen 1980-luvulla eloon herännyt videotuominen on hiipunut. Toiminnanjohtajana päätän tehdä elvytysliikkeen ja saan kaupungin nuorisotoimelta luvan palkata kaverikseni videopajatoiminnan vetäjän. Enhän yksin voi vastata koko talon muusta toiminnasta sekä kerhotoiminnasta. Luonani käy muutamia ehdokkaita, mutta yksi on ylitse muiden. Oikea Pelle Peloton. Animaatioista itse kiinnostunut keksijä. Nuorimies, joka on jo muutaman vuoden opettanut isoja ammattikoululaisryhmiä. Hän haluaa päästä tekemään toisenlaista työtä. Vähitellen videopajassa aloitetaan nukkeanimaatioiden tekeminen. Yhä useammat ja useammat nuoret alkavat olla kiinnostuneita toiminnasta. Iltatoiminta elpyy. Nuoret työstävät pajassa oman näköisiä ja teineille tyypillisiä angstisia teemoja, jossa poliisi ja juopot seikkailevat. Tämä on täsmätoimintaa, jonka avulla nuoret ilmaisevat itseään ja opettelevat kädentaitoja sekä harjoittelevat kertomaan tarinoita. Puhuvat näin toiminnallaan kuin ohimennen omista tunteistaan. Ehkä näistäkin kerholaisista joskus tulee elokuvantekijöi-

tä. Eräästä tuli. Muista aivan varmasti ainakin elokuvan katsojia. Ryhmä voittaa Tampereen elokuvajuhlilla lasten ja nuorten sarjan. He saavat isossa salissa valtavat aplodit. Nuoret saavat olla oikeutetusti ylpeitä työstään. He ovat onnistuneet. Olen ylpeä heistä. – *Elokuva tuo onnistumisen tunteita.*

OTOS

Darja on Suomeen vanhempiensa kanssa muuttanut nuori. Opetan hänen luokalleen suomen kieltä, elokuvan kielioppia ja animaation tekemistä Suomen kulttuurirahaston tuella. Maahanmuuttajanuoret janoavat tietoa elokuvasta. Jotkut heistä eivät pakolaisleireillä syntyneinä ja kasvaneina ole koskaan nähneet elokuvia. Darjan ja hänen luokkatovereittensa tekemät pienet animaatiot perustuvat heidän omaan äidinkieleensä, loruun, satuun, joka käännetään ensin suomeksi. Lorusta kumpuavista hahmoista Darja piirsi omat animaatiohahmonsia, väritti ja leikkasi taustakuvat. Liikutteli hahmojaan kuvauksissa ja valitsi lopulta tarinassa käytettävän musiikin. Tyttö sai oman animaationsa valmiiksi ja totesi: ”Kyllä tekeminen oli kiinnostavaa ja antoisaa, vaikka välillä vähän rankkaa, kun piti kaikki tehdä itse”.

Elokuva opiskellessa

huomaa, että tekeminen vaatii työtä.

Eräällä elokuvakurssilla joku toinen nuori oivaltaa: ”Kylläpä tähän meneekin paljon aikaa, mutta ei se mitään – tämä on tosi nastaa”. Elokuva opiskellessa huomaa, että tekeminen vaatii paljon aikaa.

Eräs opettaja opettelee elokuvanäyttelemisen alkeita kurssillani. Vähitellen hän oivaltaa harjoitteita tehdessä, että pieni on kaunista: ”Nyt-hän mä tajuun miksi se näytteleminen on meidän videoissa ollut aina niin puskasta”. Elokuva opiskellessa huomaa, että tekeminen vaatii taitoa.

Kuvaamataidon opettaja huokaisee ihaillessaan omaa valokurssin harjoitustyötään: ”Miks mä en ole tätä aikaisemmin tajunnut, valon tutkiminen on ihanaa ja sitä voi tehdä näinkin helposti!”

– *Elokuva tuo osallisuutta ja oivallusta.*

OTOS

15-vuotiaat tytöt haluavat tehdä rokkivideon. Soittavat siinä säveltämäänsä ja sanoittamaansa biisiä. Tarina on surullinen, ja siinä pitäisi näyttää, miten päähenkilö jää auton alle ja kuolee. Henkilön hautajaiset on suunniteltu kuvattavaksi. Päädytään siihen, että kaikki ei onnistu ”luonnossa”, jolloin käsikirjoitusta on muokattava vielä kuvausvaiheessa. Auton alle

jääminen pitää tehdä turvallisesti, eikä hautausmaalle noin vain saa mennä ilman lupaa. Tyttöjen tiimin mielipidejohtaja on ärtyinen ja kiukuinen. Mitään ei saa koskaan tehdä! Epäreilua! Nuoret käsikirjoittajat ja ohjaajat olisivat vain ottaneet jonkun tuoreen haudan ja menneet kuvaamaan lähimmälle hautausmaalle. Vastavalmistunut äidinkielenopettaja myös. Elokuvan ammattilaisten ohjauksessa suunnitelmat muutettiin. Löydettiin ratkaisu, jossa ei tarvita hautausmaata, ja nuoret saivat toteuttaa itseään loukkaamatta ketään. – *Elokuva stimuloi luovuuteen.*

OTOS

Elokuvapainotteisen lukion ensimmäisen luokan nuoret ovat innoissaan. Erään tytön vanhemmat lainaavat jopa kotiaan kuvauspaikaksi, jotta video saadaan tehtyä. Se on kuin oikea elokuvatuotanto, jossa käsikirjoittaminen aloitettiin jo syksyllä. Kevättalvella elokuvaa kuvataan ihan oikeissa paikoissa. Lavastusta tarvitaan siitä huolimatta. Mukana on itseään näyttelevä nuorisopoliisi ja vaatekaupan somistajana työskentelevä harrastajanäyttelijä. Ala-asteelta saadaan päähenkilölle pikkusisko. Pikkusiskoa esittävä ei pääse koulupäivän aikana mukaan. Kuvausaiakataulu muuttuu. Nuorisotalo on suopea ja antaa tilat

tarinassa olevien bileiden kuvaamiseen. Työtä tehdään iltamyöhään, koska tarvitaan pimeää. Helsingin opetusvirasto maksaa eväät nuorille. Editointi ja musiikin teko ovat osa prosessia. Menee puoli vuotta ennen kuin homma on purkissa. Nuoret nauttivat tekemisestä. Se on realismia, ei realityä! Tehdään oikeaa elokuvaa. Onneksi tähän projektiin osallistuvat ovat vasta lukion ensimmäisellä. Toisella ja kolmannella näin suuri projekti ei onnistu, kun tulossa on kirjoitukset. – *Elokuva on tiimityötä.*

OTOS

Lapset istuvat elokuvateatterissa. Elokuvanäytös on sovittu koulupäivän loppuun, ja sieltä pääsee kotiin itsenäisesti vanhempien luvalla. Seuraavana päivänä elokuvasta keskustellaan ja tehdään elokuvajärjestön nettisivuston oppimateriaalista opettajan valitsemia kysymyksiä. Tehtävien avulla elokuvaa puretaan. Pulpetissa istuen mietitään elokuvan teemoista ja viestistä nousevia yleisinhimillisiä asioita. Mitä on kiusaamien? Kuvittele esimerkkejä kiusaamisesta ja kirjoita ne paperille. Tee vähintään viisi. Jos olet nopeampi kuin muut, opettaja joutuu keksimään lisätehtäviä. Nopeahan ei siis kannata olla, vaikka tehtävät ovat niin epäkiinnostavia, että ei tee

mieli funtsaa. Sitä paitsi käsi puuttuu, kun ATK-luokka on varattu. Ylhäältä ohjattu tekeminen ei tunnu missään! Elokuvaopiskelu on tylsää. Kunhan pääsisi jo kotiin ja nettiin tai kavereiden kaa leffaan. – *Elokuva on tylsää.*

OTOS

Luokan dokumenttiryhmäsäni on maahanmuuttajanuoria, jotka halusivat tehdä asiaohjelman nuorten seksikäyttäytymisestä. Opettaja kertoi erään ryhmän tytön olevan hyvin, hyvin sulkeutunut ja että hän ei ole koskaan kuullut tytön puhuvan sanaakaan. Epäili, että tämä on mykkä. Elettiin kevätlukukautta. Ryhmä oli valinnut hänet, erään toisen tytön ja pojan sekä kouluisännän haastateltavikseen. Ei kun toimintaan ja aletaan miettiä kysymyksiä.

Päätetään, että koulun kirjasto olisi hyvä kuvauspaikka. Lavastetaan ja mietitään taas. Kurssin vetäjänä ajattelen hiljaa mielessäni, että nomitähäntästäkintu-lee-tyyppisesti. Selvitään varmasti, kunhan tyttö olisi mukana edes jotenkin. Mutta hämmästykseni kuulin tytön puhuvan ryhmässä kuten muutkin. Hänellä oli selkeitä mielipiteitä, vaikkakin hallitsi huonosti suomen kielen. Myös opettaja tyrmistyi positiivisesti nähdessään ja kuullessaan valmiin tuo-

toksen. Suuressa ryhmässä yksilö saattaa jäädä varjoon ujoutensa tai muun ominaisuutensa vuoksi. Opettajan ja oppilaan kanssakäymiseen vaikuttavat monet tekijät, mutta myös se, ovatko he niin sanotusti mitenkään samalla aaltopituudella. Jos eivät yhtään, niin johan on vihonviimeistä elää monta vuotta yhdessä. – *Elokuva tuo nuorelle uskallusta ja rohkeutta.*

OTOS

Nuori istuu koulussa. Hän pohtii ja miettii koko päivän paikallaan asioita, mutta ei niitä joita käsitellään tunneilla. Välitunnit saavat hapen kiertämään hetkeksi. Kotiin päästyään hän menee nettiin, istuu monta tuntia ja tsättäilee. Illan tullen avaa huoneessaan olevan television, jota katsoo, kunnes kaveri soittaa ja kehuu elokuvaa, jonka ovat vasta nähneet. Nuori aikoo vuokrata sen ja sovitaan, että huomenna pidetään leffailta. Käydään kaupassa ja ostetaan mässäyt. Eikä tämä ole kun vasta kolmas kerta tällä viikolla. – *Elokuva tuo liikkaloja.*

OTOS

Elokuvateatterin aulassa popcornkone on täysi ja tuoksuu hyvältä. Limuautomaatista voi ostaa limua. Pääsee pois todellisuudesta pariksi tun-

niksi – taas istumaan ja samanaikaisesti syömään hiilihydraatteja ja rasvoja. Se on paras kombinaatio – suolaista ja makeaa. Parin kolmen vuoden istumisella nuori ei kohta mahdu elokuvateatterin penkkiin. Onneksi netistä saa ladattua leffan kuin leffan, jos tietää mistä etsii. Se ei ole tosin laillista, mutta nuori ajattelee: Mitä välii. En mä jää kiinni. Mä pääsen pakoon!

Muistiinpanoja siitä miten pelastetaan elokuva ja sitä kuluttava nuoris

Minun mielestäni elokuvaopetus Suomessa tulisi irrottaa mediakasvatuksesta. Koulussa, kuntien kulttuuri- ja nuorisotoiminnassa sen tulisi olla pääsääntöisesti toimintaa ja tekemistä. Tuotosten suunnittelua, tarinankerrontaa, itsen ilmaisua ja välineistön opettelua. Sitä ei voi opettaa teoriassa. Elokuvan tekemisen peruseräatteen oppii käytännössä; elokuvia tekemällä voi löytää itsestä uusia puolia, se voi voimaannuttaa. Se auttaa elämässä ja valmistautumisessa elämään.

Elokuvan kieliohin ja tekniikan oppiminen on helppoa. Hieman kärjistän sanoisin, että se ei ole muuttunut perustaltaan paljoa sitten 1920-luvun, kun sitä muotoiltiin. Elokuvan suunnittelun oppiminen ei

sen sijaan ole helppoa. Se vaatii, mutta myös opettaa vuorovaikutustaitoja, itsensä ilmaisemista sanoin, elein ja kuvin, äänin. Se vaatii, mutta antaa ja elvyttää avaruudellista hahmottamiskykyä – stimuloi ajattelua.

Elokuvan avulla opit uusia taitoja.

Meidän elokuvan ammattilaisten ja kasvattajien on autettava nuorisoa ymmärtämään elokuvaa myös taiteena ja siis itsensä ilmaisemisen välineenä. Ei pelkästään viihteenä. Meidän on pilkottava elokuvaopetus pieniin osaluokkiin. Meidän on näytettävä kouluissa klassikoita. Meidän on opastettava nuoria kisälli–oppipoika-menetelmällä toteuttamaan omia elokuvatuotoksiaan. Nuori kiinnostuu harrastuksesta enemmän, etsii ja kokeilee erilaista ilmaisua, valoa, värejä, kuvakulmia ja rytmiä. Se voi ja usein tuokin nuoren elämään iloa ja onnistumisen tunteita, myös pettymyksiä, mutta nekin kuuluvat elämään. Niitäkin on opeteltava sietämään.

Jos et jaksa ottaa vastaan muiden tuottamia kuvallisia sinfonioita, et jaksa muutaakaan. Se on valitettavaa. Joskus elokuvalla voi olla myös parantava vaikutus. Katsoamalla elokuvan siitä voi oivaltaa jonkin mieltä häiritsevän asian ytimen ja löytää siihen vaikuttamismahdollisuuden.

Elokuvakulttuuri ja fani-

tus voi myös antaa kimmokkeen säästämiseen. Jos nuorella tai hänen perheellään on rahaa, elokuva tuo osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Mutta jos sinulla ei ole varaa kaiken siihen mitä fanituksessa tarvitaan, et valitettavasti ole osallinen siitä vaikka haluaisitkin. Elämä on julmaa ja epäoikeudenmukaista.

Koululaitoksen ja kunnallisten kulttuuri- sekä nuorisotoimien ja erilaisten järjestöjen elokuvallisen toiminnan rahoitusta on vakavasti tarkistettava. Tällä hetkellä kaikki maksuton toiminta

elokuvan ja nuorten hyväksi perustuu pätkärahoitukseen, jolloin toimintaa harjoittavat eri instanssit eivät kykene kehittymään. Ne ajautuvat kadehtimaan toisiaan ja kilpailemaan keskenään. Näin ne eivät pysty aidosti yhdessä kehittämään toimintamalleja ja -tapoja, joita totisesti vaaditaan yhä kiihtyvällä vauhdilla kehittyvän crossmedian aikana. Kuvankäsittely- ja ohjelmistolaittevalmistajat ovat meitä taiteen tukijoita ja arvostajia aina edellä. Tekijänoikeuksia rikotaan. YouTubea voit löytää elokuval-

lisia helmiä ja toisaalta voit saada sieltä potaskaa silmillesi joka sekunti. Emmehän me Suomessa anna muiden länsimaiden myötä monikanallisen viihdeteollisuuden ohjailla nuorisomme tekemisiä? Pelkäänpä, että annamme. Siis sillä verukkeella, että meidän on pysyttävä mukana kehityksessä.

Elina Kivihalme

Kirjoittaja on elokuvaohjaaja ja elokuvapedagogi

LIITE I

NUORISOBAROMETRIN 2009 KYSELYLOMAKE (15–29-vuotiaat)

TAUSTATIEDOT

T1 Sukupuoli (merkitään kysymättä)

Nainen

Mies

T2 Aluksi kysyisin ikääsi?

T3 Missä kunnassa asut tällä hetkellä?

T4 Kuinka kauan olet asunut nykyisessä asuin- kunnassasi? (vuosina)

T5 Mikä on äidinkielesi

Suomi

Ruotsi

Muu, mikä?

T6 Mikä on perhemuotosi? Oletko ...

Yksin asuva (myös soluasunto)

Avio- tai avoliitossa, lapseton

Avio- tai avoliitossa, lapsia

Yksinhuoltaja

Vanhempien/vanhemman/muun huoltajan luona
asuva

”Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa

Muu perhemuoto

Ei vastausta

T7 Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut?

Ylioppilastutkinnon

Ammatillisen perustutkinnon

Ammattikorkeakoulututkinnon

Yliopistotutkinnon

Ei mitään mainituista

Ei vastausta

T8 Mikä on isäsi koulutustaso?

Ammatillinen perustutkinto

Opistoasteen tutkinto

Vain yo-tutkinto

Yliopistotutkinto

Ei tutkintoa

Ei isää

EOS

T9 Mikä on äitisi koulutustaso?

Ammatillinen perustutkinto

Opistoasteen tutkinto

Vain yo-tutkinto

Yliopistotutkinto

Ei tutkintoa

Ei äitiä

EOS

T10 Opiskeletko parhaillaan oppilaitoksessa tai oletko ammatillisessa koulutuksessa?

Kyllä

Ei

Ei vastausta

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen T10)

T11 Oletko parhaillaan...?

Peruskoulussa

Lukiossa

Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa

Ammattikorkeakoulussa

Yliopistossa

Jossain muualla

Ei osaa sanoa

(Kysytään kaikilta)

T12 Teetkö tällä hetkellä palkkatyötä?

Kyllä

Ei

Ei osaa sanoa

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen T12)

T13 Onko työsuhteesi?

Täysipäiväinen vakinainen

Täysipäiväinen määräaikainen

Osa-aikainen vakinainen

Osa-aikainen määräaikainen

Ei osaa sanoa

T14 Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toiminta- si? Oletko ...

Koululainen tai opiskelija

Palkkatyössä

Yrittäjä

Työtön tai lomautettu

Joku muu

Ei vastausta

VARSINAISET KYSYMYKSET

K1 Missä määrin samaa mieltä tai eri mieltä olet seuraavien väitteiden kanssa?) (4=täysin samaa mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 99=en osaa sanoa)

- 1) Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia.
- 2) Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu.
- 3) Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaali-palkka.
- 4) Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa koulutautumista.
- 5) Työttömyysturvan vastikkeeksi nuorten työttömi-en olisi tehtävä jotakin yhteiskuntaa hyödyttävää työtä.
- 6) Nykyinen sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia ja vie heiltä halun yrittämiseen.
- 7) Työttömyyden vähentämiseksi työtä tulee jakaa useammalle työaikaa lyhentämällä.
- 8) Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteis-kunnallisen aseman kuin mitä vanhemmillani on.
- 9) Pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan.
- 10) Ottaisit mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisit työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri.
- 11) Olisit valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi.
- 12) Suomalainen työelämä tarvitsee lisää ulkomaalai-sia työntekijöitä.
- 13) On todennäköistä, että joudun työurallani vaih-tamaan työpaikkaa useita kertoja.
- 14) Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin pal-jon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun.
- 15) Olen huolissani omasta jaksamisestani työelä-mässä tulevaisuudessa
- 16) Olen huolissani siitä, onko minulla töitä tulevai-suudessa
- 17) Olen vähentänyt kulutustani talouskriisin takia
- 18) Töiden (mukaan lukien kesätöiden) saaminen on vaikeutunut talouskriisin takia

K2 Nykyään puhutaan paljon nuorten syrjäy-tymisestä. Missä määrin syrjäytyminen johtuu mielestäsi seuraavista asioista? (4=paljon, 3=jonkin verran, 2=vähän, 1=ei lainkaan, 99=en osaa sanoa)

- 1) Koulutuksen puutteesta
- 2) Työpaikan puutteesta

- 3) Ystävien puutteesta
- 4) Joutumisesta huonoon seuraan
- 5) Tulevaisuudenuskon puutteesta
- 6) Epäterveellisistä elämäntavoista
- 7) Päihteistä
- 8) Harrastuksien puutteesta
- 9) Omasta laiskuudesta tai välinpitämättömyydestä
- 10) Rahan tai toimeentulon puutteesta
- 11) Avun saamisen vaikeudesta ongelmatilanteissa
- 12) Ihmisten epätasa-arvoisista lähtökohdista (kuten vaikeasta lapsuudesta)
- 13) Biologisista tai geneettisistä lahjakkuuseroista
- 14) Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta
- 15) Omasta halusta

K3 Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? (5=täy-sin samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 99=en osaa sanoa)

- 1) Useimmat ihmiset ovat valmiita valehtelemaan oman etunsa vuoksi
- 2) Useimmat ihmiset ovat rehellisiä ja kunniallisia pääasiassa kiinnijoutumisen pelosta
- 3) Useimmat ihmiset ovat etuja saavuttaakseen val-miita käyttämään epärehellisiäkin keinoja, elleivät rehelliset auta
- 4) Mietin usein, mitkä voisivat olla ne todelliset syyt, jotka saavat toiset tekemään jotain hyväkseni
- 5) Kukaan ei välitä paljoakaan siitä, mitä toiselle ta-pahtuu
- 6) On paras olla luottamatta keneenkään
- 7) Useimmat ihmiset hankkivat ystäviä siksi, että näistä on todennäköisesti heille hyötyä
- 8) Useimmat ihmiset eivät oikeastaan haluaisi nähdä vaivaa auttaakseen toisia

K4 Milloin ihminen on mielestäsi aikuinen? (5=täysin samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa miel-tä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 99=en osaa sanoa)

Ihminen on aikuinen...

- 1) Kun hän on virallisesti täysi-ikäinen
- 2) Kun hän on muuttanut vanhempiensa luota
- 3) Kun hän on avo- tai avioliitossa
- 4) Kun hänellä on lapsia
- 5) Kun hän tietää mitä tahtoo elämältään
- 6) Kun hän pystyy elättämään itsensä
- 7) Kun hän päättänyt opintonsa
- 8) Kun hän on löytänyt identiteettinsä
- 9) Kun hän ottaa vastuun omista päätöksistään
- 10) Kun hän itse päättää olla aikuinen

K5 Kuinka samanlaiseksi arvioit vanhempiesi su-

kupolven mielipiteet verrattuna omiisi seuraavissa asioissa? (4=täysin samanlaiset / 3=jokseenkin samanlaiset / 2=jokseenkin erilaiset / 1=täysin erilaiset / 99=en osaa sanoa)

- 1) Taide
- 2) Uskonto
- 3) Koulutus ja työnteke
- 4) Vapaa-ajan viettotavat
- 5) Sukupuolten välinen tasa-arvo
- 6) Sukupolvien välinen tasa-arvo
- 7) Seksi
- 8) Alkoholi
- 9) Huumeet
- 10) Intenetin käyttö
- 11) Poliitikka
- 12) Suomalaisuus
- 13) Kansainvälisyys
- 14) Maahanmuutto
- 15) Monikulttuurisuus

K6A Teetkö jotain seuraavista asioista? (kyllä / ei / en osaa sanoa)

- 1) Soitat jotain soitinta
- 2) Harrastat jotain laulamista
- 3) Kirjoitat (esim. blogia, sanoituksia, novelleja)
- 4) Piirrät, maalaat tai harrastat jotain muuta kuvataidetta
- 5) Valokuvaat
- 6) Videokuvaat
- 7) Teet sarjakuvia
- 8) Teet käsitoita (kuten tuunausta, pienoismalleja, virkkaamista, nikkarointia)
- 9) Näyttelet tai olet muuten teatteritoiminnassa
- 10) Harrastat tanssia (esim. hip-hop, baletti, moderni tanssi, kansantanssi)
- 11) Teet tai käsittelet kuvia tietokoneella
- 12) Teet musiikkia tietokoneella
- 13) Harrastat sirkusta
- 14) Olet mukana järjestämässä kulttuuritapahtumia
- 15) Teet graffiteja tai tageja
- 16) Sinulla on jokin muu luova harrastus (> jos kyllä, mikä?)

(Kysytään niiden vaihtoehtojen kohdalla, joita vastaa ja sanoo tekensä kysymyksessä K6A)

K6B Kuinka usein? (1=lähes päivittäin / 2=viikoittain / 3=kuukausittain / 4=harvemmin / 99=en osaa sanoa)

(Kysytään niiden vaihtoehtojen kohdalla, joita vastaa ja sanoo tekensä kysymyksessä K6A)

TEKEVÄNSÄ) >

K6C Harrastatko sitä enimmäkseen a) ohjatusti vai b) omin päin?

(Kysytään, jos vastasi ”ei” kysymykseen K6C)

K6D Entä harrastatko sitä enimmäkseen a) ryhmässä vain b) yksin?

(Kysytään niiden vaihtoehtojen kohdalla, joihin vastaaja sanoo ”ei” kysymyksessä K6A)

6E Haluaisitko harrastaa sitä? (kyllä / ei / en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymyksen K6A kohdalla 15)

(kyllä / ei / en osaa sanoa)

K7A Teetkö graffiteja tai tageja...

- a) vain sallituissa paikoissa
- b) vain kielletyissä paikoissa
- c) molemmissa

(Kysytään, jos vastasi b) tai c) kysymykseen K7A)

K7B Jos tarjolla olisi laillisia maalauspaikkoja, tekisin vähemmän laittomia graffiteja tai tageja

(kyllä / ei / en osaa sanoa)

(JOS EDES JOKIN KULTTUURIHARRASTUS K6A:ssa)

K8 Kuinka tärkeitä syitä taiteen tai kulttuurin parissa toimimiselle seuraavat asiat sinulle ovat? (5=hyvin tärkeitä, 4=melko tärkeitä, 3=ei tärkeitä mutta ei yhdentekevää, 2=melko yhdentekevää, 1=täysin yhdentekevää, 99=en osaa sanoa)

- 1) Uuden luominen
- 2) Tietojen ja taitojen oppiminen
- 3) Esikuvien tai idolien seuraaminen
- 4) Kaverien tapaaminen
- 5) Uusien kaverien saaminen
- 6) Yhdessä tekeminen
- 7) Taitavan ohjauksen ja palautteen saaminen
- 8) Ilo, elämykset, onnistumiset
- 9) Itseilmaisuus
- 10) Ajan kuluttaminen
- 11) Elämän merkityksen löytäminen
- 12) Hyöty (esim. taideoppilaitokseen pääsy, menestys)
- 13) Perheen painostus
- 14) Jonkun muun painostus
- 15) Julkisuuden saaminen

(Kysytään kaikilta)

K9 Onko jokin seuraavista estänyt sinua harrastamasta niitä kulttuuriharrastuksia, joita haluaisit harrastaa? Valitse kaikki ne vaihtoehdot, jotka sopivat sinuun.

- 1) Aika ei riitä kaikkiin sinua kiinnostaviin harrastuksiin
- 2) Harrastus on liian kallis
- 3) Harrastusta ei ole tarjolla kotipaikkakunnallani
- 4) Sinulta puuttuu sopiva ohjaaja tai opettaja
- 5) Opetuksen taso ei vastaa odotuksiasi tai tarpeitasi
- 6) Minulla ei ole harrastukseen tarvittavia välineitä
- 7) Harrastukselle ei ole tiloja
- 8) Etäisyydet harrastukseen ovat liian pitkät
- 9) Ette saa riittävää ryhmää kokoon harrastusta varten
- 10) Et ole saanut tarpeeksi kannustusta
- 11) Minulla ei ole esteitä kulttuuriharrastusten harrastamiseen
- 12) Jokin muu syy, mikä? _____ (kysytään jos ei valinnut kohtaa 11)

(Kysytään kaikilta)

K10 Koetko saaneesi riittävästi kannustusta taiteeseen tai muuhun luovaan toimintaan osallistumiseen seuraavilta tahoilta? Voit myös valita vaihtoehdon ”en ole kaivannut kannustusta”. (4=Täysin riittävästi / 3=Melko riittävästi / 2=Melko riittämättömästi / 1=Täysin riittämättömästi / 9=En ole kaivannut kannustusta)

- 1) Vanhemmilta
- 2) Muilta sukulaisilta
- 3) Kavereilta
- 4) Opettajilta
- 5) Nuoriso-ohjaajilta
- 6) Taideharrastuksen ohjaajalta tai vetäjältä

K11 Mitkä seuraavista väitteistä sopivat kuvaamaan taiteen merkitystä? (4=täysin samaa mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 9=en osaa sanoa)

- 1) Taiteella voi vaikuttaa yhteiskunnan asioihin
- 2) Taide voi toimia kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana
- 3) Taide tuottaa elämyksiä
- 4) Taide avaa uusia näkökulmia maailmaan
- 5) Taide ja kulttuuri voivat lähentää eri kansoja ja etnisiä ryhmiä
- 6) Taide on tärkeä suomalaiselle identiteetille
- 7) Taiteen harrastaminen kasvattaa itsetuntemusta
- 8) Ilmaisua on perustarve
- 9) Taiteesta on taloudellista hyötyä

- 10) Taiteesta ei tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo

- 11) Taiteella ei ole merkitystä

K12 Oletko samaa vai eri mieltä seuraavien väitteiden suhteen (4=täysin samaa mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 9=en osaa sanoa)

- 1) Nuorilla on asuinalueellani riittävästi harrastusmahdollisuuksia
- 2) Nuorilla on asuinalueellani riittävästi harrastustiloja
- 3) Ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria
- 4) Kansainvälistyvässä maailmassa kulttuuri vahvistaa kansallista identiteettiä
- 5) Tunnen ylpeyttä suomalaisen kulttuurielämän saavutuksista
- 6) Minulla ei riitä aikaa käydä kulttuuritilaisuuksissa (teatteriesitykset, konsertit, näyttelyt yms.)
- 7) Kirjastojen palvelut ja kokoelmat vastaavat odotuksiani ja tarpeitani
- 8) Kulttuuripalveluiden (teatteriesitysten, konserttien, näyttelyiden yms.) sisältö vastaa odotuksiani ja tarpeitani
- 9) Kulttuuripalveluiden (teatteriesitysten, konserttien, näyttelyiden yms.) lippujen hinnat ovat liian korkeita
- 10) Nuorten omaa taiteen tekemistä rajoittavat aikuisten asenteet
- 11) Peruskoulussa pitäisi olla enemmän taideopetusta
- 12) Graffitien tekijöillä pitää olla laillinen paikka tehdä graffiteja
- 13) Graffitit tulee ymmärtää taiteena eikä rikoksena
- 14) Netissä pitäisi voida vapaasti jakaa kaikkea musiikkia ilmaiseksi
- 15) Musiikkia vapaasti jakavat piraattisivustot tekevät oikein taistellessaan suuria levy-yhtiöitä vastaan
- 16) On väärin jakaa tekijänoikeuslain alaista musiikkia netissä ilmaiseksi
- 17) Yhteiskunnan varojen ohjaaminen taiteeseen ja kulttuuriin on rahan tuhlausta

K13 Ovatko seuraavat asiat elämäsi ja vapaa-ajan viettosi kannalta erittäin tärkeitä, melko tärkeitä, vain vähän tärkeitä vai ei lainkaan tärkeitä? (4=erittäin tärkeitä, 3=melko tärkeitä, 2=vain vähän tärkeitä, 1=eivät lainkaan tärkeitä, 9=en osaa sanoa)

- 1) Oopperaesitykset ja oopperajuhlat
- 2) Taidemuseot ja taidenäyttelyt
- 3) Kulttuurihistorialliset museot ja näyttelyt

- 4) Teatteriesitykset
- 5) Sinfonia- ja kamarimusiikkiesitykset
- 6) Muut konsertit tai keikat (kuten rock, punk, rap...)
- 7) Kirjastojen palvelut
- 8) Nuorisotalojen palvelut
- 9) Kulttuuri- ja taidetalojen palvelut
- 10) Seurakunnan palvelut
- 11) Television suomalaiset sarjaohjelmat ja suomalaiset elokuvat
- 12) Television amerikkalaiset sarjaohjelmat ja amerikkalaiset elokuvat

K14 ”Onko suomalaisilla mielestäsi aihetta tuntea ylpeyttä seuraavista asioista Suomessa?” (4=paljon, 3=jonkin verran, 2=vähän, 1=ei lainkaan, 99=en osaa sanoa)

- 1) Urheiluosaavutukset
- 2) Suomalainen sosiaaliturva
- 3) Muotoilu ja arkkitehtuuri
- 4) Sukupuolten tasa-arvo
- 5) Suomalainen teollisuus
- 6) Taide ja musiikki
- 7) Ympäristön suojelu
- 8) Suomalaisuus

K15 Kuinka usein yleensä käytät internetiä? (vähintään kerran päivässä / melkein joka päivä / useita kertoja viikossa / noin kerran viikossa / joitain kertoja kuukaudessa / noin kerran kuukaudessa tai harvemmin / en käytä internetiä)

(Kysytään, jos käyttää edes joskus internetiä)

K16 Arvioi kuinka paljon vietät keskimäärin aikaa internetissä päivää kohden?

_____ tuntia _____ minuuttia

(Kysytään, jos käyttää edes joskus internetiä)

K17A Mitä seuraavista asioista olet tehnyt netissä? (kyllä / ei / en osaa sanoa)

- 1) Julkaissut omia valokuvia (esim. IRC-galleriassa, Facebookissa, Kuvake-, Flickr –palveluissa)
- 2) Julkaissut omaa musiikkia, videoita tai vastaavaa (esim. youtubeen tai myspaceen)
- 3) Tehnyt omia nettisivuja
- 4) Ostanut netistä musiikkia
- 5) Ladannut netistä ilmaiseksi tekijänoikeudella suojattua musiikkia
- 6) Ladannut netistä ilmaiseksi muuta tekijänoikeudella suojattua materiaalia (kuten elokuvia, pelejä tai ohjelmia)

(Kysytään niiden vaihtoehtojen kohdalla, joita vastaa ja sanoo tekevänsä kysymyksessä K17A)

17B Kuinka usein? (Lähes päivittäin / viikoittain / kuukausittain / harvemmin / en osaa sanoa)

K18A Oletko kokeillut tai käyttänyt lisäravinteita parantaaksesi fysiikkaasi? (kyllä / ei / en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K18A)

K18B Oletko käyttänyt viimeisen kuukauden aikana? (kyllä / ei / en osaa sanoa)

K19A Entä oletko kokeillut tai käyttänyt dopingia?

(kyllä / ei / en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K19A)

K19B Oletko käyttänyt viimeisen kuukauden aikana?

(kyllä / ei / en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K19A)

K19C Mitä seuraavista aineista olet kokeillut tai käyttänyt? (kyllä / ei / en osaa sanoa)

- 1) Anaboliset steroidit (kuten testosteroni)
- 2) Kasvuhormonit
- 3) Klenbuteroli

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K18A tai K19A)

K20 Kuinka paljon seuraavat syyt ovat vaikuttaneet niiden kokeiluun tai käyttöön? (4=paljon, 3=jonkin verran, 2=vähän, 1=ei lainkaan, 99=en osaa sanoa)

- 1) Kilpaurheilun liittyvä suorituskyvyn parantaminen
- 2) Muu suorituskyvyn parantaminen
- 3) Voiman hankkiminen
- 4) Ulkonäön kohentaminen

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K19A)

K21 Millaiseksi arvioisit tietosi dopingaineisiin liittyvistä terveysriskeistä? (5=erittäin hyvät, 4, 3, 2, 1=erittäin heikot, en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K19A)

K22 Kuinka suuriksi arvioit dopingaineisiin liittyviä terveysriskejä?

(5=erittäin suuria riskejä, 4, 3, 2, 1=ei lainkaan riskejä, 99=en osaa sanoa,)

K23A Onko sinulla lävistys tai lävistyksiä? (tarkennus: ei korvakoru, vaan nenä-, napa- kieli- tms. lävistyksiä)

(kyllä / ei / en osaa sanoa)

K23B Onko sinulla tatuointi tai tatuointeja?

(kyllä / ei / en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen K23B)

K24 Valitse parhaiten itseesi sopiva vaihtoehto asteikolla yhdestä viiteen siten, että...

1 = Tatuoinnin ottaminen oli hetken mielijohde, 2, 3, 4, 5=Tatuoinnin ottaminen oli pitkän harkinnan tulos

1 = Tatuointi on vain koriste 2, 3, 4, 5=Tatuoinnilla on jokin syvempi merkitys

1 = Tatuoinnin ottajat ovat oman tien kulkijoita 2, 3, 4, 5=Tatuoinnin ottajat ovat massan mukana menijöitä

(Kysytään, jos vastasi ”ei” kysymykseen K23B)

K25 Valitse parhaiten käsitystäsi vastaava vaihtoehto asteikolla yhdestä viiteen siten, että...

1 = Tatuoinnin ottaminen on hetken mielijohde, 2, 3, 4, 5=Tatuoinnin ottaminen on pitkän harkinnan tulos

1 = Tatuointi on vain koriste 2, 3, 4, 5=Tatuoinnilla on jokin syvempi merkitys

1 = Tatuoinnin ottajat ovat oman tien kulkijoita 2, 3, 4, 5=Tatuoinnin ottajat ovat massan mukana menijöitä

(Kysytään kaikilta)

K26, Kuinka paljon itse voit toteuttaa luovuutta seuraavissa paikoissa? (4=paljon, 3=jonkin verran, 2=vähän, 1=eikä lainkaan, 99=EOS)

- Nykyinen koulu- tai opiskelupaikkasi (VAIN JOS T10=1, ELI OPISKELEE)
- Nykyinen työsi (VAIN JOS T12=1, ELI ON TÖISSÄ)
- Harrastuksesi
- Koti
- Kavereiden seura
- Arki
- Ostaminen ja kuluttaminen

(Kysytään kaikilta)

K27 Lopuksi kysyisin vielä, näkemystäsi siitä, miten nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea? (avoin kysymys)

NUORISOBAROMETRIN 2009 KYSELYLOMAKE (50–55-vuotiaat)

TAUSTATIEDOT

T1 Sukupuoli (merkitään kysymättä)

Nainen

Mies

T2 Aluksi kysyisin ikääsi?

T3 Missä kunnassa asut tällä hetkellä?

T4 Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toimintasi?

Oletko ...

Palkkatyössä

Yrittäjä

Työtön tai lomautettu

Eläkeläinen

Opiskelija

Joku muu

EOS

T5 Mikä on koulutustasosi?

Ammatillinen perustutkinto

Opisto tai ylioppilastutkinto

Korkeakoulututkinto

Ei tutkintoa

En osaa sanoa

T6 Onko sinulla lapsia?

(1=kyllä / 2=eikä / 99=en osaa sanoa)

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen T6)

T7 Minkä ikäisiä lapsesi ovat? (kunkin lapsen ikä vuosina)

VARSINAISET KYSYMYKSET

(Kysytään, jos vastasi ”kyllä” kysymykseen T6)

K1A Kuinka samanlaiseksi arvioit lastesi mielipiteet verrattuna omiisi seuraavissa asioissa? (4=Täysin samanlaiset / 3=jokseenkin samanlaiset / 2=jokseenkin erilaiset / 1=täysin erilaiset / 99=en osaa sanoa)

16) Taide

17) Uskonto

18) Koulutus ja työnteke

19) Vapaa-ajan viettotavat

20) Sukupuolten välinen tasa-arvo

21) Sukupolvien välinen tasa-arvo

22) Seksi

- 23) Alkoholi
- 24) Huumeet
- 25) Intenetin käyttö
- 26) Poliitiikka
- 27) Suomalaisuus
- 28) Kansainvälisyys
- 29) Maahanmuutto
- 30) Monikulttuurisuus

(Kysytään, jos vastasi ”ei” kysymykseen T6)

K1B Kuinka samanlaiseksi arvioit nuorten mielipiteet verrattuna omiisi seuraavissa asioissa? (4=Täysin samanlaiset / 3=jokseenkin samanlaiset / 2=jokseenkin erilaiset / 1=täysin erilaiset / 99=en osaa sanoa)

- 1) Taide
- 2) Uskonto
- 3) Koulutus ja työnteke
- 4) Vapaa-ajan viettotavat
- 5) Sukupuolten välinen tasa-arvo
- 6) Sukupolvien välinen tasa-arvo
- 7) Seksi
- 8) Alkoholi
- 9) Huumeet
- 10) Intenetin käyttö
- 11) Poliitiikka
- 12) Suomalaisuus
- 13) Kansainvälisyys
- 14) Maahanmuutto
- 15) Monikulttuurisuus

K2 Milloin ihminen on mielestäsi aikuinen?

(5=täysin samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 99=en osaa sanoa)

Ihminen on aikuinen...

- 11) Kun hän on virallisesti täysi-ikäinen
- 12) Kun hän on muuttanut vanhempiensa luota
- 13) Kun hän on avo- tai avioliitossa
- 14) Kun hänellä on lapsia
- 15) Kun hän tietää mitä tahtoo elämältään
- 16) Kun hän pystyy elättämään itsensä
- 17) Kun hän päättänyt opintonsa
- 18) Kun hän on löytänyt identiteettinsä
- 19) Kun hän ottaa vastuun omista päätöksistään
- 20) Kun hän itse päättää olla aikuinen

K3 Oletko samaa vai eri mieltä seuraavien väitteiden suhteen (4=täysin samaa mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 99=en osaa sanoa)

- 18) Ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria
- 19) Kansainvälistyvässä maailmassa kulttuuri vahvistaa kansallista identiteettiä
- 20) Tunnen ylpeyttä suomalaisen kulttuurielämän saavutuksista
- 21) Minulla ei riitä aikaa käydä kulttuuri-ilaisuuksissa (teatteriesitykset, konsertit, näyttelyt yms.)
- 22) Kirjastojen palvelut ja kokoelmat vastaavat odotuksiani ja tarpeitani
- 23) Kulttuuripalveluiden (teatteriesitysten, konserttien, näyttelyiden yms.) sisältö vastaa odotuksiani ja tarpeitani
- 24) Kulttuuripalveluiden (teatteriesitysten, konserttien, näyttelyiden yms.) lippujen hinnat ovat liian korkeita
- 25) Peruskoulussa pitäisi olla enemmän taideopetusta
- 26) Graffitien tekijöillä pitää olla laillinen paikka tehdä graffiteja
- 27) Graffitit tulee ymmärtää taiteena eikä rikoksena
- 28) Netissä pitäisi voida vapaasti jakaa kaikkea musiikkia ilmaiseksi
- 29) On väärin jakaa tekijänoikeuslain alaista musiikkia netissä ilmaiseksi
- 30) Yhteiskunnan varojen ohjaaminen taiteeseen ja kulttuuriin on rahan tuhlausta

K4 Mitkä seuraavista väitteistä sopivat kuvaamaan taiteen merkitystä?

(4=täysin samaa mieltä, 3=jokseenkin samaa mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä, 99=en osaa sanoa)

- 13) Taiteella voi vaikuttaa yhteiskunnan asioihin
- 14) Taide voi toimia kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana
- 15) Taide tuottaa elämyksiä
- 16) Taide avaa uusia näkökulmia maailmaan
- 17) Taide ja kulttuuri voivat lähentää eri kansoja ja etnisiä ryhmiä
- 18) Taide on tärkeä suomalaiselle identiteetille
- 19) Taiteen harrastaminen kasvattaa itsetuntemusta
- 20) Ilmaisui on perustarve
- 21) Taiteesta on taloudellista hyötyä
- 22) Taiteesta ei tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo
- 23) Taiteella ei ole merkitystä

LIITE 2

Liitetaulukko 1. Vastaajat
taustamuuttujittain.

SUKUPUOLI	n	%
Nainen	927	49
Mies	971	51
Yhteensä	1898	100
IKÄRYHMÄ	n	%
15–19	642	31
20–24	617	29
25–29	639	30
50–55	200	10
Yhteensä	2098	100
ÄIDINKIELI	n	%
Suomi	1797	95
Ruotsi	97	5
Muu	4	0
Yhteensä	1898	100
LÄÄNI	n	%
Etelä-Suomen lääni	773	41
Itä-Suomen lääni	194	10
Lapin lääni	64	3
Länsi-Suomen lääni	685	36
Oulun lääni	182	10
Yhteensä	1898	100
KUNTATYYPPI	n	%
Pääkaupunkiseutu	390	21
Muu kaupunkimainen kunta	1115	59
Taajaan asuttu kunta	178	9
Maaseutumainen kunta	215	11
Yhteensä	1898	100
PERHEMUOTO	n	%
Vanhempien tai muun huoltajan luona asuva	648	34

Yksin asuva	629	33
Avio- tai avoliitossa, lapseton	432	23
Avio- tai avoliitossa, lapsia	135	7
Yksinhuoltaja	18	1
”Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa	33	2
Muu perhemuoto tai ei vastausta	3	0
Yhteensä	1898	100
PÄÄASIAALLINEN TOIMINTA	n	%
Koululainen tai opiskelija	977	51
Palkkatyössä	708	37
Yrittäjä	10	1
Työtön tai lomautettu	105	6
Joku muu	96	5
Ei vastausta	2	0
Yhteensä	1898	100
OPISKELU	n	%
Peruskoulussa	197	10
Lukiassa	223	12
Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa	219	12
Ammattikorkeakoulussa	199	10

LIITE 3

Liitetaulukko 3. Syyt toimia taiteen ja kulttuurin parissa.
Varimax-rotatoitu faktorianalyysi (maximum likelihood
factoring).

	Faktori 1. Ystävät ja yhteisöllisyys	Faktori 2. Painostus ja vaikutteet	Faktori 3. Taiteen ilot ja hyödyt
Uusien kaverien saaminen	,831	,061	,142
Yhdessä tekeminen	,728	,048	,168
Kaverien tapaaminen	,723	,014	,225
Taitavan ohjauksen ja palautteen saaminen	,424	,109	,318
Perheen painostus	,075	,931	,057
Jonkun muun painostus	,043	,879	,036
Julkisuuden saaminen	-,006	,316	-,018
Esikuvien tai idolien seuraaminen	,189	,213	,030
Itseilmaisu	,042	-,023	,760
Ilo, elämykset, onnistumiset	,211	-,082	,653
Tietojen ja taitojen oppiminen	,271	,027	,467
Elämän merkityksen löytäminen	,169	,227	,460
Hyöty (esim. taideoppilaitokseen pääsy, menestys)	,134	,304	,401
Ajan kuluttaminen	,112	,077	,365
Uuden luominen	,017	-,035	,158

LIITE 4

Liitetaulukko 4. Taiteen merkitys. Varimax-rotatoitu faktori-analyysi (maximum likelihood factoring).			
	Faktori 1. Taiteen yhteis- kunnallinen rooli	Faktori 2. Taiteen itseis- arvo ihmiselle	Faktori 3. Taiteen välinearvo
Taide tuottaa elämyksiä	,674	,173	-,019
Taide voi toimia kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana	,603	,133	,162
Taide avaa uusia näkökulmia maailmaan	,527	,321	,109
Taide ja kulttuuri voivat lähentää eri kansoja ja etnisiä ryhmiä	,500	,288	,128
Taiteella voi vaikuttaa yhteiskunnan asioihin	,408	,195	,325
Taiteella ei ole merkitystä	-,245	-,142	,151
Ilmaisu on perustarve	,212	,587	,028
Taiteen harrastaminen kasvattaa itsetuntemusta	,126	,557	,122
Taiteesta ei tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo	,226	,399	,007
Taiteesta on taloudellista hyötyä	,007	,011	,501
Taide on tärkeä suomalaiselle identiteetille	,233	,298	,374

LIITE 5

Avovastaukset kysymykseen muusta luovasta harrastuksesta.

- Agility ja ratsastus. (Nainen, 15–19-v.)
- Cheerleading . (Nainen, 15–19-v.)
- Itsepuolustuslaji. (Mies, 15–19-v.)
- Jalkapallo. (Nainen, 15–19-v.)
- Jalkapallo. (Nainen, 15–19-v.)
- Jalkapallo. (Nainen, 15–19-v.)
- Jääkiekko. (Mies, 15–19-v.)
- Kuntonyrkkeilyä. (Nainen, 15–19-v.)
- Liikunnallista ja musiikkia yhdistettynä. (Nainen, 15–19-v.)
- Liikunta. (Nainen, 15–19-v.)
- Liikunta. (Nainen, 15–19-v.)
- Lukeminen . (Nainen, 15–19-v.)
- Lukeminen. (Nainen, 15–19-v.)
- Nettisivujen teko. (Mies, 15–19-v.)
- Nyrkkeily. (Mies, 15–19-v.)
- Partio. (Nainen, 15–19-v.)
- Partio. (Nainen, 15–19-v.)
- Pesäpallo. (Mies, 15–19-v.)
- Ratsastus. (Nainen, 15–19-v.)
- Ratsastus. (Nainen, 15–19-v.)
- Ratsastusta. (Nainen, 15–19-v.)
- Salibandy. (Nainen, 15–19-v.)
- Telinevoimistelu. (Nainen, 15–19-v.)
- Urheilu. (Nainen, 15–19-v.)
- Urheilu. (Nainen, 15–19-v.)
- Urheilu. (Mies, 15–19-v.)
- vaateet, "pukusuunnittelu" valmiista vaatteista.
- Videoeditointi. (Nainen, 15–19-v.)
- Agility ja ratsastus. (Nainen, 20–24-v.)
- Autourheilu. (Mies, 20–24-v.)
- Hieronta. (Mies, 20–24-v.)
- Kokkaaminen. (Mies, 20–24-v.)
- Kokkaaminen. (Nainen, 20–24-v.)
- Kuntosali. (Nainen, 20–24-v.)
- Leipominen. (Nainen, 20–24-v.)
- Liikunta. (Nainen, 20–24-v.)
- Live- & roolipelit sekä lautapelit.
- Lumilautailu. (Mies, 20–24-v.)
- Löyhöily. (Mies, 20–24-v.)
- Metsästys. (Mies, 20–24-v.)
- Musiikki. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuottien tekeminen (biisien kirjoittaminen nuotteiksi). (Nainen, 20–24-v.)
- Puutarhanhoito. (Nainen, 20–24-v.)
- Salibandy. (Mies, 20–24-v.)
- Urheilu. (Nainen, 20–24-v.)
- Vaateet, "pukusuunnittelu" valmiista vaatteista. (Nainen, 20–24-v.)
- Yleisurheilu. (Nainen, 20–24-v.)
- Agility ja ratsastus. (Mies, 20–24-v.)
- Agility ja ratsastus. (Nainen, 20–24-v.)
- Autot. (Mies, 25–29-v.)
- Hevosten kasvatus ja hoito. (Nainen, 25–29-v.)
- Jalkapallo. (Mies, 25–29-v.)
- Jalkapallo. (Mies, 25–29-v.)
- Kalastus ja liikunta. (Mies, 25–29-v.)
- Kampaaja. (Nainen, 25–29-v.)
- Kamppailulajit ovat hyvin luova harrastus mielestäni. (Mies, 25–29-v.)
- Kokkaaminen. (Nainen, 25–29-v.)
- Lasken musiikin kuuntelun luovaksi harrastukseksi. (Nainen, 25–25-vuotta).
- Liikunta. (Nainen, 25–29-v.)
- Liikunta. (Nainen, 25–29-v.)
- Liikunta. (Nainen, 25–29-v.)
- Lukeminen, ajattelu, itsenäinen tutkimustyö, kielten opiskelu. (Nainen, 25–29-v.)
- Metsästys ja kalastus, luontoretket. (Mies, 25–29-v.)
- Metsästys. (Mies, 25–29-v.)
- Mosaiigi. (Nainen, 25–29-v.)
- Ratsastus. (Nainen, 25–29-v.)
- Ratsastus, urheilu. (Nainen, 25–29-v.)
- Remontointi. . (Mies, 25–29-v.)
- Romaanien lukeminen ja urheilu. (Mies, 25–29-v.)
- Sähly. (Mies, 25–29-v.)
- Ulkoilu, urheilu. (Nainen, 25–29-v.)

LIITE 6

Vastaukset kysymykseen ”Onko jokin seuraavista estänyt sinua harrastamasta niitä kulttuuriharrastuksia, joita haluaisit harrastaa? Jokin muu syy, mikä?”

- Aloitekyvyn puute. (Nainen, 15–19-v.)
- En usko olevani tarpeeksi lahjakas. Haluan silloin tällöin piirrellä ja laulella yksikseni ja omaksi ilokseni. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastuskavereita ei ole. (Nainen, 15–19-v.)
- Kiinnostuksen puuttuminen. (Mies, 15–19-v.)
- Minulla on liian pitkä matka kavereille, joiden kanssa voisi tehdä juttuja.
- Oma laiskuus. (Mies, 15–19-v.)
- Täydet ryhmäkoot esim. Ahjolan/ kansanopiston tarjoamissa jooga/tanssiryhmissä. (Nainen, 15–19-v.)
- Vanhempien mielipide. (Mies, 15–19-v.)
- Ajanpuute
- Ei ole harrastuskavereita. (Mies, 20–24-v.)
- En koe olevani luova.
- Fysiologinen syy. (Mies, 20–24-v.)
- Innostusta ei löydy tarpeeksi.
- Innostusta ei ole. (Mies, 20–24-v.)
- Kavereiden puute. (Nainen, 20–24-v.)
- Kaverien mielipide. (Nainen, 20–24-v.)
- Kiinnostus lopahtaa helposti. (Nainen, 20–24-v.)
- Laiskuus. (Nainen, 20–24-v.)
- Laiskuus. (Mies, 20–24-v.)
- Laiskuus. (Nainen, 20–24-v.)
- Olen äitiyslomalla, joten ei ole aikaa.
- Uskonto estää. (Nainen, 20–24-v.)
- Vanhemmat. (Mies, 20–24-v.)
- Vanhemmat. (Nainen, 20–24-v.)
- Vuorotyö. (Mies, 20–24-v.)
- En osaa aloittaa. (Mies, 25–29-v.)
- Ihan oman mielenkiinnon puutteesta. (Mies, 25–29-v.)
- Kaveriporukan ”painostus”. Jos joku harrastus ei ollut ns. ”in”, niin sitä ei saanut harrastaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Kiinnostusta ei ole. (Mies, 25–29-v.)
- Lahjat puuttuvat. (Nainen, 25–29-v.)
- Oma jaksaminen. (Nainen, 25–29-v.)
- Oma laiskuus. (Mies, 25–29-v.)

- Saamattomuus. (Mies, 25–29-v.)
- Tuttavapiiri. (Nainen, 25–29-v.)
- Työvuorot (3-vuorotyö) (Nainen, 25–29-v.)
- Vanhempien mielipiteet. (Nainen, 25–29-v.)

LIITE 7

Vastaukset kysymykseen ”Miten nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea?”

- Aktiviteettejä lisäämällä. (Nainen, 15–19-v.)
- Ala- ja yläasteella pitäisi olla mahdollisuus tehdä enemmän luovia asioita. (Nainen, 15–19-v.)
- Annetaan mahdollisuuksia nuorille. (Nainen, 15–19-v.)
- Antaa harrastaa sitä, mitä haluavat. Vanhempien asenteissa parannettavaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Antamalla enemmän näkemyksiä. (Nainen, 15–19-v.)
- Antamalla lisää mahdollisuuksia ja tukea. Enemmän tiloja ja rahaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Apurahojen kohdentaminen aloitteleville nuorille, ei niille vanhoille, rikkaille. (Nainen, 15–19-v.)
- Bänditiloja ei ole koskaan liikaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Ehkä luotaisiin enemmän harrastemahdollisuuksia ja tuotaisiin niitä esille paremmin. (Nainen, 15–19-v.)
- Ei karsita ainakaan nykyisiä mahdollisuuksia, kaikenlaisia kerhoja sun muita harrastusmahdollisuuksia. Eikä saisi vähentää rahoitusta valtion suunnalta. (Nainen, 15–19-v.)
- Ei kiinnosta yhteiskunnalliset asiat! (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän arvostetaan numeraalisia arvoja kuin taiteellisia. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän avoimia kulttuuritapahtumia, joihin saa itse osallistua (toteuttaminen). Tai tai vastaavasti olla osallistujana. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän esille ja panostusta kuvaamataitoon ja musiikkiin. Kulttuuria enemmän esille. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän leirimuotoista harjoittelua kesäisin halukkaille. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia tehdä ja kokeilla kaikkea. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän musiikillista toimintaa ylä-asteella. esim. valinnaisia tanssikursseja ja enemmän valinnaisia taideaineita kouluun. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän nuorille kerhoja. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän nuorille suunnattuja tapahtumia, ni-

menomaan kaupunkitapahtumia, joista ne saisivat inspirointia ja keksisivät tehdä muutakin kun riehua kaduilla. (Nainen, 15–19-v.)

- Enemmän nuortentaloja. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän resursseja, niin tiloina kuin myös vaihtoehtoina. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän teatteriesityksiä suunnattuna juuri nuorille. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän tiloja nuorille, vapaa-ajan paikkoja. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän toimintaa nuorille. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän varoja harrastusmahdollisuuksien tarjoamiseen. (Nainen, 15–19-v.)
- Enemmän mietin nykyisin, miksi vapauksia annetaan niin paljon. Kaikilla olisi mahdollisuus olla luovia, mutta ollaankin vain laskoja. (Nainen, 15–19-v.)
- Erilaisia tukia taiteilijoille. (Nainen, 15–19-v.)
- Esille koko asia, musiikkia painotettava. (Nainen, 15–19-v.)
- Esimerkiksi kunnat voisivat mielestäni rahoittaa enemmän kulttuuritapahtumia ja -palveluja erityisesti nuorille. Esimerkkinä vaikka graffititaiteelle suunnatut paikat ja tilat. (Nainen, 15–19-v.)
- Fler museibesök för skolbarn. (Nainen, 15–19-v.)
- För mer kreativt att lära barn. (Nainen, 15–19-v.)
- För mer pengar. (Nainen, 15–19-v.)
- Graffiteista kiinnostuneille nuorille pitäisi järjestää laillisia paikkoja ja välineiden käytössä pitäisi opastaa. Lisäksi kaikenlaista kerhotoimintaa pitäisi mainostaa ja tuoda esille tehokkaammin. (Nainen, 15–19-v.)
- Graffitiseiniä graffittien tekijöille. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastaminen helpommaksi ja aloittamisen kynnyks matalaksi tässäkin. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastamisesta tulee tehdä mielekästä. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastukset tutustuttaa monenlaiseen luovaan toimintaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastuksissa tuettaisiin, annettaisiin tehdä sitä mikä kiinnostaa (esim. taiteesta kiinnostunutta ei tarvitse pakottaa urheiluhulluksi tai toisinpäin). (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastus mahdollisuuksilla. (Nainen, 15–19-v.)

- Harrastus pohjalta. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastusmahdollisuudet ovat satsaus tulevaisuuteen. Mitä isompi on nuorten tietotaito kokonaisuudessaan, sen tasapainoisempia aikuisia heistä tulee. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastuspaikkoja ja mahdollisuuksia lisää. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastusten ohjaajille ammattitaitoa. (Nainen, 15–19-v.)
- Harrastustoiminta on kaiken a ja o. (Nainen, 15–19-v.)
- Inspiroidaan nuoret ajattelemaan luovasti. (Nainen, 15–19-v.)
- Jag tycker att ungdomars kreativitet kunde ökas genom bättre datorspel. (Nainen, 15–19-v.)
- Jos kouluissa olisi enemmän taideainetunteja. Jos järjestettäisiin enemmän ilmaisia taitteeseen liittyviä kursseja. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä erilaisia tapahtumia. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä kursseja ja tapahtumia. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä kursseja yms. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä tapahtumia ja innostamalla nuoria. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä tapahtumia ja tilaisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä tapahtumia. (Nainen, 15–19-v.)
- Järjestämällä tapahtumia. Sijoittaa rahaa kulttuuri tapahtumiin. (Nainen, 15–19-v.)
- Kaikki mahdolliset tukimuodot olisi sallittuja. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannattaisi jutella enemmän nuorten kanssa. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla erilaisiin juttuihin. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla ja pitkäjänteisellä toiminnalla. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla lisää ja tarjoamalla harrastusmahdollisuuksia enemmän. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla nuoria ja antamalla heille enemmän mahdollisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla nuoria olemaan luovia. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla omatoimisuuteen. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamalla yleensä. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustamista taideaineissa kouluissa, enemmän rahaa esim. taidekasvatuksessa ja harrastuksissa. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustus aloittaa ala-koulusta asti, tukea harrastuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Kannustus ja henkinen tuki tärkeintä. (Nainen, 15–19-v.)
- Kansalaisopistotoimintaa pitäisi herätellä nuorisoi-kin kiinnostamaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Kerhoja kouluihin, jossa voisi koulun varoilla harrastaa taiteta niistä kiinnostuneet. (Nainen, 15–19-v.)
- Kerhotoiloissa on paljon sellaista turhaa hössämistä. Ohjattua toimintaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Kerhotoimintaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Kertomalla enemmän luovasta toiminnasta. (Nainen, 15–19-v.)
- Kodin tulisi tukea avoimemmin harrastamista. Ei saisi olla rahasta kiinni kenelläkään. (Nainen, 15–19-v.)
- Koitetaan ymmärtää, että taide on kaikkialla. (Nainen, 15–19-v.)
- Kotona täytyy tukea omatoimiseen ajatteluun, niin pärjää hyvin elämässään. (Nainen, 15–19-v.)
- Kouluihin valinnaisia lisää, sitä kautta edes mahdollisuuksia nuorille. (Nainen, 15–19-v.)
- Kouluissa ja harrastuksissa. (Nainen, 15–19-v.)
- Kouluissa panostettaisiin enemmän taideaineisiin. (Nainen, 15–19-v.)
- Kouluissa panostettaisiin enemmän valinnaisaineisiin. (Nainen, 15–19-v.)
- Kouluissa panostettaisiin enemmän valinnan vapautteen aineissa. (Nainen, 15–19-v.)
- Kouluissa voisi tukea enemmän taideaineita ja antaa enemmän mahdollisuuksia luovuuden harrastamiseen. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulun kautta tietoa. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulun puolelta, koulut voisivat järjestää enemmän mahdollisuuksia osallistua koulun ulkopuolella tapahtuviin aktiviteetteihin kuten konsertteihin. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulun tulisi tarjota virikkeitä. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulupetuksessa taideaineiden tukemisella. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulussa enemmän tietoa, taitoa. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulussa ohjaamalla ja varaamalla tiloja. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulussa opettajien tulisi voimakkaasti kannustaa siihen. Kulttuuripalveluiden hinnat alemmaksi! (Nainen, 15–19-v.)
- Koulussa oppimalla ja harrastuksissa tukemalla. (Nainen, 15–19-v.)
- Koulussa! (Nainen, 15–19-v.)
- Koulutuksen, varsinkin peruskoulun jälkeen tulisi olla myös avoimempaa luovuuden esilletuomiseen. (Nainen, 15–19-v.)
- Kunnan tulee tarjota tiloja. Ei aina välttämättä rakentamalla uutta. (Nainen, 15–19-v.)
- Käsiyöt ja piirtäminen saisi olla arvostetumpaa. (Nainen, 15–19-v.)

- Lapsille taide tutuksi jo tarhassa. (Nainen, 15–19-v.)
- Lisäämällä harrastamisen mahdollisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Lisäämällä laillisia paikkoja esim. graffiteille. (Nainen, 15–19-v.)
- Lokala myndigheter inte stöder ungdomsverksamhet. (Nainen, 15–19-v.)
- Luovuus on asia, joka on olemassa, eri asia osaako siihen tarttua. (Nainen, 15–19-v.)
- Luovuus tulee kohdata avoimemmin. Ei se ole vain kuvaamataitaa tai musiikkia. (Nainen, 15–19-v.)
- Luovuus tulee olla yhtä tavoiteltua kuin hyvät urheilusuoritukset. (Nainen, 15–19-v.)
- Luovuutta on kaikkialla, sitä tulee vaalia enemmän ja arvostaa sitä. (Nainen, 15–19-v.)
- Luovuutta pitäisi toteuttaa vapaasti. (Nainen, 15–19-v.)
- Lähdetään hakemaan niitä vähän vaikeampiakin toteutustapoja, eikä pyritä tuottamaan vain massa ihmisiä. (Nainen, 15–19-v.)
- Mahdollisimman paljon nuorille harrastuksille harastustiloja. (Nainen, 15–19-v.)
- Mahdollisuuksia enemmän tarjolle. (Nainen, 15–19-v.)
- Mahdollisuuksia enemmän, ei kaikki ole vain ostettua palvelua. (Nainen, 15–19-v.)
- Mahdollisuuksia ja tiloja täytyy olla tarjolla. (Nainen, 15–19-v.)
- Mahdollisuuksia tulee tarjota enemmän. (Nainen, 15–19-v.)
- Mennään sinne, missä nuoret on ja ollaan heidän tasollaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni kouluissa voisi olla enemmän luovaa toimintaa, koska nuorella on koulussa melko matala kynnys osallistua kaikenlaiseen luovaan toimintaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni koulussa pitäisi olla enemmän valinnaisia luovanilmaisun aineita ja vaihtoehtoja. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni kulttuurille pitäisi antaa lisää rahaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea lisäämällä rahoitusta. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni opetusta voisi koulussa olla muustakin taiteellisesta lajista, kun vaan musiikki ja kuvaamataito. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni peruskoulun kuvaamataidon opetus ja opettajat ovat erittäin tärkeässä roolissa. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni pitäisi järjestää enemmän kaikenlaisia kursseja ja yleisesti kannustaa nuoria taiteen ja luovan toiminnan pariin. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni pitäisi olla ehkä enemmän tiloja ja paremmin saatavilla olevaa kannustusta ja ohjausta. (Nainen, 15–19-v.)
- Mielestäni rahallisesti esimerkiksi lisäämällä harrastusmahdollisuuksia ja -tiloja. (Nainen, 15–19-v.)
- Minusta kulttuuri on liian elitististä. Tämä tulisi muuttaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Minusta peruskoulussa ei ole luovuudelle sijaa olenkaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Moni asia muikin kaipaisi painotusta. (Nainen, 15–19-v.)
- Monipuolista tekemistä tarjolle. (Nainen, 15–19-v.)
- Musiikkikerhoja yms. Paikkoja, jossa musiikki tulisi tutuksi, vaikka isillä ei olisi rahaa maksaa pienotunteja. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuoria ei saa pakottaa johonkin suuntaan. Luovuus on luovuutta, ei kukko käskien laula. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuoria tulee kannustaa ja rohkaista. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuorille ei saisi aina antaa kaikkia härveleitä, mitä haluavat vaan antaa niiden itse keksiä tekemistä, jolloin joutuisivat käyttämään luovuuttaan ja mielikuvitustaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuorille lisää tiloja, joissa toteuttaa luovuutta. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuorille pitäisi järjestää enemmän tapahtumia. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuorille pitäisi järjestää omalla paikkakunnalla tapahtumia, joissa olisi paljon valinnanvaraa. Nuorisotaloilla voisi tehdä projekteja, joista nuoret voivat valita mieleisensä. Leffa- ja taidenäyttelyiden lippujen hintojen pitäisi olla edullisempia nuorille ja taidemuseot voisivat järjestää omia tapahtumia nuorille. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuorille voisi järjestää enemmän konsertteja, joihin pääsisivät myös alaikäiset ilmaiseksi. (Nainen, 15–19-v.)
- Nuorisotyöhän kai tähänkin tähtää. (Nainen, 15–19-v.)
- Nyt hyvällä mallilla. (Nainen, 15–19-v.)
- Nytkin jo mallilla hyvällä, nuorilla ihan hyvät "oikeudet" tällä hetkellä. (Nainen, 15–19-v.)
- Ohjatusti ryhmässä esim. kuvikerhoja yms. (Nainen, 15–19-v.)
- Ollaan aktiivisia ja kiinnostuneita valinnoista. (Nainen, 15–19-v.)
- Paikkoja, joihin voi rennosti kokoontua ja jossa asiat esitetään haastavasti. (Nainen, 15–19-v.)
- Panostamalla nuoriin tosissaan, ei vain ohjata niitä jonnekin pois jaloista. (Nainen, 15–19-v.)

- Panostusta jo ihan pieniin lapsiin, jotta asenteet taidelajeja kohtaan nousevat. (Nainen, 15–19-v.)
- Panostusta luovuuteen, siihen tulee rohkaista. (Nainen, 15–19-v.)
- Parantaa harrastusmahdollisuuksia ympäristössä. (Nainen, 15–19-v.)
- Peruskoulu voisi tässä tehdä hyvän aloitteen. (Nainen, 15–19-v.)
- Peruskouluihin enemmän vaihtoehtoja valita. (Nainen, 15–19-v.)
- Peruskoulussa jo panostettaisiin luoviin aineisiin. (Nainen, 15–19-v.)
- Perusopetus suunnitelmaa kehittämällä ja ohjaamalla varoja harrastustiloihin ja ohjaajien palkkaukseen. (Nainen, 15–19-v.)
- Perustamalla foorumeita ja harrastuspaikkoja ja parantamalla ilmapiiriä. (Nainen, 15–19-v.)
- Pienille paikkakunnille enemmän harrastusmahdollisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Pienille paikkakunnillekin mahdollisuuksia tarjolle. (Nainen, 15–19-v.)
- Pienimmissäkin paikoissa pitäisi olla enemmän mahdollisuuksia luovaan toimintaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Pitämällä harrastusmahdollisuuksia yllä. (Nainen, 15–19-v.)
- Rahaa tässä vaan tarvitaan. (Nainen, 15–19-v.)
- Rahoittamalla ja lisäämällä harrastustiloja ja tiedottamalla niistä näkyvämmiin. (Nainen, 15–19-v.)
- Rahoitusta harrastuksiin valtion ja kunnan puolelta. (Nainen, 15–19-v.)
- Rahottamalla harrastuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Regeringen borde ge mer pengar till barns fritidsaktiviteter. (Nainen, 15–19-v.)
- Sport i alla de pengarna kommer att gå. (Nainen, 15–19-v.)
- Statliga subventioner skulle vara bra. (Nainen, 15–19-v.)
- Taidetta pidetään nynnyjen tai todella vahvojen lajina. Välissä on sitten urheilijat ja häiriköt. (Nainen, 15–19-v.)
- Tapahtumia ja muita mielenkiintoisia tapoja lähestyä asiaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Tarjoamalla ilmaisia koulutusmahdollisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Tarjolle enemmän paikkoja, esimerkiksi graffiteille pitäisi järjestää laillisia paikkoja. (Nainen, 15–19-v.)
- Tarjonta ei saisi olla liian rajoittunut vain työttömien työllistämiseen. Pohja-ajatus pitäisi olla se, että nuoret hyötyy, ei että luuserit työllistetään. (Nainen, 15–19-v.)
- Tarjontaa -omia ideoita- mitä halutaan tehdä, ja tukea sitä.. (Nainen, 15–19-v.)
- Tarjontaa laajemmin. (Nainen, 15–19-v.)
- Tarjotaan apua omien ideoitten toteuttamiseen eikä tuputeta aikuisten ideoita. (Nainen, 15–19-v.)
- Tekemällä harrastaminen mahdolliseksi. (Nainen, 15–19-v.)
- Teollisuuden jättituet kohdistettava enemmän nuorten tulevaisuuteen. (Nainen, 15–19-v.)
- Tiedottamalla lisää kulttuurista! (Nainen, 15–19-v.)
- Tiedotusta mahdollisuuksista. (Nainen, 15–19-v.)
- Toimitiloja tulisi olla joka lajille. (Nainen, 15–19-v.)
- Tukemalla harrastuksia, luomalla mahdollisuuksia. (Nainen, 15–19-v.)
- Tukemalla itsenäisyyttä ja antamalla nuoren itse valita, mitä haluaa harrastaa. (Nainen, 15–19-v.)
- Tukemalla kaikin puolin harrastamista. (Nainen, 15–19-v.)
- Tuodaan jo olevia palveluita ja mahdollisuuksia paremmin esille ja helpommin saavutettaviksi. (Nainen, 15–19-v.)
- Ungdomar bör få en hobby gärdar.
- Vaikuttamalla itse esim. järjestön kautta. (Nainen, 15–19-v.)
- Vanhempia pitäisi tukea myös heidän kasvattaessaan nuoria. (Nainen, 15–19-v.)
- Vanhempien raha tai sen puute ei saisi olla este. (Nainen, 15–19-v.)
- Varhaislapsuudessa kannattaa kylvää monimuotoisen harrastamisen siemen. (Nainen, 15–19-v.)
- Yhteiskunta ei ole tästä kuitenkaan kiinnostunut. (Nainen, 15–19-v.)
- Yhteiskunta ei ole tästä kuitenkaan kiinnostunut. (Nainen, 15–19-v.)
- Yhteiskunta saisi kannustaa enemmän nuoria ja antaa lisää tietoa harrastusmahdollisuuksista. (Nainen, 15–19-v.)
- Alentamalla harrastuksien hintoja. (Mies, 15–19-v.)
- Antaa mahdollisuuksia ja järjestää tapahtumia. Hankkia tiloja. Seurata kehitystä. (Mies, 15–19-v.)
- Antaa malliesimerkkejä, lisää tapahtumia nuorille. (Mies, 15–19-v.)
- Antaa nuorten tehdä sitä, mikä tuntuu hyvältä ja kannustaa heitä. Luovalle toiminnalle vapaat kädet. (Mies, 15–19-v.)
- Antaa nuorten tehdä vapaasti, mitä haluavat lain puitteissa tietenkin. (Mies, 15–19-v.)
- Antamalla erilaisia mahdollisuuksia ja tukemalla sellaisia harrastuksia, joita nuoret haluavat harrastaa. (Mies, 15–19-v.)

- Apurahojen kohdentaminen aloitteleville nuorille, ei niille vanhoille, rikkaille. (Mies, 15–19-v.)
- Asenteet pahimpana jarruna ja omat kaveripiirit. Luovuus ei ole coolia. (Mies, 15–19-v.)
- Attityder i samhället kommer att vara positiv. (Mies, 15–19-v.)
- Avartamalla aikuisten omaa luovaan näkökantaa. (Mies, 15–19-v.)
- Bänditiloja ja muita todella luovan tekemisen kohteita lisää. (Mies, 15–19-v.)
- Edullisuus avainsanaksi myös kulttuurin harrastamiseen. (Mies, 15–19-v.)
- Ei ole suuria ajatuksia tästä aiheesta. Jokainen löytää oman paikkansa ja harrastuksensa ajan kanssa, jos tarjontaa on. (Mies, 15–19-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia harrastaa nuorille. (Mies, 15–19-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia päästä sisään harrastusporukoihin. (Mies, 15–19-v.)
- Enemmän pitäisi tarjota mahdollisuuksia ja kertoa, että nuorella on mahdollisuudet todella mihin vaan ja elämä edessä. (Mies, 15–19-v.)
- Enemmän tarjontaa, mistä valita. (Mies, 15–19-v.)
- Enemmän tiloja nuorille. (Mies, 15–19-v.)
- Enemmän tukea harrastuksiin. (Mies, 15–19-v.)
- Esillepanoa ja tilaisuuksia (messuja). (Mies, 15–19-v.)
- Harrastukset tutustuttaisi erilaiseen elämään kodin ulkopuolella. (Mies, 15–19-v.)
- Harrastuksia tukemalla. (Mies, 15–19-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia pitäisi olla tarjolla monipuolisesti, jotta jokaisella olisi mahdollisuus toteuttaa luovuuttaan. (Mies, 15–19-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia täytyy miettiä aika ajoin. (Mies, 15–19-v.)
- Harrastusmahdollisuuksilla. (Mies, 15–19-v.)
- Harrastustiloja ja kerhoja lisää ja nuorille ohjeistusta taiteisiin liittyen. (Mies, 15–19-v.)
- Harrastustiloja myös luoville harrasteille, ei vain urheilulle. (Mies, 15–19-v.)
- Harvoilla on nykypäivänä mahdollisuus osallistua johonkin todella luovaan, ohjattuun aktiviteettiin. Yksi kaveri pääsi teatteri -kerhoon, mutta sen vanhemmat onkin näyttelijöitä, joten se taisi olla kriteeri. (Mies, 15–19-v.)
- Hyvän harrastuksen saaminen. (Mies, 15–19-v.)
- Ilmaisia harrastuksia enemmän. (Mies, 15–19-v.)
- Ilmaisia harrastusmahdollisuuksia ja valintaa, että sinne pääsisi kaikki halukkaat, jotka on sitten tekemässä asiaa tosissaan. (Mies, 15–19-v.)
- Inspiroimalla nuoria. (Mies, 15–19-v.)

- Jag tror, att det är väldigt viktigt att ge barn bild undervisning i skolan för att förbättra deras kreativitet. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä harrastamiseen mahdollisuuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä jotain ohjelmaa, ettei koko aika mene television ja netin äärellä. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä kilpailuja ja kannustutamalla. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä luoville harrastuksille harrastustiloja. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä sopivia tiloja. Rahan käyttö tähän ei kuitenkaan välttämättä ole pelkästään hyvä asia. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä tapahtumia nuorille. (Mies, 15–19-v.)
- Järjestämällä tilaisuuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Kai niille jotain kerhoja voisi järjestää. (Mies, 15–19-v.)
- Kaivetaan esiin niitä kiinnostuksen kohteita, ei tyrkytetä omia harrasteita. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustaa enemmän. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla erilaisiin harrastuksiin. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla ja mainostamalla. Kertomalla, miten, miksi, milloin ja missä. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla ja tuomalla vaihtoehtoja esiin. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla luovuudessa. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla omatoimisuuteen. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla tekemään ja kokeilemaan. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustamalla! Taloudellinenkin tuki on hyvä, jos on kalliimpi luovuuden kohde. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustus asiaan on tärkeää. (Mies, 15–19-v.)
- Kannustusta ja asenteet kohdalleen, niin pohjat on kunnossa. (Mies, 15–19-v.)
- Kaupungit hankkisivat tiloja. Hinnat lipuissa alemmaksi. Nuorisotiloja ja ohjausta enemmän. (Mies, 15–19-v.)
- Keksitään uusia ajatuksia, vanhat kaavat ros kiin. (Mies, 15–19-v.)
- Kerhotilat kuntoon ja tiloihin päteviä taideopettajat tai taideharrastuksen vetäjiä, eikä pelkkiä nuorisohjaajia. Lisäksi kunnan pitäisi mainostaa ja tiedottaa nuorille mitä sillä on tarjota. (Mies, 15–19-v.)
- Kerhotoiminnoilla. (Mies, 15–19-v.)
- Kerrotaan kulttuurista siten, että kaikki tajuaavat sen mahdollisesti olevan omakin juttu, jos ei vaikka jopa työ tulevaisuudessa. (Mies, 15–19-v.)
- Kertomalla enemmän luovasta toiminnasta. (Mies, 15–19-v.)

- Koulu on hyvä kanava vaikuttaa ja tukea nuorten luovuutta. (Mies, 15–19-v.)
- Kouluaineisiin panostamisessa, esim. musiikki ja kuvataide. (Mies, 15–19-v.)
- Kouluihin enemmän (peruskoulussa) musiikkia ja kuvaamataitoa. (Mies, 15–19-v.)
- Kouluihin enemmän musiikin opetusta. (Mies, 15–19-v.)
- Kouluissa enemmän toimintaa ja mahdollisuuksia nuorille. (Mies, 15–19-v.)
- Koulujen tulisi kiinnittää huomiota alkaviin taiteilijoihin. (Mies, 15–19-v.)
- Koulun panostus, harrastustarjonnan monipuolisuus, enemmän vaihtoehtoja. (Mies, 15–19-v.)
- Koulussa kannustettaisiin luoviin aineisiin. (Mies, 15–19-v.)
- Koulussa lisää taideaineiden opetusta, kuten kuvaamataitoa. (Mies, 15–19-v.)
- Koulussa pitäisi opettaa enemmän musiikkia. (Mies, 15–19-v.)
- Koulussa tulisi olla lisää esim. kuvaamataidon tunteja. (Mies, 15–19-v.)
- Koulussa voisi olla enemmän valinnaisia. (Mies, 15–19-v.)
- Kunnat voisivat järjestää nuorille enemmän tekemistä. (Mies, 15–19-v.)
- Kunnat voisivat selkeämmin rahoittaa nuorille suunnattua toimintaa. Ei suoraan harrastuksia vaan ennemmin oman tien löytämistä. (Mies, 15–19-v.)
- Liian paljon panostetaan vaan siihen, että tuottaako jokin vai ei. Luovuus tuottaa, mutta suoraan sitä ei voi mitata. (Mies, 15–19-v.)
- Liikaa ollaan mielenkiintoisissa harrasteissa sattuman armoilla; tuleeko rahaa vai ei. (Mies, 15–19-v.)
- Lisää rahaa harrastuspaikkojen perustamiseen ja ylläpitoon. (Mies, 15–19-v.)
- Lisää taideaineiden opetusta kouluihin ja opiskelupaikkoihin. (Mies, 15–19-v.)
- Lisää valinnaisaineita kouluissa. (Mies, 15–19-v.)
- Lisäämällä paikkoja, missä voi harjoittaa luovuutta, harrastuksia lisää. (Mies, 15–19-v.)
- Lukiossa tai vastaavassa oppilaitoksessa pitäisi olla enemmän luovuuteen ohjaavia kursseja. Nuorten on muuten vaikea saada ilmaisia luovuuteen liittyviä kursseja. (Mies, 15–19-v.)
- Luovien harrastusten harrastustiloja voisi olla enemmän (ainakin paikkakunnallani). (Mies, 15–19-v.)
- Mahdollistamalla harrastaminen tarjoamalla paikkoja ja tiloja, esim. bänditiloja. (Mies, 15–19-v.)
- Mahdollisuuksia on aika hyvin tarjolla, mutta niihin ei ole oikeasti helppo päästä sisään. (Mies, 15–19-v.)
- Mahdollisuuksien luonti, vapaaehtoiselta pohjalta. Tiloja, joissa teatteri -mahdollisuuksia.
- Mahdollisuus olisi tärkeintä tarjota. (Mies, 15–19-v.)
- Mainostamalla enemmän harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Mainostamalla luovuutta. (Mies, 15–19-v.)
- Messuja, joihin vapaa pääsy. Tutustuttaisiin erilaisiin tapoihin ajatella asioita. (Mies, 15–19-v.)
- Mielestäni harrastusmahdollisuuksia tulisi laittaa paljolti joka paikkakunnalle. (Mies, 15–19-v.)
- Mielestäni koulutukseen tulisi liittää taiteellisia aineita. (Mies, 15–19-v.)
- Mielestäni nuorille tulisi järjestää kunnollisia tiloja ja osaavaa ohjaamista. (Mies, 15–19-v.)
- Mielestäni nyky-yhteiskunta on tehnyt kaikkensa tappaakseen luovuuden. (Mies, 15–19-v.)
- Mielestäni yläasteen jälkeen kaikki luovuus tapsetaan tenttiviikoilla, iltatöillä yms. (Mies, 15–19-v.)
- Monimuotoinen harrastusten esittely. (Mies, 15–19-v.)
- Monipuolisuutta koulujen ainevalintoihin. Tanssia ja teatteria opintosuunnitelmaan jo ala-asteella. (Mies, 15–19-v.)
- Musik utbildning är för låg. (Mies, 15–19-v.)
- Måste se till lägstadielärare. (Mies, 15–19-v.)
- Netin kautta infota ja tukea. (Mies, 15–19-v.)
- Netissä jotain yhteisöjä. (Mies, 15–19-v.)
- Nuoria tulee rohkaista ja tukea kodin toimesta. (Mies, 15–19-v.)
- Nuorille ei ole mitään kehittävää tarjolla. Urheilua kyllä, mutta ei bändejä, laulua tai muuta, jota ohjaisi vapaa-ajalla edellinen ja pätevä ihminen. (Mies, 15–19-v.)
- Nuorille pitäisi antaa mahdollisuus toteuttaa luovuuttaan. (Mies, 15–19-v.)
- Nuorille pitäisi järjestää taiteeseen liittyviä tapahtumia, ja esimerkiksi laillisia paikkoja graffiteille. (Mies, 15–19-v.)
- Nuoriso tarvitsee lisää tiloja harrastamiselle. (Mies, 15–19-v.)
- Nykyisin on helpompaa tehdä koulussa kuten sanotaan, ei niin kuin luovasti ajatellen olisi järkevää. (Mies, 15–19-v.)
- Nykykulttuuri on sekin niin myytyä, että luovuus on siitä kaukana. (Mies, 15–19-v.)
- Ohjaajien tulee olla hyvin koulutettuja. (Mies, 15–19-v.)
- Ohjataan nuoria käsityöpajoihin ja musiikin pariin. (Mies, 15–19-v.)
- Ohjattua toimintaa enemmän. Siten, että voi testata, onko tämä se "minun juttu". (Mies, 15–19-v.)

- Ohjattua toimintaa kaivataan enemmän. (Mies, 15–19-v.)
- Ohjausta ja asiallista sellaista. (Mies, 15–19-v.)
- Omien näkemysten esiin tuominen ja sen rohkaiseminen. (Mies, 15–19-v.)
- Oretaan taitelijoille starttirha-ajatus kuten yrittäjille. (Mies, 15–19-v.)
- Paljon harrastus mahdollisuuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Parantamalla harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Peruskoulussa kerrottaisiin kuvataiteesta ja sen historiasta. (Mies, 15–19-v.)
- Perusopetuksessa tuettaisiin luovuutta ja monipuolisuutta. (Mies, 15–19-v.)
- Perustamalla taidekerhoja. (Mies, 15–19-v.)
- Pitäisi vahvistaa lapsien kykyä ja halua ilmaista itseään. (Mies, 15–19-v.)
- Pitämällä yllä harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Rohkaisemalla heitä. (Mies, 15–19-v.)
- Saada vanhemmat tukemaan lasten harrastuksia. (Mies, 15–19-v.)
- Skolan bör investera i konstfostran mer. (Mies, 15–19-v.)
- Skolan inte leder den kreativa ledningen av. (Mies, 15–19-v.)
- Säätiöiden ja muun rahallisen avustuksen kautta. (Mies, 15–19-v.)
- Taideaineita lisätä. (Mies, 15–19-v.)
- Tanssin harrastamista voisi tukea enemmän, jotta mahdollisimman monella nuorella olisi mahdollisuus harrastaa tanssia. (Mies, 15–19-v.)
- Tarjoamalla tiloja ja ohjausta, persoonallisuuden tukemista. (Mies, 15–19-v.)
- Teattelukursseja ja muuta itsensä kehittämiseen liittyviä juttuja. (Mies, 15–19-v.)
- Tehkää harrastuksista lehposti lähestyttäviä. Tarjolle tietoa niistä. (Mies, 15–19-v.)
- Tietoa mahdollisuuksista, ettei tarvitse olla sattuman armoilla. (Mies, 15–19-v.)
- Tietoa, mistä löytää kiinnostavia harrastuksia ja paikkoja joihin on helppo mennä. (Mies, 15–19-v.)
- Tiloista hommat paljon on kiinni. Soittimia ja vastaavia apulaitteita ei saada ostaa, mutta liikuntaan kyllä panostetaan. (Mies, 15–19-v.)
- Toimitiloja lisää. (Mies, 15–19-v.)
- Tukea on jo tarpeeksi. (Mies, 15–19-v.)
- Tukekaa harrastusmuotoja tasapuolisesti ja kosiskelkaa nuoria kulttuurin pariin. (Mies, 15–19-v.)
- Tukemalla. (Mies, 15–19-v.)
- Tutustumalla nuoriin. (Mies, 15–19-v.)
- Tärkeintä olisi tukea ja kannustaa nuoria. (Mies, 15–19-v.)
- Urheilua tuetaan aivan tarpeeksi ja sitä on kaikille tarjolla. Samaan tapaan esimerkiksi musiikkiin tulisi panostaa. (Mies, 15–19-v.)
- Vaihtoehtoja tulisi olla esillä. Ei vain siten, että yksityistunnit ovat ainoa mahdollisuus saada esim. musiikallista opetusta. (Mies, 15–19-v.)
- Valtion pitäisi rahoittaa esim. urheiluseuroja ja harrastustiloja. (Mies, 15–19-v.)
- Vanhempien kautta. (Mies, 15–19-v.)
- Vanhempien tuki on tärkeä. Koulussa kannustetaan, kaverit ottaisivat huomioon. (Mies, 15–19-v.)
- Voisi monipuolistaa harrastusmahdollisuuksien tarjontaa. (Mies, 15–19-v.)
- Aktiviteter bör erbjudas lika för alla. (Nainen, 20–24-v.)
- Alle 18v osalta luovuus pitäisi tehdä julkisemmaksi ja hyväksyttävämmäksi, koska nyt luoviin harrastuksiin liittyy liikaa stereotypioita + mielikuvia. Nämä leimaavat nuoria. Enemmän positiivista näkyvyyttä, jolloin luovuus olisi helpommin lähestyttävää. (Nainen, 20–24-v.)
- AMK:t voisivat myös tarjota luovia aineita. (Nainen, 20–24-v.)
- Annetan nuorten itse päättää ja löytää. (Nainen, 20–24-v.)
- Asenne tulee muuttua nuorisolle myönteiseksi. (Nainen, 20–24-v.)
- Asenteet ovat mielestäni liian kielteisiä nuoria kohtaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Asiat eivät saisi olla niin rahasta kiinni aina. (Nainen, 20–24-v.)
- Budjetoikaa nuoriin, muihinkin kuin joihinkin yksilöihin, jotka on "todettu" luoviksi. (Nainen, 20–24-v.)
- Eikö lama-aikana kannattaisi jotenkin korvata sitä, että työttömät aikuiset olisi nuorten parissa. (Nainen, 20–24-v.)
- En juuri nyt osaa sanoa. (Nainen, 20–24-v.)
- En koe luovuuden tukemista mitenkään erityisen tärkeäksi, koska luovuus tulee ihmisestä itsestä. (Nainen, 20–24-v.)
- En osaa näin äkkiä sanoa. (Nainen, 20–24-v.)
- Enemmän esimerkiksi ammattikorkeakoulussa kuvaamataitoa yms. (Nainen, 20–24-v.)
- Enemmän esimerkiksi nuorten taiteelle esillepanopaikkoja. (Nainen, 20–24-v.)
- Enemmän koulussa panostettaisiin luovuuteen. (Nainen, 20–24-v.)
- Enemmän nuoria, koulutettuja ihmisiä nuorten pariin. Sellaisia, jotka itsekin ovat vielä luovia ja halpoja yhteiskunnalle. (Nainen, 20–24-v.)

- Enemmän nuorille "työpajoja" jossa voi tehdä luovaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Enemmän tarjontaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Enemmän vaihtoehtoja nuorille. (Nainen, 20–24-v.)
- Erilaisia kursseja lisää nuorille. (Nainen, 20–24-v.)
- Erilaisia taiteita tukevia ideointikilpailuja. (Nainen, 20–24-v.)
- Esille koko asia, musiikkia painotettava. (Nainen, 20–24-v.)
- Esittelemällä vaihtoehtoja sekä mahdollistamalla erilaisia harrastuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Graffiteille ja taiteelle sekä piirtämiselle voisi olla jokin yhteisö, missä tehdä laillisesti. Samaan tapaan kuin on urheiluseurojakin. (Nainen, 20–24-v.)
- Graffitimestat lailliseksi. (Nainen, 20–24-v.)
- Halpoja kursseja ja ehkä enemmän kouluunkin mahdollisuuksia kouluttautua johonkin mielenkiintoiseen. (Nainen, 20–24-v.)
- Halvempia harrastuksia yms. tarjolle. (Nainen, 20–24-v.)
- Halvempia teatterilippuja yms. Opiskelijat saa alennuksia, mutta ei muut nuoret. (Nainen, 20–24-v.)
- Hankala sanoa, ihmisillä on nykyisin niin vähän aikaa sellaiseen. Jos koulutuksen yhteydessä saisi pisteitä esim. Sivukursseista, vaikka eivät varsinaiseen koulutukseen liittyisikään. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastamisella on huomattavat pitkäaikainen vaikutus nuorten elämään. Sitä kannattaa tukea. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrasteiden kautta. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastuksia laidasta laitaan esille. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastuksissa ja koulutuksissa pitäisi olla enemmän vaihtoehtoja. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastus mahdollisuuksia enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia myös taiteellisten tyylien pariin. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia sekä paikkoja enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastuspaikat lähelle harrastajia. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastusten kautta, sekä koulussa. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastusten kautta. Tiedotusta enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia enemmän tarjolle jo nuorena. (Nainen, 20–24-v.)
- Houkutellaan erilaisilla tavoilla luovuutta esiin arkipäivän toiminnaissa. (Nainen, 20–24-v.)
- Hyvän harrastuksen pariin pyrkiminen. (Nainen, 20–24-v.)
- Ilmaisia paikkoja, joissa voi piirtää. (Nainen, 20–24-v.)
- Innostetaan nuoria osallistumaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Jag tycker att ungdomars verksamhet redan är tillräckligt understödd. (Nainen, 20–24-v.)
- Jos lapsilta viedään jo eväätkin koulussa, niin miten aivot jaksaa vielä luovaan toimintaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Jos vanhemmat eivät tätä asiaa tue, niin ei sitä nuoriin pysty itseään toteuttamaan.
- Järjestämällä aktiviteettiä ja tapahtumia. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä erilaisia tapahtumia, jotka on suunnattu nuorille. Lisäämällä harrastusmahdollisuuksia ja -tiloja. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä erilaisia kursseja ja tapahtumia. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä halpoja kursseja. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä harrastustoimintaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä ohjattua toimintaa ja tapahtumia. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä ohjattua toimintaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä rahoitusta toimintaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä toimintaa nuorille. (Nainen, 20–24-v.)
- Järjestämällä välineitä ja tapahtumia nuorten käyttöön/ saataville. (Nainen, 20–24-v.)
- Kaikella harrastustoiminnalla, myös ilmaisilla kursseilla. Lisää luovia kouluaineita esim. taideopetusta. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustakaa lapsia ja nuoria kotoa käsin. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla enemmän. Vähemmän painostusta vanhempien ja opettajien puolelta tiettyihin luoviin harrastuksiin, koska kaikki eivät ole niin luovia kun ehkä haluttaisiin uskoa. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla eri harrastuksiin, lisäämällä kuvamateriaalia yms. kouluissa. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla eri kulttuuri tapahtumiin yms. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla ja tarjoamalla erilaisia mahdollisuuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla luovuuteen. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla nuoria ja kertomalla kulttuuritapahtumista yms. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustamalla, innostamalla. (Nainen, 20–24-v.)
- Kannustettaisiin nuoria enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Kasvatuksella isoin rooli asenteissa. (Nainen, 20–24-v.)

- Kavereiden kanssa yhdessä tekeminen on aina kiintoisaa. Pitäisi siis pyrkiä luovuudessakin muistamaan tämä. (Nainen, 20–24-v.)
- Kehittämällä luoviin harrastuksiin jonkin taloudellisesti kannattavan aspektin. Jos luovuus olisi kannattavaa, sitä tulisi tehtyä enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Kerrotaan asioista mielenkiintoisemmin. Kuvaamataidossa voitaisiin opettaa rennosti myös historiaa aiheesta. (Nainen, 20–24-v.)
- Kirjastoissa kunnolliset valikoimat. Ei saisi sulkea kirjastoja myös pienissä kirjastoissa saisi olla kunnollinen valikoima. Pieniä kouluja ei saisi sulkea. Harrastukset voisivat olla halvempia, eikä niin välinepainotteisia. (Nainen, 20–24-v.)
- Kirkolla voisi olla valmiina jotain resursseja tähänkin. (Nainen, 20–24-v.)
- Kohdistetaan resursseja suoraan tähän toimintaa tai tiettyyn harrastukseen. Ei siten, että tosiasiassa määrärahat sitten kuitenkin napataan johonkin jääkiekon tukemiseen. (Nainen, 20–24-v.)
- Kotoa lähtee kasvatusta. (Nainen, 20–24-v.)
- Kouluaineissa. (Nainen, 20–24-v.)
- Kouluihin lisää kursseja. Ei vain valinnaisena mahdollisuus taideaineisiin. (Nainen, 20–24-v.)
- Kouluihin lisää taidekasvatusta, sekä pakollista että vapaavalinnaista. Yhteiskunnan varoilla pitäisi tukea enemmän nuorten luovuutta, esim. sirkusherjoja. (Nainen, 20–24-v.)
- Kouluissa voisi olla enemmän kursseja tarjolla. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulujen kautta. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa aineiden lisääminen. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa enemmän taideopintoja. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa esim. Erillisissä kerhoissa (näytelmäkerhot yms.) (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa ilmaisutaitoa, kuvataiteita, musiikkia enemmän, ettei ainakaan vähennettäisiin näitä aineita. Edullisia harrastuksia tarjolle. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa neuvottaisiin ja tsemppataisiin nuoria kulttuurin pariin. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa ohjattua toimintaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulussa olisi pakollista opetusta enemmän ja kunnallisia harrastuspalveluita olisi paremmin. Grafitteille tarvitaan jokin luvallinen paikka. (Nainen, 20–24-v.)
- Koulusta ei karsia kokoajan taideaineita. (Nainen, 20–24-v.)
- Kulttuuria esille enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Kunnallisesti ei järjestöjen kautta. (Nainen, 20–24-v.)
- Kuntien rahattomuus on tässäkin yksi vaikeuttava tekijä, valtio apuun. (Nainen, 20–24-v.)

- Kuvaamataitoja enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Käydään ensin edes läpi, mitä luovuus on ja missä sitä voi käyttää. (Nainen, 20–24-v.)
- Lasten ja nuorten kasvatuksella. (Nainen, 20–24-v.)
- Liikaa rahaa syydetään soittimiin kouluissa, kun niitä ei kuitenkaan opeteta kuin muutamat soittamaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Lisää konsertteja, jossa nuoret muusikkoina. (Nainen, 20–24-v.)
- Lisää mahdollisuuksia koulussa, ala-asteesta lähtien. Enemmän esim. teatteritaiteeseen liittyviä harrastusmahdollisuuksia kaikkiin kouluihin. (Nainen, 20–24-v.)
- Lisäämällä mahdollisuuksia tälle. (Nainen, 20–24-v.)
- Luottakaa nuoriin ja antakaa tilaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Luova toimintakin vaatii tiloja. (Nainen, 20–24-v.)
- Luovuus kunniaan, eikä pidetä sitä kummallisena. (Nainen, 20–24-v.)
- Luovuus lähtee ihmisestä itsestään, jos on kiinnostunut, etsii kyllä mahdollisuudet sen harrastamiseen. (Nainen, 20–24-v.)
- Luovuutta tulee suosia. (Nainen, 20–24-v.)
- Lähiöt ja muut paikat, missä nuoret ovat on niitä oikeita kohteita. (Nainen, 20–24-v.)
- Maksutonta teatteria tms. tulisi olla tarjolla enemmän, nyt ei ole varaa käydä missään. (Nainen, 20–24-v.)
- Man borde ge ungdomar tillräckligt många möjligheter att utöva hobbyverksamheter/fritidsaktiviteter. (Nainen, 20–24-v.)
- Mer musik instruktion. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni harrastusmahdollisuuksia tulisi olla runsaasti ja koulun luovissa aineissa tulisi päästä käyttämään nimenomaan luovuutta. Käsityötunneilla ei välttämättä aina tarvitse tehdä sitä villasukkaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni jo ennestään olemassa olevia (kouluja ym.) pitäisi hyödyntää enemmän vapaa-ajan käyttöön. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni jo koulussa pitäisi tukea enemmän ja tarjota enemmän mahdollisuuksia alusta lähtien. Veikkauksen, RAY:n ja vastaavien yritysten pitäisi tukea enemmän nuorten toimintaa, että saataisiin perusmahdollisuuksia pienemmillekin paikkakunnille. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni kaikille pitää antaa mahdollisuus eikä kritisoida, vaan kannustaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni kouluihin pitäisi järjestää enemmän vapaaehtoisia taidekerhoja ja luovan toiminnan yhteisöjä, koska nuorten on helpoin lähestyä niitä koulun kautta. (Nainen, 20–24-v.)

- Mielestäni nuoria pitäisi kannustaa enemmän. Kannustaminen pitäisi aloittaa jo todella varhain kunnollisella opastuksella. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni nuorille pitäisi olla enemmän tiloja, joissa voi harrastaa soittamista yms. Ja jo ennestään olemassa oleviin tiloihin voisi järjestää ohjattua toimintaa illoiksi ja viikonlopuiksi. Koulujen musiikki- ja liikuntatilat ovat mielestäni käyttöä varten. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni nuorille pitäisi tarjota tiloja, joissa nuoret voivat vapaasti ja laillisesti toteuttaa itseään ja kokeilla erilaisia harrastuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni tähän ei ole tarpeen tuhlatä äärettömästi varoja, mielenkiintoa sen sijaan kyllä. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni jokaiselle kiinnostuneelle pitäisi antaa mahdollisuus luovaan toimintaan, ettei innostus lopu siihen, että ei ole mahdollisuutta. (Nainen, 20–24-v.)
- Mielestäni nuorilla pitäisi olla vapaammat mahdollisuudet harrastaa erilaisia lajeja. Nykyään kouluissa toimitaan pitkälti saman kaavan mukaan, mikä mielestäni rajoittaa luovuutta. (Nainen, 20–24-v.)
- Minusta suoraan rahaa nuorille, jos harrastavat jostain. (Nainen, 20–24-v.)
- Minusta urheilu ei ole korkeakulttuuria ja sitä tuetaan eniten. (Nainen, 20–24-v.)
- Moni varmasti olisi kiinnostunut tästä itsensä sivistämisestä ja luovuutensa antamisesta, jos siihen olisi varaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Monipuolisuus on mielestäni se ykkösjuttu. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuoria tulisi tukea jo yläaste iässä tai miksei aikaisemminkin kulttuuri harrastusten pariin. Nyt tuntuu, että urheilua tuputetaan kaikkialla ja luovat harrastukset jäävät syrjään. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuoria/lapsia ei saisi pakottaa väkisin harrastamaan tiettyjä harrastuksia vaan pitäisi antaa vapaus itse valita pienestä pitäen, mikä lasta itseään kiinnostaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuorilla ei ole varaa harrastaa mitään luovaa ja jos on varaa, ei ole aikaa, koska opiskeluiden ohella oltava töissä. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuorille mahdollisuuksia esitellä taidettaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuorille pitäisi olla tarpeeksi mahdollisuuksia tehdä ja harrastaa haluamiaan asioita.
- Nuorisotaloja lisää. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuorisotiloja ja mahdollisuuksia saisi olla enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Nuorten tulisi saada kanavoida tekeminen sinne, missä se luovalta tuntuu. (Nainen, 20–24-v.)
- Ohjata enemmän yhteiskunnan resursseja nuorille. (Nainen, 20–24-v.)
- Ohjattua toimintaa nuorille. (Nainen, 20–24-v.)
- Opetusta sekä koulussa että harrastuksissa, tukevan oppimiselle. (Nainen, 20–24-v.)
- Opintotukeen kannattaisi tehdä harrastelisiä, niin voisi kehittää itseään. (Nainen, 20–24-v.)
- Opiskelun ohella voisi olla jotain ilmaiskursseja tms. (Nainen, 20–24-v.)
- Panostamalla nuorten elämään. (Nainen, 20–24-v.)
- Parantamalla nuorten harrastusmahdollisuuksia peruskoulun puolella. (Nainen, 20–24-v.)
- Pengar, pengar, pengar. (Nainen, 20–24-v.)
- Perheen tulee panostaa nuoreen. (Nainen, 20–24-v.)
- Peruskouluun lisää taideopetusta. (Nainen, 20–24-v.)
- Pienillä paikkakunnilla ei ole kuin urheiluseuroja. (Nainen, 20–24-v.)
- Pitäisi lisätä pienten paikkojen harrastusmahdollisuuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Pitäisi organisoida koko Suomen kattava projekti, joka keskittyisi kouluihin ja vapaa-ajan toimintaan. (Nainen, 20–24-v.)
- Rahallinen tuki suoraan sellaisiin harrastuksiin, joihin olisi tulijoita. (Nainen, 20–24-v.)
- Rahallinen tuki tekee ihmeitä. (Nainen, 20–24-v.)
- Rahallisesti, silloin useammalla nuorella olisi mahdollisuus harrastaa jotain luovaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Rahoitetaan nuorten harrastuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Rahoittamalla juttuja, tapahtumia ja kansanopistotarjontaa (nykyistä halvemmalla) sekä kehittämällä koulun oppitunteja. (Nainen, 20–24-v.)
- Resursseja enemmän nuorille. (Nainen, 20–24-v.)
- Sellaisia koko maan kattavia juttuja, joissa tutustuisi erilaisiin mielipiteisiin ja ajatuksiin. (Nainen, 20–24-v.)
- Sen mukaan bonus-tukea, onnistuuko saavuttamaan tiettyjä tavoitteita. (Nainen, 20–24-v.)
- Skolorna bör köpa musikinstrument. (Nainen, 20–24-v.)
- Sopuhintaiset kurssit olisi ehkä oiva tapa. (Nainen, 20–24-v.)
- Taidekursseilla. (Nainen, 20–24-v.)
- Taideopetusta lisää. (Nainen, 20–24-v.)
- Taideopetusta pitäisi lisätä peruskouluissa, sekä muuta luovaa toimintaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Taiteet ja muu kulttuuri on sellaisia asioita, että ne syntyvät kyllä, jos ovat syntyäkseen. (Nainen, 20–24-v.)
- Tapahtumien hintojen laskemisella, että kaikilla olisi varaa päästä mukaan. (Nainen, 20–24-v.)

- Tarjoamalla kouluissa tehokkaasti harrastusmahdollisuuksia, itse olisin varmasti aloittanut tanssin, jos olisi tiennyt että sitä on tarjolla. (Nainen, 20–24-v.)
- Tarjoamalla nuorille ilmaisia harrastusmahdollisuuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Tarjoamalla nuorille mahdollisuuksia, resursseja ja tiloja sekä avartamalla omaa käsitystä luovuudesta. (Nainen, 20–24-v.)
- Tarvitaan enemmän tiloja, joita nuoret voivat käyttää niin kuin itse haluaa. (Nainen, 20–24-v.)
- Tietenkin olisi syytä katsoa asiaa koulun kannalta. Siellä tuuletusta opetussuunnitelmiin ja sitä kautta luovuudelle rajaton valta. (Nainen, 20–24-v.)
- Tiloja, kannustusta. (Nainen, 20–24-v.)
- Tukea paikallisesti siten, että järjestää nuorille toimintaa ja ilmaisia konsertteja jne. siellä, missä paljon harrastusmahdollisuuksia ei ole. (Nainen, 20–24-v.)
- Tukemalla harrastuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Tukemalla harrastusmahdollisuuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Tuomalla esiin kulttuuriin. (Nainen, 20–24-v.)
- Valtion tuilla! Toimintaa nuorille enemmän. (Nainen, 20–24-v.)
- Vanhat jutut ei välttämättä toimi enää nykynuoriselle. (Nainen, 20–24-v.)
- Vanhempien ei pitäisi olla niin kaavoihin kangistuneita. (Nainen, 20–24-v.)
- Vanhempien pitäisi enemmän tukea. (Nainen, 20–24-v.)
- Varmaan antamalla mahdollisuuksia ja tiloja. (Nainen, 20–24-v.)
- Vähän joka asiassa voisi yrittää kunnostautua. (Nainen, 20–24-v.)
- Vähän joka paikassa. (Nainen, 20–24-v.)
- Yhteiskunnan tulisi rahoittaa paremmin nuorten harrastuksia. (Nainen, 20–24-v.)
- Yhteiskunta voisi osallistua rahoittamalla nuorten luovan toiminnan ohjaamista, koska materiaalit ja taitava ohjaus ovat mielestäni melko kalliita. Lisäksi tarvittaisiin mielestäni yleistä asennemuutosta luovan toiminnan arvostamiselle, että ihmiset olisivat valmiita maksamaan luovasta työstä, kuten käsitoista, maalauksista ja vastaavasta. (Nainen, 20–24-v.)
- "Työpajoja" jossa voi toteuttaa itseään vapaassa hengessä. (Mies, 20–24-v.)
- Ainakin tarvitaan enemmän taideopetusta ja nuorisotiloja, missä harrastaa. Lisäksi nuorten omia päätöksiä pitäisi tukea. (Mies, 20–24-v.)
- Ajatus on aika vaikea. (Mies, 20–24-v.)
- Alaikäisille pitäisi antaa mahdollisuus olla luovia, ettei se olisi vain rohkeiden aikuisten yksinoikeus. (Mies, 20–24-v.)
- Annetaan luovuudelle tilaa. (Mies, 20–24-v.)
- Annetaan mahdollisuuksia, mutta ei tarjota valmiita pöytää. (Mies, 20–24-v.)
- Antaa vapauksia luoda ja keksiä kaikenlaista. (Mies, 20–24-v.)
- Antamalla lapsille paperia ja kynä. Käydä koulusta taidenäyttelyissä. (Mies, 20–24-v.)
- Antamalla nuorille tiloja, missä he voisivat toteuttaa itseään parhaaksi näkemällään tavalla. Vapauttaa siihen, että saavat tehdä mitä haluavat, ei vain rajoitettuja harrastuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Asenteella pystyy tukeen nuoria. (Mies, 20–24-v.)
- Avoimuutta kulttuuritarjontaa. Nykyisin vain liikunta on ilmaista. (Mies, 20–24-v.)
- Edullisuus avainsanaksi myös kulttuurin harrastamiseen. (Mies, 20–24-v.)
- Ei liikaa tukemistakaan, taide on luovuutta ja sen voi helposti myös tukahduttaa. (Mies, 20–24-v.)
- Ei nämä minun mielipiteilläni muutu. (Mies, 20–24-v.)
- Ei pakoteta vaan annetaan vapaammat kädet. (Mies, 20–24-v.)
- Ei pidä ajatella, että nuoret ovat tyhmiä ja tarvitsevat luovuuteenkin opetusta. Ei kai ole tarvittu enenkään. (Mies, 20–24-v.)
- Ei tuputeta vanhusten mielipiteitä vaan koitetaan olla avoimia nuorten ajatuksille. (Mies, 20–24-v.)
- Ei tyrkytystä. (Mies, 20–24-v.)
- Ei tähän ainakaan ole liikaa rahoja suunnattu. (Mies, 20–24-v.)
- Enemmän budjetointia nuoriin ja kannustusta enemmän. (Mies, 20–24-v.)
- Enemmän harrastusmahdollisuuksia ja kannustusta sekä koulun että perheen puolelta. (Mies, 20–24-v.)
- Enemmän harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Enemmän huomiota luoville nuorille! (Mies, 20–24-v.)
- Enemmän nuorille harrastuskerhoja, joissa voisi keskittyä erilaisiin harrasteisiin. (Mies, 20–24-v.)
- Enemmän tapahtumia nuorille. (Mies, 20–24-v.)
- Finansiella resurser för ungdomar. (Mies, 20–24-v.)
- Föräldrar borde visa större intresse i barnens aktiviteter. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastukset ilmaiseksi. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastuksien hinnat tulisi olla kaikille mahdolliset. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastuksilla. (Mies, 20–24-v.)

- Harrastus mahdollisuuksia enemmän. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia enemmän, edullisia. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia ja tiloja lisää. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastuspaikkoja lisäämällä, ei pelkkiä nuorisotaloja/keskuksia. Paikkoja joissa voi tehdä käsitöitä ja piirtää. (Mies, 20–24-v.)
- Harrastustoiminnan lisääminen sekä nuorten kannustuksen lisääminen. (Mies, 20–24-v.)
- Heille tulisi tarjota perusvalmiudet ja työkalut siihen. (Mies, 20–24-v.)
- I skolor, bara belyser den hårda värden. (Mies, 20–24-v.)
- Ihan kuka vaan ei voi tanssiryhmiä tai soittotunteja pitää, eli ollaan ohjaajien kanssa tarkempia. Kuka houkuttaa, kuka ajaa mielenkiinnon nurkkaan. (Mies, 20–24-v.)
- Ihminen joko on luova tai ei. Pitää tietenkin antaa sillä mahdollisuus tulla esiin, jos luovuutta löytyy. (Mies, 20–24-v.)
- Jaetaan tietoa harrastuksista. (Mies, 20–24-v.)
- Jag tycker att det är skolans sak. (Mies, 20–24-v.)
- Jag vet inte. Tror inte att det är betyande. (Mies, 20–24-v.)
- Jos koulua tuettaisiin rahallisesti, niin tällekin voisi olla rahaa ja aikaa. (Mies, 20–24-v.)
- Jos on aikaa, mutta ei muita resursseja, (kuten esim. rahaa) niin siihen apua. (Mies, 20–24-v.)
- Järjestetään harrastusryhmiä, joissa kaikki tukevat yhdessä toisiaan. (Mies, 20–24-v.)
- Järjestämällä harrastuspaikkoja! (Mies, 20–24-v.)
- Järjestämällä kilpailuja. (Mies, 20–24-v.)
- Järjestämällä mahdollisuuksia, toimitiloja sekä ohjausta. (Mies, 20–24-v.)
- Järjestämällä tapahtumia lähiöihin, lähellä nuoria. Ohjausta mahdollisimman pian. (Mies, 20–24-v.)
- Kannattamalla ja rohkaisemalla, ei välttämättä rahaa tarvita lisää. (Mies, 20–24-v.)
- Kannusamalla ja antamalla vapautta tehdä! (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla erilaisiin aktiviteetteihin. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla erillaisiin harrastuksiin tutustumiseen. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla ja parantamalla itsetuntoa. Pitää tehdä selväksi, ettei luovuudella ole määritelmää vaan se on itsestä kiinni. Pitää antaa virikkeitä ja mahdollisuuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla rahallisesti. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla, kritiikkiä antamalla. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustamalla. Lisäämällä kuvaamataitoa koulussa. (Mies, 20–24-v.)
- Kannustaminen on tärkeää koulun osalta. (Mies, 20–24-v.)
- Kertomalla lisää kulttuurista! (Mies, 20–24-v.)
- Koitetaan pitää ajankohtaisuus näissäkin asioissa. (Mies, 20–24-v.)
- Korkeakulttuuri on niin kummallista nykyisin, että kannattaisiko koko yhteiskunnan arvoja pohtia uudestaan. (Mies, 20–24-v.)
- Kotoa tämä lähtee. (Mies, 20–24-v.)
- Kouluihin enemmän aktiviteetteja. (Mies, 20–24-v.)
- Kouluihin enemmän musiikkia ja kuvaamataitoa. (Mies, 20–24-v.)
- Kouluissa ja harrastuksissa. (Mies, 20–24-v.)
- Kouluissa pitäisi tarjota enemmän valinnaisia aineita, että kiinnostuneet voisivat harjoitella intensiivisemmin omaa luovaa toimintaansa. (Mies, 20–24-v.)
- Koululle turha taas vastuuta siirtää. Kotoa täytyy tämän inspiiraation lähteä. (Mies, 20–24-v.)
- Koulussa enemmän tietoa, mahdollisuuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Koulussa voitaisiin tukea enemmän. (Mies, 20–24-v.)
- Koulutuksen tulisi tukea kulttuurin harrastamista. (Mies, 20–24-v.)
- Kunnan nuorille aktiivista toimintaa. (Mies, 20–24-v.)
- Kunnollisiin ja luoviin ohjaajiin kannattaisi kuntien rohkeasti satsata. (Mies, 20–24-v.)
- Kursseja ja tapahtumia järjestämällä. (Mies, 20–24-v.)
- Kurssitoimintaa enemmän. (Mies, 20–24-v.)
- Kurssitoimintaa ym. Sellaista kaikille mahdollista. (Mies, 20–24-v.)
- Kuvaamataito olisi erinomainen luovuuden opetusaine, jos sitä ei rajattaisi niin paljon. (Mies, 20–24-v.)
- Kuvataiteita enemmän peruskouluun ja myös ehkä vähän varttuneemmillekin kursseja yms. (Mies, 20–24-v.)
- Käytettäisiin enemmän rahaa nuoriin. (Mies, 20–24-v.)
- Lapsille taidetta enemmän. (Mies, 20–24-v.)
- Lisää mielekästä suhtautumista asiaan. (Mies, 20–24-v.)
- Lisäämällä harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Lisäämällä harrastuspaikkoja ja suuntaamalla rahaa toimintaan. (Mies, 20–24-v.)
- Lukiossa enemmän kuvataidetta, esim. valokuvausta! (Mies, 20–24-v.)

- Luodaan nuorille tilat ja resurssit tehdä, mitä haluaa. (Mies, 20–24-v.)
- Luovia asioita tulee opettaa etsimään ympäristöstä. (Mies, 20–24-v.)
- Luovuudelle pitäisi löytyä joku nimenomainen paikka. Poissa kaduilta. (Mies, 20–24-v.)
- Luovuut on taidetta jo sinällään. Sitä pitää tukea. (Mies, 20–24-v.)
- Mahdollisuuksia ja tiloja. (Mies, 20–24-v.)
- Mahdollisuuksia nuorille harrastaa enemmän. (Mies, 20–24-v.)
- Mahdollisuuksilla esim. harrastaa. (Mies, 20–24-v.)
- Mahdollisuus harrastaa, mitä nuoret haluavat. (Mies, 20–24-v.)
- Mahdollisuus harrastamiseen kaikille, ei vain rikkaille. (Mies, 20–24-v.)
- Mallien asettaminen nuorille, luovuus on tavoiteltavaa. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni kaikki luovuus lähtee kotoa, eli korostan vanhempien osaa tukemisessa. Yhteiskunnan osa tukemisessa on toissijainen kotikasvatukseen verrattuna. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni luovalle toiminnalle pitäisi saada vapaamat puitteet, ettei luovuus tukahdu ympäristön vaikuttajien takia. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni niissä paikoissa, joissa on jo luovan toiminnan tarjontaa, voisi lisätä mahdollisuuksia, ja järjestää monipuolisempaa harjoitusta. Lisäksi pitäisi huomioida nuorten yksilölliset tarpeet luovassa toiminnassa: toiselle ei välttämättä sovi se harjoittelutapa, millä toinen oppii. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni nuorille pitäisi olla enemmän vapaita tiloja. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni olisi tärkeää, että nuorta ei ohjailta liikaa, vaan että annetaan hieman vapaampi ympäristö kokeilla erilaisia asioita. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni pitäisi lisätä taideopetuksen määrää kouluissa. Mielestäni pitäisi myös antaa nuorille enemmän vapaa-aikaa, koska nykyinen kiireinen yhteiskunta ei kannusta nuorta luovuuteen. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni pitäisi rakentaa enemmän tiloja, joissa nuoret tykkäävät nykään viettää aikaansa (nuorisotaloja, skeittausramppeja yms.). (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni taideaineiden opetusta ja valinnanvaraa voisi lisätä kouluissa ja muissa opiskelupaikoissa. (Mies, 20–24-v.)
- Mielestäni vanhempien tulisi kannustaa kotona enemmän, koska lapsen vaikuttaa vanhempien asenteet enemmän kuin mikään yhteiskunnan tarjoama virike. (Mies, 20–24-v.)
- Mielstäni kaivattaisiin yleistä asennemuutosta tiettyjä, vähemmän konservatiivisia harrastuksia kohtaan. (Mies, 20–24-v.)
- Mielstäni peruskoulussa pitäisi olla enemmän pakollista taideopetusta ja sen pitäisi olla laajempaa. Nuoren pitää saada virikkeitä, että hän voi kehittyä luovana. (Mies, 20–24-v.)
- Miksi kaikki tuki pitää mennä urheiluun? (Mies, 20–24-v.)
- Minulla ei ole näkemystä. (Mies, 20–24-v.)
- Määrärahoja olisi hyvä olla edes vähän erikoisempiin harrastuksiinkin. (Mies, 20–24-v.)
- Määrärahoja tulisi enemmänkin lisätä kuin vähentää. (Mies, 20–24-v.)
- Nuorekas toiminta, jossa puhutaan vaikka vanhoistakin asioista. (Mies, 20–24-v.)
- Nuoria pitäisi kuunnella ja olla avoimia sille, mitä nuoret itse pitävät luovana toimintana. (Mies, 20–24-v.)
- Nuoria tulee kuunnella. (Mies, 20–24-v.)
- Nuorilla pitäisi olla paikkoja kulttuurin harrastamiseen, yhteiskunnan pitäisi olla avoimpi vastaanottamaan nuorten taidetta ja kunnissa pitäisi olla enemmän ohjaajia tukemaan nuorten luovaa toimintaa ja antamaan palautetta nuorille. Kaikille nuorille pitäisi antaa mahdollisuus kulttuurin harrastamiseen. (Mies, 20–24-v.)
- Nuorten omia ajatuksia tulee kuunnella. (Mies, 20–24-v.)
- Ohjaamalla nuoria luovien harrasteiden pariin koulun suunnalta. (Mies, 20–24-v.)
- Ohjattu toimintaa. (Mies, 20–24-v.)
- Opetus-ohjaus voisi tehdä tässäkin hyvää työtä. (Mies, 20–24-v.)
- Opiskelijoille tarjotaan erilaisia alennuksia ja tukia kulttuurinkin osalta. Muille nuorille ei. (Mies, 20–24-v.)
- Paljon henkistä tukea nuorille. (Mies, 20–24-v.)
- Perhe on tässä ensisijainen ja yhteiskunta toissijainen tukija. (Mies, 20–24-v.)
- Perhepiiristä lähtee kaikki, pitää satsata kannustukseen ja koulutukseen. (Mies, 20–24-v.)
- Peruskouluun enemmän valinnanvaraa, taideopetuksen vaihtoehtojen lisääminen. (Mies, 20–24-v.)
- Pitäisi järjestää sellaisia tapahtumia ja tilaisuuksia, jotka kiinnostavat nuoria. (Mies, 20–24-v.)
- Raha pitäisi olla ja sitä ei kai nyt ole kellään. (Mies, 20–24-v.)
- Rahallisesti, erilaisia toimintaa esim. Kerhoja. (Mies, 20–24-v.)
- Rahoittamalla kerhotiloja ja muuta harrastustoimintaa esim. valtion toimesta. (Mies, 20–24-v.)

- Ruokkia kiinnostusta heti 5 vuotiaasta lähtien... (Mies, 20–24-v.)
- Sellaisia tiloja tarjolle, jossa on mahdollisuus harrastaa. (Mies, 20–24-v.)
- Tapahtumia enemmän, varsinkin peruskoulu vaiheessa. (Mies, 20–24-v.)
- Tarjolla pitäisi olla riittävästi kulttuuripalveluja. Hintaa ei saisi muodostua ongelmaksi kenenkään osallistumiselle. (Mies, 20–24-v.)
- Tasapuolisesti mahdollisuuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Tiedotusta asiasta. (Mies, 20–24-v.)
- Tiloja ja ohjattua toimintaa. (Mies, 20–24-v.)
- Toiminnan tulisi olla kannustavaa ja nuoren puolia pitävää. (Mies, 20–24-v.)
- Toimintaa enemmän ja tasoa sille. (Mies, 20–24-v.)
- Tukea ja opastaa nuoria, peruskoulussa opinto-ohjauksen kautta. (Mies, 20–24-v.)
- Tukea rahallisesti erilaisiin harrastuksiin. (Mies, 20–24-v.)
- Tukemalla luovia harrastuksia. (Mies, 20–24-v.)
- Tukemalla luovuutta. (Mies, 20–24-v.)
- Tukemalla nuoria. (Mies, 20–24-v.)
- Tukemalla nuorten kulttuuria. Ohjaamalla kulttuurin pariin. (Mies, 20–24-v.)
- Tuodaan kulttuuri kansan keskuuteen. (Mies, 20–24-v.)
- Urheilupaikkoja enemmän, monipuolisempia. (Mies, 20–24-v.)
- Valtiolta tukea! (Mies, 20–24-v.)
- Vanhemmilta lisää tukea. Vähemmän painostusta vanhempien puolelta tiettyihin harrastuksiin ja nuorille enemmän vapautta valita itse harrastukset. (Mies, 20–24-v.)
- Vanhempien asenteista lähtee paljon. Pojat ei saa tanssia ja tytöt on oltava ballerinoja. (Mies, 20–24-v.)
- Voisi auttaa järjestämällä kursseja ja vapaampaa toimintaa, jossa ei ohjata niin tiukasti. (Mies, 20–24-v.)
- Yhteiskunta ei kannata mitään vastuuta muutenkaan hyvinvoinnista, niin miksi tästäkään. (Mies, 20–24-v.)
- Yhteiskunta on liian kiireinen muistamaan myös nuoria. (Mies, 20–24-v.)
- Yhteisöllä! (Mies, 20–24-v.)
- Yleensä tarjotaan mahdollisuuksia, paikkoja sekä ohjaajia. (Mies, 20–24-v.)
- Yleinen kannustus ja asenteet. (Mies, 20–24-v.)
- Yleisesti pitää olla enemmän mahdollisuuksia nuorille. (Mies, 20–24-v.)
- Yläasteelle erilaisia luovia valinnoita; tanssia ja valokuvausta vaikkapa. (Mies, 20–24-v.)
- Ajallisesti, tilallisesti, välineellisesti ja rahallisesti. (Nainen, 25–29-v.)
- Annetaan mahdollisuus valita harrastuskohteet. (Nainen, 25–29-v.)
- Antaa nuorille "vapaat kädet", lisätä luovien harrastusten harrastuspaikkoja. (Nainen, 25–29-v.)
- Antamalla tilat, missä luovuutta voisi toteuttaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Asennemuutos olisi kai se tärkein. (Nainen, 25–29-v.)
- Asenteella. (Nainen, 25–29-v.)
- Edullisia kursseja lisää. (Nainen, 25–29-v.)
- Ehkäpä päättäjille sellainen avoriihi ja sen tuloksia testattaisiin sitten peruskouluissa. (Nainen, 25–29-v.)
- Ei saisi pakottaa nuoria esim. Kouluissa kuvaamataitoon, vaan sen pitäisi tulla itsestään ja luovuus tulee itsestään. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän esille ja panostusta kuvaamataitoon ja musiikkiin. Kulttuuria enemmän esille. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän harrastuksia. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän harrastustoimintaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän kursseja. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia harrastuksiin. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän mahdollisuuksia ja ohjausta lisää. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän ohjausta ja tiloja, missä harrastaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän ohjausta ja tiloja. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän resursseja nuorisotoimintaan. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän tiloja nuorisolle jossa tilat maksuttomia. (Nainen, 25–29-v.)
- Enemmän vapaa-aikaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Erilaiset kilpailut ja kisailut voisi herättää kiinnostusta. (Nainen, 25–29-v.)
- Erityisesti koulussa ja harrastuksissa tulisi tukea luovuutta. (Nainen, 25–29-v.)
- Graffitiseinät olisi hyvä ja halpa satsaus. (Nainen, 25–29-v.)
- Gratis konserter och föreställningar. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrasteilla. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastetiloja pitäisi olla enemmän. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastetilojen lisääminen ja vanhempien ja opettajien tuki. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastuksien avulla. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastuksiin suoraan lisää rahaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastuskerhoja enemmän. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia kaikille tasapuolisesti, esim. vaikka ei vanhemmilla olisikaan rahaa. Nuorisotaloja lisää ja niiden toimintaa pitäisi kehittää. (Nainen, 25–29-v.)

- Harrastusmahdollisuuksia! (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastusmahdollisuuksilla, tiloilla jne. (Nainen, 25–29-v.)
- Harrastuspohja tulisi koulun puolelta tarjottuna olla niin laaja, että jokainen löytäisi omansa.
- Jo varhaisesta vaiheesta lähtien pitäisi lapsille alkaa opettamaan luovaa ilmaisuja. (Nainen, 25–29-v.)
- Joku varmaan saa tästäkin sulan hattuunsa, jos keksin nyt jotain hyvää. (Nainen, 25–29-v.)
- Jonkinlaisia rahoituksia toimintatiloihin. (Nainen, 25–29-v.)
- Järjestämällä halpoja kursseja nuorille. (Nainen, 25–29-v.)
- Järjestämällä kunnan nuorille maksuttomia paikkoja. (Nainen, 25–29-v.)
- Järjestämällä mm. teattereita. (Nainen, 25–29-v.)
- Järjestämällä riittäviä tiloja ja ohjaajia. Kuntatasolla enemmän aktiivisuutta. (Nainen, 25–29-v.)
- Järjestämällä tiloja tarpeiden mukaan. (Nainen, 25–29-v.)
- Kaikki koulutehtävätkin on niin luovuuden tappavasti toteutettuja, että tästä voisi lähteä liikkeelle. (Nainen, 25–29-v.)
- Kaikki lähtee luonteesta ja kasvatukselta. (Nainen, 25–29-v.)
- Kannattaa tutkia, mistä nuoret pitäisi ja panostaa siihen. (Nainen, 25–29-v.)
- Kannustamalla ja herättämällä luova ajattelu. (Nainen, 25–29-v.)
- Kannustamalla ja luomalla mahdollisuuksia harrastaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Kannustamalla jo varhaisessa iässä. (Nainen, 25–29-v.)
- Kannustamalla! (Nainen, 25–29-v.)
- Kannustus on tärkeää samoin kuin harrastustilat. (Nainen, 25–29-v.)
- Kasvatuksella. (Nainen, 25–29-v.)
- Kehittämällä paikkoja harrastuksille. (Nainen, 25–29-v.)
- Kerhotilat. (Nainen, 25–29-v.)
- Kilpailuja, joihin voi halukkaat osallistua. (Nainen, 25–29-v.)
- Kirjoittamista ei pidetä taiteena, ennen kuin olet kirjoittanut kirjan. (Nainen, 25–29-v.)
- Kouluihin enemmän harrastustoimintaa, vanhemmat tukisivat. (Nainen, 25–29-v.)
- Kouluissa panostettaisiin enemmän monipuolisuuteen. (Nainen, 25–29-v.)
- Kouluissa paremmat resurssit. (Nainen, 25–29-v.)
- Koulujen kautta. Lisää resursseja peruskasvatukseen kouluissa, niin että luovia harrastuksia tuettaisiin jo aikaisessa vaiheessa. Varsinkin pojilla harrastukset

jäävät helposti jos niitä ei tueta riittävästi jo aikaisessa vaiheessa. (Nainen, 25–29-v.)

- Koulussa tukea nuorille. Vanhemmat vaikuttavat asiaan paljon omilla mielipiteillään ja esim. viemällä lapsia ja nuoria harrastusten pariin. (Nainen, 25–29-v.)
- Koulutuksen kautta. (Nainen, 25–29-v.)
- Kouluun taito- & taide-aineet ja harrastusmahdollisuuksia tulisi lisätä erityisesti kulttuurin alalta. (Nainen, 25–29-v.)
- Kreativitet inte betonats tillräckligt i skolan. (Nainen, 25–29-v.)
- Kreativitet är en egenskap. (Nainen, 25–29-v.)
- Kulttuuri täytyy nostaa pöydälle! Aihe on kiinnostava, jos se oikein esitetään. (Nainen, 25–29-v.)
- Kulttuuri- ja urheilumäärärahat taitaa olla / tulla samasta lähteestä. Huomaahan tyhmempiäkin, mihin ne käytetään. Tässä olisi kohta, joka kaipaa korjausta. (Nainen, 25–29-v.)
- Kulttuuria kannattaisi mainostaa vähän positiivisemmin. Ei se ole vain eliitin juttu. (Nainen, 25–29-v.)
- Kun koulussa huomataan lahjakkuutta, niin silloin tulisi kannustaa nuorta harrastamaan ja hakeutumaan sellaisen pariin. (Nainen, 25–29-v.)
- Kuvaamataidon opetus on kouluissa ihan alakantissa. (Nainen, 25–29-v.)
- Lain puitteissa olisi paljon hyviä luovuuden mahdollisuuksia. Ei ajeta nuorisoa töhrimään seinä ja ryyppäämään. (Nainen, 25–29-v.)
- Lapsille taideopetusta. (Nainen, 25–29-v.)
- Leirejä, joissa on mahdollisuus tutustua erilaisiin taiteisiin ja niiden tarkoitukseen syvemmin. (Nainen, 25–29-v.)
- Lisää toimitiloja ja resursseja. (Nainen, 25–29-v.)
- Lisäämällä nuorten mahdollisuuksia harrastaa kultturia, musiikkia ja taidetta. (Nainen, 25–29-v.)
- Lisäämällä taideopetusta kouluissa. (Nainen, 25–29-v.)
- Luovuus kaikkien ulottuville. (Nainen, 25–29-v.)
- Luovuus tulee kohdata avoimemmin. Ei se ole vain kuvaamataitoa tai musiikkia. (Nainen, 25–29-v.)
- Luovuus tulisi liittää arkeen, ei vain kuvaamataidon tunneille. (Nainen, 25–29-v.)
- Luovuutta ei nykyperuskoulussa sallita. (Nainen, 25–29-v.)
- Luovuutta pitäisi tukea perheissä ja kouluissa. (Nainen, 25–29-v.)
- Lärarnas kompetens behöver mer uppmärksamhet. (Nainen, 25–29-v.)
- Mahdollistamalla erilaisia paikkoja harrasteille. (Nainen, 25–29-v.)

- Mahdollisuudet toteuttaa itseään pitäisi olla jokaisen tavo (Nainen, 25–29-v.)itettävissa. (Nainen, 25–29-v.)
- Mahdollisuuksia enemmän tarjolla. (Nainen, 25–29-v.)
- Mahdollisuuksia enemmän. (Nainen, 25–29-v.)
- Mahdollisuutta ilmentää omaa lahjakkuutta muutenkin kuin perinteisin tavoin. (Nainen, 25–29-v.)
- Mer teater utbildning för skolan. (Nainen, 25–29-v.)
- Mielestäni ihmisten luovuuteen pitäisi satsata heidän ollessa hyvin nuoria ja vastaanottavaisia. (Nainen, 25–29-v.)
- Mielestäni varat on ohjattava tuottaviin juttuihin. (Nainen, 25–29-v.)
- Mielestäni varoja tähän ei ainakaan kannata tuhlaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Muutetaan koulujen ja tarhojen suunnitelmat avoimeen ajatteluun pyrkiviksi.
- Mässor, som fastställer de olika verksamheterna. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuoria tulisi kannustaa harrastuksiin koulussa ja koulupäivän päätteeksi tulisi järjestää kerhoja ja ohjattua toimintaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuorille pitäisi mahdollistaa erilaisia asioita pienestä pitäen, jotta he saavat kokemuksia. Nuorille pitäisi saada myös alennuksia esimerkiksi lippujen hinnoista. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuorille suunnattuja tapahtumia, joissa on aktiviteetteja. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuorisolle kerhoja, joissa lähestytään asioita kivalla tavalla. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuorisolle paikkoja, joihin voi mennä pelkäämättä, että tulee turpiin. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuorisotoiminnan tulee olla monipuolista. (Nainen, 25–29-v.)
- Nuorten näkökulma asioihin on niin eri kuin vanhemmilla. Palkatkaa nuorempia, vasta valmistuneita, niin saadaan tuoreita ajatuksia. (Nainen, 25–29-v.)
- Ohjaamalla nuoria harrastusten pariin. (Nainen, 25–29-v.)
- Ohjausta vähemmän, panostetaan siihen omaan hoksamiseen. Sitähän se luovuus juuri on. (Nainen, 25–29-v.)
- Opetustyylit voisivat suosia enemmän luovuutta. (Nainen, 25–29-v.)
- Panostamalla nuoriin. (Nainen, 25–29-v.)
- Parantamalla opintotukea, niin ettei itsensä opintojen aikainen työllistäminen olisi välttämättömyys, jolloin aikaa luovuudelle voisi jäädä enemmän. (Nainen, 25–29-v.)
- Peruskouluihin lisää kuvaamataidon opetusta. (Nainen, 25–29-v.)
- Perusvalmiudet ja työkalut on olemassa, ne pitää valjastaa vain fiksusti. (Nainen, 25–29-v.)
- Pidetään yllä viriiliä ympäristöä. (Nainen, 25–29-v.)
- Pienille paikkakunnille enemmän erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja tarjontaa lisää. (Nainen, 25–29-v.)
- Pikkulapsista asti ollaan avoimia ja rohkaistaan luovuuteen. (Nainen, 25–29-v.)
- Pitäisi luoda mahdollisuus harrastaa, mitä nuoret itse haluavat. (Nainen, 25–29-v.)
- Pitäisi tarjota bänditilat ja nuorisotilat, omia paikkoja ja mahdollisuuksia. (Nainen, 25–29-v.)
- Projekteja enemmän nuorille, monitaiteellisia. (Nainen, 25–29-v.)
- Rahallinen tuki auttaisi. (Nainen, 25–29-v.)
- Rahoituksen lisääminen ja tilojen hankkiminen voisi auttaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Rahoitus kaiken a ja o. (Nainen, 25–29-v.)
- Resurssipula lienee kaikessa pahin. (Nainen, 25–29-v.)
- Rohkaistaan luovuuteen, ei tapeta sitä. (Nainen, 25–29-v.)
- Sellaiset ihmiset "puikkoihin", joilla on tuntumaa toimia nuorten kanssa. (Nainen, 25–29-v.)
- Taidekasvatuksen tulisi lähteä jo alakoulusta. (Nainen, 25–29-v.)
- Taiteellisia ihmisiä tulee kannustaa vaikka he eivät aina taiteellisuuttaan itse ole vielä tajunneet. (Nainen, 25–29-v.)
- Tarjoamalla hyviä esimerkkejä onnistujista ja mahdollistamalla harrastuneisuuden. (Nainen, 25–29-v.)
- Tarjoamalla mahdollisuuksia. (Nainen, 25–29-v.)
- Tarjoamalla tiloja, välineitä ja aikuisten pitäisi ymmärtää nuorten kulttuuria tehdessään päätöksiä. (Nainen, 25–29-v.)
- Tarjoamalla vaihtoehtoja ilman, että raha on heti kynnyskysymys. (Nainen, 25–29-v.)
- Teatteria suunnattuna nuorille. (Nainen, 25–29-v.)
- Tekemällä mahdolliseksi sen, että nuoret saavat tehdä, mitä haluavat. (Nainen, 25–29-v.)
- Tiloja, bändikämppejä ym. (Nainen, 25–29-v.)
- Tiloja, verorahoista starttipanoksia kokeiluja varten. (Nainen, 25–29-v.)
- Tiloja. (Nainen, 25–29-v.)
- Tilojen parantaminen. (Nainen, 25–29-v.)
- Tuetaan enemmän rahallisesti. (Nainen, 25–29-v.)
- Tuetaan toimintaa rahallisesti. (Nainen, 25–29-v.)
- Tukemalla monipuolista nuorisotoimintaa. (Nainen, 25–29-v.)
- Tukemalla nuoria heidän valinnoissaan ja kannustamalla. (Nainen, 25–29-v.)

- Tällaisia tutkimuksia pitäisi kuntienkin teettää pienemmille ryhmille, niin päästäisiin tuloksiin käsiksi. (Nainen, 25–29-v.)
- Urheilun tukemisesta voisi ottaa mallia. (Nainen, 25–29-v.)
- Valinnaisten lisäämällä kouluissa. (Nainen, 25–29-v.)
- Valtion puolelta voisi tulla kiinnostusta nuoriin. (Nainen, 25–29-v.)
- Valtion tuella kulttuuria kohtaan. (Nainen, 25–29-v.)
- Vanhemmat ja pomot/opettajat voisi kannustaa enemmän. (Nainen, 25–29-v.)
- Varje barn är kreativa. Skolan dödar kreativiteten. (Nainen, 25–29-v.)
- Vänner godkännande är viktig. Konst är inte "cool." (Nainen, 25–29-v.)
- Yhä nuoremmat mukaan tekemiseen. (Nainen, 25–29-v.)
- Yleisesti harrastusten pitäisi olla sellaisia, että yksityistunneista päästäisiin julkiselle puolelle. (Nainen, 25–29-v.)
- Aktivoimalla nuoria. (Mies, 25–29-v.)
- Ala-asteella ja ylä-asteella pitää panostaa enemmän luoviin aineisiin esim. Kuvaamataito ja käsityöt näihin pitäisi panostaa ja laittaa enemmän rahaa. (Mies, 25–29-v.)
- Ala-asteella tulisi jo kiinnittää huomiota omien aivojen käyttöön. (Mies, 25–29-v.)
- Ala-asteelle jo enemmän valinnaista. (Mies, 25–29-v.)
- Annetaan helpot eväät luovuudelle, ei valmiita malleja. (Mies, 25–29-v.)
- Annetaan mahdollisuus kokeilla, ei pakoteta vaan annetaan tilaisuuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Annetaan mahdollisuus valita harrastuskohteet. (Mies, 25–29-v.)
- Annetaan nuorten harrastaa, mitä he itse haluavat. (Mies, 25–29-v.)
- Antaa niiden harrastaa, mitä he itse haluavat. (Mies, 25–29-v.)
- Antamalla apurahoja taiteilijoille. (Mies, 25–29-v.)
- Avoimempaa asennetta nuoria kohtaan. (Mies, 25–29-v.)
- Detta är en familj sak. (Mies, 25–29-v.)
- Ei liikaa vapauksia nuorille, että homma etenisikin. (Mies, 25–29-v.)
- Ei osaa sanoa. (Mies, 25–29-v.)
- Ei saa vähentää määrärahoja luovuusmahdollisuuksien tukemiseksi, enemmän mahdollisuuksia harrastaa jotain luovaa. (Mies, 25–29-v.)
- Ei syytellä opetussuunnitelmia, vaan nähdään nuorten tekeminen heidän elämäänsä, ei jonain omana projektina. (Mies, 25–29-v.)
- Ei tyrkytetä omia tapoja. (Mies, 25–29-v.)

- En jaksa kommentoida. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän esillepanoa (messuja ja tapahtumia). (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän konsertteja ja muuta virikettä nuorille. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän määrää rahoja. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän paikkoja ja ohjattua toimintaa. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän resursseja, vähemmän ohjausta. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän resursseja. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän tiloja ja rahaa. (Mies, 25–29-v.)
- Enemmän valikoimaa, ihan tiloista ja lajeista lähtien. (Mies, 25–29-v.)
- Ensinnäkin tarjoamalla tiloja ja mahdollisuuksia. Toisekseen kannustamalla ja samalla luovuus näyttämään hyvältä jutulta, arvostetulta. (Mies, 25–29-v.)
- Förlädrar måste ta hand om detta. (Mies, 25–29-v.)
- Harrasterahoja lisäämällä. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastuksia tulisi tukea. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastuksien muodossa. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastuksille sopivat tilat. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastusmahdollisuudet ovat satsaus tulevaisuuteen. Mitä isompi on nuorten tietotaito kokonaisuudessaan, sen tasapainoisempia aikuisia heistä tulee. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastusmahdollisuuksia myös pienille paikkakunnille. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastusmahdollisuuksien luominen. Nuorisotiloja ja taideleirejä lisää. Mahdollisuuksista enemmän tietoa esille, vaikka Internetiin josta nuoret nykyisin etsivät kaikista eniten tietoa. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastusten kautta. (Mies, 25–29-v.)
- Harrastustoiminnan lisäämisellä. (Mies, 25–29-v.)
- Ihmiset joko ovat luovia tai eivät ole. (Mies, 25–29-v.)
- Jag tror inte att det under en lågkonjunktur, är det nödvändigt att visa konstnärliga gåvor.
- Jag tror inte att investera pengar är mycket lönsam. (Mies, 25–29-v.)
- Jonkilaisia kilpailuja alalla kuin alalla. (Mies, 25–29-v.)
- Jonkinlaisia rahoituksia toimintatiloihin. (Mies, 25–29-v.)
- Järjestämällä harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Järjestämällä harrastustoimintaa ja tukemalla sitä rahallisesti. (Mies, 25–29-v.)
- Järjestämällä kerhoja yms. nuorille. (Mies, 25–29-v.)
- Järjestämällä kilpailuja. (Mies, 25–29-v.)
- Järjestämällä lisää paikkoja! (Mies, 25–29-v.)

- Järjestämällä mahdollisuuksia ja tiloja. (Mies, 25–29-v.)
- Järjestämällä tapahtumia, missä pääsee kokeilemaan ja toteuttamaan itseänsä. (Mies, 25–29-v.)
- Kannattaa lähestyä asiaa nuorten kannalta. Luovuus voi olla valokuvausta tms. moderniakin taidetta. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla kulttuurin pariin. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla luovaan toimintaan. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla nuoria toimimaan. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla nuoria toteuttamaan itseään. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla nuoria! (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla! (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustamalla/ tukemalla. (Mies, 25–29-v.)
- Kannustaminen. (Mies, 25–29-v.)
- Kasvuypäristö tulee olla hyvä, kannustus tärkeää. (Mies, 25–29-v.)
- Kaupunki voisi tukea erilaisia harrasteita ja järjestää niiden osalta massatapahtumia, jossa niitä esiteltäisiin. (Mies, 25–29-v.)
- Kaupunkien pitäisi järjestää ilmaisia seiniä graffitien tekijöille. Pitäisi panostaa nuorten harrastustoimintaan; enemmän valmentajia, rahaa ja teinikäisille suunnattuja leikkipuistoja. Tärkeää olisi saada nuorisotoimintaan nuorempia ja koulutettuja ihmisiä jotka olisivat henkisesti ja iältään lähempänä nuoria. (Mies, 25–29-v.)
- Kehittämällä peruskoulua. (Mies, 25–29-v.)
- Kehitystä tulisi tukea ja seurata. Ollaan kiinnostuneita. (Mies, 25–29-v.)
- Kokoonntumistiloja ja kerhotiloja enemmän nuorisolle. (Mies, 25–29-v.)
- Koulu olisi hyvä väylä ohjata lapsia luovaan ajatteluun. (Mies, 25–29-v.)
- Kouluissa pitää panostaa luoviin aineisiin. (Mies, 25–29-v.)
- Koulun kautta järjestetään tapahtumia. (Mies, 25–29-v.)
- Koulussa enemmän kannustusta ja vapaampaa tekemistä, esim. kuvistunneilla ei pitäisi rajata aiheita yhtä tarkasti kuin nykyisin. (Mies, 25–29-v.)
- Koulussa enemmän kuvaamataitoa. (Mies, 25–29-v.)
- Koulussa voisi olla enemmän luovia tehtäviä. Ei vain sitä samaa istumista ja kuuntelemistä. Mentäisiin jonnekin ja tutustuttaisiin erilaisiin ajattelutapoihin. (Mies, 25–29-v.)
- Koulut saisi tukea enemmän. (Mies, 25–29-v.)
- Koulutusta pitäisi suunnata siten, että tämä vaan olisi helppoa kaikille. (Mies, 25–29-v.)
- Kulttuuria tulee tukea rahallisesti siinä missä urheilukin. (Mies, 25–29-v.)
- Kuvaamataidon tunneilla ja musiikki tunneilla kannustusta jatkaa. (Mies, 25–29-v.)
- Kynns on tässäkin raha. (Mies, 25–29-v.)
- Laajaa tarjontaa eri lajeihin. (Mies, 25–29-v.)
- Lasketaan hintoja kaikkialle, niin on halvempaa harrastaa. (Mies, 25–29-v.)
- Lasten kehitystä tulisi tukea vähän rankemmilla otteilla, ei vain ikuisesti vapaalla kasvatuksella. (Mies, 25–29-v.)
- Lasten tukeminen. (Mies, 25–29-v.)
- Lisätä kouluun oppiaineita! (Mies, 25–29-v.)
- Lisätähän voisi valinnaisia myös jatko-opetuspaikoissa. (Mies, 25–29-v.)
- Lisätään peruskouluun taiteellisia vaihtoehtoja, joista jotain on pakko valita. (Mies, 25–29-v.)
- Lisää panostusta ja rahaa kulttuuriin ja urheiluun. (Mies, 25–29-v.)
- Lisää suvaitsevaisuutta. Ennakkoluulojen vähentäminen edesauttaisi luovuuden tukemista. (Mies, 25–29-v.)
- Lisää toimivia tiloja. (Mies, 25–29-v.)
- Lisää tukea ja mahdollisuuksia peruskoulusta lähtien. (Mies, 25–29-v.)
- Lisäämällä kouluihin taideopetusta ja musiikkia. (Mies, 25–29-v.)
- Lisäämällä taideopetusta peruskouluissa ja tukemalla kuntien harrastusmahdollisuuksien monipuolisuutta. (Mies, 25–29-v.)
- Luovia harrastuksia pitää tukea. (Mies, 25–29-v.)
- Luovuuden harrastaminen pitäisi lähteä nuoresta itsestään, eikä niinkään ulkopuolisilta tahoilta. (Mies, 25–29-v.)
- Luovuuden tukemista lapsesta pitäen, kotona vanhemmilta ja kavereilta. (Mies, 25–29-v.)
- Luovuutta mahdollisuuksiin, joita esitellään. Ei aina vain koulussa urheilua tai pianon soittoa. (Mies, 25–29-v.)
- Lähestymistavoissa parantamisen vapaa. (Mies, 25–29-v.)
- Mahdollisuuksia julki. (Mies, 25–29-v.)
- Mahdollisuuksia, esille tuomista. (Mies, 25–29-v.)
- Mahdollisuus kokeilla kaikenlaista, ohjaajille rohkeutta esittää kummiakin ideoita. (Mies, 25–29-v.)
- Maksutonta mahdollisuutta valita mielekkäitä harrastuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Maksuttomia harrastustiloja. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni ihan kaikkeen ei pidä lähteä rahaa syytämään. Helposti käy niin, että vain pieni osa hyötyy. (Mies, 25–29-v.)

- Mielestäni nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea rakentamisen keinoin. Hyvä esimerkki on yhdestä lukiosta, joka vessan seinille tuhartajia pyrittiin tukemaan asentamalla paperitaulun jokaisen vessan seinään, ja näin ollen luovuutta tukea eikä tukehduttaa. Osa tällaista tukemista voisi olla lailliset paikat graffitien tekijöille. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni nuorten luovuutta voisi parhaiten tukea tarjoamalla tarpeeksi tiloja harrastuksille sekä informaatiota niistä. Lisäksi mielestäni koulun taideopetuksella on keskeinen rooli tässä. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni nämä rahat, jos tässä sitä haetaan, on syytä satsata johonkin yleisesti hyödylliseen, eikä vain parin lahjakkuuden tukemiseen, niin kuin ne aina kouluajanakin meni. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni pitäisi luoda lisää mahdollisuuksia nuorille. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni pitäisi olla lisää tiloja. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni samanlaiset systeemit kuin urheilussa voisi olla paikallaan myös luovien harrasteiden saralla. (Mies, 25–29-v.)
- Mielestäni tarjolla on kaikkea, jos kiinnostaa. (Mies, 25–29-v.)
- Miksi teollisuus saa jättimäisiä tukia ja nuoret jää ilman. (Mies, 25–29-v.)
- Minusta harrastuspohjaa voisi laajentaa ja tuoda niitä vaikka teemapäivinä kouluihin.
- Minusta pitäisi järjestää sopivia tiloja. (Mies, 25–29-v.)
- Mitä luovempi ja taiteellisempi on teini-ikässä, sitä enemmän tulee kiusatuksi. Tämä on nykypäivän trendi, joka pitäisi saada muuttumaan. (Mies, 25–29-v.)
- Muutetaan ensin käsitystä siitä, että kaikki pitää mennä mallin mukaan, massan mukana...
- Määrärahoja tarvitaan. (Mies, 25–29-v.)
- Nuoria taiteilijoita tulee tukea. (Mies, 25–29-v.)
- Nuoria täytyy ymmärtää. (Mies, 25–29-v.)
- Nuorilla tulisi olla lisää paikkoja, joissa on mahdollisuus harrastaa luovuutta. Nuoria tulisi myös tukea ja kannustaa enemmän luovuuteen. (Mies, 25–29-v.)
- Nuorille pitäisi antaa lisää mahdollisuuksia luovuuteen. (Mies, 25–29-v.)
- Nuorille voisi olla enemmän harrastuspaikkoja ja yhteiskunta voisi luoda projekteja, joilla tuodaan esille taiteen merkitystä ja arvoja. Kouluissa voitaisiin korostaa luovuuden merkitystä kasvatuksen välineenä. (Mies, 25–29-v.)
- Nuorisotaloja ja ne todella avoimiksi kaikille. Ei sellaisille jenginuorille vaan, jotka tupakoi etuovella. (Mies, 25–29-v.)
- Nuorisotiloja lisää. (Mies, 25–29-v.)
- Näkyisi nopeasti, jos saataisiin toimintaa myös pienille paikkakunnille. (Mies, 25–29-v.)
- Ohjataan jo kotoa nuoria kulttuurin pariin. (Mies, 25–29-v.)
- Ohjattua toimintaa. (Mies, 25–29-v.)
- Ohjausta harrasteiden pariin. Ei nuorille liikaa vapauksia kuitenkaan. (Mies, 25–29-v.)
- Ollaan mielin kielin kouluihin päin, niin ei ainakaan tarvitse ottaa mistään vastuuta. (Mies, 25–29-v.)
- Opettajat voisivat ottaa suurempaa vastuuta. (Mies, 25–29-v.)
- Opetussuunnitelma on sellainen, että luovuus siinä nykyisin kärsii. (Mies, 25–29-v.)
- Paikkoja, nuorisotaloja yms. yhteistoimintatiloja pitäisi olla enemmän. (Mies, 25–29-v.)
- Panostamalla nuoriin tosisiaan. (Mies, 25–29-v.)
- Parantaa harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Perehdyttämällä nuoria luovuuden käsitteeseen. (Mies, 25–29-v.)
- Peruskouluihin monipuolisemmin mahdollisuuksia toteuttaa luovuutta. (Mies, 25–29-v.)
- Peruskoulussa jo opettaminen luovuuteen! (Mies, 25–29-v.)
- Peruskoulusta lähtien pitäisi antaa lapsille mahdollisuus kokeilla uusia ja erilaisia juttuja. (Mies, 25–29-v.)
- Perustaa taidekerhoja. (Mies, 25–29-v.)
- Pikkukuntien enemmän järjestää harrastusmahdollisuuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Pitäisi saada halvemmaksi kaikki systeemit ja maihostaa enemmän kaikkia mahdollisuuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Pitäisi ymmärtää nuorten näkökulmaa ja tutustua nuoriin. Ei se auta, jos sanoo heti, ettei noin saa tehdä ja silloin kun minä olin nuori.... (Mies, 25–29-v.)
- Rahaa nuorten luovuuteen lisää, joltain muulta sormalta. (Mies, 25–29-v.)
- Rahallisesti, erilaisia toimintaa esim. Kerhoja. (Mies, 25–29-v.)
- Rahallisesti, luoda täten mahdollisuuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Rahoittaa paremmin nuorten harrastuksia. (Mies, 25–29-v.)
- Riittävästi aikaa nuorille. (Mies, 25–29-v.)
- Rohkaisemalla. (Mies, 25–29-v.)
- Rohkaistaan nuoria olemaan luovia. (Mies, 25–29-v.)
- Säällittävän vähän tuetaan varsinkin kirjallisuuden harrastamista vaikka se olisi suhteellisesti varmaan edullisinta. (Mies, 25–29-v.)
- Taideaineita lisää. (Mies, 25–29-v.)

- Tapahtumia enemmän. Kouluissa panostettaisiin enemmän taideaineisiin. Taidetta olisi enemmän käsillä, sitä olisi enemmän ympäröivässä maailmassa, ettei tarvitsisi mennä esim. taidenäyttelyyn sen kokemista varten. (Mies, 25–29-v.)
- Tapahtumia voisi järjestää enemmän. (Mies, 25–29-v.)
- Taputus olalle. (Mies, 25–29-v.)
- Tarjoamalla harrastusmahdollisuuksia. Peruskoulun opettajien pitäisi laajentaa näkökulmaansa. (Mies, 25–29-v.)
- Tarjoamalla lisää kerhoja, tapahtumia ja materiaalia. kouluissa enemmän taide- opetusta.
- Tarjoamalla mahdollisuuksia kohtuullisen välimatkan puitteissa. (Mies, 25–29-v.)
- Tarjoamalla mahdollisuuksia tasapuolisesti. (Mies, 25–29-v.)
- Tarjoamalla riittävästi tiloja ja mahdollisuuksia luovaan toimintaan ja kohdistamalla siihen resursseja. (Mies, 25–29-v.)
- Tarjotaan enemmän rahallista tukea saavutusten täytyttyä. (Mies, 25–29-v.)
- Tietoa lisäämällä. (Mies, 25–29-v.)
- Tiloja enemmän nuorille. (Mies, 25–29-v.)
- Toiminnan tulisi olla kannustavaa ja nuoren puolia pitävää. (Mies, 25–29-v.)
- Toimintaa enemmän, joka on siten ohjettua, että järjestys säilyy, mutta myös luovuus kukoistaa. (Mies, 25–29-v.)
- Toimintaa enemmän. (Mies, 25–29-v.)
- Tukea kaikin mahdollisin keinoin. (Mies, 25–29-v.)
- Tukea rahallisesti erillaisiin harrastuksiin. (Mies, 25–29-v.)
- Tukemisen pitäisi lähteä kouluista liikkeelle. Se on helpoin tapa ja nuoret myös kuuntelevat koulusta tulevaa ohjausta ja kannustusta. (Mies, 25–29-v.)
- Tulee rakentaa tiloja, joihin nuoret voivat yhdessä koontua luovuutta harrastamaan. (Mies, 25–29-v.)
- Urheilu on aina kilpailevassa asemassa ja onhan se terveellisempää, kun nykyisiin nuorisoihin ei liiku. (Mies, 25–29-v.)
- Valinnaisten aineiden lisääminen voisi olla hyvää alku. (Mies, 25–29-v.)
- Valtiolta rahallista tukea kunnille. (Mies, 25–29-v.)
- Valtion tuki. (Mies, 25–29-v.)
- Vanhemmat on se taho, jonka tulee herättää kiinnostus taiteelliseenkin puoleen. (Mies, 25–29-v.)
- Vanhempien tulee tukea lapsiaan. (Mies, 25–29-v.)
- Vanhempien tulisi etsiä niitä erilaisia kiinnostuksen kohteita ja tukea niitä. (Mies, 25–29-v.)
- Vanhempien tulisi tukea nuorten valintoja. (Mies, 25–29-v.)
- Vapaa-aikaan tulisi satsata. Tehdä sillekin lukujärjestys, ettei olisi niin kaaosta. (Mies, 25–29-v.)
- Varmaan järjestämällä ohjattua nuorisotoimintaa. (Mies, 25–29-v.)
- Yhteiskunnan tulisi tukea mahdollisimman monella eri tapaa, tarjoamalla tiloja, resursseja, koulutusta jne. (Mies, 25–29-v.)
- Yhteisön tuki harrastamiseen, ei vain rahallinen vaikka sekin on tärkeä. (Mies, 25–29-v.)
- Yleinen mielipide nuoria kohtaa pitäisi saada muuttamaan. (Mies, 25–29-v.)
- Yleisiin asenteisiin muutosta, pitäisi antaa nuorten olla omia itsejään ja tehdä (Mies, 25–29-v.) kaikkennäköistä. Yleisluontoisia tiloja lisää, missä voisi tehdä kaikkennäköistä harrastustoimintaa. (Mies, 25–29-v.)
- Yliopiston kuvaamataidon lisääminen, paremmat jatkumahdollisuudet. (Mies, 25–29-v.)
- Ympäristö on täynnä luovuutta herätteleviä virikkeitä, jos niihin olisi lupa tarttua. (Mies, 25–29-v.)

TIIVISTELMÄ

Nuorisobarometri on Nuorisosiain neuvottelukunnan vuodesta 1994 lähtien vuosittain julkaisema suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita selvittävä julkaisusarja. Vuodesta 2004 lähtien Nuorisobarometri on tehty yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Nuorisobarometri 2009 perustuu 1900 puhelinhaastatteluun huhti–toukokuussa 2009. Vertaamalla tuloksia aiempiin Nuorisobarometreihin saadaan seurantatietoa nuorten asenteiden muutoksista vuodesta 1994 lähtien eli 15 vuoden ajalta. Pysyvien teemojen ohella mukana on kuitenkin myös jokin ajankohtainen tai muuten tärkeä tema.

Nuorisobarometrin tämänvuotisena teemana on taide ja kulttuuri. Kyselyn avulla kerättiin tietoa nuorten osallistumisesta taiteeseen ja kulttuuriin sekä heidän kokemuksistaan ja asenteistaan taidetta ja kulttuuria kohtaan. Tutkimuksessa ei keskitytä nuoriin ainoastaan kulttuurin kuluttajina, vaan valotetaan nuorten omaa aktiivista kulttuuritoimintaa. Kyselyssä pyrittiin välttämään liiallista keskittymistä niin sanottuun korkeakulttuuriin.

Yleisimpiä luovan toiminnan muotoja ovat käsityöt, soittaminen, valokuvaaminen, piirtäminen ja muu kuvataide, joita kutakin harrastaa noin viidennes nuorista. Instrumentin soittaminen poikkeaa muista luovista harrastuksista siinä, että sitä harrastetaan varsin säännöllisesti, joten sitä voi pitää kaikista selvitetystä toimintamuodoista yleisimpänä. Harvinaisimpia kysytyistä luovan tekemisen muodoista ovat sirkus, graffitit, sarjakuvat ja näytteleminen, joita harrastaa vain muutama prosentti nuorista. Nuorilta kysyttiin lisäksi osallistumisesta muuhun kuin kyselylomakkeessa mainittuihin luoviin harrastuksiin. Vastaukset kertovat luovuuskäsitysten moninaisuudesta. Myös liikuntaharrastukset koetaan usein luoviksi. Ainakin jokin luova harrastus on kahdella kolmesta nuoresta, 40 prosentilla niitä on useampi kuin yksi ja vajaa kymmenesosa nuorista kuuluu varsinaisiin kulttuurin moniottelijoihin vähintään viidellä eri taideharrastuksellaan.

Suurinta osaa luovista harrastuksista harrastetaan vähintään viikoittain, mutta eri luovien toimintamuotojen säännöllisyydessä on suuria eroja. Aktiivisimmin harrastukseensa panostavat jotakin soitinta soittavat tai laulavat nuoret. Heistä useampi kuin joka kolmas on harrastuksen parissa päivittäin. Nuorilla naisilla on yleisesti ottaen enemmän luovia harrastuksia ja he harrasta-

vat miehiä säännöllisemmin. Alle 20-vuotiaat ovat muita ikäryhmiä säännöllisempiä luovissa harrastuksissaan.

Samalla kun selvitettiin nuorten luovan tekemisen muotoja, kysyttiin myös mahdollisista osallistumishaaluista. Jokaisen kysytyn luovan harrastuksen kohdalla halukkuutta on enemmän kuin toteutunutta toimintaa. Tekemisen ja toiveiden suhde on kuitenkin hyvin erilainen eri harrastuksissa. Käsitöiden, kirjoittamisen ja kuvataiteiden kohdalla tämä toteutumattoman harrastuspotentiaalin osuus on suhteellisen pieni. Sen sijaan sirkus, näytteleminen tai graffitit ovat luovia aktiviteetteja, joita haluaisi tehdä varsinaisiin tekijöihin verrattuna moninkertainen joukko nuoria.

Yleisin este osallistumiselle kulttuuriharrastukseen, jota haluaisi harrastaa, on ajanpuute. Jopa yli kolmannes nuorista kokee, että aika ei riitä kaikkiin heitä kiinnostaviin harrastuksiin. Toinen merkittävä luovien harrastusten este on niiden kalleus, joka on estänyt harrastamasta noin joka neljättä nuorta. Myös harrastusmahdollisuuksien puuttuminen kotipaikkakunnalta on huomattava harrastamisen este. Tarjonnan puute on suurin ongelma Lapin läänissä, ja se koskettaa eniten niitä, jotka haluaisivat harrastaa näyttelemistä, tanssia tai sirkusta.

Selvästi tärkeimmät syyt taiteen tai kulttuurin parissa toimimiseen ovat ilo, elämykset ja onnistumiset, joita pitää vähintään melko tärkeinä syinä kaksi kolmesta. Hyvin tärkeitä syitä ovat myös itseilmaisuus, uuden luominen sekä tietojen ja taitojen oppiminen. Myös yhteisölliset syyt – yhdessä tekeminen, kavereiden saaminen ja tapaaminen – ovat hyvin tärkeitä syitä noin puolelle taiteen tai kulttuurin parissa toimivista nuorista. Julkisuuden saaminen sen sijaan on tärkeä syy vain noin joka kymmenennelle, perheen tai jonkun muun painostus vielä harvemmalle nuorelle.

Kyselyssä selvitettiin myös nuorten saamaa kannustusta taiteen tai muun luovan toiminnan pariin. Vanhempien ja kavereiden kannustus on keskeistä, ja riittäväksi sen kokee noin kolme nuorta neljästä. Nuoriso-ohjaajilta tai taideharrastuksen ohjaajilta ei neljännes nuorista ole kannustusta kaivannutkaan, mutta kannustusta halunneista useampi kuin kolmannes ei koe saaneensa sitä riittävästi.

Kysyttäessä kuinka paljon nuoret voivat toteuttaa luovuuttaan eri paikoissa, nousevat kavereiden seura ja koti luovuuden paikkoina harrastusten edelle. Enemmistö kokee voivansa toteuttaa luovuutta ainakin jonkin verran myös nykyisessä opiskelupaikassaan tai työssään sekä ostamisessa ja kuluttamisessa. Nuorten näkökulmaa luovuuteen voi siis pitää varsin avarana ja arkisena.

Nuorilta kysyttiin myös näkemyksiä taiteen merkityksistä. Ennen kaikkea nuorten mielestä tai-

teeseen liittyy elämysten tuottaminen. Useampi kuin kaksi kolmesta kokee taiteen avaavan uusia näkökulmia maailmaan ja toimivan kriittisten näkökulmien ilmaisukanavana. Taiteen rooli ei rajoitu vain elämysten ja näkökulmien tuottamiseen, vaan selvä enemmistö uskoo taiteen voivan vaikuttaa yhteiskunnan asioihin. Enemmistö nuorista on kuitenkin myös sitä mieltä, että taiteesta ei tarvitse olla hyötyä, vaan se on itseisarvo. Taidetta itseisarvoisen tärkeänä pitävät ovat samalla muita valmiimpia uskomaan taiteen vaikutusmahdollisuuksiin. Noin neljännes kaikista vastaavista on toisaalta sitä mieltä, ettei taiteella ole merkitystä.

Tärkeimpiä kulttuuripalveluita nuorten vapaa-ajan ja elämän kannalta ovat konsertit, kirjastot ja televisio. Kaikkein tärkeimpiä ovat nimenomaan konsertit tai keikat, jotka ovat ainakin melko tärkeitä lähes neljälle nuorelle viidestä. Myös kirjastojen rooli nousee kyselyssä vahvasti esiin. Sen lisäksi, että kirjastoja pidetään tärkeinä, neljä viidestä kokee niiden palveluiden ja kokoelmien vastaavan hyvin heidän odotuksiinsa ja tarpeisiinsa. Yleisesti ottaen kulttuuripalveluiden merkitys nuorten elämän ja vapaa-ajan kannalta on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sama trendi näkyy niin teatteriesitysten, museoiden kuin sinfonia- ja kamarimusiikkiesitystenkin kohdalla. Kyselyaineistossa havaitaan myös selvä yhteys nuoren omien luovien harrastusten määrän ja kulttuuripalveluiden tärkeänä pitämisen välillä.

Luovan toiminnan moninaisuuteen kyselyssä kuuluu myös ruumiinkulttuuri, tässä erityisesti oma keho estetisoinnin ja muokkaamisen kohteena. Kyselyn mukaan 18 prosentilla nuorista on lävistys tai lävistyksiä, 13 prosentilla puolestaan on yksi tai useampi tatuointi. Lävistykset ovat yleisempiä tytöillä kuin pojilla, tatuointien yleisyydessä ei sukupuolten välillä ole eroja. Neljä viidestä tatuoinnin ottaneesta nuoresta on tehnyt sen pitkän harkinnan jälkeen ja vain muutama prosentti hetken mielijohteesta. Enemmistölle tatuointiin liittyy jokin syvempi merkitys, viidenneksen mielestä ne ovat lähinnä koristeita. Lisäravinteita fysiikkaansa parantaakseen on käyttänyt 18 prosenttia nuorista, 10 prosenttia viimeisen kuukauden aikana. Suorituskyvyn parantaminen on ulkonäön kohentamista tärkeämpi lisäravinteiden käytön syy. Dopingaineita sanoo käyttäneensä tai kokeilleensa alle puoli prosenttia nuorista.

Kysymyksiä kulttuurin ja yhteiskunnan suhteista esitettiin Nuorisobarometrissa paitsi nuorille, myös 50–55-vuotiaiden vertailuryhmälle. Erot eivät pääsääntöisesti ole kovin suuria, ja selvä enemmistö sekä nuorista että keski-ikäisistä tuntee ylpeyttä suomalaisen kulttuurielämän saavutuksista, kokee ulkomaalaisten monipuolistaneen suomalaista kulttuuria ja arvostaa

kirjastojen palveluita. Sukupolvien näkemyserot ovat suurimmillaan liittyen graffiteihin ja musiikin vapaaseen jakeluun netissä, joihin kumpaankin vanhempi polvi suhtautuu nuoria kielteisemmin. Nuorista selvä enemmistö kokee graffitit taiteena enemmän kuin rikoksena ja kannattaa laillisia graffitipaikkoja. Kaiken musiikin vapaalla nettijakelulla on sen sijaan enemmän vastustajia kuin kannattajia myös nuorten parissa.

Sukupolviteemaa tarkasteltiin Nuorisobarometrissa useammalla tavalla. Vertailemalla eri sukupolviin kuuluvien vastauksia samoihin kysymyksiin saadaan tietoa mahdollisista näkemyseroista, mutta eri-ikäisiä vastaajia pyydettiin tämän lisäksi myös arvioimaan nuoremman tai vanhemman sukupolven näkemysten samanlaisuutta tai erilaisuutta verrattuna oman sukupolven näkemyksiin. Kaikkein lähimmäs omia mielipiteitään nuoret arvioivat vanhempien sukupolven näkemykset suomalaisuudesta sekä työstä ja työnteosta. Sen sijaan vanhempien polven maahanmuuttoon, vapaa-ajanviettopaoihin ja internetin käyttöön liittyvät mielipiteet arvellaan hyvin erilaisiksi. Vanhempien näkemykset nuoren sukupolven mielipiteistä ovat samansuuntaisia, mutta pääsääntöisesti nuoret arvioivat sukupolvien väliset mielipide-erot pienemmiksi kuin 50–55-vuotiaiden vertailuryhmä.

Nuorilta ja keski-ikäisiltä kysyttiin myös käsityksiä siitä, milloin ihminen on aikuinen. Nuorten näkemyksissä konkreettiset siirtymät, kuten täysi-ikäisyyden saavuttaminen, opintojen päättäminen, lasten saaminen tai vanhempien luota muuttaminen ovat selvästi tärkeämpiä aikuistumisen kriteereitä kuin 50–55-vuotiaiden mielestä. Kuitenkin myös nuorten näkemyksissä aikuistumisen kannalta merkittävämpiä ovat enemmän yksilön omaan kehitykseen kuin konkreettisiin elämäntapahtumiin liittyvät asiat, kuten vastuun ottaminen omista päätöksistään tai se, että tietää mitä tahtoo elämältään.

Nuorten asenteet työelämää kohtaan ovat olleet Nuorisobarometrin kienties keskeisin aihepiiri alusta alkaen. Tiedonkeruu tehtiin keskellä taantumaa ja nopeasti kasvavaa nuorisotyöttömyyttä, millä saattaa olla vaikutusta yleensä melko samanlaisina pysyvien työasenteiden nopeampaan muutokseen. Nuorten käsitys työn tärkeydestä näyttää heikkenemisen merkkejä, mutta edelleen useampi kuin kaksi kolmesta ottaisi mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisi työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Työttömyyden pahaksi asiaksi kokevien osuus on kuitenkin kasvanut kahden vuoden takaisesta tilanteesta. Samalla käsitys työelämän vaativuudesta on vähentynyt. Tämän hetken heikoissa taloussuhdanteissa nuoria huolestaa vielä enemmän se, onko heillä tulevaisuudessa töitä, kuin se, kuinka he jaksavat työelämässä.

SAMMANDRAG

Ungdomsbarometern är en serie publikationer som Delegationen för ungdomsärenden har gett ut sedan år 1994. De årliga publikationerna redogör för värderingarna och attityderna hos finländska ungdomar i åldern 15–29 år. Sedan år 2004 har Ungdomsbarometern utarbetats i samarbete med Ungdomsforskningsnätverket. Telefonintervjuerna för Ungdomsbarometern 2009 genomfördes i april–maj 2009. Genom att jämföra resultaten med de tidigare Ungdomsbarometrarna erhålls uppföljningsdata om hur ungdomarnas attityder har förändrats sedan 1994, dvs. under femton år. Vid sidan av de återkommande temana tar barometern alltid upp något aktuellt eller viktigt tema.

Temat för årets Ungdomsbarometer är konst och kultur. Genom enkäten samlade man in information om ungdomarnas aktiviteter inom konst och kultur samt deras erfarenheter av och inställning till dessa. Fokus låg inte enbart på ungdomarna som kulturkonsumenter, utan också på deras egna kulturaktiviteter. Man försökte också undvika en alltför framträdande vinkling mot den så kallade högkulturen.

Till de vanligaste hobbyerna hör handarbete, musicerande, fotografi, teckning och annan bildkonst, som var och en utövas av omkring en femtedel av ungdomarna. Att spela ett musikinstrument avviker från de andra kreativa hobbyerna i det avseendet att den aktiviteten är relativt regelbunden och därmed kan anses vara den vanligaste av de aktiviteter som ingick i enkäten. De mest sällsynta kreativa aktiviteterna i enkäten var cirkus, graffiti, serier och drama, vilka lockar endast några procent av ungdomarna. Ungdomarna frågades också om de deltar i andra kreativa aktiviteter än de som nämndes i enkätformuläret. Svaren vittnar om hur brett kreativitetsbegreppet är. Också idrottsaktiviteter upplevs ofta som kreativa. Två av tre ungdomar har åtminstone en kreativ hobby, 40 procent har fler än en och en knapp tiondel är verkliga kulturella mångsysslare med minst fem olika konstintressen.

Största delen av de kreativa hobbyerna engagerar ungdomarna minst varje vecka, men det finns stor variation i hur regelbundna olika aktiviteter är. De ungdomar som spelar något instrument eller sjunger satsar mest aktivt på sin hobby. Fler än var tredje av dem sysslar med sin hobby varje dag. Unga kvinnor har i regel flera kreativa hobbyer, och de sysslar mer regelbundet med dem än männen. Ungdomar som är

yngre än 20 år sysslar mer regelbundet med sina kreativa hobbyer än de övriga ålderskategorierna.

Samtidigt som enkäten utredde de olika formerna av kreativa aktiviteter bland ungdomarna ställdes också frågan om viljan att delta. För varje kreativ aktivitet noterades mer vilja att delta än det *de facto* fanns verksamhet. Förhållandet mellan aktiviteterna och önskemålen varierar emellertid stort mellan olika hobbyer. Inom handarbete, skrivande och bildkonst är andelen icke realiserad hobbypotential relativt liten. Däremot är cirkus, drama och graffiti sådana kreativa aktiviteter som skulle intressera flerfaldigt fler ungdomar än vad som slutligen sysslar med dessa.

Det vanligaste hindret för deltagandet i en tiltalande kulturaktivitet är tidsbrist. Mer än en tredjedel av ungdomarna upplever att de inte har tid med alla intressanta hobbyer. Ett annat stort hinder för kreativa aktiviteter är att de är dyra, vilket cirka en fjärdedel av ungdomarna uppgav som orsak. Bristande hobbymöjligheter på hemorten utgör också ett betydande hinder. Problemet med litet utbud är störst i Lapplands län och drabbar mest dem som känner dragning till drama, dans eller cirkus.

De överlägset viktigaste orsakerna till att syssla med konst eller kultur är glädje, upplevelser och känslan av att lyckas, vilka två av tre respondenter uppgav som åtminstone rätt viktiga orsaker. Mycket viktiga orsaker var också självuttryck samt att skapa nytt, inhämta kunskap och lära sig olika färdigheter. Samhörighet – att göra tillsammans, få nya vänner och träffa kompisarna – är också en mycket viktig motiverande faktor för omkring hälften av de ungdomar som sysslar med konst eller kultur. Att få offentlighet är däremot en viktig orsak för endast cirka var tionde ungdom, och ännu färre uppgav påtryckning från familjen eller någon annan som orsak.

Med enkäten kartlades också hur ungdomarna uppmuntrades i sitt konstintresse eller i annan kreativ aktivitet. Uppmuntran från föräldrarna och kompisarna upplevdes som viktig, och omkring tre av fyra kände att de fick tillräckligt med sådan uppmuntran. En fjärdedel av ungdomarna har inte ens önskat sig uppmuntran från ungdomsledare eller handledare inom sin konsthobby, men fler än en tredjedel av dem som skulle ha velat få uppmuntran upplever att de inte har fått det.

På frågan hur mycket ungdomarna kan uttrycka sin kreativitet på olika ställen blev de vanligaste svaren ”i kamraternas sällskap” och ”hemma” före olika platser för aktiviteter. Majoriteten upplever att de kan uttrycka sin kreativitet åtminstone i viss mån också på sin nuvarande studieplats eller arbetsplats samt då de köper och konsumerar. Ungdomarna verkar således förhålla sig ganska öppet och vardagligt till kreativitet.

Ungdomarna frågades också hur de uppfattade

konstens olika betydelser. Konst innebar för ungdomarna främst att generera upplevelser. Fler än två av tre upplever att konst öppnar upp nya perspektiv på världen och fungerar som en kanal för kritiska synpunkter. Konstens roll begränsas inte enbart till upplevelser och synpunkter, utan en klar majoritet anser att konsten kan påverka samhället. Majoriteten av ungdomarna anser likväl att konsten inte behöver vara till nytta, utan att den är ett värde i sig. Samtidigt är de som håller på konstens egenvärde mer beredda att tro på konstens möjligheter att påverka. Å andra sidan anser cirka en fjärdedel av respondenterna att konsten saknar betydelse.

Till de viktigaste kulturtjänsterna i ungdomarnas fritid och liv hör konserter, bibliotek och television. Allra viktigast är just konserter eller spelningar, som nästan fyra av fem uppgav som åtminstone rätt viktiga. Också bibliotekens roll lyfts fram i enkäten. Förutom att biblioteken upplevs vara viktiga anser fyra av fem att servicen och samlingarna på biblioteken motsvarar deras förväntningar och behov väl. Allmänt taget har kulturtjänsternas betydelse i ungdomarnas liv och fritid ökat under de senaste tio åren. Samma trend gäller också teaterföreställningar, museer och symfoni- och kamarmusikkonserter. I enkätmaterialiet framträder också ett klart samband mellan ungdomarnas egen kreativa aktivitet och hur stor vikt de fäster vid kulturtjänsterna.

De olika aspekterna av kreativa aktiviteter i enkäten omfattade också kroppskulturen, speciellt estetisering och formning av den egna kroppen. Enligt enkäten har 18 procent av ungdomarna en eller flera piercingar, medan 13 procent har en eller flera tatueringar. Piercingar är vanligare hos flickor än hos pojkar, medan det i fråga om tatueringar inte finns någon skillnad mellan könen. Fyra av fem ungdomar med tatuering har låtit göra tatueringen efter långt övervägande, medan bara några procent har gjort det i stundens ingivelse. Majoriteten fäster en djupare innebörd vid tatueringen, medan en femtedel ser den främst som dekoration. Närings-tillskott i syfte att förbättra fysiken har använts av 18 procent av ungdomarna, 10 procent under den senaste månaden. Att förbättra prestationsförmågan var en viktigare orsak till användning av närings-tillskott än att förbättra utseendet. Under en halv procent av ungdomarna uppger att de har använt eller prövat på dopningsmedel.

I Ungdomsbarometern ställdes frågor om förhållandet mellan kultur och samhälle förutom till ungdomar, också till en referensgrupp som bestod av personer i åldern 50–55 år. Skillnaderna är i allmänhet inte speciellt stora; en klar majoritet bland både ungdomarna och referensgruppen känner sig stolta över det finländska kulturlivets framgångar, upplever att utlänningar har gjort den finländska kulturen mångsidigare och

värdesätter bibliotekstjänsterna. De största skillnaderna gäller graffiti och fri distribution av musik via webben, till vilka den äldre generationen förhåller sig mer negativt än den yngre. En klar majoritet av ungdomarna anser att graffiti snarare är konst än brottslig verksamhet och förordar platser där man kunde måla graffiti lagligt. Fri distribution av all musik via webben har fler motståndare än anhängare också bland ungdomarna.

Generationstemat togs upp i Ungdomsbarometern på flera olika sätt. Genom att jämföra olika generationers svar på samma frågor får man information om eventuella åsiktsskillnader. Dessutom ombads respondenterna i olika åldrar uppskatta hur lika eller olika den yngre eller äldre generationens åsikter är jämfört med den egna generationens. Enligt ungdomarna sammanfaller deras åsikter med den äldre generationens inställning till finländskhet samt arbete och att arbeta. Den äldre generationens åsikter om invandring, fritidssysselsättningar och användning av internet anses däremot skilja sig en hel del från de egna. Den äldre generationens uppfattning om den yngre generationens åsikter går i samma linje, men enligt ungdomarnas bedömning var åsiktsskillnaderna mellan generationerna i regel mindre än enligt referensgruppen.

Både ungdomarna och den medelålders referensgruppen tillfrågades när en människa är vuxen. I ungdomarnas svar utgjorde konkreta övergångsskeden – såsom att bli myndig, avsluta studierna, få barn eller flytta bort från föräldrahemmet – klart viktigare kriterier för vuxenhet än enligt den äldre respondentgruppen. Också i ungdomarnas svar framträdde dock faktorer som anknyter mer till den individuella utvecklingen än till konkreta händelser i livet, såsom att ta ansvar för sina beslut och veta vad man vill i livet, som viktigare faktorer för mognad.

Ungdomarnas inställning till arbetslivet har från första början varit det kanske viktigaste temat i Ungdomsbarometern. Enkäten genomfördes mitt under recessionen och den ökande ungdomsarbetslösheten, vilket kan ha orsakat den snabbare förändringen i attityderna till jobbet, vilka normalt har varit rätt så konstanta. Ungdomarna verkar sätta mindre värde på arbete, men fortfarande uppger fler än två av tre att de hellre skulle ta emot till och med ett tillfälligt arbete än leva på arbetslöshetsunderstöd om den inkomst som fås i handen är lika stor. Andelen ungdomar som upplever arbetslöshet som någonting negativt har emellertid ökat jämfört med situationen för två år sedan. Samtidigt upplevs arbetslivet nu som mindre krävande. Under den rådande ekonomiska lågkonjunkturen är ungdomarna mer oroade över om de kommer att hitta jobb i framtiden än över hur de kommer att orka i arbetet.

ABSTRACT

The Youth Barometer is an annual publication published since 1994 by the Advisory Council for Youth Affairs, discussing the values and attitudes of young Finnish people between the ages of 15 and 29. Since 2004, the Youth Barometer has been compiled in co-operation with the Finnish Youth Research Network. The 2009 Youth Barometer is based on 1,900 telephone interviews carried out in April and May 2009. The comparison of these results with earlier Youth Barometers provides follow-up data on the changes in young people's attitudes since 1994, that is spanning a period of 15 years. In addition to the regular themes, each year's publication also has a changing, topical theme.

This year's theme is arts and culture. The telephone interviews provided information on young people's participation in artistic and cultural activities and their experiences of art and culture and their experiences of and their attitudes towards art and culture. The survey did not focus on young people as mere consumers of culture; rather the aim was to shed light on young people's own cultural activities. The intention of the interviews was to avoid unnecessarily focusing on the established forms of culture, or "high-brow" culture.

The commonest forms of creative activities included crafts, music, photography, drawing and other visual arts, each of which is a hobby for 20 per cent of the young population. Playing a musical instrument is different from other creative pursuits in that it is usually done on a very regular basis, so out of all the activities charted in the survey it can be regarded as being the commonest form of creative activity among the young. In contrast, the least common hobbies were circus, graffiti, comics and drama, which are pursued by only a few per cent. The respondents were also asked about their participation in creative activities other than those mentioned in the questionnaire. The responses reveal how wide the concept of creativity is. For example, physical exercise is often considered creative. Two-thirds have at least one creative hobby, and 40 per cent have several. A little under 10 per cent are cultural multitaskers, and have as many as five or even more different artistic hobbies.

The majority of creative hobbies are pursued at least once a week, but there is great variety in how regularly the respondents attend these activities. Those who invest most actively in their hobby also

play an instrument or sing. More than one-third of them spend time on their hobby every day. Young women in general have more creative interests and they pursue them on a more regular basis than men. Under 20-year-olds were engaged in their creative interests more regularly than others.

Simultaneously with surveying the forms of creative activities young people participated in, the respondents were also asked about their possible wishes or plans to participate in such activities. In the case of every form of creative hobby, there was more interest than actual participation. The ratio between participation and the desire to participate varied substantially from one activity to another. In crafts, writing and the visual arts, the amount of unrealised potential was fairly small, while in the case of circus, drama or graffiti the number of respondents who would like to participate was many times larger than that of actual participants.

The commonest reason for not being able to take on a hobby was lack of time. More than a third of young people feel that there is not enough time to participate in all the hobbies that interest them. Another significant factor preventing the pursuit of a creative hobby is costs: approximately one-quarter of the respondents cited the expensiveness of a hobby as an obstacle. Another major hindrance was the lack of opportunities to engage in a specific hobby in one's home locality. The lack of offering was the greatest in the Province of Lapland, and it concerned mostly those who wished to take up acting, dance or circus.

Clearly the most important reasons for young people to pursue artistic or cultural hobbies were the joy, experiences and sense of accomplishment to be derived from them. Important also were the opportunities for self-expression, creating something new and learning new skills and gaining new knowledge. Social reasons also play a role – doing things together, meeting friends and making new ones were important for approximately half of the respondents. In contrast, gaining publicity was an important reason for approximately one in ten, and the pressure from family or someone else for even fewer.

The survey also investigated the encouragement young people received to participate in an artistic or other creative activity. The encouragement of parents and friends was crucial and three-quarters felt they received sufficient support from them. One-quarter of the respondents said they had neither expected nor received any encouragement from a youth worker or a supervisor of the artistic hobby, but more than one-third felt that they had not received sufficient support from them, even if they had sought it.

When asked how much creativity they felt they

could express in various places, the company of friends and the home surpassed hobbies as an outlet for creativity. The majority felt they could also use their creativity, at least to some extent, in their studies or job and through shopping and consuming. Young people's view of creativity is, in other words, quite wide reaching and casual.

The respondents were also asked about their views on the meaning of art. First of all, young people think that art is about creating experiences. More than two-thirds find that art opens up new perspectives to the world and acts as channels for expressing critical views. The role of art is not, however, limited to generating new experiences and perspectives, and a clear majority believe that art can influence societal issues. A majority of young people also think that art need not be useful in any way, it is a value in itself. Those who see art as an intrinsic value are also more inclined to believe in the power of art to make a difference. Approximately one-quarter of all respondents thought, however, that art has no significance.

The most central cultural services in terms of young people's leisure time and life in general are concerts, the library and television. The most important ones of all are concerts and gigs, which are at least relatively important to nearly four out of five. The strong role of libraries also became evident in the survey. In addition, four out of five think that the services and collections of libraries meet their expectations and needs well. Generally, the significance of cultural services in the life and leisure time of young people has increased in the past ten years. A similar trend has been observed in theatre and museums as well as in symphony and chamber music concerts. The survey material reveals a clear connection between the number of creative interests and the appreciation of cultural services.

In the survey, creative activities also included body culture, and here specifically one's own body as an object of aestheticisation and transformation. According to the survey, 18 per cent of young people have one or several piercings, while 13 per cent have one or several tattoos. Piercings are commoner among girls than boys, while there is no difference between the sexes with regard to tattoos. Four out of five respondents who had a tattoo had got it after long consideration and only a few per cent on the spur of the moment. For the majority, tattoos bear a deeper meaning, while one-fifth thought they are merely decorative. To improve their physique, 18 per cent of young people have used nutritional supplements, and 10 per cent had done so in the past month. Improving physical performance was a more important reason for taking supplements than

improving physical appearance. Less than half a per cent reported having used or tried doping substances.

Questions about the relationship between culture and society were also asked from a control group of respondents aged 50–55 years. The differences between young people and the control group were not considerable, and a great majority of both young and middle-aged people are proud of the achievements of Finnish cultural life, find that foreign influences have enriched Finnish culture and hold library services in high regard. The most noticeable differences in views were in those about graffiti and the free distribution of music over the Internet, towards both of which the older generations have stricter attitudes. A great majority of young people see graffiti more as a form of art rather than as a crime, and are in favour of legally designated sites for graffiti. On the other hand, the free distribution of all music over the Internet has more opponents than supporters among the young.

The generational aspect was approached in the Youth Barometer from a variety of angles. By comparing the answers given by the respondents from the two groups to the same question, it was possible to detect attitudinal differences. In addition to this, the respondents were asked to predict how similar or different the views of the respondents from the other age group would be compared with those of their own age group. The group of young respondents assumed that the views of the older age group would be closest to their own in questions regarding Finnishness and work and employment. By the same token, they assumed that the older generation's view on immigration, leisure-time activities and the use of the Internet would differ the most from their own. The assumptions of the older respondents group about the views of the younger generation were similar, although as a rule, the young respondents expected the differences in views to be smaller than the older respondents group did.

Respondents from both age groups were also asked to define the age at which a person is an adult. For young people, institutional transitions, such as reaching the age of majority, completing studies, having a child or moving out of one's parents home, were clearly more significant criteria for coming of age than for 50- to 55-year-olds. However, the young respondents also thought that more important signs of coming of age are factors related to personal events in life, such as taking responsibility for one's own decisions or knowing what one wants from life.

Young people's attitudes towards the world of work have probably been the most central theme in

the Youth Barometer throughout its history. The interviews were made during an economic recession, when youth unemployment was soaring, which may explain the escalating change in attitudes towards work compared with previous barometers. Young people's opinion about the importance of work seems to grow weaker, but still more than two-thirds would rather accept even temporary jobs than live on the

unemployment benefit, as long as the net income would this way be higher. The share of those who see unemployment as an adversity has increased from two years ago. At the same time, the world of work is seen as less demanding. In the current difficult economic situation, young people are more concerned about whether they will have a job in the future than whether they will cope in the world of work.

LÄHTEET

- Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (2005) Johdanto: Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) *Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura.
- Autio, Minna (2006) *Kulttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Bardy, Marjatta & Känkänen, Päivi (2005) *Omat ja muiden tarinat*. Helsinki: Stakes.
- Bourdieu, Pierre (1996) *The Rules of Art. Genesis and structure of the literary field*. Stanford University Press.
- City-lehti (2005). Laajakaistapäät. Nettikumous nyt. <http://www.city.fi/artikkeli/Laajakaistap%E4%E4t/1483/>. (Viitattu 13.7.2009.)
- City-lehti (2005b). Ne toisenlaiset käsityöt. Hans Kes-tilä rullalautailee... ja virkkaa pipoja. <http://www.city.fi/artikkeli/Ne+toisenlaiset+k%E4sityt/F6t/1612/>. (Viitattu 2.8.2009.)
- Csikszentmihályi, Mihály (2005) *Flow – elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu*. Helsinki: Rasalas.
- Ellonen, Noora (2008) *Kasvu-yhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuu-teen ja rikekäyttytymiseen*. Tampere: Tampereen yliopisto & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Eskola, Katarina (1998) *Elämysten jäljillä. Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämäkertoissa*. Hel-sinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Florida, Richard (2002) *The Rise of the Creative Class... and how it's transforming work, leisure, com-munity & everyday life*. New York: Basic Books.
- Haapalainen, Riikka (2008) Taide hyvinvointiyhteis-kunnan uudistamisessa. Teoksessa *Yhteyksiä – asiaa yhteisötaiteesta*. Rauma: Raumars ry, 73–81.
- Haikkola, Lotta (2005) Kunnan kansalaisia. Nuoret, ikä ja osallistuminen. Teoksessa Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.) *Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä*. Helsinki: Nuorisotutkimus- verkosto & Nuorisotutkimusseura.
- Hanifi, Riitta (2005) Vapaa-ajan harrastukset – itse tekeminen, aktiivinen harrastaminen. Teoksessa Mirja Liikkanen & Riitta Hanifi & Ulla Hannula (toim.) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyt- tä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Hanifi, Riitta (2008) Kulttuuriharrastusten tietopohja on heikentynyt. *Hyvinvointikatsaus* 3/2008, 47–49.
- Hanifi, Riitta (2009) Musiikin aktiiviset harrastajat. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gau-deamus.
- Hautamäki, Irmeli (2003) *Avantgarden alkuperä. Mo- dernin estetiikka Baudelairesta Warholiin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkilä, Tarja (2005) *Tilastollinen tutkimus*. Helsin-ki: Edita Publishing Oy.
- Hietala, Anu (2009) Koulun taideaineet eivät ole vain virkistystä. *Helsingin Sanomat* 8.7.2009, B4.
- Hoikkala, Tommi (1993) *Katoaako kasvatus, himme- neekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuuri- mallit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2002) Sukupolvi- tutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutki- musverkosto/ Nuorisotutkimusseura & Nuorisosi- ain neuvottelukunta, 14–31.
- Hoikkala, Tommi & Salasuo, Mikko (2007) Nuorten verkkoaktiivismi. Teoksessa *Yhteyksiä – asiaa yhteisö- taiteesta*. Rauma: Raumars ry, 83–81.
- Hulkko, Laura (2009) Opiskelijoiden työnteossa on sukupuolieroja. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 19–21.
- Hyyppä, Markku T. (2007) Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa Marjatta Bardy, Riikka Haapalainen, Merja Isotalo & Pekka Korhonen (toim.) *Taide kes- kellä elämää*. Helsinki: Like & Nykytaiteen museo Kiasma, julkaisu 106/2007.
- Häggman, Erik (2007) *Polarisaatiomuistio*. 95 000 nuorta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella 2004. Länsi-Suomen lääninhallitus. [http://www.intermin.fi/lh/lansi/bulletin.nsf/files/3D1785B1EA312A36C225733E0043BC70/\\$file/Polarisaatiomuistio.pdf](http://www.intermin.fi/lh/lansi/bulletin.nsf/files/3D1785B1EA312A36C225733E0043BC70/$file/Polarisaatiomuistio.pdf). (Viitattu 23.8.2009.)
- Häyrynen, Simo (2005) Johdanto: Missä kulttuu- ri vaikuttaa? Teoksessa Simo Häyrynen (toim.) *Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät*. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiö Cupore.
- Ilmonen, Mervi & Hirvonen, Jukka & Manni- nen, Rikhard (2005) *Nuorten asuminen 2005*. Suomen ympäristö 812. Helsinki: Ympäristö-

- ministeriö. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=46396>. (Viitattu 31.7.2009.)
- Irjala, Marja (2009) Mistä välinpitämättömyys kumpuaa? *Helsingin Sanomat* 4.7.2009, C6.
- Johnson, Steven (2006) *Kaikki huono on hyväksi. Miten nykyinen populaarikulttuuri tekeekin meistä älykkäämpiä*. Helsinki: Terra Cognita.
- Juntunen, Juho K. (2004) *Tätuoitu*. Helsinki: WSOY.
- Järvi, Antti (2009a) Ministeri: Kulttuurituille yksi luukku. *Helsingin Sanomat* 31.7.2009, B1.
- Järvi, Antti (2009b) Uusi laki ahdistaa elokuvaharrastajia. *Helsingin Sanomat* 4.7.2009, C2.
- Kajanoja, Jouko (2003) *Kannustavan sosiaaliturvan haaste*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2003:5.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/sosturv-haaste/kajanoja.htm>. (Viitattu 20.7.2009.)
- Kangas, Anita (2005) Arvioinnin kontekstit kulttuuripoliitikassa. Teoksessa Simo Häyrynen (toim.) *Kulttuurin arviointi ja vaikutusten välylät*. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.
- Kangas, Sonja (2009, toim.) *Digital pioneers* (työnimi). Julkaisematon käsikirjoitus.
- Kantonen, Lea (2007) Törmääviä taidekäsitteitä. Taide hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa. Teoksessa *Yhteyksiä – asiaa yhteisötaiteesta*. Rauma: Raumars ry, 57–71.
- Kaukonen, Ritva (2007) Tilastoista syrjäytyneitä nuoria on noin 14 000. *Tieto&trendit* 7/2007.
http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-11-07_002.html. (Viitattu 22.8.2009.)
- Keskinen, Vesa (2001) *Kiirettä pitää. Kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Helsingissä 2000*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2001:10.
- Koivunen, Hannele & Marsio, Leena (2006) *Reilu kulttuuri? Kulttuuripoliittikan eettinen ulottuvuus ja kulttuuriset oikeudet*. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 2006:50.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm50.pdf>. (Viitattu 25.8.2009.)
- Konlaan, Boinkum Benson (2001) *Cultural experience and health. The coherence of health and leisure time activities*. Umeå University Medical Dissertations, New series No. 706.
- Korhonen, Anna-Reetta & Peltokoski, Jukka & Saukonen, Miika (2009) *Paskaduunista barrikadille. Prekariaatin julistus*. Helsinki: Like.
- Kortteinen, Matti & Elovainio, Marko (2006) Miten auttaa huono-osaisia? Teoksessa Mikko Kautto (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2006*. Helsinki: Stakes.
- Kortteinen, Matti & Tuomikoski, H. (1998) *Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä*. Helsinki: Tammi.
- Koski, Pasi (2006) Merkitysten ristiaallokossa – suhde terveyteen, alkoholiin ja liikuntaan rakentuu sosiaalisissa maailmoissa. Teoksessa Anne Puuronen (toim.) *Terveystaju – nuoret, politiikka ja käytäntö*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Kotilainen, Sirkku (2008) ”Increasing well-being? Enhancing Youth Cultural Participation”. Conference presentation in Arts, Culture & Public Sphere -conference (ESA), The University IUAV in Venice and the EPOCA – Centre of Economics and Advanced Cultural Policy Research – IUAV University, Venice: 4.-7.11.2008. (Konferenssin julkaisu saatavilla DVD:llä.)
- Kumpulainen, Kaisa Maria (2006) *Taide- ja taiteilijapoliittinen ohjelma. Poliittinen ohjelma taiteen ja taiteilijoiden aseman parantamiseksi*. Kulttuuripoliittikan pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12763/URN_NBN_fi_jyu-2006243.pdf?sequence=1. (Viitattu 29.7.2009.)
- Latvala, Taina (2009) Taantuma ajoi nuoret kirjastoihin. *Helsingin Sanomat* 24.7.2009, B1.
- Lehto, Anna-Maija & Sutela, Hanna & Kauhanen, Merja (2008) Pätkätoiden yleistymisen ei ole tilas-toharha. *Helsingin Sanomat* 19.3.2008, C4.
- Lehtonen, Turo-Kimmo (2008) *Aineellinen yhteisö*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Levanto, Yrjänä & Naukkarinen, Ossi & Vihma, Susann (2005) *Taiteistuminen*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Liiten, Marjukka (2007) *Duunarit on tulevaisuus. Helsingin Sanomat*, koulutusliite 2007, 18–19.
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät (2009) *Tekijänoikeusbarometri*. http://www.kulttuuriuutiset.net/easydata/customers/kulttuuriuutiset/files/2007_piirrokset/Lyhdyntekijanoikeusbarometri_2009.pdf. (Viitattu 6.8.2009.)
- Luukka, Teemu (2009) Pekka Himanen tekee valtiolle henkisen kukoistuksen käsikirjan. *Helsingin Sanomat* 2.9.2009, C3.
- Lähteenmaa, Jaana & Strand, Teija (2008) *Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten 9.-luokkalaisten nuorten kulttuuriharrastukset ja harrastuksiin liittyvät toiveet*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 20. <http://www.>

- nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/pohjanmaa.pdf. (Viitattu 5.8.2009.)
- Malinen, Piritta (2008) Graffitisota kuvataideopettajan näkökulmasta. Pohdintaa maalaamiseen liittyvien merkitysten ja kuvataideopetuksen suhteesta. *Nuorisotutkimus* 3/2008; 13–26.
- Minkkinen, Virpi & Pääkkönen, Hannu & Liikkanen, Mirja (2001) *Kulttuuri- ja liikuntaharrastukset 1991 ja 1999*. Helsinki: Tilastokeskus. Kulttuuri ja viestintä 2001:5.
- Myllyniemi, Sami (2005) Nuorisobarometri 2005. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta, 12–64.
- Myllyniemi, Sami (2006) Nuorisobarometri 2006. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta, 14–89.
- Myllyniemi, Sami (2007) *Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami (2008) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami (2009) *Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & opetusministeriö & Nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami & Suurpää, Leena (2009) Nuoret aikuiset itsellisyden ja riippuvuuden noidankehässä. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 2–4.
- Myrskylä, Pekka (2006) Opiskelijat selittävät pätkätöiden yleistymistä. *Tieto&Trendit* 5/2006. http://www.stat.fi/tup/tietotrendit/tt_05_06_opiskelijat.html. (Viitattu 23.7.2009.)
- Myrskylä, Pekka (2009) Koulutus periyty edelleen. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 24–28.
- Naukkarinen, Ossi (2005) Taiteistumisen muodot. Teoksessa Yrjänä Levanto & Ossi Naukkarinen & Susann Vihma (toim.) *Taiteistuminen*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu, 9–36.
- Niemelä, Jorma (2008) *Sosiaalinen osallisuus ja sosiaaliset mahdollisuudet*. Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka -seminaari. Sosiaalipoliittinen yhdistys, KELA, Kuopion yliopisto ja Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki 4.6.2008. <http://www.diak.fi/files/diak/Uusisivusto/SomaJormaNiemel08.pdf>. (Viitattu 20.7.2009.)
- Niemi, Ismo (2009) Sivistystä ei voi opettaa pakolla. *Helsingin Sanomat* 27.6.2009.
- Nikander, Timo (2009) Nuoret muuttavat omilleen yhä nuorempina. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 11–14.
- Noppari, Elina & Uusitalo, Niina & Kupiainen, Reijo & Luostarinen, Heikki (2008) "Mä oon nyt online!" Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 104/2008. <http://tampub.uta.fi/tiedotusoppi/978-951-44-7293-0.pdf>. (Viitattu 13.7.2009.)
- Ojakangas, Mika (2007) Passiivisuus – hyvinvointiyhteiskunnan vihollinen? Teoksessa Marjatta Bardy & Riikka Haapalainen & Merja Isotalo & Pekka Korhonen (toim.) *Taide keskellä elämää*. Helsinki: Like & Nykyaikaisen museon Kiasma, julkaisuja 106/2007.
- Okkonen, Kaisa-Mari (2009) Pätkätyöt ovat nuoruusilmiö. *Hyvinvointikatsaus* 1/2009, 22–23.
- Oksanen, Atte & Näre, Sari (2006) *Lapset pelissä. Virtuaalielämän ansat*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Minerva.
- Opetusministeriö (2003) *Valtioneuvoston periaatepäätös taide- ja taiteilijapolitiikasta*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:20. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_166_opm20.pdf?lang=fi. (Viitattu 29.7.2009.)
- Opetusministeriö (2003) *Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma – linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003–2013*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:22. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_110_aluestrategia.pdf?lang=fi. (Viitattu 31.7.2009.)
- Opetusministeriö (2006) *Taiteen ja kulttuurin saatavuus. Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006–2010*. Opetusministeriön julkaisuja 2006:6. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_18_opm6.pdf?lang=fi. (Viitattu 31.7.2009.)
- Opetusministeriö (2006) *Yksitoista askelta luovaan Suomeen. Luovuusstrategian loppuraportti*. Opetusministeriön julkaisuja 2006:43.
- Opetusministeriö (2007) *Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011*. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41.
- Opetusministeriö (2008) *Kulttuurin satelliittitilinpito. Pilottiprojektin loppuraportti*. Opetusministeriön julkaisuja 2008:20. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm20.pdf?lang=fi>. (Viitattu 3.8.2009.)
- Opetusministeriö (2008b) *Suomen koulutusjärjestelmä*

- kansainvälisessä vertailussa. Opetusministeriön Poliittikka-analysejä 2008:4. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/pol04.pdf?lang=fi>. (Viitattu 7.7.2009.)
- Paajanen, Minna (2008) *Dopingin käyttö järjestäytyneen urheilun ulkopuolella*. Helsinki: Opetusministeriön sisäisiä julkaisuja 2008:4.
- Paalasmaa, Jarno (2009) Koulun pitäisi opettaa sydämen sivistystä. *Helsingin Sanomat* 19.6.2009, A2.
- Plăeșu, Anuța & Dalu, Ana-Maria & Anghelescu, Gina (2008) *Romanian Youth – Life Trends and Strategies. Youth Barometer – 2008*. Research Syntesis. Bukarest: Editura Didactică Și Pedagogică.
- Pullinen, Jussi (2009) Piraatit haluavat fiksumpaa jakelua. *Helsingin Sanomat* 5.5.2009, C1.
- Puronaho, Kari (2006) *Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://julkaisut.jyu.fi/?id=951-39-2558-7>. (Viitattu 5.8.2009.)
- Putnam, Robert D. (2000) *Bowling alone – The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Puuronen, Anne (2001) Anorektinen ruumiskokeemus. Teoksessa Anne Puuronen & Raili Välimaa (toim.) *Nuori ruumis*. Helsinki: Gaudeamus, 97–108.
- Raevuori, Anu (2009) *Male eating disorders and related traits – Genetic epidemiological study in Finnish twins*. Helsinki: University of Helsinki, Department of Public Health M 199:2009.
- Raivio, Jyri (2009) Nuorisotyöttömyys hiipii kohti viime laman lukemia. *Helsingin Sanomat* 27.5.2009, B4.
- Räikkö, Jyrki (2008) Kirjojen myynti voi jopa kasvaa taantuman aikana. *Helsingin Sanomat* 18.12.2008, C1
- Saarela, Pekka (2005) *Nuorisobarometri 1995*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, työministeriö. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_1995.pdf. (Viitattu 27.8.2009.)
- Salasuo, Mikko (2006) *Atomisoitunut sukupolvi. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maisema ja nuorisotyön haasteita 2000-luvun alussa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Sauvala, Milka (2009) Suomalaiset säästäisivät kunniassa viimeiseksi lapsilta ja vanhuksilta. *Helsingin Sanomat* 19.7.2009, A4.
- Siljamäki, Jaana (2009) Nuoret poseeraavat yhä useammin. Imagokuvat yleistyvät Facebookissa. *Savon Sanomat* 26.7.2009. <http://www.savonsanomat.fi/teemat/koulussa/facebookiin-laitetaan-yh%C3%A4-hienompia-kuvia/468589>. (Viitattu 10.8.2009.)
- Simmel, Georg (1986) [1905/1923] *Muodin filosofia*. Helsinki: Odessa.
- Sisäasiainministeriö (2008) *Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma*. Sisäasiainministeriön julkaisuja 16/2008. [http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/\\$file/162008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/$file/162008.pdf). (Viitattu 22.8.2009.)
- Strandman, Pia (2007) Taiteen soveltavaa käyttöä? Teoksessa Marjatta Bardy & Riikka Haapalainen & Merja Isotalo & Pekka Korhonen (toim.) *Taide keskellä elämää*. Helsinki: Like & Nykyaiteen museo Kiasma, julkaisuja 106/2007.
- Suhonen, Pertti (2006) *Mielipidetutkimukset ja yhteiskunta*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Taloudellinen tiedotustoimisto (2009) *Nuorten arvot ja elämä -tutkimus*. http://www.tat.fi/tat/fi/www/etusivu/?__EVIA_WYSIWYG_FILE=11531&name=file. (Viitattu 24.7.2009.)
- Tiedolla tietoyhteiskuntaan III* (2001) Helsinki: Tilastokeskus.
- Tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2008*. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/sutivi/2008/sutivi_2008_2008-08-25_tau_001.html. (Viitattu 15.8.2009.)
- Toivanen, Tapio (2007) Huippukokemus. Teoksessa Marjatta Bardy & Riikka Haapalainen & Merja Isotalo & Pekka Korhonen (toim.) *Taide keskellä elämää*. Helsinki: Like & Nykyaiteen museo Kiasma, julkaisuja 106/2007.
- Töttö, Pertti (2009) Pahiksella käy flaksi? *Helsingin Sanomat* 30.6.2009, B9.
- Ungdomsstyrelsen (2007) *Unga med attityd. Ungdomsstyrelsens attityd och värderingsstudie 2007*. Tukholma: Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:11.
- Uusikylä, Kari (2002) *Isät meidän – luovaksi lahjakkuudeksi kasvaminen*. Helsinki: PS-kustannus.
- Uusikylä, Kari (2005) Luova koulu, rokote kouluvihtymättömyyteen. Teoksessa Seija Karppinen & Inkeri Ruokonen & Kari Uusikylä (toim.) *Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9–12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta*. Helsinki: Finn Lectura.
- Uusitalo, Roope (2008) Onko pätkätöitten yleistäminen totta vai tilastoharhaa. *Yhteiskuntapolitiikka* 1/2008, 5–11.
- Valtari, Maarit (2005) Ulkonäön merkitys, elämän tavoitteet ja niiden yhteydet kulutukseen. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset*.

- Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta, 82–97.
- Valtioneuvoston kanslia (2007) *Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma* [Http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf](http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf). (Viitattu 13.8.2009.)
- Valtioneuvoston kanslia (2009) *Hallitusohjelman toimeenpanon arviointi hallituskauden puolivälissä*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2009. [Http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2009/j14-hallitusohjelman-toimeenpanon-arviointi-j26-the-finnish/pdf/fi.pdf](http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2009/j14-hallitusohjelman-toimeenpanon-arviointi-j26-the-finnish/pdf/fi.pdf). (Viitattu 13.8.2009.)
- Wilska, Terhi-Anna (2002) Laiteniilot ja perässähiitäjät. Teoksessa Minna Autio & Ilppo Eresmaa & Visa Heinonen & Virpi Koljonen & Petri Paju & Terhi-Anna Wilska (toim.) *Pakko riittää. Näkökulmia nuorten maksuhäiriöihin ja kulutukseen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 144–175.
- Wilska, Terhi-Anna (2004) Nuorten kollektiivinen sukupolvitietoisuus Nuorisobarometrin valossa. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta, 100–111.
- VIITATUT VERTAILU- JA TAUSTA-AINEISTOT
- Ajankäyttötutkimus*. Tilastokeskus. 1979, 1988/87, 1999–2000. Seuraavan ajankäyttötutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan 2009–2010.
- Kulttuuripuntari 1999*. Tilastokeskus haastatteli puhelimitse opetusministeriön kulttuuripolitiikan osaston toimeksiannosta 1810 15–65-vuotiaasta henkilöä.
- Nuorten digitaalinen arki Japanissa, Etelä-Koreassa ja Suomessa* on kesällä 2007 toteutettuun 15–29-vuotiaille suunnattuun lomakekyselyyn pohjautuva vertailututkimus ja kirjahanke. Suomen aineiston n=1307. Vastaavana tutkijana toimii Sonja Kangas.
- Nuorten arvot ja elämä* -tutkimus 2009. Taloudellisen tiedotustoimiston tutkimus, jonka toteutti 15/30 Research. Kysely tehtiin 9.2.–16.2.2009 verkko-kyselynä. Otoksiko oli 1080, ja kohdejoukkona olivat 15–21-vuotiaat nuoret.
- Tekijänoikeusbarometri* on Luovan työn tekijöiden ja yrittäjien (LYHTY) tutkimus, jota varten Taloustutkimus haastatteli 1010 iältään 15–79-vuotiaista suomalaista. Nuorilla oli otoksessa yliedustus.
- Tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimus* on Tilastokeskuksen vuosittain toteuttama tutkimussarja. Viimeisimmän 2008 tutkimuksen tiedot kerättiin haastattelemalla puhelimitse noin 3 000 henkilöä, joista vajaa 700 alle 30-vuotiaista.
- Työvoimatutkimus* on Tilastokeskuksen tutkimus, joka kerää tietoa 15–74-vuotiaan väestön työhön osallistumisesta, työllisyydestä ja työttömyydestä sekä työvoiman ulkopuolisten toiminnasta. Kuukausittainen otos on noin 12 000 henkeä, ja tiedot kerätään tietokoneavusteilla puhelinhaastatteluilla.
- Unga med attityd* on Ruotsin Nuorisobarometria vastaava arvo- ja asennetutkimus. Ungdomsstyrelsens viimeksi vuonna 2007 toteuttaman postikyselyn kohderyhmänä ovat 16–29-vuotiaat. Kyselyyn vastasi 2 727 nuorta vastausaktiivisuuden ollessa 47 prosenttia.
- Vapaa-aikatutkimus* on Tilastokeskuksen keskimäärin 10 vuoden välein toteuttama laaja haastattelututkimus suomalaisten vapaa-ajasta. Edellisen, vuonna 2002 toteutetun kyselyn otoksiko oli 3355.

VIITTEET

- 1 Esimerkiksi filosofi Pekka Himanen selvittää parhaillaan valtion toimeksiannosta, kuinka henkinen kulttuuri ja arvomaailma voivat vaikuttaa voimavarana siihen, että Suomi voi laaja-alaisesti hyvin ja täyttää tehtävänsä myös 2010-luvun maailmassa. Himasen mukaan selvityksen painopiste on taiteen ja kulttuurin itseisarvossa, ei siinä, kuinka paljon kansakunta voisi tehdä rahaa kulttuurilla ja luovuudella. (Luukka 2009.) Luovuus voi visioissa yhdistyä myös innovatiivisuuteen ja kilpailukykyyn, vrt. Esko Ahon luotsaama luovuusstrategiatyö Yksitoista askelta luovaan Suomeen. (Haapalainen 2008; Opetusministeriö 2006.)
- 2 Merkitsevyys tarkoittaa todennäköisyyttä sille, että erot johtuisivat sattumasta. Eroja pidetään merkitsevinä, jos todennäköisyys niiden saamiseksi sattumalta on pienempi kuin yksi sadasta. On myös tärkeää erottaa toisistaan käsitteet merkitsevä ja merkittävä. Näin suuressa aineistossa pienetkin erot ovat usein tilastollisesti merkitseviä, mutta se ei välttämättä tarkoita että erot olisivat tutkitavan asian kannalta merkittäviä.
- 3 Suomen 15–29-vuotiaasta väestöstä oli vuoden 2008 lopussa 50 099 ruotsinkielistä, mikä oli 5,0 prosenttia kaikista 999 033 sen ikäisestä suomalaisesta.
- 4 Aineistossa oli kolme englantia ja yksi saksa äidinkielenään puhuvaa. Englannin ohella yleisiä kieliä, joiden puhujia ei otokseen kuitenkaan osunut, ovat esim. venäjä, viro, somali ja arabia.
- 5 Alle 30-vuotiaiden ikäryhmässä asevelvollisuus selittää osaltaan miesten pienempää osuutta korkeakoulututkinnoissa. Nuorilla aikuisilla korkeakoulututkinnon suorittaminen on kuitenkin alkanut voimakkaasti painottua naisiin. Kun 25–34-vuotiaista miehistä 24 prosentilla on korkeakoulututkinto, on vastaavan ikäisistä naisista tutkinto 35 prosentilla. Korkeakoulututkinnon suorittaneen väestön naisistuminen näyttää olevan kansainvälinen ilmiö. Ainakin Espanjassa, Norjassa, Portugalissa, Puolassa, Ruotsissa ja Tanskassa ero naisten hyväksi on vähintään 10 prosenttiyksikköä 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä (Opetusministeriö 2008b).
- 6 Etenkin nuorisotyöttömyydessä kausitasoitettu trendi on kuukausittaista lukua edustavampi. Tasoitettu lukukin nousi huhtikuussa 18,5 prosenttiin (Raivio 2009).
- 7 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen vuoden 2008 tietojen mukaan määräaikaisissa työsuhteissa oli reilut 328 000 15–64-vuotiaista. Tämä on noin 15 prosenttia kaikista palkansaajista. Työvoimatutkimuksen mukaan määräaikaisena työskentelevistä puolet oli alle 30-vuotiaita vuonna 2008. Nuorista palkansaajista merkittävä osa tekee töitä määräaikaisena: alle 20-vuotiaista palkansaajista puolet, 20–24-vuotiaista yli kolmannes ja 30 vuotta lähenevistä neljännes on määräaikaisessa työsuhteessa. Nuorisobarometrissa 15–19-vuotiaiden määräaikaisten työsuhteiden osuus on 64 prosenttia, 20–24-vuotiaiden 51 prosenttia ja 25–29-vuotiaiden 35 prosenttia.
- 8 Pätkätyökeskustelu voidaan erottaa prekariaattikeskustelusta, joka ei kosketa ”iloisina pätkätyöläisinä” eläviä huippuosajia tai vaikkapa viihdetaitelijoita. Toisaalta on vakituisia työntekijöitä, jotka kokevat prekaariutta. Näin ymmärrettynä prekariaattikeskustelu laajenee toimeentulon epävarmuuden, työelämän huonontumisen ja työn ylivalvan käsittelyn suuntaan. (Ks. Korhonen ym. 2009.)
- 9 Laulamisen ja tanssimisen tapauksissa on käytetty muotoilua ”harrastat tanssia”, erotukseksi esim. satunnaisemmasta bileissä tanssimisesta ja itseksensä laulamisesta. Kysymys laulusta ja tanssista on näin saatu yhteismitallisemmaksi muiden aktiivisten harrastusten kanssa. Kun Pohjanmaan nuorten kulttuuriharrastuksia selvittävässä kyselyssä musiikin tekemistä selvitettiin hyvin tarkoilla kysymyksillä, kuten ”soitan/laulan joskus itsekseni”, oli laulua tai soittoa harrastavia peräti 56 prosenttia pojista ja 73 prosenttia tytöistä (Lähtenmaa & Strand 2008). Muotoilu ”harrastat sirkusta” johtuu enemmän kielellisistä syistä: suomen kielessä kun ei ole kovin luontevaa verbiä sirkustoitminnassa mukana olemiselle.
- 10 Esimerkiksi näyttelijäntöylin linjan perustaminen Etelä-Pohjanmaan opistolle on tuonut tekijöitä alueelle ja siten osaltaan vahvistanut harrastajateatteria alueella. Myös Nuorisobarometrin aineistossa näkyy näyttelyharrastuksen suhteellinen yleisyys Pohjanmaalla. Toinen esimerkki on lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluita kehittävä valtakunnallinen Taikalamppu-verkosto, jonka

vaikutusta eri luovien harrastusten yleisyyteen olisi kiinnostaa tutkia, sillä se erikoistuu alueellisesti johonkin alaan, esim. Seinäjoella rytmimusiikkiin, Hämeenlinnassa teatteriin yms. Tämänkin tarkastelun estää se, että Nuorisobarometrin aineistossa kaupunki- tai maakuntakohtaiset vastajamäärät ovat liian pieniä, jotta niistä varsinaisesti voisi päätellä mitään. (Sähköpostikeskustelu Panu Mäenpään kanssa 21.8.2009.)

- 11 Vertailukelpoisuutta heikentävät kyselyiden erilaiset tiedonkeruutavat – tässä puhelinhaastattelu, Tilastokeskuksella paperilomakkeet.
- 12 Ajankäyttötutkimuksessa kysyttiin myös laulamista, mutta toisin kuin Nuorisobarometrissa kysymyksen muotoilussa oli rajausta järjestäytyneempään lauluharrastukseen: ”Harrastatteko laulamista ottamalla laulutunteja, kuulumalla kuoroon tai lauluryhmään tai yhtyeeseen?”. Näin määriteltynä vain 7 prosenttia 15–24-vuotiaista lauloi vuonna 1999. Myös näyttelemiseen liittyi vastaava vertailukelpoisuuden vievä täsmennys: ”Kuulutteko johonkin näytelmäkerhoon tai harrastajateatteriin?” Erot kyselytekniikoissa estävät myös vertailun Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimukseen. Nuorisobarometrissa esimerkiksi kirjoittamista koskevaa kysymystä täsmennettiin lisäksi ”esim. blogia, sanoituksia, novelleja”, mutta Tilastokeskuksen kirjoittamisesimerkit olivat varsin erilaiset. Vastauksiin todennäköisesti vaikuttava ero oli myös siinä, että Nuorisobarometrissa kysyttiin muodossa ”valokuvaat?” ja ”videokuvaat?”, mutta vapaa-aikatutkimuksessa ”harrastatko valokuvausta?” ja ”harrastatko videokuvausta?”. Jälkimmäinen on väljempi ja sisältää enemmän satunnaista tekemistä verrattuna harrastamiseen, joka kuulostaa enemmän jatkuvalta toiminnalta. (Sähköpostikeskustelu Mirja Liikkasen kanssa 4.8.2009.)
- 13 Kappaleen pohdinta luovien harrastusten monista muodoista Satu Hiltusen sähköpostista 19.8.2009.
- 14 Moniulotteisen korrespondenssianalyysin eli MCA-testin toreutti Jussi Ronkainen Joensuun yliopistosta, mutta tässä sen tuloksia käytetään vain suuntaa antavana ryhmittelyapuna. Esimerkiksi toiseen, esittävien taiteiden ulottuvuuteen yhdistyvä analyysissä myös kulttuuritapahtumien järjestäminen, mutta sisällöllisen tulokinnan yksinkertaistamiseksi se on jätetty ryhmittelystä pois. Graffitit ja sirkus jätettiin analyysistä pois, koska ne olivat outliereita ja vääristivät lopputulosta. Tulokinnan mukaan näytti siltä, että sirkus ja graffitit liittyivät harrastuksina yhteen, vaikka koko aineistossa oli vain yksi vastaaja, joka harrasti molempia. Myös näytteleminen eroaa etenkin toisella ulottuvuudella muista ja saattaa olla pienimuotoinen outlier, mutta se on jätetty mukaan ryhmään. Tanssi ja kirjoittaminen puolestaan liittyvät hyvin lähelle toisiaan ja jäävät visuaalisten taiteiden ja esittävän taiteen luokkien väliin.
- 15 Kumpaankin näistä kahdesta kategoriasta kuuluu vain kaksi prosenttia nuorista (yhteensä 35), ja heidät on poistettu jatkoanalyysistä.
- 16 Joskus nuorena lopetetut harrastukset aloitetaan uudestaan keski-ikässä; esimerkkinä keski-ikäisten naisten valemasta-alkajien ratsastuskurssit, kun vuosien jälkeen taitoja rapsutetaan ruosteesta. (Kappaleen pohdinta Katriina Siivosen sähköpostista 10.8.2009.)
- 17 Tilastokeskuksen vuoden 2002 vapaa-aikatutkimuksessa 27 prosenttia soittoa harrastavista 15–24-vuotiaista kävi soitotunneilla. Tämä oli tyypillisempää naisille kuin miehille. Yhtyeessä tai bändissä soittavien osuus 15–24-vuotiaista soitonharrastajista puolestaan oli 34 prosenttia, ja tämä oli yleisempää miehille kuin naisille. (Hanifi 2009, 230–231.)
- 18 Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa havaittiin etenkin järjestämättömien aktiviteettien olevan yhteydessä nuorten suurempaan tyytyväisyyteen vapaa-aikaansa (Myllyniemi 2009, 125). Myös hieman nuorempien, 9–13-vuotiaiden helsinkiläisten arjen tutkimuksessa korostui nimenomaan organisoimattoman oskelun tarve (Stenvall 2009). Lasten ja palvelujärjestelmäselvityksessä puolestaan hyvinvointikuiluna korostui nuorten omien vertaisryhmien toiminta, ei niinkään järjestetty harrastustoiminta (Vehviläinen 2009).
- 19 Maaseudulla myös (uskonnolliset) asenteet voivat vaikeuttaa bändisoittoa. (Sähköpostikeskustelu draamapedagogi Satu Olkkosen kanssa.)
- 20 Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa 19 prosenttia vastaajista oli vähintään osittain samaa mieltä sen yleisemmin vapaa-aikaa koskevan väitteen kanssa, että heillä ei ole rahaa osallistua (Myllyniemi 2009, 52).
- 21 Kari Puronahon tutkimuksen mukaan kotitaloudet kokevat lasten ja nuorten liikuntaharrastamisen hinnan kasvaneen merkittävästi, jolloin perheiden taloudellinen liikkumavara määrää yhä enemmän lasten ja nuorten liikuntaharrastuksista päätettäessä (Puronaho 2006). Vastaavaa tutkimusta kulttuuriharrastusten hinnoista ei liene olemassa.
- 22 Pohjanmaan 9.-luokkalaisten tehdyssä kyselyssä

- ”harrastusmahdollisuuden puuttuminen lähiseudulta” oli taloudellisiakin syitä tärkeämpi syy sille, että harrastuksista oli jouduttu luopumaan (Lähteenmaa & Strand 2008, 98).
- 23 Kun kysymys on vapaa-ajanharrastuksista ylipäättään, eivät Vapaa-aikatuutkimuksen 2009 mukaan Lapin nuoret kuitenkaan koe pitkien matkojen tekevän osallistumista sen vaikeammaksi kuin muissakaan lääneissä. Oulun ja Lapin läänien nuoret kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa vapaa-ajan toimintaan heikommaksi kuin nuoret muualla Suomessa. (Myllyniemi 2009, 55, 57.)
 - 24 Tätä varten on laskettu niin sanotut faktoripisteet, jotka lasketaan siten, että kaikkien vastaajien keskiarvo on aina nolla. Jos esimerkiksi tytöt saavat nollaa suuremman arvon, se tarkoittaa sitä, että he ovat keskimääräistä enemmän faktorin mittaamien asioiden kannalla. Faktoripisteitä ei tässä julkaisussa sellaisinaan raportoida.
 - 25 Kun tässä luvussa verrataan eri luovissa harrastuksissa mukana olevia, ovat mukana vertailuissa yleensä vain ne nuoret, joille kyseinen luova harrastus on ainoa. Näin tehdään siksi, että annetut vastaukset todennäköisemmin kertoisivat juuri tietyssä taiteen tai kulttuurin muodossa mukanaolon syistä.
 - 26 Miten taide sitten voi auttaa elämän merkityksen löytämisessä, siihen ei kysely vastaa. Sen sijaan esimerkiksi taiteen kokijoille ja tekijöille tarkoitun kirjoituskilpailun 700 omaelämäkerrasta löytyy runsaasti kuvauksia taiteen innostavasta ja vapauttavasta voimasta; siitä, miten kertojat sanovat etsineensä ja saaneensa omaan elämäänsä merkitystä taiteesta (aiheesta lisää Eskola 1998).
 - 27 Flow (”virta”) -käsitteelle ei ole vakiintunutta suomennotta. Flow-tila on niin täydellistä johonkin tehtävään syventymistä, että tietoisuus tehtävän ulkopuolisista asioista katoaa, ja tehtävän suoritus etenee omalla painollaan kuin ”virta”. Sen ehdoiksi tai osatekijöiksi Csíkszentmihályi määrittelee 8 asiaa: 1) Tehtävällä on selvät päämäärät; 2) Yksilön keskittyminen on täydellistä; 3) Oman minän arviointi vähenee. 4) Ajantaju katoaa; 5) Tehtävän etenemisestä saa välitöntä palautetta; 6) Yksilön kyvyt ja tehtävän vaativuus ovat tasapainossa (tehtävä ei ole liian helppo eikä liian vaikea); 7) Yksilö tuntee pystyvänsä kontrolloimaan tilannetta; 8) Tehtävä on itsessään palkitseva. (Csíkszentmihályi 2005.)
 - 28 Vuoden 2008 Nuorisobarometrissa selvitettiin sitä, kuinka paljon nuoret kokevat, että peruskoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa oppii erilaisia asioita. Yksi kysytyistä asioista oli luovuus. Osoitautui, että ammatikoululaiset kokivat selvästi lukiolaisia enemmän koulussa opittavan luovuutta (Myllyniemi 2008, 18).
 - 29 Jos verrataan vain niitä, joilla on yksi luova harrastus, ei yhdenkään yksittäisen luovan toiminnan harrastajan kokemus luovuuden toteutumisesta harrastuksessa ole tilastollisesti merkitsevästi suurempaa kuin muiden. Sen sijaan esimerkiksi ainoastaan valokuvausta harrastavat kokevat muita vähemmän voivansa toteuttaa luovuuttaan harrastuksessaan.
 - 30 Avointen kommenttien ryhmittelyn toteutti Simo Tuppurainen.
 - 31 Luovien harrastusten määrän (kuvio 5) ja kulttuuripalveluiden tärkeyden (kuvio 24) summuuttajan välinen järjestyskorrelaatiokerroin on 0,15, joka on erittäin merkitsevä.
 - 32 Käsitteiden mahdollinen hämartyminen on ymmärrettävää, sillä käytössä ovat ainakin käsitteet taidetalo, taidekeskus, kulttuurikeskus, taitotalo ja kulttuurinen nuorisotalo. Tämän lisäksi myös varsinaisilla nuorisotaloilla on kulttuuriharrastustoimintaa. (Puhelinkeskustelu Sinikka Haapasen kanssa maaliskuussa 2009.)
 - 33 Samaan ilmiöön liittyy se Nuorisobarometrin 2006 havainto, että maaseutumaisten kuntien nuoret käyttävät enemmän seurakunnan palveluita kuin kaupunkinuoret, vaikka eivät kyselyn mukaan ole sen uskonnollisempia. Havainto selittyisi luonnollisesti vapaa-ajan tarjonnan kirjolla, joka on kaupungeissa suurempaa (Myllyniemi 2006).
 - 34 Kuvion 22 muuttujat ryhmittyvät kolmelle faktorille. Ensimmäiselle latautuvat voimakkaasti korkeakulttuuriset palvelut (ooppera, taidemuseot, teatteri, taidemusiikkikonsertit, muut konsertit ja kirjastojen palvelut). Toiselle faktorille latautuvat nuorisotalojen palvelut, kulttuuri- ja taidetalojen palvelut sekä seurakunnan palvelut. Kolmannelle faktorille puolestaan latautuvat suomalaiset ja amerikkalaiset televisio-ohjelmat.
 - 35 Myös vuonna 1999 kysyttiin kirjastojen tärkeydestä. Vertailu vuoden 2009 kyselyyn ei kuitenkaan ole mielekäs, sillä siinä missä vuoden 2009 kyselyssä puhuttiin ”kirjaston palveluista”, oli rajuus vanhemmassa kyselyssä ”kirjaston videoiden ja äänitteiden” tärkeydessä vapaa-ajan vietoille. Kirjaston palvelut ovat nykyisin niin monimuotoisia, että tässä ei voitu selvittää kutakin niistä erikseen, vaan jouduttiin kysymään palveluista yleensä.
 - 36 Tagi tarkoittaa tyyliä nimimerkkiä tai allekir-

- joitusta, monesti kirjainlyhennelmää tai englantinkielistä sanaa toteutettuna omaksi kehitellyllä tyylillä. (Malinen 2008, 26.)
- 37 Vastausten vähyyden vuoksi ei ole mielekästä laskea prosentteja, joten taulukossa 4 esitetään vain lukumäärät.
 - 38 *Helsingin Sanomien* päivän kysymys 5.5.2009 oli ”Hyväksytö luvallisten graffitipaikkojen perustamisen?”, johon 88 prosenttia vastasi ”kyllä” ja 12 prosenttia ”ei”.
 - 39 Muuttujien välinen Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin on 0,695.
 - 40 Nuorten tulevaisuusviesti koottiin Nuorten Korpilampi 2009 -seminaarin keskusteluista. Kokontumisen tavoitteena oli saada nuoret ideoimaan, kuinka heidän tulevaisuudennäkymiään voitaisiin parantaa talouskriisin myllerryksessä. Seminaarin 260 osallistujaa tulivat lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista eri puolilta Suomea. Nuorten tulevaisuusviesti on internetissä osoitteessa http://www.tat.fi/tat/fi/www/etusivu/?_EVIWYSIWYG_FILE=11945&name=file.
 - 41 Nuorisobarometrissa 2008 selvitettiin sitä, kuinka paljon peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksessa koetaan opittavan luovuutta. Ammattikoululaisista 57 prosenttia, peruskoululaisista 48 prosenttia ja lukiolaisista vain 39 prosenttia koki, että koulussa oppii luovuutta paljon tai erittäin paljon. (Myllyniemi 2008, 18.)
 - 42 Tosin vain 3 prosenttia on täysin samaa mieltä näiden ristiriitaisten väitteiden kanssa.
 - 43 Kaikenikäisistä vastaajista piraattien netti-imuroinnin hyväksyy 21 prosenttia ja nettijakelun 13 prosenttia. Nuorten sallivampi asenne ei rajoitu vain piratismiin, vaan myös esimerkiksi television katsomisen ilman lupaa hyväksyy heistä 40 prosenttia, kun osuus kaikenikäisistä on 21 prosenttia. Tekijänoikeusbarometrin seurannan mukaan suhtautuminen piratismiin on tiukentumassa. (Luovan työn tekijät ja yrittäjät 2009.)
 - 44 Kappaleen pohdinta sähköpostikirjeenvaihdosta Leena Suurpään kanssa 11.8.2009.
 - 45 Peruskoulujärjestelmään siirryttiin eri aikaan Suomen eri osissa, mistä johtuen 50–55-vuotiaiden ikäryhmässä on sekä niitä, jotka ovat jo käyneet peruskoulun ja niitä, jotka eivät. Peruskoulu on toki tuttu useille omien lasten kautta. (Katriina Siivosen sähköpostista 10.8.2009.)
 - 46 Kesällä 2009 *Helsingin Sanomissa* käytiin keskustelua koulun roolista kasvattajana. Toisaalta koulun kehittämisen lähtökohdaksi halutaan huumaanin kulttuuri-ihmisen ihanne, toisaalta kou-
 - lussa haluttaisiin opetettavan pakollisina aineina vain sellaisia, ”jotka ovat tärkeitä elämässä selviytymisen kannalta, eli matematiikkaa ja kieliä”, kun taas taideaineet sopisivat valinnaisaineiksi tai harrastuskerhoihin. Keskustelu tunne-elämän ja yhteisöllisyyden kehittymisestä kiertyikin paljolti taideaineiden roolin ympärille. (Hietala 2009; Irtala 2009; Niemi 2009; Paalasmaa 2009.)
 - 47 Vuoden 1995 Nuorisobarometrin mukaan nuorten suomalaisuudessa näkemät luonteenomaiset piirteet eivät ole kovin myönteisiä, vaikka suomalaisuus itsessään ylpeydenaihe onkin. Luonteenomaisena suomalaisena piirteenä kyselyssä nousi esiin ennen kaikkea kateus. Sen jälkeen tulivat ahkeruus, itsekkyyks ja epäluuloisuus. Vähän suomalaisissa puolestaan on suvaitsevaisuutta, kansainvälisyyttä ja välinpitämättömyyttä. (Saarela 1995.)
 - 48 Tulokset käytön useudesta ovat linjassa Tilastokeskuksen Tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimuksessa 2008, jossa 15–29-vuotiaiden ikäryhmässä internetiä käytti päivittäin tai lähes päivittäin 86 prosenttia, viikoittain 11 prosenttia ja kuukausittain 3 prosenttia ja tätä harvemmin käyttävien osuus oli alle prosentin. Tutkimustulokset kerättiin haastattelella puhelimitse noin 3 000 henkilöä, joista vajaa 700 oli alle 30-vuotiaita.
 - 49 Tilastokeskuksen Tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimuksen 2008 mukaan 16–29-vuotiaista 99 prosenttia oli käyttänyt internetiä viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. [Http://www.stat.fi/til/sutivi/2008/sutivi_2008_2008-08-25_kuv_005.html](http://www.stat.fi/til/sutivi/2008/sutivi_2008_2008-08-25_kuv_005.html). (Viitattu 2.7.2009.)
 - 50 Vuoden 2008 Nuorisobarometrissa kysyttiin ”Kuinka monta tuntia olet käyttänyt internetiä viimeksi kuluneen viikon aikana?”. Kaikkien vastaajien keskiarvo oli 10,2 tuntia, mikä tarkoittaa noin 87 minuuttia päivää kohden. Kysyttäessä viikoittaista netinkäyttöä näyttäisivät arviot siis jonkin verran matalammilta kuin kysyttäessä päivittäisen käytön määrää. Viikoittaista käyttöä arvioitaessa tapahtuu voimakasta pyöristämistä tasalukuihin, mikä näkyy arvojen 5, 10, 20, 30... huomattavan suurina osuuksina.
 - 51 Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen tiedot kerättiin maaliskuun 1999 ja helmikuun 2000 välisenä aikana. Tutkimukseen osallistuneiden kotitalouksien 10 vuotta täyttäneet jäsenet pitivät päiväkirjaa ajankäytöstään kymmenen minuutin tarkkuudella kahden vuorokauden ajan. Tutkimuspäivistä toinen oli arkipäivä ja toinen viikonlopun päivä.

- 52 Ajankäyttötutkimuksen edellisen tiedonkeruun aikaan 1999–2000 kului tietokoneen parissa aikaa 10–14-vuotiailla 47 minuuttia, 15–19-vuotiailla 35 minuuttia ja 20–24-vuotiailla 19 minuuttia vuorokaudessa. Erona Nuorisobarometrin kyselyyn Tilastokeskus selvitti vain harrastusluonteista tietokoneen käyttöä; käyttö työpaikalla tai kotona ansiotyön tekemiseen ei sisälly lukuihin. (Tiedolla tietoyhteiskuntaan 2001, 220–221.) Ajankäyttötutkimuksessa internetin käyttöä pyrittiin haarukoimaan erottelemalla ajankäyttöpäiväkirjoista seuraavia luokkia: ”tiedon etsiminen tietokoneella” ja ”tietokoneella tapahtuva viestintä”. Tutkijoiden arvion mukaan netin käyttöä ei kuitenkaan näin saatu eroteltua muusta tietokoneen käytöstä, ja osa nettikäytöstä kuuluu luokkaan ”tietokoneen muu käyttö”. (Sähköpostikeskustelu Hannu Pääkkösen kanssa 2.7.2009.)
- 53 1999–2000 ajankäyttötutkimuksessa alle 20-vuotiailla pojilla tietokoneen osuus oli tunti päivässä, kun 10–14-vuotiailla tytöillä se oli vain 23 minuuttia ja 15–19-vuotiailla tytöillä 14 minuuttia.
- 54 Lomakkeita lähetettiin 5 000 ja vastauksia saatiin 1 307. Vastausprosentti oli siis vain 38, mikä vähentää tulosten yleistettävyyttä. Kyselyn teeman huomioiden on hyvin mahdollista, että kyselyyn ovat vastanneet nimenomaan keskimääräistä aktiivisemmat netinkäyttäjät.
- 55 Jotkut tutkijat ovat mieltä, että pelien muuttuessa yhä haastavammiksi ne tekevät ihmisistä älykkämpiä, eivät ainoastaan visuaalisen muistin ja käden näppäryyden kannalta, vaan myös syvemmin yleisen kognitiivisen kyvykkyyden ja ongelmanratkaisukyvyyn kannalta (Johnson 2006). Pelitutkijat ovat kuvanneet pelaamisen uppoutumiskokemusta, eräänlaista syvää, virtaavaa luovuuden tilaa, jossa yhdistyvät aistimellinen, toiminnallinen ja mentaalinen taso. Tähän uppoutumiseen liittyy pelin haasteisiin eläytymistä ja toiminnallisuutta joko motorisena pelitaitona tai älyllisenä ponnisteluna (Oksanen & Näre 2006, 89). Pelit (*games*), viihde (*entertainment*) ja kasvatus (*education*) voidaan ymmärtää jatkumona, joka on saanut näppärit englanninkieliset nimet: *games* – *edugames* – *edutainment* – *education*.
- 56 Tätä kirjoitettaessa ajankohtainen esimerkki sosiaalisen median voimasta poliittisessa vaikuttamisessa ovat kesällä 2009 pidetyt Iranin vaalit. Vaalien jälkeen Iran kielsi ulkomaalaisia viestimiä raporttoimasta opposition mielenosoituksista, mutta pikaviestipalvelu Twitterin kautta maan oppositio kommunikoiki keskenään, ja maailmalle saatiin nopeasti tietoa ja videokuvaa mielenosoituksista.
- 57 Heinäkuun 2009 alussa voimaan astuneen kuvaohjelmalain mukaan myös harrastajaelokuvat pitää joko tarkastuttaa Valtion elokuvataarkastamossa tai tehdä ilmoitus, jolloin elokuvalla määrätään automaattisesti 18 vuoden ikäraja. Tähän ikärajaluokkaan ilmoitettujen elokuvien levittämisestä pitää maksaa 800 euron suuruinen valvontamaksu. Suuret televisioyhtiöt ja videoharrastajat ovat maksun suhteen samalla viivalla, ja on selvää, että osa verkossa elokuviaan levittävistä harrastajista jättää noudattamatta lakia. Valtion elokuvataarkastamossa myönnetään, ettei valvontamaksusäännös ole harrastajien kannalta erityisen onnistunut, ja tilannetta joudutaan katsomaan osittain sormien läpi. (Järvi 2009b.)
- 58 Tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2008 -tutkimuksessa musiikkia ylipäättään netistä sanoi laddanneensa vähemmistö nuorista.
- 59 Lukuisat kansainväliset tutkimukset tosin osoittavat, että dopingaineiden käyttäjät usein myös käyttävät alkoholia, kannabista ja muita huumeita sekä rauhoittavia lääkkeitä ei-käyttäjää enemmän (Paajanen 2008, 5). Kaikki dopinginkäyttö ei välttämättä liity mitenkään liikuntaan, mutta nuoret urheilijatkaan eivät välttämättä ole raittisuuden mannekiineja. Organisoituun liikunnan ja urheilun seuratoimintaan osallistuvista etenkin täysi-ikäisyyden tietämillä olevat pojat ovat taipuvaisempia käyttämään alkoholia tai olemaan humalasuuntautuneempia kuin muut pojat. (Koski 2006, 29.)
- 60 Yleisesti ottaen dopingaineita käyttävien osuus on Suomessa eri tutkimuksissa ollut 0–2 prosenttia tutkituista (Paajanen 2008, 4).
- 61 Laajemmissa tutkimuksissa dopingaineiden käyttäjät ovat yleensä miehiä. Käyttö aloitetaan keskimäärin 20-vuotiaana, käyttäjien keski-ikä on noin 25 vuotta ja käyttö jatkuu yleensä 35–40 ikävuoteen asti (Paajanen 2008).
- 62 Vastausvaihtoehdot kysymykseen lihasmassaa kasvattavien tai voimaharjoitusten tehoa lisäävien anabolisten hormonivalmisteiden tai muiden ravintolisien käytöstä olivat ”Kyllä, säännöllisesti viimeisen kolmen kuukauden aikana”, ”Kyllä, säännöllisesti vähintään 3 kuukautta sitten”, ”Olen joskus kokeillut” ja ”En ole koskaan kokeillut enkä käyttänyt”. Säännölliseksi käytöksi katsottiin kaksi ensimmäistä vaihtoehtoa.
- 63 17:stä graffitiharrastajasta 8:lla, eli lähes puolella on yksi tai useampia lävisyksiä.
- 64 Tatuoinnin ottaneille muotoilut olivat ”Tatu-

- oinnin ottaminen oli pitkän harkinnan tulos” ja ”Tatuoinnin ottaminen oli hetken mielijohte”. Useamman tatuoinnin hankkineiden tapauksessa on hyvin mahdollista, että toiset on otettu harkiten, toiset mielijohteesta. Kukin vastaaja valitsi kuitenkin vain yhden, mielestään sopivimman vaihtoehdon.
- 65 Vuoden 2006 Nuorisobarometrissa 31 prosenttia vastaajista sanoi haluavansa työurallaan vaihtaa työpaikkaa useita kertoja 47 prosentin ollessa päinvastaista mieltä. Työpaikkaan halusi kunnolla sitoutua 77 prosenttia nuorista. Kiinnostava huomio on, että 20 prosenttia halusi molempia näistä asioista. Tästä voinee päätellä, että työpaikkaan ”kunnolla sitoutuminen” ei kaikille tarkoita koko työuran kestävää sitoutumista. (Myllyniemi 2006, 28–29.)
- 66 *Helsingin Sanomat* selvitti 15–24-vuotiaiden näkemyksiä siitä, minkä tasoisella koulutuksella nämä katsovat olevan kysyntää tulevaisuudessa. Ammatilliseen koulutukseen uskoi 59 prosenttia, ammattikorkeakoulutukseen 52 prosenttia ja yliopistokoulutukseen 40 prosenttia. (Liiten 2007, 19.)
- 67 Kysymystä ei esitetty vuosien 1999 ja 2007 välisissä Nuorisobarometreissa.
- 68 Nuorten arvot ja elämä -tutkimuksen mukaan jopa 60 prosenttia nuorista haluaisi rajoittaa vierasmaalaisten muuttamista Suomeen (Taloudellisen tiedotustoimiston 2009).
- 69 Taloudellisen tiedotustoimiston 15/39 Research Oy:llä teettämän Nuorten arvot ja elämä -tutkimuksessa samaan kysymykseen saatiin varsin erilaisia vastauksia. Kyselyn 15–21-vuotiaista vastaajista täysin samaa mieltä kuvion 65 väitteen kanssa oli peräti 23 prosenttia (Nuorisobarometrin samanikäisistä vastaajista 13 prosenttia), jokseenkin samaa mieltä 34 prosenttia (Nuorisobarometrissa 33 prosenttia). TAT:n tutkimuksen nuoret olivat siis selvästi pessimistisempiä. Tiedonkeruu toteutettiin vain kaksi kuukautta ennen Nuorisobarometriä, ja todennäköisin syy suurille eroille tuloksissa onkin eri tiedonkeruu- ja otantatavoissa. TAT:n kysely toteutettiin nettikyselynä, joka rajaa vastaajajoukkoa eri tavoin kuin puhelinhaastattelut. (Taloudellinen tiedotustoimisto 2009.)
- 70 Myös tässä kysymyksessä Taloudellisen tiedotustoimiston Nuorten arvot ja elämä -tutkimuksen tulokset poikkeavat samoista kysymysmuotoiluista huolimatta selvästi barometrin tuloksista. TAT:n kyselyn 15–21-vuotiaista täysin samaa mieltä kuvion 66 väitteen kanssa oli 15 prosenttia (Nuorisobarometrin samanikäisistä vastaajista 10 prosenttia), jokseenkin samaa mieltä 35 prosenttia (Nuorisobarometrissa 29 prosenttia).
- 71 Taloudellisen tiedotustoimiston 15/39 Research Oy:llä teettämän Nuorten arvot ja elämä -tutkimuksen mukaan hieman useampi, noin kolmasosa nuorista on rajoittanut kuluttamistaan yleisen taloudellisen tilanteen vuoksi. Kyselyn tiedonkeruu toteutettiin nettikyselynä helmikuussa, siis muutama kuukausi ennen Nuorisobarometrin haastatteluja.
- 72 Erilaiset arviot syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrästä tulevat ymmärrettäviksi jo silmämällä käytettyjen mittareiden moninaisuutta: köyhyys, depressiolääkkeiden käyttö, itse raportoitu masennus, ystävien ja harrastusten puute, kouluvaikeudet, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleminen, kodin ulkopuolelle sijoitettujen tai avohuollossa olevien määrät. Vähälle huomiolle jäänyt, mutta melkoisesti ihmetystä aiheuttanut sekaannus on siinä, että toiset puhuvat työ- ja koulutuselämästä syrjäytyneistä, toiset puolestaan tilastoista syrjäytyneistä nuorista. Jälkimmäisellä joukolla tarkoitetaan rekisteritietoihin pohjautuvan tilastoidun toiminnan ulkopuolella olevia. Mukana tässä ryhmässä eivät siis ole työttömät, jolloin myös arviot ryhmän koosta ovat pienempiä. Tilastokeskuksen arviot noin 14 000 tilastoista syrjäytyneestä tarkoittaa juuri tätä joukkoa (ks. Kaukonen 2007).
- 73 Kortteinen kutsuu sitä tosin käänteisesti sosiaalseksi epäluottamukseksi, jonka voi tulkita nihilismin ja kyynisyyden sukulaisilmiöksi.
- 74 Kolmogorov-Smirnovin testin mukaan muuttuja ei kuitenkaan ole normaalisti jakautunut ($p < .05$).
- 75 Putnamin (2000) mukaan sosiaalinen luottamus ja kansalaistoiminta romahtivat Yhdysvalloissa 1900-luvun lopulla.
- 76 Ihmiset, joilla ei ole sosiaalista luottamusta tai jotka suhtautuvat vihamielisesti ympäristöönsä vastaavat todennäköisesti kyselytutkimuksiin muita harvemmin. Voi kuitenkin olettaa, että tulevissa kyselyissä otos on vinoutunut hyvin samalla tavalla, ja vertailu on mahdollista.
- 77 Mittari on kuviossa 71 tässä mielessä käänteinen lukemisen helpottamiseksi. Väärintulkintojen riski on sitä pienempi, mitä yksinkertaisempi on mitattu asia; vrt. ”vahva sosiaalinen luottamus” vs. ”matala sosiaalinen epäluottamus”.
- 78 Esimerkiksi kirjastojen palveluita itselleen tärkeinä pitävien sosiaalinen luottamus on vahvempi kuin kirjastoja vähemmän tärkeinä pitävillä. Eten-

- kin seurakunnan palveluiden tärkeyden kohdalla yhteys on puolestaan päinvastainen: seurakuntaa elämänsä kannalta tärkeänä pitävien sosiaalinen luottamus on muita heikompaa. Tätä havaintoa voisi kenties selittää seurakuntanuorten uskonnollisuudella, perinteisen kristillisen ihmiskuvan mukaisella ihmisen ja ”maailman” lähtökohtaisella syntyisyydellä.
- 79 Yhä käynnissä olevaan kolmevuotiseen hankkeeseen liittyy myös kvantitatiivinen osuus, jonka tiedonkeruuvaiheessa nuoret täyttävät kyselyn ennen ja jälkeen taideprojekteihin osallistumisen. Vastauksia vertailemalla tutkitaan paitsi kokemuksia projektista, myös mahdollisia muutoksia asenteissa, tulevaisuudennäkymissä jne.
- 80 Oma vaikutuksensa eroihin voi olla tiedonkeruutavalla, joka Nuorisobarometrin puhelinhaastatteluilta poiketen suoritettiin Ruotsissa kyselylomakkein. Ruotsinkielisen lomakkeen kysymys oli ”När tycker du man är vuxen?” (1=Instämmer inte alls, 2, 3, 4, 5=Instämmer helt): a) Man är vuxen när man blir myndig; b) Man är vuxen när man flyttar hemifrån; c) Man är vuxen när man blir sambo (gifter sig); d) Man är vuxen när man får barn; e) Man är vuxen när man vet vad man vill med sitt liv; f) Man är vuxen när man försörjer sig själv; g) Man är vuxen när man är klar med sin utbildning; h) Man är vuxen när man hittar sin identitet; i) Man är vuxen när man tar ansvar för sina egna beslut.
- 81 Vertailukelpoisuuden vuoksi myös Suomen luvuissa ovat mukana vain 16–29-vuotiaat.
- 82 Täysi-ikäisyyden raja on myös Ruotsissa 18 vuotta.
- 83 Ainoa poikkeus on väite ”Kun hän tietää, mitä tahtoo elämältään”.
- 84 Idea tähän kysymyssarjaan saatiin Romanian nuorisobarometrasta. Suora vertailu ei ole mahdollista, ehkei edes mielekäästä, mutta suhteellisessa järjestyksessä olevia eroja voi tuoda pohdintaan. Kaikista kysytyistä asioista romanialaiset nuoret arvioivat vanhempiansa mielipiteet uskonnosta lähimmiksi omiaan, esim. työhön ja koulukseen liittyvien näkemysten arvellaan olevan kauempana omista. Tämä on huomattava ero Suomeen, jossa järjestys on selvästi päinvastainen. Erot liittynevät ortodoksisen ja protestanttisen kulttuurin piirteisiin. Kysytyistä elämänalueista romanialaisnuoret arvioivat vanhempiansa seksiin liittyvät näkemykset kaikkein kauimmas omista näkemyksistään. Toisin kuin Romaniassa, Suomessa esim. vanhempien vapaa-ajan viettotapoihin ja politiikkaan liittyvät näkemykset arvioidaan seksiin liittyviä näkemyksiä etäisemmiksi omista. (Plää ym. 2008, 29.)
- 85 Keskiarvot on laskettu siten, että ”En osaa sanoa”-vastaukset on poistettu. Otoskokojen erojen takia on 50–55-vuotiaiden keskiarvon ja nuorten keskiarvon välinen keskiarvo laskettu painottamatta sitä vastaajien lukumäärän mukaan.
- 86 Vaaka-akseli mittaa siis 50–55-vuotiaiden ja nuorten vastausten keskiarvon erotusta.